

WOJEWÓDZTWO MAŁOPOLSKIE

2011

Małopolska

MAŁOPOLSKIE STUDIA REGIONALNE

DEPARTAMENT POLITYKI REGIONALNEJ
URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

Województwo Małopolskie 2011

Urząd Marszałkowski
Województwa Małopolskiego
Kraków 2011

Opracował zespół pracowników Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie i Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie.

Opieka merytoryczna:

Joanna Urbanowicz

Redakcja:

Wojciech Przybylski

Zespół autorski dziękuje:

Urzędowi Statystycznemu w Krakowie, Izbie Celnej w Krakowie, Izbie Celnej w Warszawie (Centrum Analitycznemu Administracji Celnej), Izbie Skarbowej w Krakowie, Ministerstwu Finansów RP, Ministerstwu Spraw Wewnętrznych i Administracji RP, Małopolskiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A., Małopolskiemu Centrum Przedsiębiorczości, Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie, Regionalnej Izbie Obrachunkowej, Wojewódzkiemu Inspektoratowi Ochrony Środowiska, Zarządowi Infrastruktury Komunalnej i Transportu w Krakowie
za udostępnienie zbiorów danych, informacji oraz pomoc w ich zebraniu.

Adres redakcji:

Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
Departament Polityki Regionalnej
30-552 Kraków, ul. Wielicka 72
tel. (+48) 12 299 07 00, fax. (+48) 12 299 07 26
www.malopolskie.pl

Opracowanie graficzne i skład:

Olison's Project, www.olisons.pl

Druk:

Drukarnia Pasaż

ISSN: 1730-9301

Przy publikowaniu danych z raportu *Województwo Małopolskie 2011* prosimy o podawanie źródła.

Szanowni Państwo,

z przyjemnością prezentuję raport *Województwo Małopolskie 2011*, zawierający najważniejsze informacje związane z sytuacją społeczno-gospodarczą w regionie.

Tegoroczne, jedenaste już wydanie ma nową, odświeżoną formułę. Większą wagę przyłożono do interpretacji zmian w poszczególnych obszarach, niż tylko do opisu ich aktualnego stanu. Mam świadomość, że raport jest czytany przez bardzo różne grupy odbiorców, dlatego przedstawiane informacje zostały dobrane pod względem użyteczności dla potencjalnych czytelników: obywateli, przedstawicieli mediów, przedsiębiorców, urzędników i decydentów różnych szczebli. Punkt ciężkości raportu został przesunięty tak, żeby był bardziej przyjazny dla pierwszej z wymienionych grup. Pojawiły się też nowe treści, np. po raz pierwszy publikujemy rozdział poświęcony małopolskim organizacjom pozarządowym. Nie jest to przypadek – ta innowacja odpowiada szerszym zmianom filozofii działania, które zachodzą w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Małopolskiego.

Nowością są pojawiające się przed każdym rozdziałem (oraz całością) podsumowania, pozwalające na szybkie poznanie głównych tez raportu. Szczególnie zainteresowani znajdą też odwołania do dalszych, bardziej pogłębionych źródeł informacji. Suche dane zostały ubarwione krótkimi *case studies*, opisującymi godne uwagi przykłady realizacji polityk publicznych w Małopolsce.

Wszystkie te zmiany mają służyć jak najszerszej grupie czytelników. Tym bardziej zachęcam do lektury i w imieniu autorów zapraszam do dyskusji na tematy poruszone w publikacji.

Marek Sowa
Marszałek Województwa Małopolskiego

Spis treści

PODSUMOWANIE RAPORTU	7
ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE	9
I. Zagrożenie i stan środowiska przyrodniczego	11
1. Gospodarka wodno-ściekowa	11
2. Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego	14
3. Gospodarka odpadami	17
II. Wojewódzki Fundusz Gospodarki Zasobem Geodezyjnym i Kartograficznym	20
III. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie	22
ZAGADNIENIA SPOŁECZNE	27
I. Ludność	29
1. Stan ludności	29
2. Procesy demograficzne	30
3. Struktura wieku ludności	34
II. Ochrona zdrowia	35
1. Opieka zdrowotna na terenie województwa małopolskiego	35
2. Polityka zdrowotna Województwa Małopolskiego	38
3. Działania samorządu województwa małopolskiego na rzecz osób niepełnosprawnych	40
4. Inwestycje w ochronie zdrowia w 2010 roku	41
5. Przekształcenia własnościowe wojewódzkich jednostek organizacyjnych	42
III. Pomoc społeczna	44
1. Poziom ubóstwa	44
2. Jednostki organizacyjne pomocy społecznej	45
3. Beneficjenci pomocy społecznej	46
4. Kadra pomocy społecznej	51
5. Finansowanie pomocy społecznej	54
IV. Oświata i wychowanie	56
1. Finansowanie oświaty	56
2. System stypendialny	57
3. Wychowanie przedszkolne	58
4. Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne	59
5. Szkolnictwo ponadgimnazjalne	62
6. Kształcenie osób niepełnosprawnych	67
7. Kształcenie ustawiczne	67
8. Uniwersytety Trzeciego Wieku	68
V. Nauka	70
1. Badania i rozwój	70
2. Szkolnictwo wyższe	73
3. Innowacyjność przedsiębiorstw	76

VI. Kultura	79
1. Finansowanie kultury	79
2. Fundusze europejskie dla kultury – szansa i zobowiązanie	80
3. Życie kulturalne	86
4. Dziedzictwo kulturowe	88
VII. Kultura fizyczna	92
1. Finansowanie i organizacja kultury fizycznej	92
2. Rozwój infrastruktury sportowej	94
3. Znaczące wydarzenia sportowe 2010 roku	97
VIII. Bezpieczeństwo publiczne	101
1. Zagrożenie przestępczością	101
2. Bezpieczeństwo w ruchu drogowym	102
3. Działalność straży miejskich i gminnych	104
4. Ochrona przeciwpożarowa i zagrożenie pożarowe	105
5. Działalność Górskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, Tatrzańskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego i Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego	106
IX. Trzeci sektor w Małopolsce	107
1. Małopolskie organizacje pozarządowe – charakterystyka i obszary działania	107
2. Formy współpracy Województwa Małopolskiego z organizacjami pozarządowymi	108
3. Integracja środowisk kombatanckich na terenie województwa małopolskiego	112
4. Rozwój ekonomii społecznej w Małopolsce	113
GOSPODARKA	115
I. Potencjał gospodarczy	117
1. Produkt krajowy brutto	117
2. Atrakcyjność inwestycyjna	118
3. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne	120
II. Rynek pracy	124
1. Struktura rynku pracy	124
2. Zatrudnienie	124
3. Pracujący	126
4. Bezrobocie rejestrowane	126
5. Wynagrodzenia	129
6. Wojewódzka informacja i poradnictwo zawodowe	130
7. Subsydiowane programy aktywizacji zawodowej	131
III. Biznes	134
1. Przedsiębiorczość	134
2. Handel zagraniczny	136
3. Ekoinnowacyjność w małopolskich przedsiębiorstwach	137
4. Instytucje otoczenia biznesu	138
IV. Rolnictwo	141
1. Powszechny Spis Rolny 2010	141
2. Rolnictwo ekologiczne w Małopolsce	142
3. Struktura pracujących w rolnictwie w Małopolsce w 2010 roku	144
4. Gospodarka łowiecka w Małopolsce w 2010 roku	144
5. Wojewódzki Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych	145
V. Przemysł	146
1. Produkcja sprzedana przemysłu w województwie małopolskim	146
2. Rozmieszczenie przestrzenne podmiotów prowadzących działalność przemysłową	148
3. Zatrudnienie	148

4. Wyniki ekonomiczne przemysłu	150
5. Inwestycje w przemyśle	150
VI. Budownictwo i mieszkalnictwo	152
1. Sytuacja przedsiębiorstw budowlanych	152
2. Zasoby mieszkaniowe	153
3. Budynki oddane do użytku i ich kubatura	154
4. Budownictwo mieszkaniowe	154
5. Pozwolenia na budowę i rozpoczęte inwestycje	156
VII. Turystyka	158
1. Ruch turystyczny w regionie	159
2. Baza hotelarska regionu i jej wykorzystanie	162
3. Organizatorzy turystyki i pośrednicy turystyczni	164
4. Przewodnicy turystyczni i piloci wycieczek	164
ŚRODOWISKO GOSPODARCZE	167
I. Baza podatkowa	169
II. Budżety jednostek samorządu terytorialnego	170
1. Budżety jednostek samorządu terytorialnego	170
2. Budżety gmin	175
3. Budżety powiatów	196
4. Budżety miast na prawach powiatu	196
5. Budżet Województwa Małopolskiego	200
III. Projekty współfinansowane ze środków europejskich	204
IV. Współpraca i promocja	208
1. Współpraca międzynarodowa	208
2. Integracja europejska	209
3. Współpraca regionalna	210
4. Promocja Małopolski	210
SYSTEMY TECHNICZNE	215
I. Transport i komunikacja	217
1. Infrastruktura drogowa	217
2. Transport kolejowy	221
3. Transport lotniczy	222
II. Infrastruktura energetyczna	224
1. Zaopatrzenie w energię elektryczną	224
2. Zaopatrzenie w gaz sieciowy	224
III. Infrastruktura sanitarna	227
1. Wodociągi	227
2. Kanalizacje	228
IV. Społeczeństwo informacyjne	230
1. Wybrane projekty w zakresie społeczeństwa informacyjnego realizowane w Małopolsce	230
2. Infrastruktura i umiejętności IT w Małopolsce	232
3. Łączność telefoniczna	235
ANEKS	237
Tabela I. Pozycja Małopolski na tle innych województw i regionów	239
Mapa I. Gęstość zaludnienia według gmin	241
Mapa II. Saldo migracji na 1 000 mieszkańców według gmin	242

Spis treści

Mapa III. Przyrost naturalny według gmin	243
Mapa IV. Korzystający z pomocy społecznej na 1 000 mieszkańców w gminach	244
Mapa V. Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat uczęszczających do przedszkoli	245
Mapa VI. Wyniki sprawdzianu 6-klasisty w gminach w 2011 roku	246
Mapa VII. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w gminach w 2011 roku	247
Mapa VIIIa i VIIIb. Wyniki matur w powiatach – j. polski i matematyka – w 2011 roku	248
Mapa IX. Inwestycje w infrastrukturę sportową 1999-2010	249
Mapa X. Wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej	249
Mapa XI. Przedsiębiorczość (REGON) według gmin	250
Mapa XII. Zarejestrowani bezrobotni na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	251
Mapa XIII. Dochody gmin z PIT na osobę w wieku produkcyjnym	252
Mapa XIV. Dochody własne budżetów gmin <i>per capita</i>	253
Mapa XV. Wydatki majątkowe gmin <i>per capita</i>	254
Mapa XVI. Fundusze UE na mieszkańca	255
Mapa XVII. Korzystający z wodociągów	256
Mapa XVIII. Korzystający z kanalizacji	257
Mapa XIX. Powódź 2010 według gmin	258
Mapa XX. Osuwiska 2010 według gmin	259
Mapa XXIa. Dostępność drogowa Krakowa 2011-2020	260
Mapa XXIb. Dostępność drogowa Chrzanowa 2011-2020	260
Mapa XXIc. Dostępność drogowa Nowego Sącza 2011-2020	261
Mapa XXI d. Dostępność drogowa Oświęcimia 2011-2020	261
Mapa XXI e. Dostępność drogowa Tarnowa 2011-2020	262
Mapa XXI f. Dostępność drogowa Trzebinii 2011-2020	262
Mapa XXI g. Dostępność drogowa Nowego Targu 2011-2020	263

Podsumowanie raportu

Kolejny rok rosła liczba mieszkańców Małopolski. Jednak pomimo że roczniki wyżu demograficznego lat osiemdziesiątych są w okresie najwyższej rozrodzności – w miastach po raz pierwszy od 7 lat nastąpił nieznaczny spadek liczby urodzeń. Dynamika procesów demograficznych kształtowała się, szczególnie w powiatach północnej i zachodniej części województwa, niekorzystnie (ujemny przyrost naturalny, ujemne saldo migracji). Powiaty położone na południu wykazywały znaczną prężność demograficzną (wysoki przyrost naturalny), natomiast gminy podmiejskie większych miast oraz położone w centralnej części województwa charakteryzował wysoki i wzrastający poziom napływu ludności.

System oświaty wkracza w okres coraz szybszych zmian. W efekcie zmian demograficznych kolejny raz zmniejszeniu uległa liczba uczniów. Mimo zwiększenia środków finansowych przekazywanych na zadania oświatowe do jednostek samorządu terytorialnego, nakłady z budżetu państwa nadal nie zaspokajają rosnących potrzeb samorządów w tym względzie, związanych głównie z ustawowo określonymi podwyżkami wynagrodzeń nauczycieli szkół publicznych. W roku 2010 jednostki samorządu terytorialnego musiały z własnych środków finansowych pokryć 764,6 mln zł różnicy pomiędzy dochodami subwencji oświatowej i dotacji celowych, a wydatkami na zadania oświatowe.

W dziedzinie badań i rozwoju pozycja Małopolski jest stosunkowo dobra w skali kraju, jednak do wiodących regionów UE dzieli nas nadal olbrzymi dystans. Szczególnie widoczny jest bardzo niski poziom finansowania nauki przez biznes. Słabo jest również z aplikacjami wiedzy naukowej – liczba patentów i zgłoszonych wzorów przemysłowych nie odpowiada nawet skali finansowania małopolskiej nauki w porównaniu do innych regionów Polski. Wielkość nakładów na działalność innowacyjną przedsiębiorstw w sektorze przemysłowym w 2009 roku spadła o 2,3% w porównaniu do 2008 roku. Natomiast wzrost przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub istotnie ulepszonych w przychodach ogółem w tym sektorze wyniósł w 2009 roku 3,5%.

W roku 2010, po raz pierwszy od początku boomu w szkolnictwie wyższym, w Małopolsce spadła bezwzględna liczba studentów, co jest prawdopodobnie początkiem stałego trendu spadkowego. Jednak w porównaniu do reszty kraju, zjawisko to ma w Małopolsce – jak dotąd – bardzo ograniczony charakter.

W związku z wygaśnięciem ważności większości umów wieloletnich na świadczenia medyczne, małopolski oddział NFZ w ciągu roku 2010 przeprowadził szereg postępowań konkursowych, czego skutkiem mogła być zmiana miejsca leczenia dla części pacjentów.

Świadczeniami pomocy społecznej objęto ponad 87,5 tys. rodzin, a tym samym prawie 260 tys. osób w tych rodzinach, co stanowi 7,8% mieszkańców Małopolski (podobnie jak przed rokiem). Wskaźnik ten jest niższy o 2% niż średnia dla kraju i plasuje województwo małopolskie na 3. miejscu w Polsce.

Z roku na rok poprawia się stan dróg, zwiększa się jednak ich obciążenie. W 2010 roku średni dobowy ruch w Małopolsce na drogach krajowych wyniósł prawie 13 tys. pojazdów (2. miejsce w kraju po Śląsku), a na drogach wojewódzkich 5,5 tys. pojazdów. Mimo to w roku 2010 trzeci raz z rzędu spadła liczba wypadków drogowych oraz osób poszkodowanych. Liczba przestępstw ogółem wzrosła w Małopolsce o 6,9%, systematycznie rośnie jednak skuteczność wykrywania sprawców.

W maju oraz czerwcu 2010 roku przez województwo małopolskie przeszły dwie fale powodziowe. Bezpośrednimi skutkami powodzi dotkniętych zostało 61 gmin województwa małopolskiego, leżących w granicach 11 powiatów i wszystkich 3 miast na prawach powiatu. Straty w mieniu użyteczności publicznej szacowane

Podsumowanie raportu

były na 3 mld zł. Jednocześnie, Małopolska otrzymała 157 mln zł z Unijnego Funduszu Solidarności oraz pomoc rządową, co w połączeniu ze środkami przedsiębiorstw i mieszkańców, przeznaczonymi na usuwanie skutków powodzi, skutkowało wzrostem strony popytowej gospodarki (wzrost konsumpcji), wpływając na czasowe ożywienie gospodarki.

Wartość wytworzonego w województwie małopolskim produktu krajowego brutto została oszacowana na 101 891 mln zł w 2009 roku i 109 896 mln zł w 2010 roku (wzrost o 7,9%). Udział w krajowym PKB wzrósł z 7,3% w 2004 roku do 7,7% w 2010 roku. W porównaniu do reszty kraju w Małopolsce stosunkowo szybko przybywa podmiotów gospodarczych (5,5% w skali roku). W 2010 roku inwestorzy zagraniczni zaangażowali na terenie województwa małopolskiego 801,8 mln USD. Skumulowana wartość nakładów zagranicznych w okresie 1989-2010 przekroczyła 14 mld USD. W 2010 roku handel zagraniczny w Małopolsce zaczął powoli rosnąć po słabym 2009 roku, eksport w Małopolsce osiągnął wartość 7 529 mln USD, a import 8 633 mln USD. Małopolskie wciąż zajmuje pod tym względem 6. miejsce w kraju. W 2010 roku wzrósł deficyt handlowy województwa, jednak wciąż jest on niewielki w porównaniu z latami 2007 i 2008.

Dochody podatkowe z terenu Województwa Małopolskiego w 2010 roku wyniosły 23 835 mln zł i były niższe w stosunku do 2009 roku o 94 mln zł, tj. o 0,4%. Wpływy z podatku dochodowego od osób prawnych spadają trzeci rok z rzędu, natomiast wpływy z podatku od towarów i usług są niższe w stosunku do roku ubiegłego po raz pierwszy. Pozytywnie należy ocenić wzrost wydatków majątkowych małopolskich jst, który w gminach wyniósł przeciętnie 16%, a w powiatach 30%. Budżet województwa uległ znaczącemu zmniejszeniu w wyniku zmian w systemie rozliczania środków unijnych. Od 2010 roku w większości przypadków w MRPO i POKL płatnikiem jest Bank Gospodarstwa Krajowego, a to oznacza, że budżet województwa nie wykazuje środków, które były wykazywane jeszcze w 2009 roku. W roku 2010 w województwie małopolskim rozpoczęto realizację projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej o łącznej wartości ponad 13 mld zł. Z wielkości ogółem przeszło 4 mld zł zawarto w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego i Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Ze środków Unii Europejskiej wypłacono beneficjentom realizującym projekty na terenie województwa małopolskiego prawie 2 mld zł. Według szacunków Instytutu Badań Strukturalnych (model EUImpactMod III) fundusze europejskie przyniosły województwu małopolskiemu w 2010 roku wzrost PKB w cenach bieżących o 3,5%, liczby pracujących o 4,11%, nakładów brutto na środki trwałe o 19,07%.

Produkcja sprzedana przemysłu wzrosła w 2010 roku o 20,4%, wobec spadku o 9,2% w roku ubiegłym. O wysokim wzroście przesądziły sekcje górnictwo i wydobywanie (24,2%) oraz przetwórstwo przemysłowe (22%). Mimo słabego początku roku w branży budowlanej, spowodowanego w dużej mierze przeciągającą się zimą, od drugiego kwartału 2010 roku prawie wszystkie wskaźniki w budownictwie zaczęły iść w górę, odrabiając straty z pierwszych miesięcy. W efekcie w 2010 roku produkcja sprzedana budownictwa w Małopolsce była o prawie 26,5% wyższa niż w 2009 roku, produkcja budowlano-montażowa – wyższa o 7,1%.

Według danych nowego spisu rolnego, w ostatnich latach liczba gospodarstw rolnych spadła niemal o ¼ (z 374 tys. w 2002 roku do 284 tys. w 2010 roku, tj. o 90 tys.), natomiast powierzchnia zasiewów zmniejszyła się o 20% (w skali kraju spadek wyniósł zaledwie 2%). Małopolskie rolnictwo charakteryzuje więc nadal bardzo duże rozdrobnienie. Wzrost średniej powierzchni gospodarstwa – do 2,98 ha przy średniej dla Polski 8,01 ha – wynika ze spadku liczby najmniejszych gospodarstw, a nie z łączenia się lub faktycznego powiększania pozostałych.

Według badań przeprowadzonych przez Województwo Małopolskie, po spadku wielkości ruchu turystycznego przyjazdowego do Małopolski w roku 2009, spowodowanego światowym kryzysem gospodarczym, w roku 2010 został odnotowany ponowny wzrost ruchu turystycznego. Dotyczyło to zarówno gości krajowych, jak i zagranicznych.

Rok 2010 był dla małopolskiego rynku pracy czasem wychodzenia z kryzysu. Pracodawcy częściej tworzyli nowe miejsca pracy niż redukowali zatrudnienie. Wskaźnik zatrudnienia ustabilizował się i utrzymuje się na tym samym poziomie (nieco ponad 50%) zarówno w Małopolsce, jak i w skali kraju. Liczba ofert pracy znowu zaczęła rosnąć – w 2010 roku do powiatowych urzędów pracy spłynęło o 18% więcej ofert pracy niż rok wcześniej.

ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

Zagrożenie i stan środowiska przyrodniczego

Opracowanie: Magdalena Burek, Monika Budzińska, Elżbieta Łojan-Tomal, Piotr Łyczko, Marcin Woźniak, Edyta Gach

1. Gospodarka wodno-ściekowa¹

Zużycie wody

W województwie małopolskim wody powierzchniowe i podziemne ujmują się do celów komunalnych jak i przemysłowych. Od 2000 roku obserwuje się spadek poboru wody do celów komunalnych.

W roku 2010 wzrosła ilość wody ujmowanej przez przemysł o 8,5%, przy czym dla wód powierzchniowych wzrost wyniósł 12,4%, natomiast w przypadku wód podziemnych pobór wody wzrósł o około 1,0%.

Gospodarka komunalna województwa w 66,8% bazuje na wodzie powierzchniowej, zatem bardzo ważna dla regionu jest ochrona wód zlewni powyżej ujęć wody pitnej. W 2010 roku zanotowano 0,9% spadek poboru wód do celów eksploatacji sieci wodociągowej w stosunku do roku poprzedniego.

Główne źródła zanieczyszczeń wód powierzchniowych

W porównaniu z rokiem poprzednim, w 2010 roku odnotowano 14,5% wzrost ilości odprowadzanych ścieków przemysłowych i komunalnych do wód powierzchniowych. Największym źródłem zanieczyszczenia wód powierzchniowych w województwie małopolskim jest gospodarka komunalna, z uwagi na olbrzymi ładunek zanieczyszczeń, jaki odprowadza do odbiorników.

PODSUMOWANIE

- › W zakresie gospodarki wodno-ściekowej nastąpił spadek poboru wód do celów komunalnych. Ponadto zaobserwowano wzrost ilości ścieków nieoczyszczanych, a także wzrost zanieczyszczenia wód powierzchniowych.
- › Istotnym zagrożeniem środowiska w Małopolsce jest zła jakość powietrza w zakresie stężeń pyłu zawieszonego w powietrzu. Stężenie pyłu PM10 od kilku lat utrzymuje się na wysokim poziomie i przekracza wartości dopuszczalne.
- › Systematycznie spada emisja zanieczyszczeń oraz emisja gazów cieplarnianych z zakładów przemysłowych. Problemem pozostaje natomiast emisja z sektora komunalnego związana zwłaszcza z wykorzystywaniem kotłów węglowych.
- › Od 2001 roku systematycznie wzrasta ilość odpadów zbieranych selektywnie. W 2010 roku na terenie województwa małopolskiego zebrano w sposób nieselektywny około 667 643 Mg odpadów komunalnych, natomiast selektywnie zebrano około 88 734 Mg.

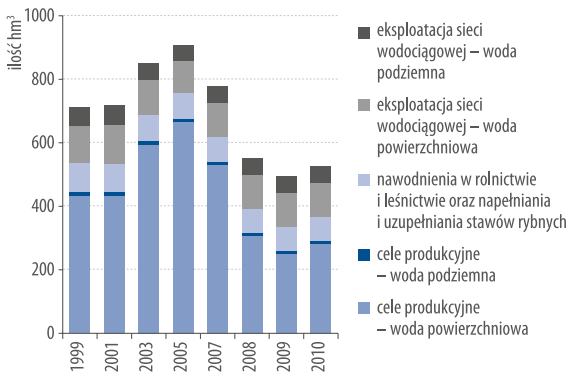

WIĘCEJ INFORMACJI

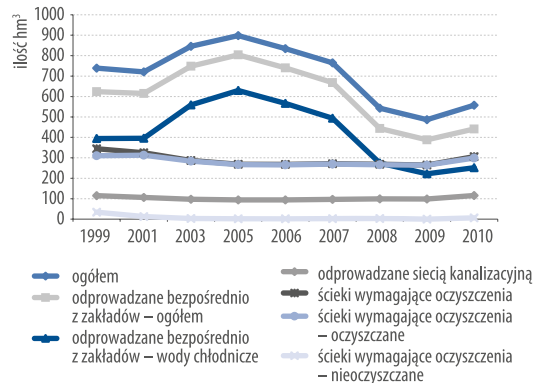
Zasoby środowiska przyrodniczego w Małopolsce, w tym obszary chronione i surowce mineralne regionu, zostały wyczerpująco opisane w raporcie *Województwo Małopolskie 2010* (www.malopolskie.pl).

1. W bilansowaniu uwzględniono jednostki wnoszące opłaty za pobór z ujęć własnych rocznie 5 dam i więcej wody podziemnej albo 20 dam i więcej wody powierzchniowej lub za odprowadzenie rocznie 20 dam i więcej ścieków.

Wykres 1. Pobór wody (w hm³)

Wykres 2. Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzone do wód powierzchniowych lub ziemi (w hm³/rok)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Stan zanieczyszczenia wód powierzchniowych

W celu określenia stanu zanieczyszczenia wód powierzchniowych wykonano następujące oceny wód:

- › ocenę wód ujmowanych do celów zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia,
- › ocenę wód pod względem wymagań, jakim powinny odpowiadać wody śródlądowe będące środowiskiem życia ryb w warunkach naturalnych.

Ocena wód ujmowanych do celów zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia

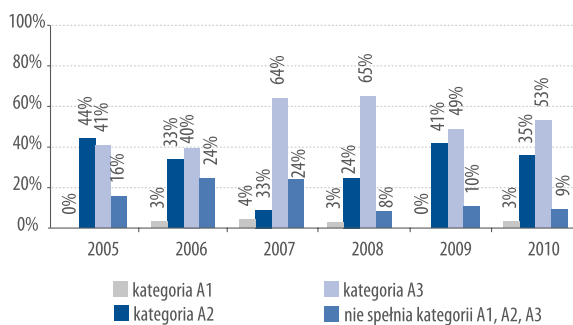
W 2010 roku przeprowadzono w województwie badania 26 rzek oraz 1 zbiornika zaporowego (łącznie w 34 punktach pomiarowo-kontrolnych) w zakresie wód ujmowanych do zaopatrzenia w wodę do spożycia.

Wyniki oceny wód są następujące:

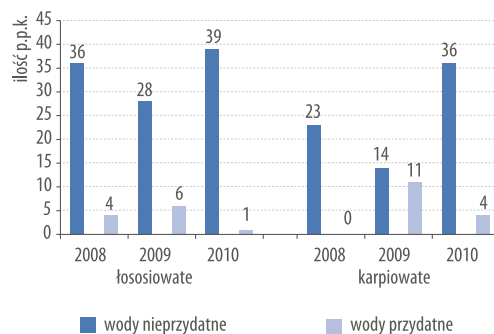
- › w 1 punkcie (3% ogółu) stwierdzono wody o jakości kategorii A1 (Bystra powyżej ujęcia dla Zakopanego),
- › wody jakości kategorii A2 stanowią 35% ogółu punktów (12 p.p.k.),
- › kategorię A3 stwierdzono w 18 punktach (53%),
- › w 3 punktach pomiarowo-kontrolnych (9%) wystąpiły wody nie spełniające kategorii A1, A2, A3.

Wody zbiornika Dobczyckiego – akwenu wody pitnej dla Krakowa na stanowisku ujęcie wieżowe (w punktach na powierzchni, 3 m poniżej powierzchni oraz w punkcie „pozycja ujęcia”) spełniają wymagania kategorii A2.

Wykres 3. Jakość wód ujmowanych do celów zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia w województwie małopolskim w punktach pomiarowo-kontrolnych w latach 2005-2010

Wykres 4. Ocena wód powierzchniowych przeznaczonych do bytowania w warunkach naturalnych ryb łososiowatych i karpiowatych w województwie małopolskim w 2010 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ w Krakowie

Ocena wód pod względem wymagań, jakim powinny odpowiadać wody śródlądowe będące środowiskiem życia ryb w warunkach naturalnych

W roku 2010 na rzekach i potokach województwa małopolskiego badania pod kątem bytowania ryb prowadzono na 30 rzekach i potokach, łącznie w 40 punktach pomiarowo-kontrolnych (wśród których według wykazów RZGW: było 29 p.p.k. przeznaczonych do bytowania ryb łososiowatych oraz 11 p.p.k. przeznaczonych do bytowania ryb karpowatych).

W 2010 roku wymagania dla bytowania ryb łososiowatych spełniały jedynie wody w górnej zlewni Dunajca – potok Białka w 1 punkcie pomiarowo-kontrolnym. Pozostałe 97% punktów nie spełniało wymagań dla bytowania ryb łososiowatych.

W żadnym punkcie (spośród 11 p.p.k. wyznaczonych do bytowania ryb karpowatych) nie stwierdzono wód przydatnych do bytowania ryb karpowatych. Natomiast w 4 punktach przeznaczonych do bytowania ryb łososiowatych, tj. w Białym Dunajcu, Białce, Wielkiej Roztoce oraz w Krzywaniu stwierdzono przydatność wód do bytowania ryb karpowatych.

WIĘCEJ INFORMACJI

Więcej informacji o jakości i ilości wód oraz źródłach zanieczyszczeń odnajdziesz na stronach internetowych: www.stat.gov.pl, www.krakow.pios.gov.pl

W pozostałych 35 punktach (88% ogółu badanych) wody nie spełniały wymagań dla bytowania ryb łososiowatych i karpowatych określonych w rozporządzeniu ministra środowiska. Jedną z przyczyn wzrostu ilości wód powierzchniowych nieprzydatnych do bytowania w warunkach naturalnych ryb łososiowatych i karpowatych była powódź, która miała miejsce w 2010 roku.

Ochrona przeciwpowodziowa

Obszar Małopolski należy w całości do dorzecza górnej Wisły. Górski charakter większości rzek Małopolski wpływa na nierównomierność przepływów. Z tego powodu województwo zaliczane jest do regionów o najwyższym zagrożeniu powodziowym, a poziom zagrożenia powodziowego w województwie jest o ok. 15% wyższy od średniego krajowego poziomu. Z hydrologicznego punktu widzenia największe zagrożenie powodziowe stwarzają dorzecza Soły i Dunajca, ale także Raby, Skawy, Skawinki i Uszwicy.

W celu zmniejszenia zagrożenia powodziowego województwa pracuje 7 zbiorników zaporowych posiadających rezerwę powodziową: Tresna i Porąbka zlokalizowane na rzece Soła w woj. śląskim, pracujące w kaskadzie; Goczałkowice zlokalizowane na rzece Wisła w woj. śląskim, oraz Dobczyce, Klimkówka, Czorsztyn-Niedzica, Rożnów zlokalizowane na obszarze woj. małopolskiego. Zbiorniki te mogą zatrzymać obecnie około 8% rocznego odpływu wód z terenu województwa małopolskiego.

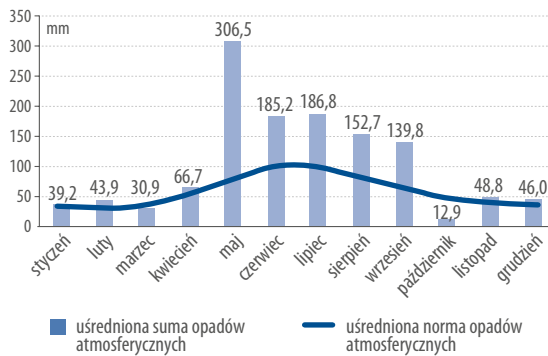
W dalszym ciągu trwa budowa zbiornika Świnna Poręba na rz. Skawie. Termin zakończenia prac przesunięto na rok 2013. Poprzez retencję wód Skawy możliwe jest obniżenie kulminacji fali powodziowej w przekroju Krakowa do 40 cm.

Na skutek intensywnych opadów deszczu w maju i czerwcu 2010 roku, Małopolskę nawiedziła powódź o niespotykanej dotąd skali, największa od 1813 roku. Pomimo wszelkich wysiłków w walce z powodzią, w wielu miejscach naszego regionu nastąpiło przerwanie wałów przeciwpowodziowych, które przyczyniło się do katastrofalnych podtopień. Powódź najbardziej dotknęła powiat tarnowski.

Poziom wody podczas majowej powodzi był o 38 cm niższy od powodzi z 1813 roku, ale wyższy od tej z 1903 roku o 5 cm, a także od pozostałych katastrofalnych powodzi, jakie nawiedziły Kraków na przestrzeni minionych 200 lat.

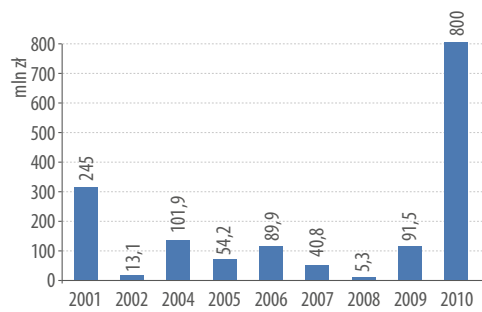
Rzeźba i budowa geologiczna obszaru województwa sprawiają, że na przeważającej jego części występuje tendencja do uaktywniania się osuwisk. W roku ubiegłym w wyniku intensywnych opadów deszczu, na obszarze Małopolski zinwentaryzowano 1,1 tys. ha osuwisk. Najtrudniejsza sytuacja wystąpiła w gminach Limanowa, Pćim, Myślenice i Dobczyce.

Wykres 5. Uśredniona suma i norma opadów atmosferycznych w 2010 roku

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie

Wykres 6. Szkody powodziowe na ciekach i urządzeniach wodnych administrowanych przez Małopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Krakowie w latach 2001-2010

Źródło: ZMiUW w Krakowie

W części kolorowej na końcu niniejszego raportu zamieszczono mapy obszarów dotkniętych powodzią (obszary zalane i osuwiska) w podziale gminnym.

2. Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego

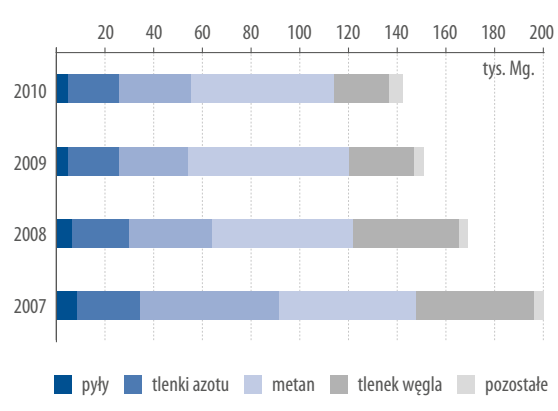
Emisja zanieczyszczeń do powietrza

Emisja zanieczyszczeń przemysłowych do powietrza w województwie małopolskim w 2010 roku wyniosła 140,8 tys. Mg (według danych z Wojewódzkiego Banku Zanieczyszczeń Środowiska – WBZŚ), co oznacza, że w stosunku do roku 2009 roku nastąpił spadek o 6,5%. W strukturze emisji w 2010 roku dominuje metan (42%), dwutlenek siarki (21%), tlenek węgla (16%), i tlenki azotu (15%).

Najwięcej zanieczyszczeń przemysłowych w 2010 roku zostało wyemitowanych w powiecie oświęcimskim (42%) i mieście Krakowie (25%), a także w mieście Tarnowie (9%), powiecie chrzanowskim (9%) i krakowskim (6%). Emisja zanieczyszczeń związana była z działalnością przede wszystkim zakładów: Kompania Węglowa S.A. KWK „Brzeszcze – Silesia” (39%), ArcelorMittal Poland S.A. Oddział w Krakowie (16%), Zakłady Azotowe w Tarnowie – Mościcach S.A. (9%), Elektrociepłownia Kraków S.A. (8%), PKE S.A. Elektrownia Siersza w Trzebini (7%) i Elektrownia Skawina S.A. (5%).

Znaczna część emisji zanieczyszczeń do powietrza pochodzi również z sektora komunalno-bytowego (ogrzewanie mieszkań), komunikacji i rolnictwa. Jednak inwentaryzacja wielkości tej emisji nie jest prowadzona corocznie.

Wykres 7. Wielkość i struktura emisji zanieczyszczeń do powietrza w latach 2007-2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Banku Zanieczyszczeń Środowiska

Emisja gazów cieplarnianych

W 2010 roku podmioty gospodarcze z terenu województwa małopolskiego wyemitowały 10,8 mln Mg dwutlenku węgla, 58,4 tys. Mg metanu, 1,4 tys. Mg podtlenku azotu i 1 g heksafluorku siarki. Oznacza to łączny potencjał tworzenia efektu cieplarnianego (GWP)² w wysokości 12,7 mln Mg, czyli spadek o 1,4% w stosunku do roku 2009.

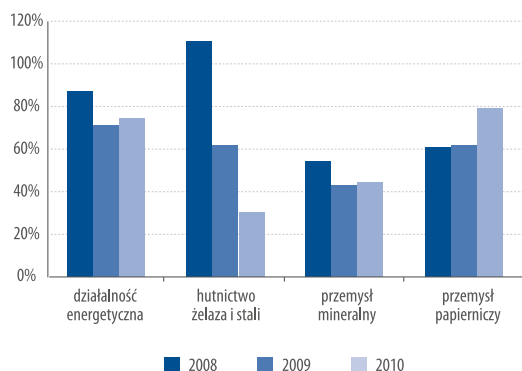
Roczna ocena jakości powietrza dostępna jest na stronie internetowej Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Krakowie: www.krakow.pios.gov.pl

Program ochrony powietrza dla województwa małopolskiego dostępny jest na stronie internetowej: www.malopolskie.pl

Najwięcej gazów cieplarnianych w 2010 roku zostało wyemitowanych w mieście Krakowie (35%) oraz powiatach: chrzanowskim (18%), oświęcimskim (16%), mieście Tarnowie (13%) i krakowskim (11%). Zakłady przemysłowe, które wyemitowały największe ilości gazów cieplarnianych (przy uwzględnieniu współczynnika GWP) to: Elektrociepłownia Kraków S.A. (17%), ArcelorMittal Poland S.A. Oddział w Krakowie (16%), PKE S.A. Elektrownia Siersza w Trzebini (16%), Zakłady Azotowe w Tarnowie – Mościcach S.A. (12%).

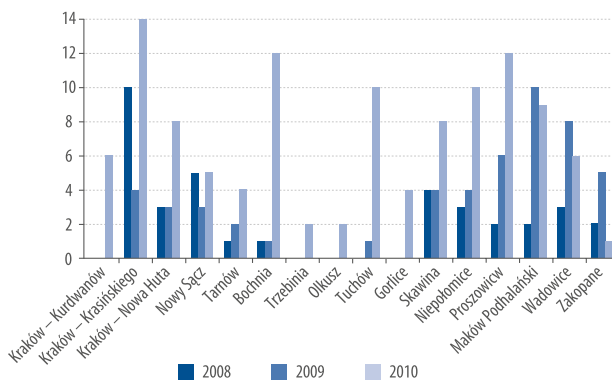
Od 2006 roku funkcjonuje wspólnotowy system handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych. W okresie rozliczeniowym 2008-2012 w systemie uczestniczą 52 instalacje z obszaru województwa małopolskiego należące do czterech branż: energetyki, hutnictwa żelaza i stali, przemysłu mineralnego oraz przemysłu papirniczego. Instalacje te w 2010 roku wyemitowały 8,6 mln Mg dwutlenku węgla – o 3% mniej niż w 2009 roku i aż o 26% mniej niż w 2008 roku. Dla wszystkich branż rzeczywista wielkość zweryfikowanej wielkości emisji dwutlenku węgla w 2010 roku była mniejsza niż liczba przyznanych uprawnień do emisji. Zmniejszenie emisji dwutlenku węgla, zwłaszcza w hutnictwie żelaza i stali, w głównej mierze spowodowane było spadkiem produkcji przemysłowej związanym z kryzysem gospodarczym.

Wykres 8. Wielkość emisji dwutlenku węgla w stosunku do wielkości przyznanych uprawnień do emisji w latach 2008-2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Krajowego Ośrodka Bilansowania i Zarządzania Emisjami

Wykres 9. Liczba dni, w których wystąpiły przekroczenia poziomów alarmowych pyłu PM10 w latach 2008-2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Krakowie

Stan jakości powietrza

Według oceny jakości powietrza w województwie małopolskim za rok 2010 dokonanej przez Małopolskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska, przekroczenia wartości dopuszczalnych pyłu PM10, pyłu PM2,5 i docelowych benzo(a)pirenu wystąpiły we wszystkich strefach w województwie małopolskim. Ponadto w Aglomeracji Krakowskiej przekroczone zostały średnioroczne wartości dopuszczalne dla dwutlenku azotu.

W 2010 roku najwyższe stężenia średnioroczne pyłu zawieszonego PM10 pomierzone zostały na stacji monitoringu przy al. Krasiańskiego w Krakowie (stacja komunikacyjna) – 79 µg/m³ (78 µg/m³ w 2009 roku) oraz w Proszowicach (stacja tła miejskiego) – 69 µg/m³ (60 µg/m³ w 2009 roku). W Krakowie przy al. Krasiańskiego średniodobowe

2. Potencjał tworzenia efektu cieplarnianego (GWP) w horyzoncie czasowym 100 lat przyjęty przez Międzypaństwowy Zespół ds. Zmian Klimatu (IPCC) dla dwutlenku węgla wynosi 1, dla metanu 25, dla podtlenku azotu 298, natomiast dla heksafluorku siarki 22 800.

 WIĘCEJ INFORMACJI

Na stronie internetowej www.malopolska.pl/powietrze uruchomiony został serwis z prognozami jakości powietrza w województwie małopolskim. Serwis prezentuje informacje o ryzyku wystąpienia przekroczeń poziomów alarmowych i dopuszczalnych zanieczyszczeń w powietrzu wraz z komunikatami dla szczególnie wrażliwych grup mieszkańców.

poziomy dopuszczalne pyłu PM10 przekraczane były w ciągu 223 dni w roku (221 dni w 2009 roku), natomiast w Proszowicach w ciągu 179 dni w roku (146 dni w 2009 roku). W 2010 roku doszło do 113 sytuacji przekroczeń poziomów alarmowych stężenia pyłu PM10 ($200 \mu\text{g}/\text{m}^3$) – najwięcej w Krakowie przy al. Krasieńskiego (14) oraz w Bochni (12) i Proszowicach (12).

Od 2010 roku rozpoczęte zostały regularne pomiary i ocena jakości powietrza ze względu na stężenia pyłu PM2.5 na 6 stacjach monitoringu w województwie małopolskim. Zmierzone stężenia średnioroczne tego zanieczyszczenia wynoszą od $32 \mu\text{g}/\text{m}^3$ do $61 \mu\text{g}/\text{m}^3$ i na wszystkich tych stacjach przekraczają poziom dopuszczalny określony w przepisach unijnych – $25 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Pył zawieszony PM10 (o średnicy cząstek poniżej 10 mikrometrów) absorbowany jest w górnych drogach oddechowych i może powodować kaszel, trudności z oddychaniem, a także zwiększone zagrożenie schorzeniami alergicznymi i infekcjami układu oddechowego. Ma szkodliwy wpływ na zdrowie rozwijającego się płodu, a nawet może zwiększać ryzyko zachorowania na choroby nowotworowe, szczególnie płuc. Jeszcze bardziej niebezpieczny jest pył PM2,5 (o średnicy cząstek poniżej 2,5 mikrometrów), który może docierać do górnych dróg oddechowych, płuc oraz przenikać do krwi.

Najwyższe stężenia średnioroczne dwutlenku azotu wystąpiły na stacji komunikacyjnej przy al. Krasieńskiego w Krakowie – $70 \mu\text{g}/\text{m}^3$ ($70 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w 2009 roku) i przekroczyły poziom dopuszczalny wynoszący $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Na pozostałych stacjach nie wystąpiły przekroczenia poziomów dopuszczalnych dwutlenku azotu. Gaz ten ma negatywny wpływ na układ oddechowy, sprzyja powstawaniu infekcji wirusowych i bakteryjnych.

Na stacjach w Trzebini i Proszowicach zanotowane zostały najwyższe stężenia średnioroczne dwutlenku siarki – $20 \mu\text{g}/\text{m}^3$ (w 2009 roku odnotowano $26 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w Swoszowicach i $25 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w Myślenicach). Narażenie na wysokie stężenia dwutlenku siarki może powodować choroby górnego odcinka układu oddechowego, przewlekłe zapalenie oskrzeli i zaostrzenie chorób układu krążenia.

Maksymalne stężenia 8-godzinne ozonu wyniosły $153 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w Krakowie przy ul. Bujaka, $137 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w Szymbarku i $123 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w Szarowie. W 2009 roku zanotowano $132 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w Krakowie przy ul. Prądnickiej i $128 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w Szymbarku. Wysokie stężenia ozonu mogą powodować kaszel, duszność, podrażnienie oczu, nasilenie astmy i zapalenie płuc.

Najwyższe stężenia średnioroczne benzo(a)pirenu pomierzone zostały w Proszowicach ($11,8 \mu\text{g}/\text{m}^3$) i Zakopanem ($10,1 \mu\text{g}/\text{m}^3$). W 2009 roku najwyższe stężenia wystąpiły w Nowym Targu ($13,2 \text{ ng}/\text{m}^3$) i Chrzanowie ($10,9 \text{ ng}/\text{m}^3$). Poziom docelowy dla benzo(a)pirenu wynosi $1 \text{ ng}/\text{m}^3$ i stanie się poziomem dopuszczalnym od 2013 roku Benzo(a)piren jest przedstawicielem wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych o silnym działaniu rakotwórczym (choroby nowotworowe) i mutagennym (szkodliwy wpływ na płód).

Tabela 1. Wielkości pomierzonych stężeń zanieczyszczeń powietrza w 2010 roku

Stacje pomiarowe	Stężenie średnioroczne pyłu PM10 ($\text{w } \mu\text{g}/\text{m}^3$)	Ilość dni z przekroczeniami dopuszczalnych poziomów średniodobowych pyłu PM10	Stężenie średnioroczne pyłu PM2.5 ($\text{w } \mu\text{g}/\text{m}^3$)	Stężenie średnioroczne dwutlenku azotu ($\text{w } \mu\text{g}/\text{m}^3$)	Stężenie średnioroczne dwutlenku siarki ($\text{w } \mu\text{g}/\text{m}^3$)	Stężenie średnioroczne pyłu PM10 ($\text{w } \text{ng}/\text{m}^3$)
Kraków – Kurdwanów	48	65	36	34	7	7,2
Kraków – Krasieńskiego	79	223	61	70	11	-
Kraków – Nowa Huta	66	148	41	31	10	8,2
Nowy Sącz	50	64	47	22	11	9,3
Tarnów	45	72	32	23	10	6,0
Bochnia	50	100	-	20	11	9,7

Stacje pomiarowe	Stężenie średnioroczne pyłu PM10 (w µg/m³)	Ilość dni z przekroczeniami dopuszczalnych poziomów średniodobowych pyłu PM10	Stężenie średnioroczne pyłu PM2.5 (w µg/m³)	Stężenie średnioroczne dwutlenku azotu (w µg/m³)	Stężenie średnioroczne dwutlenku siarki (w µg/m³)	Stężenie średnioroczne pyłu PM10 (w ng/m³)
Trzebinia	49	74	-	21	20	-
Olkusz	45	99	-	24	17	-
Tuchów	56	123	-	-	-	8,0
Gorlice	39	72	-	17	7	5,2
Skawina	59	138	-	25	16	-
Niepołomice	58	124	-	23	12	9,9
Proszowice	69	179	-	24	20	11,8
Maków Podhalański	59	130	-	-	-	-
Wadowice	61	100	-	25	19	9,6
Zakopane	43	81	38	21	8	10,1
Wartości dopuszczalne	40	35	25	40	-	1,0

Źródło: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie

3. Gospodarka odpadami

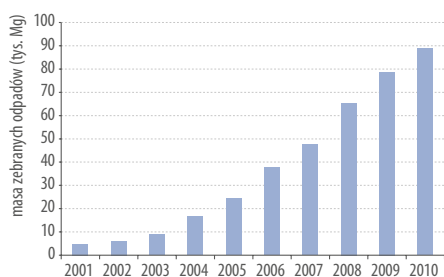
Obowiązujący obecnie Plan Gospodarki Odpadami Województwa Małopolskiego 2010, przyjęty Uchwałą Nr XI/133/07 SWM z dn. 24 września 2007 roku zawiera informacje o wszystkich rodzajach odpadów powstających na terenie województwa małopolskiego, a w szczególności odpadach komunalnych, oraz opisuje zasady gospodarowania nimi. Dokument określa również cele i kierunki przyszłych działań zapewniających prawidłowe postępowanie z odpadami. Zgodnie z ustawą z dn. 27 kwietnia 2001 roku o odpadach w 2010 roku przystąpiono do jego aktualizacji.

Odpady komunalne

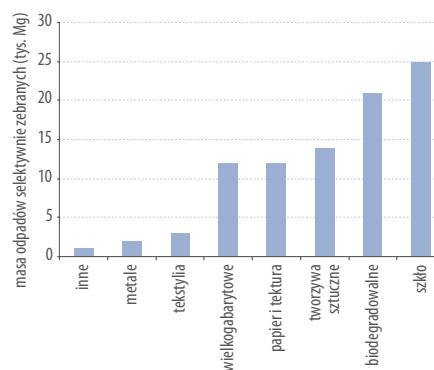
Gospodarowanie odpadami komunalnymi na terenie województwa małopolskiego odbywa się głównie poprzez ich deponowanie na składowiskach. Według danych GUS w 2010 roku 91,6% masy zmieszanych odpadów komunalnych zostało unieszkodliwione na składowiskach, 4,9% zostało wysegregowane z odpadów zmieszanych, natomiast procesom przekształcania biologicznego poddano jedynie 3,5% masy odpadów.

Na terenie województwa małopolskiego funkcjonuje 28 legalnych składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, na których deponowane są odpady komunalne (stan na 31 grudnia 2010 roku), spośród których 2 nie spełniają aktualnych przepisów prawa w zakresie wyposażenia technicznego.

Wykres 10. Wyniki selektywnej zbiórki odpadów komunalnych w latach 2001–2010

Wykres 11. Masa odpadów zebranych selektywnie w 2010 roku w podziale na rodzaj materiału

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Źródło: opracowanie własne na podstawie wojewódzkiej bazy danych o odpadach

Rozdział I Zagrożenie i stan środowiska przyrodniczego

W roku 2010 na terenie województwa małopolskiego zostało zebranych około 766,4 tys. Mg, odpadów komunalnych (wg US w Krakowie), w tym 414,3 tys. Mg³ z gospodarstw domowych. Selektywnie zebrane odpady stanowią 12% udział w ogólnie zebranej masie odpadów i wynoszą 88,7 tys. Mg. Na ogólną masę zebranych zmieszanych odpadów komunalnych składają się odpady z:

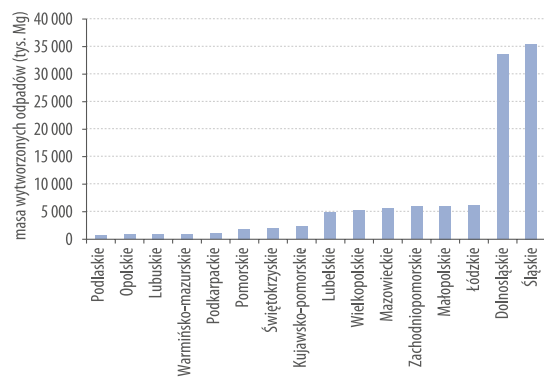
- ▶ handlu, małego biznesu i instytucji – 237,3 tys. Mg.
- ▶ usług komunalnych – 26,1 tys. Mg.
- ▶ gospodarstw domowych ogółem – 414,3 tys. Mg.

Od 2001 roku systematycznie wzrasta ilość odpadów zbieranych selektywnie, mimo to ich udział w ilości zbieranych odpadów komunalnych jest wciąż niezadowalający.

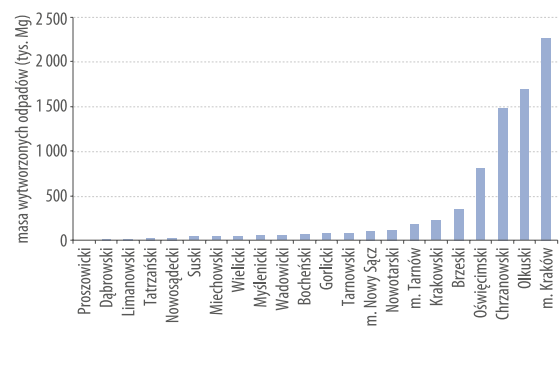
Odpady przemysłowe

Odpady inne niż niebezpieczne powstające w poszczególnych branżach przemysłu, rolnictwie, rzemiośle czy usługach stanowią największy strumień wytwarzanych odpadów. Głównym sposobem zagospodarowania odpadów przemysłowych jest ich odzysk. W 2010 r. przekazano do odzysku 6 620 868 Mg odpadów przemysłowych.

Wykres 12. Masa wytworzonych odpadów przemysłowych w 2010 w poszczególnych województwach Polski (w tys. Mg)

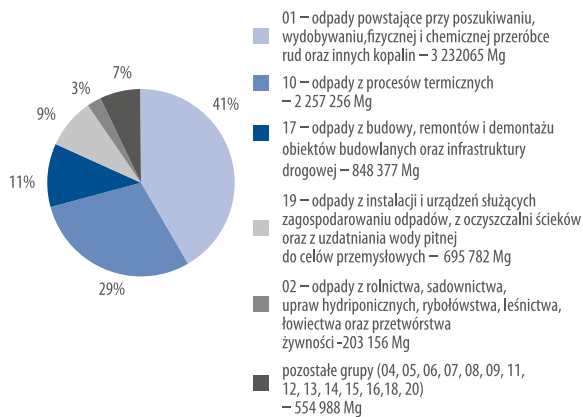
Wykres 13. Masa wytworzonych odpadów w powiatach województwa małopolskiego w 2010 (w tys. Mg)

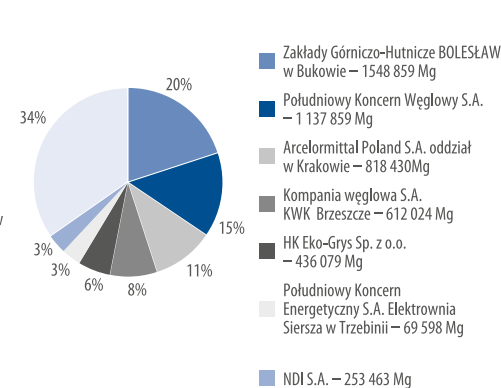
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Źródło: opracowanie własne na podstawie wojewódzkiej bazy danych o odpadach

Wykres 14. Struktura wytworzonych w 2010 roku odpadów przemysłowych w podziale na grupy (w %)

Wykres 15. Przedsiębiorstwa, które wytworzyły największe ilości odpadów w 2010 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wojewódzkiej bazy danych o odpadach

3. Mg – Megagram, pochodna jednostka w układzie SI, symbol Mg w popularnej nazwie tona = 1 000 kg

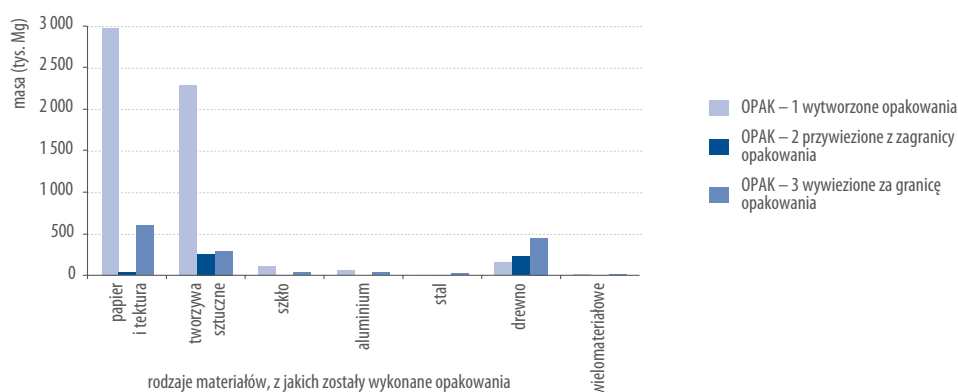
W Polsce w roku 2010 wytworzono 113,5 mln Mg odpadów przemysłowych, z czego w Małopolsce powstało 5,4%. Najwięcej odpadów powstało w woj. śląskim, tj. 31%, natomiast najmniej – w woj. podlaskim – tylko 0,6%.

W województwie małopolskim w 2010 roku, w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej wytworzono 7,8 mln Mg odpadów przemysłowych, z czego najwięcej wytworzono w powiecie m. Kraków (29%), olkuskim (22%) oraz chrzanowskim (19%).

Marszałek Województwa Małopolskiego prowadzi wojewódzką bazę danych (WSO), dotyczącą wytwarzania i gospodarowania odpadami wraz z rejestrem udzielanych zezwoleń w zakresie wytwarzania i gospodarowania odpadami. Na podstawie danych z WSO corocznie sporządzany jest raport wojewódzki. Raporty za lata 2002-2010 można pobrać ze strony internetowej: www.malopolskie.pl/odpady

Odpady opakowaniowe

Wykres 16. Masa opakowań wytworzonych, przywiezionych z zagranicy i wywiezionych za granicę w roku 2010 w podziale na rodzaj materiału, z jakiego zostało wykonane opakowanie

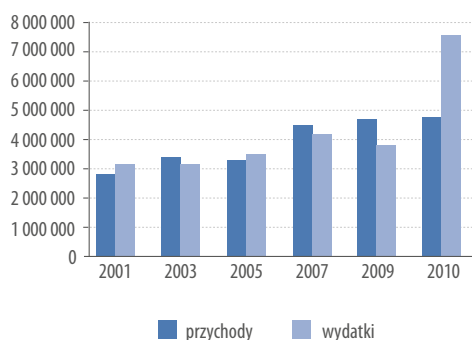
Źródło: opracowanie własne na podstawie wojewódzkiej bazy danych o odpadach

Wojewódzki Fundusz Gospodarki Zasobem Geodezyjnym i Kartograficznym

Opracowanie: Iona Patlewicz

Środki WFGZGiK przeznaczone były na finansowanie zadań związanych z tworzeniem, aktualizacją i utrzymywaniem państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego szczebla wojewódzkiego, w tym opracowań bazodanowych (Baza Danych Obiektów Topograficznych), map tematycznych, systemu informacji o terenie pn „Małopolska Infrastruktura Informacji Przestrzennej”, jak i zakup urządzeń i wyposażenia lokali niezbędnych do prowadzenia tego zasobu oraz szkoleń pracowników służby geodezyjnej i kartograficznej, zatrudnionych do prowadzenia zasobu wojewódzkiego. Uruchomiony dzięki środkom WFGZGiK system pn „Małopolska Infrastruktura Informacji Przestrzennej” (MIIP) zapewnia dostęp do rzetelnych, kompleksowych oraz aktualnych danych i usług geoinformacyjnych związanych z przestrzenią geograficzną, potrzebnych do zarządzania województwem małopolskim. Daje możliwość elektronicznej wymiany oraz wykorzystania rozproszonych danych cyfrowych zasobów przestrzennych pomiędzy jednostkami na różnych poziomach administracji publicznej. Zakres tematyczny systemu obejmuje m.in. dane referencyjne, ewidencyjne, statystyczne, a także szereg danych tematycznych. Jako system regionalny wypełnia wymogi Dyrektywy INSPIRE poprzez publikację metadanych dla zbiorów i usług danych przestrzennych oraz ich aktualizację na serwerze katalogowym zgodnym z OGC CSW 2.0.2 i ISO Application Profile 1.0.0., zapewnia również, na obecnym etapie rozwoju, m.in. dostęp do usług wyszukiwania, przeglądania i pobierania.

Wykres 17. Analiza Przychodów i Wydatków Wojewódzkiego Funduszu Gospodarki Zasobem Geodezyjnym i Kartograficznym w latach 2001-2010

Źródło: sprawozdania z wykonania budżetu Województwa Małopolskiego za lata 2001, 2003, 2005, 2007, 2009, 2010

Tabela 2. Wykonanie Planu Przychodów i Wydatków Wojewódzkiego Funduszu Gospodarki Zasobem Geodezyjnym i Kartograficznym w Małopolsce w latach 2001, 2003, 2005, 2007, 2009, 2010

Lp.	Wyszczególnienie	2001	2003	2005	2007	2009	2010
I	Stan FGZGiK na początku roku	2 495 369	2 189 006	3 139 419	3 488 881	5 493 457	6 357 331
II	Przychody	2 820 303	3 350 906	3 281 242	4 457 556	4 615 672	4 730 991
1	Przelewy z PFGZGiK na CFGZGiK i WFGZGiK	2 431 010	3 064 928	2 991 286	4 178 114	4 274 869	4 368 511
2	Dochody własne	298 926	285 966	289 957	252 833	340 780	353 728
3	Wpływy ze sprzedaży map oraz innych materiałów informacyjnych wojewódzkiego FGZGiK i wpływy z usług i opłat za udostępnienie z zasobu	116 029	227 627	194 253	159 372	167 934	216 637
6	Odsetki	273 343	58 339	95 703	93 461	–	137 090

Lp.	Wyszczególnienie	2001	2003	2005	2007	2009	2010
7	Inne zwiększenia	–	12	–	6 479	23	8 752
III	Wydatki	3 131 564	3 144 134	3 422 328	4 128 426	3 751 798	7 539 395
1	Wydatki bieżące, w tym:	2 105 902	2 944 360	2 003 067	2 704 635	2 871 515	3 950 277
1.1	Dotacje (nieinwestycyjne) na powiatowe FGZGiK	200 000	500 000	60 000	–	200 000	285 046
1.2	Zakup drobnego sprzętu i wyposażenia	58 718	85 670	44 881	164 775	40 105	533 011
1.3	Aktualizacja i modernizacja zasobu geodezyjno-kartograficznego oraz utrzymanie i techniczna obsługa tego zasobu	1 717 730	783 312	392 410	564 232	460 644	912 585
1.4	Przelewy redystrybucyjne	1 129 429	1 561 061	1 495 643	2 114 340	2 170 766	2 219 635
1.4.1	Przelewy na centralny FGZGiK	1 129 429	1 561 061	1 495 643	2 114 340	2 170 766	2 219 635
2	Wydatki inwestycyjne	25 687	199 774	1 265 287	1 285 079	872 426	3 589 118
2.1	Wydatki inwestycyjne funduszy celowych	–	–	–	350 000	–	–
2.2	Wydatki na zakupy inwestycyjne	25 687	199 774	1 265 287	915 079	672 426	2 622 268
2.3	Dotacje z funduszy celowych na finansowanie lub dofinansowanie kosztów realizacji inwestycji i zakupów inwestycyjnych jednostek sektora finansów publicznych	–	–	–	20 000	200 000	966 850
	Inne zmniejszenia	–	–	93 974	138 711	7 857	–
IV	Stan FGZGiK na koniec roku	2 184 108	2 395 779	2 998 334	3 818 010	6 357 331	3 548 927

Źródło: opracowanie własne

Zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 2009 roku – Przepisy wprowadzające ustawę o finansach publicznych z dniem 31 grudnia 2010 roku nastąpiła likwidacja wojewódzkich funduszy będących w dyspozycji marszałków oraz powiatowych funduszy dysponowanych przez starostów. Od tego momentu funkcjonuje jeden państwowy fundusz celowy będący w dyspozycji Głównego Geodety Kraju.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie

Opracowanie: Anna Szymacha

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW) w Krakowie stanowi ważny instrument Samorządu Województwa Małopolskiego do finansowania przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska.

WFOŚiGW działa na zasadach określonych ustawą Prawo ochrony środowiska i od dnia 1 stycznia 2010 roku jest samorządową osobą prawną w rozumieniu art. 9 pkt 14 ustawy o finansach publicznych.

Dochodami WFOŚiGW są głównie wpływy z tytułu opłat i kar pieniężnych, pobieranych na podstawie ustaw i odrębnych przepisów z tytułu gospodarczego korzystania ze środowiska.

Tabela 3. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie – wpływy środków – stan na 31.12.2010 (w tys. zł)

	Opłaty	Kary	Spląty pożyczek	Odsetki od pożyczek (w ujęciu kasowym)	Inne	Dochody finansowe	Razem
Stan środków na 01.01.2010	-	-	-	-	-	-	220 150,7
Plan	56 000	70	70 000	12 500	3 631	5 500	147 701
Wykonanie	57 587,9	183,1	83 674,9	13 381,8	3 631,3	11 545,3	170 004,5
% do planu	102,8	261,6	119,5	107,0	100,0	209,9	115,1

Źródło: WFOŚiGW w Krakowie

Ostatecznie planowane wpływy zostały wykonane w 115,10% i wyniosły 170 004,5 tys. zł, co dało łącznie ze stanem środków na dzień 01.01.2010 roku kwotę w wysokości 390 155,3 tys. zł.

Tabela 4. Finansowanie ochrony środowiska w podziale na dziedziny i formy finansowania przez WFOŚiGW w Krakowie w 2010 roku

Dziedziny	Forma finansowania		Ogółem
	Pożyczki, kredyty i konsorcja (w tys. zł)	Dotacje, dopłaty i umorzenia (w tys. zł)	
Gospodarka ściekowa i ochrona wód	69 434,2	8 918,6	78 352,8
Ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu	164,8	1 831,1	1 996,0
Gospodarka odpadami	16 718,9	1 186,4	17 905,4
Pozostałe	11 462,1	19 348,6	30 810,7

Źródło: WFOŚiGW w Krakowie

Środki WFOŚiGW przyznawane są na wniosek zainteresowanych stron w formie dotacji lub pożyczek. W 2010 roku WFOŚiGW w Krakowie udzielając pożyczek stosował preferencyjne oprocentowanie w odniesieniu do zmiany stopy redyskonta weksli określonej przez Prezesa Narodowego Banku Polskiego w wysokości 0,6 stopy redyskonta weksli, lecz nie mniej niż 4% rocznie.

W 2010 roku pożyczki udzielane przez Fundusz mogły być częściowo umarzone do wysokości:

- › 45% kwoty uzyskanej pożyczki w przypadku realizacji zadań inwestycyjnych realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego lub jednostki budżetowe na zadania związane z ochroną wód, dla których umowa została podpisana po 01.01.2008 roku, a dla umów podpisanych do 31.12.2007 roku 40% kwoty uzyskanej pożyczki,
- › 40% kwoty uzyskanej pożyczki w przypadku realizacji zadań dotyczących czystych i odnawialnych źródeł energii,
- › 35% kwoty uzyskanej pożyczki w przypadku realizacji zadań inwestycyjnych i nieinwestycyjnych realizowanych przez jednostkę samorządu terytorialnego lub jednostkę budżetową nie prowadzącą działalności gospodarczej (poza zadaniami związanymi z ochroną wód i odnawialnymi źródłami energii),
- › 30% kwoty uzyskanej pożyczki w przypadku realizacji zadań inwestycyjnych i nieinwestycyjnych realizowanych przez podmioty gospodarcze i osoby fizyczne oraz pozostałych inwestorów (poza zadaniami związanymi z czystymi i odnawialnymi źródłami energii), pod warunkiem że inwestycja została ukończona w terminie ustalonym w umowie, zostały osiągnięte zakładane i określone w umowie rzeczowe i ekologiczne efekty zadania oraz pożyczkobiorca spłacił co najmniej 60% pobranej pożyczki a w przypadku pkt 1.) – 55%.

W roku 2010 Rada Nadzorcza i Zarząd Funduszu podjęły łącznie 105 uchwał o umorzeniu pożyczek na łączną kwotę 13 672 tys. zł. Średnia wysokość umorzenia od udzielonych pożyczek wynosiła 26,12%. Zespół Analiz Finansowych i Kredytów obsługiwał 606 umów pożyczek zawartych na kwotę umowną 597 188,3 tys. zł oraz zawarł 99 umów na łączną kwotę 78 623,8 zł.

Z ogółu zadań inwestycyjnych i modernizacyjnych służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej, ze środków Funduszu, dofinansowano przedsięwzięcia związane z gospodarką wodną, ochroną powierzchni ziemi i powietrza atmosferycznego.

Ważniejsze inwestycje realizowane w 2010 roku z pomocą finansową WFOŚiGW w Krakowie przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 5. Budowa sieci kanalizacyjnych realizowana z pomocą finansową WFOŚiGW w Krakowie w 2010 roku

Wnioskodawca	Długość sieci kanalizacji (w mb)	Ilość ścieków odprowadzona do oczyszczalni (w m ³ /rok)
Miasto i Gmina Wieliczka	239 800	385 000
Miasto i Gmina Gorlice	50 823	82 563
Gmina Podegrodzie	22 739	59 128
Gmina Siepraw	15 070	48 712,5
Gmina Tarnów	28 103,5	42 705
Gmina Lisia Góra	11 830	41 610
Gmina Charsznica	17 063	38 946

Źródło: WFOŚiGW w Krakowie

Ogółem w 2010 roku zostały zawarte 43 umowy dotyczące budowy sieci kanalizacji sanitarnych. Łączna długość wykonanych kolektorów sanitarnych wyniosła 201,48 km, co umożliwiło odprowadzenie 449,47 tys. m³ ścieków do oczyszczalni.

Tabela 6. Budowa oczyszczalni ścieków realizowana z pomocą finansową WFOŚiGW w Krakowie w 2010 roku

Wnioskodawca	Ilość ścieków (w m ³ /rok)	Redukowany ładunek BZT ₅ (w kg/rok)
Gmina Zakliczyn	294 190	73 913,9
Gmina Jerzmanowice-Przegonia	255 500	66 685,5
Gmina Piwniczna Zdrój	91 250	52 468,7
Gmina Sułoszowa	53 940	19 310
Gmina Charsznica	111 690	22 459,9

Wnioskodawca	Ilość ścieków (w m ³ /rok)	Redukowany ładunek BZT ₅ (w kg/rok)
Gmina Moszczenica	33 945	10 862,4
Gmina Książ Wielki	70 937,7	18 192,2
Gmina Nowy Wiśnicz	292 000	102 830
Gmina Bobowa	262 800	87 643,8

Źródło: WFOŚiGW w Krakowie

Pomoc udzielona przez WFOŚiGW w Krakowie w 2010 roku pozwoliła także na realizację budowy, rozbudowy i modernizacji 9 oczyszczalni ścieków. Przepustowość wykonanych w 2010 roku oczyszczalni ścieków wyniosła 739 190,9 m³/rok. Redukcja ładunku BZT₅ to 213 704,9 kg/rok.

Tabela 7. Ważniejsze zadania w ochronie powietrza realizowane z pomocą finansową WFOŚiGW w Krakowie w 2010 roku (w zł)

Wnioskodawca	Zadanie	Rodzaj i wielkość udzielonej pomocy
Gmina Stary Sącz	Modernizacja systemu grzewczego – technologia kotłowni gazowej w budynku Urzędu Miejskiego w Starym Sączu, ul. Stefana Batorego 25	Pożyczka 89 267
Miasto i Gmina Miechów	Likwidacja kotłowni węglowej w budynku Złota Jesień w Miechowie i przebudowa kotłowni gazowo-olejowej na gazową przy ul. Jagiellońskiej 20 w Miechowie	Pożyczka 79 300
Gmina Spytkowice	Wymiana kotłowni węglowej na gazową, wymiana instalacji c.o. oraz instalacji kolektorów słonecznych w Szkole Podstawowej nr 2 w Spytkowicach	Pożyczka 49 218
Liceum Plastyczne im. Jana Matejki w Nowym Wiśniczu	Wymiana kotłowni węglowej na gazową w Liceum Plastycznym w Nowym Wiśniczu	Przekazanie środków finansowych 132 787,7
Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. św. Ap. Piotra i Pawła w Trzebini	Ograniczenie emisji zanieczyszczeń poprzez zastosowanie nagrzewnic gazowych z zamkniętą komorą spalania w budynku kościoła	Dotacja 44 530
Komenda Wojewódzka Policji w Krakowie	Modernizacja kotłowni ze zmianą czynnika grzewczego z paliwa stałego na gaz ziemny w budynku Komendy Miejskiej Policji w Nowym Sączu przy ul. Grottgera	Przekazanie środków finansowych 106 959

Źródło: WFOŚiGW w Krakowie

W wyniku realizacji inwestycji z zakresu ochrony powietrza, oszacowano redukcję emisji zanieczyszczeń w przeeliczeniu na środki Funduszu: pyły – 20,57 Mg/rok, SO₂ – 10,89 Mg/rok, NO_x – 1,3 Mg/rok, CO – 97,71 Mg/rok.

Tabela 8. Ważniejsze zadania w zakresie odnawialnych źródeł energii realizowane z pomocą finansową WFOŚiGW w Krakowie w 2010 roku (w zł)

Wnioskodawca	Zadanie	Rodzaj i wielkość udzielonej pomocy
Kolektory słoneczne		
Jerzy Meysztowicz	Montaż kolektorów słonecznych	Pożyczka 34 903
Miasto i Gmina Szczawnica	Ograniczenie niskiej emisji poprzez wykorzystanie odnawialnych źródeł energii przez odbiorców indywidualnych i zbiorowych na terenie miasta Szczawnica z użyciem instalacji solarnych, które będą w pełni własnością wnioskodawcy	Pożyczka 2 873 666,8
Nauczycielska Spółdzielnia Mieszkaniowa „Oświata”	Modernizacja instalacji przygotowania ciepłej wody użytkowej w oparciu o zastosowanie systemu kolektorów słonecznych w Spółdzielni Mieszkaniowej Oświata w Mszanie Dolnej	Pożyczka 114 370
Klasztor OO. Bernardynów w Zakopanem	Montaż systemu grzewczego z kolektorami słonecznymi – Klasztor Ojców Bernardynów, ul. Bulwary Słowackiego w Zakopanem	Dotacja 13 845
Biomasa		
Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. św. Andrzeja Boboli w Gorlicach	Przebudowa kotłowni na miał węglowy i trociny z 2 kotłami typ UKS na kotłownię na biomasę z kotłem firmy Bawaria typ Compact	Dotacja 53 581,8
Centrum Formacyjno-Szkoleniowe „Księżówka” w Zakopanem	Modernizacja kotłowni CFS „Księżówka” z wymianą kotłów na pellet	Dotacja 186 400

Wnioskodawca	Zadanie	Rodzaj i wielkość udzielonej pomocy
Pompy ciepła		
Klasztor Karmelitów Bosych w Krzeszowicach	Budowa węzła cieplnego z pompami ciepła	Dotacja 255 000

Źródło: WFOŚiGW w Krakowie

W zakresie odnawialnych źródeł energii WFOŚiGW zrealizował 7 umów na łączną kwotę dofinansowania 3 531,7 tys. zł.

Ponadto w roku 2010 Fundusz udzielił dofinansowania m.in. na zadania z zakresu:

- › edukacji ekologicznej oraz propagowania działań proekologicznych i zasad zrównoważonego rozwoju – dofinansowanie z Funduszu 1 000,7 tys. zł,
- › wspomaganie ekologicznych form transportu – dofinansowanie z Funduszu 1 978 tys. zł,
- › zapobiegania i likwidacji poważnych awarii oraz ich skutków – dofinansowanie z Funduszu 5 492 tys. zł, z tego 3 600 tys. zł to dofinansowanie bezzwrotne dla Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej,
- › ochrony przeciwpowodziowej – dofinansowanie z Funduszu 3 797,4 tys. zł,
- › likwidacji szkód powodziowych na terenie województwa małopolskiego – dofinansowanie z Funduszu 6 394,3 tys. zł,
- › wapnowania gleb zakwaszonych wskutek powodzi – dofinansowanie z Funduszu 311,6 tys. zł,
- › monitoringu środowiska – dofinansowanie z Funduszu 1 009 tys. zł,
- › uzupełnienia i realizacji Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego – dofinansowanie z Funduszu 457,3 tys. zł,
- › Programu „Orlik Plus” – dofinansowanie z Funduszu 2 131,3 tys. zł,
- › ochrony przyrody – dofinansowanie z Funduszu 630,4 tys. zł,
- › profilaktyki zdrowotnej dzieci z obszarów województwa małopolskiego, na których występują przekroczenia standardów jakości środowiska – dofinansowanie z Funduszu 322,1 tys. zł.

WFOŚiGW w Krakowie, jako Instytucja Wdrażająca POIiŚ, podpisał 14 umów dofinansowania z beneficjentami – wnioskowana kwota dofinansowania z Funduszu to 535 301,4 tys. zł.

ZAGADNIENIA SPOŁECZNE

Ludność

Opracowanie: Joanna Urbanowicz

PODSUMOWANIE

- › Nadal systematycznie zwiększała się liczba ludności województwa. Zahamowaniu uległ spadek ludności miast, a od 2009 roku postępuje nawet wzrost ludności zamieszkałej w miastach. Jednak tempo przyrostu ludności wiejskiej jest zdecydowanie szybsze. Dotyczy to głównie obszarów podmiejskich Krakowa, Tarnowa i Nowego Sącza oraz innych miast średniej wielkości.
- › Po siedmioletnim okresie wzrostu, pomimo że roczniki wyżu demograficznego lat osiemdziesiątych są w okresie najwyższej rozrodzności – w miastach nastąpił nieznaczny spadek liczby urodzeń. W ostatnich trzech latach utrzymany został dość wysoki poziom przyrostu naturalnego zarówno na obszarach wiejskich jak i w miastach. Był on wynikiem wysokiego poziomu urodzeń i niskiego poziomu zgonów. Wskutek tego wydłużeniu uległ wskaźnik dalszego trwania życia.
- › W roku 2010 został utrzymany najwyższy od 2000 roku poziom salda migracji, przybyło 2-krotnie więcej osób niż w roku 2008. W ostatnich 2 latach znacznemu zmniejszeniu uległy migracje zagraniczne, szczególnie wyjazdy na pobyt stały. Wzrosły powroty z zagranicy.
- › Nieznacznemu spłaszczeniu (miasto-wieś) uległ wskaźnik feminizacji, co oznacza że więcej kobiet pozostaje na obszarach wiejskich.
- › Dynamika procesów demograficznych wykazywała znaczne zróżnicowanie przestrzenne. Szczególnie niekorzystnie (ujemny przyrost naturalny, ujemne saldo migracji) kształtowały się one w powiatach północnej i zachodniej części województwa. Powiaty położone na południu wykazywały znaczną prężność demograficzną (wysoki przyrost naturalny), natomiast gminy podmiejskie większych miast oraz położone w centralnej części województwa charakteryzował wysoki i wzrastający poziom salda migracji.

1. Stan ludności

Województwo małopolskie zamieszkiwało 3,3 mln osób (stan na 31 grudnia 2010 roku). Stanowiło to 8,7% ludności kraju i plasowało województwo na 4. miejscu po woj. mazowieckim, śląskim i wielkopolskim.

Rozwój demograficzny województwa przebiegał zdecydowanie korzystniej niż średnio w kraju. Liczba ludności wzrastała systematycznie, a dynamika w latach 1999-2010 wynosiła 102,7 i była jedną z najwyższych wśród województw. Tymczasem w kraju od 1996 do 2007 roku notowano ubytek rzeczywisty ludności (o 127 tys.), natomiast od 2008 roku nastąpił niewielki wzrost o 0,08% rocznie. Podobnie korzystną sytuację jak województwo małopolskie miały jedynie województwa: pomorskie, mazowieckie, wielkopolskie, kujawsko-pomorskie i lubuskie. W pozostałych województwach nastąpił ubytek rzeczywisty ludności, jednak tempo jego spadku w ostatnich latach było wyraźnie słabsze.

W małopolskich miastach mieszkało 1 627,8 tys. osób, co stanowiło 7% ludności miejskiej Polski. W stolicy województwa Krakowie mieszkało 756,2 tys. osób, czyli 23% ludności Małopolski. Od 2001 roku postępowal ubytek

ludności miejskiej, który został zahamowany w 2009 roku. W stosunku do najniższego 2008 roku (1 617,3 tys.) do 2010 roku przybyło 10,3 tys. osób, głównie dzięki zwiększonemu poziomowi urodzeń oraz nadaniu praw miejskich miejscowości Bobowa, Szczucin i Radłów.

Obszary wiejskie zamieszkiwało 1 682,3 tys. osób, tj. 11,2% ludności wiejskiej Polski. Dawało to województwu 2. miejsce w kraju po woj. mazowieckim. Ludność wiejska wzrastała systematycznie, głównie dzięki wysokim migracjom z miast oraz dodatniemu przyrostowi naturalnemu.

Tabela 9. Ludność województwa małopolskiego (w tys. osób)

Wyszczególnienie	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2010	Dynamika 1999-2010
Województwo ogółem	3 222,5	3 229,6	3 252,9	3 266,2	3 279,0	3 298,3	3 310,1	102,7
› mężczyźni	1 569,2	1 568,2	1 578,8	1 584,3	1 589,2	1 598,1	1 604,0	102,2
› kobiety	1 653,3	1 661,4	1 674,1	1 681,9	1 689,8	1 700,2	1 706,1	103,2
z tego:								
› miasta	1 624,2	1 626,7	1 623,0	1 619,4	1 619,7	1 624,8	1 627,8	100,2
› wsie	1 589,3	1 602,9	1 629,9	1 646,8	1 659,3	1 673,5	1 682,3	105,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Wskaźnik urbanizacji wynosił 49,2% i był znacznie niższy od średniego dla kraju – 60,9%. Jedynie cztery województwa: lubelskie, podlaskie, podkarpackie i świętokrzyskie – miały niższy wskaźnik urbanizacji niż Małopolska. Wskaźnik ten w województwie, pomimo otrzymania przez kilka miejscowości praw miejskich, ulegał w ostatnich latach stałemu, nieznacznemu obniżeniu, zmniejszając się z 50,8% w 1995 roku. Podobny proces zmniejszania wskaźnika urbanizacji dotyczył również całego kraju (od 2001 roku).

Średnia gęstość zaludnienia wynosiła 218 osób/km² i była znacznie wyższa od średniej dla kraju (122 osób/km²) – drugie miejsce po województwie śląskim. Wskaźnik ten wykazuje znaczne zróżnicowanie przestrzenne, najsilniej zaludniona jest centralna i zachodnia część województwa, najsłabiej – północna i południowo-wschodnia. Małopolskę cechuje wyjątkowo wysoki i wzrastający poziom zaludnienia obszarów wiejskich – 123 osób/km² – pierwsze miejsce w kraju (średnia krajowa 51 osób/km²), co przy znacznym rozproszeniu osadnictwa stwarza wysoką presję na jakość zasobów środowiska i jest przyczyną wysokich kosztów realizacji infrastruktury technicznej.

Struktura ludności wg płci wykazywała nieznaczną przewagę kobiet – 51,5%. Współczynnik feminizacji wynosił 106 i utrzymywał się na niezmiennym poziomie od wielu lat. Podobnie jak w całym kraju uzależniony był od miejsca zamieszkania – na obszarach wiejskich na 100 mężczyzn przypadały 102 kobiety, natomiast w miastach 111. W ostatnich 2 latach wskaźnik ten uległ nieznacznemu spłaszczeniu.

2. Procesy demograficzne

W roku 2010 nastąpił największy w ciągu ostatnich 10 lat przyrost rzeczywisty ludności województwa (12 tys. osób w odniesieniu do 2009 roku). Był on wynikiem wysokiego przyrostu naturalnego (7,4 tys. osób) oraz znacznego, dodatniego poziomu migracji (saldo migracji 4,5 tys. osób).

W porównaniu do średniej krajowej ludność województwa małopolskiego odznaczała się relatywnie wysokim poziomem przyrostu naturalnego – wskaźnik 2,3 na 1 000 mieszkańców jest znacznie wyższy od wskaźnika krajowego, który w latach 2002-2005 przybierał wartości ujemne, a od 2006 roku był nieznacznie dodatni i w ostatnich 3 latach wynosił 0,9‰. W skali kraju wyższy poziom przyrostu naturalnego niż w województwie małopolskim notowany jest jedynie w województwie pomorskim i wielkopolskim.

Ten wyższy poziom przyrostu był efektem znacznego poziomu urodzeń (11,3‰ – w województwie, 10,8‰ – w Polsce) oraz niższego niż w innych województwach wskaźnika zgonów (9,0‰ – w województwie, 9,9‰ – w Polsce).

Wskaźnik urodzeń był wyraźnie wyższy na obszarach wiejskich – 11,9‰, gdzie po spadku trwającym nieprzerwanie do roku 2006, od roku 2007 następuje wyraźny wzrost o ok. 20 tys. urodzeń rocznie. W miastach poziom urodzeń wzrastał w latach 2004–2009 (8,7–10,8‰), natomiast w roku 2010 zanotowano spadek natężenia urodzeń do 10,6‰. Wysoki poziom urodzeń był efektem wejścia w wiek wysokiej płodności dużej liczby kobiet z wyżu demograficznego lat osiemdziesiątych.

Jednak współczynnik dzietności (wyrażający liczbę urodzeń na liczbę kobiet w wieku 15–49 lat) był w 2010 roku nadal niski i wynosił 1,4, w tym zdecydowanie niższy był w miastach – 1,3, niż na obszarach wiejskich – 1,5. Są to wskaźniki dalekie od korzystnych, zapewniających prostą zastępowalność pokoleń (co najmniej 2,1).

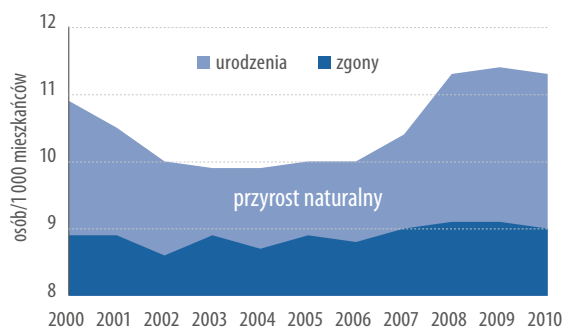
Poziom zgonów utrzymuje się na podobnym (9,0‰ w 2010 roku), niewysokim, korzystnym poziomie od 2000 roku. Jest nieznacznie wyższy i wzrastający w miastach (9,3‰) oraz niższy na obszarach wiejskich (8,7‰).

Pomimo dość korzystnej sytuacji demograficznej, podobnie jak w całym kraju, w województwie małopolskim do 2003 roku następował systematyczny spadek przyrostu naturalnego. W latach 1995–2003 przyrost naturalny zmniejszył się o 64%. Ten niekorzystny trend został zahamowany w roku 2004, w którym przy niewielkim wzroście urodzeń (o 0,3% więcej niż rok wcześniej) i znaczącym spadku liczby zgonów (o 1,7%), przyrost naturalny ukształtował się na poziomie 3,8 tys. osób i był wyższy od roku ubiegłego o 18,7%.

Od roku 2005 nastąpił dalszy, bardziej dynamiczny wzrost urodzeń (o 1,5%, tj. o 0,5 tys. osób), ale towarzyszył mu również wzrost poziomu zgonów (o 2,6%, tj. o 0,7 tys. osób). Spowodowało to niewielki spadek przyrostu naturalnego w stosunku do poziomu z roku 2004. W latach 2006–2010 nastąpił powrót do wzrostu przyrostu naturalnego. Wyrażał się on dalszym wzrostem poziomu urodzeń do 37 tys. oraz utrzymywaniem się poziomu zgonów na podobnym poziomie – ponad 29 tys.

Występowały wyraźne różnice pomiędzy miastami a obszarami wiejskimi, choć w ostatnich latach ulegały one zmniejszeniu, głównie poprzez zmniejszanie się poziomu urodzeń na obszarach wiejskich a wzrostem w miastach. Powoduje to zacieranie się różnicy poziomu urodzeń pomiędzy miastami a wsią. Poziom zgonów dla obszarów wiejskich jest nieznacznie niższy niż dla miast.

Wykres 18. Przyrost naturalny w Małopolsce w latach 2000–2010

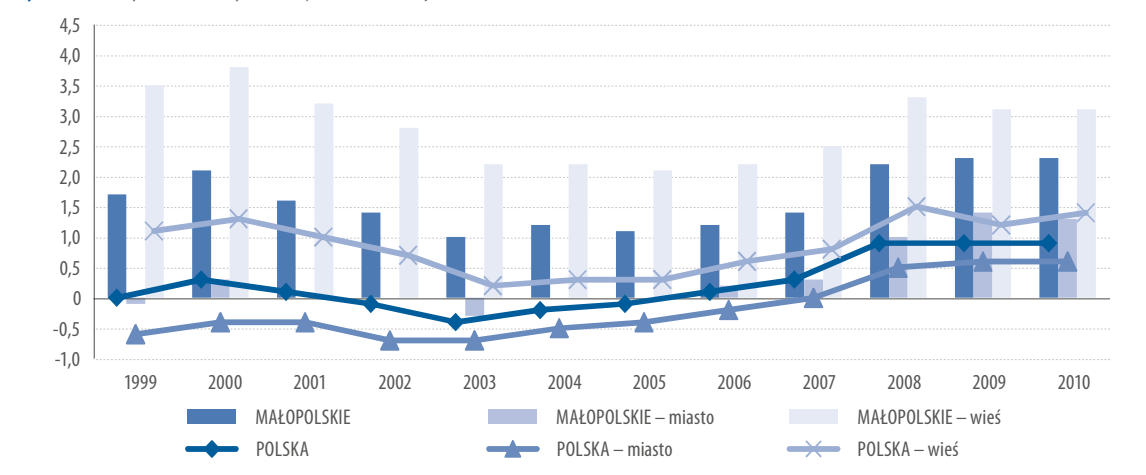

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Tabela 10. Wskaźniki ruchu naturalnego w latach 2000–2010

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Urodzenia na 1 000 mieszkańców											
Województwo ogółem	10,9	10,5	10,0	9,9	9,9	10,0	10,0	10,4	11,3	11,4	11,3
› miasta	9,2	8,9	8,6	8,7	8,8	9,1	9,3	9,6	10,4	10,8	10,6
› wieś	12,8	12,1	11,5	11,0	10,9	10,9	10,8	11,3	12,1	11,9	11,9
Zgony na 1 000 mieszkańców											
Województwo ogółem	8,9	8,9	8,6	8,9	8,7	8,9	8,8	9,0	9,1	9,1	9,0
› miasta	8,8	8,9	8,6	8,9	8,8	9,1	9,1	9,3	9,3	9,4	9,3
› wieś	8,4	8,9	8,7	8,8	8,6	8,8	8,6	8,7	8,8	8,8	8,7
Przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców											
Województwo ogółem	2,1	1,6	1,4	1,0	1,2	1,1	1,2	1,4	2,2	2,3	2,3
› miasta	0,3	-0,02	-0,02	-0,26	0,05	0	0,2	0,3	1,0	1,4	1,3
› wieś	3,8	3,2	2,8	2,2	2,2	2,1	2,2	2,5	3,3	3,1	3,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Wykres 19. Przyrost naturalny w Małopolsce na tle kraju w latach 1999–2010 (wskaźnik na 1 000 mieszkańców)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

W miastach przyrost naturalny był do 2003 roku minimalnie ujemny, natomiast od 2004 roku przybrał niewielkie wartości dodatnie z wyraźnym wzrostem w ostatnich trzech latach. Wykazywał znaczne zróżnicowanie: od dość wysokiego w małych miastach południowej części województwa (Czchów 8,7‰, Bobowa 8,4‰, Dobczyce 6,3‰) do wyraźnie ujemnego w zachodniej części: Trzebinia, Bukowno, Oświęcim, ale także w południowo-wschodniej części: Krynica, Muszyna oraz Zakopane. Dodatni poziom przyrostu naturalnego występował w największych miastach województwa, tj. Krakowie 1,0‰, Tarnowie 0,1‰ i Nowym Sączu 4,2‰.

Najniższy poziom przyrostu naturalnego – przyjmujący wartości ujemne – występuje w gminach położonych w północnej, północno-wschodniej i zachodniej części województwa. Najgorsza sytuacja notowana jest w gminach powiatu miechowskiego (-2,4‰), gdzie we wszystkich gminach występuje ujemny przyrost, lecz jest on na znacznie niższym poziomie niż w latach ubiegłych. Ujemny poziom przyrostu naturalnego występuje również w powiecie proszowickim -1,7‰ oraz chrzanowskim -0,5‰. Obszary południowe województwa wyróżniają się wysokim przyrostem na terenach wiejskich, np. gmina Łabowa (10,4‰), Szczawnica (10,4‰), Rytro (9,6‰) oraz znacznie niższym na terenie miast. Zróżnicowanie przestrzenne wielkości przyrostu naturalnego wykazuje stałą niezmienną tendencję od kilku lat: niskiego lub nawet ujemnego przyrostu na obszarach północnych i zachodnich województwa oraz wysokiego przyrostu w części południowej. Pogłębia to corocznie wyraźne zróżnicowanie struktury wieku ludności na tych obszarach, chociaż od trzech lat różnice te ulegają nieznacznemu spłaszczeniu.

Procesem wpływającym wyraźnie na poziom zaludnienia województwa są migracje ludności. Małopolska jest od wielu lat drugim (1,3‰) po Mazowszu (2,6‰) regionem o wysokim dodatnim saldzie migracji. Podobna sytuacja, ale o niższym wskaźniku występuje jedynie w woj. pomorskim, wielkopolskim i dolnośląskim.

W roku 2010 został utrzymany najwyższy od 2000 roku poziom salda migracji, przybyło 4,4 tys. osób, czyli dwukrotnie więcej niż w roku 2008 – 2,2 tys. osób. W porównaniu do lat poprzednich, w ostatnich 2 latach zmniejszeniu uległy migracje zagraniczne. Na pobyt stały za granicę w latach 2000–2005 wymeldowywało się średniorocznie ok. 1 tys. osób, w roku 2006 3,2 tys. osób, w roku 2007 i 2008 2,3 tys., natomiast w 2009 i 2010 roku liczba wymeldowań zmniejszyła się do ponad 1 tys. osób. Utrzymała się tendencja wzrostu zameldowań emigrantów, z liczbą 2 tys. osób – była najwyższa w ciągu ostatniego 10-lecia, przy czym wystąpił wyraźny wzrost, prawie dwukrotny, na obszarach wiejskich. Stąd wyraźna zmiana salda migracji zagranicznych, które w pierwszych latach XXI wieku było nieznacznie ujemne, a w roku 2005 nieznacznie dodatnie (+30 osób), przyjmujące wartości ujemne w latach 2006–2008 (od minus 2,3 do minus 0,6 tys. osób), a w latach 2009–2010 było najwyższe i wynosiło 765 i 735 osób.

Dla kraju saldo migracji było od wielu lat ujemne, w 2006 roku tendencja ta pogłębiła się i ubyło aż 36,1 tys. osób, tj. najwięcej od 1990 roku. W latach 2007–2010 emigracja uległa wyraźnemu zmniejszeniu i saldo migracji, chociaż nadal ujemne, było zdecydowanie niższe – ubyło odpowiednio 21 tys., 14,9 tys. i 2 tys. osób.

Rozmieszczenie przestrzenne migracji jest bardzo nierównomierne. Saldo migracji – wskaźnik na 1 000 mieszkańców jest ujemne w sześciu powiatach: gorlickim -2,2‰, olkuskim -1,0‰, dąbrowskim -0,7‰, miechowskim -0,3‰, chrzanowskim -0,3‰ i oświęcimskim -0,6‰. Pozostałe powiaty wykazują dodatnie saldo migracji z najwyższymi wskaźnikami w powiatach: wielickim +12,7‰ i krakowskim +10‰.

Tabela 11. Migracje ludności w latach 2000–2010 (w tys. osób)

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Zameldowania na pobyt stały											
Województwo ogółem	29,8	28,3	30,2	34,2	33,9	32,4	35,4	38,2	30,6	32,8	33,8
› miasta	14,1	14,1	14,5	16,0	15,7	15,7	15,5	16,8	13,8	15,0	15,3
› wsie	15,7	14,2	15,7	18,2	18,2	16,7	18,7	21,4	16,8	17,8	18,5
Wymeldowania z pobytu stałego											
Województwo ogółem	27,7	25,7	27,1	30,6	30,7	29,2	34,1	35,5	28,4	28,4	29,4
› miasta	14,7	13,8	15,1	17,5	17,5	16,6	17,1	19,7	16,3	16,0	17,2
› wsie	13,0	11,9	12,0	13,1	13,2	12,6	13,8	15,8	12,1	12,4	12,2
Saldo migracji											
Województwo ogółem	2,1	2,6	3,1	3,6	3,2	3,2	1,3	2,7	2,2	4,4	4,4
› miasta	-0,6	0,3	-0,6	-1,5	-1,8	-1,0	-2,9	-2,1	-2,5	-1,0	-1,9
› wsie	2,7	2,3	3,7	5,1	5,0	4,2	4,2	5,6	4,7	5,4	6,3
Saldo migracji na 1 000 mieszkańców											
Województwo ogółem	0,6	0,8	1,0	1,1	1,0	1,0	0,4	0,8	0,7	1,3	1,3
› miasta	-0,4	0,2	-0,4	-1,0	-1,1	-0,6	-1,8	-3,2	-1,5	-0,7	-1,2
› wsie	1,7	1,4	2,3	3,1	3,0	2,5	2,6	3,4	2,8	3,3	3,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Dodatnie, wysokie saldo migracji występuje od kilku lat na obszarach wiejskich, gdzie w roku 2010 przybyło 6,3 tys. osób, tj. 3,7‰ – najwięcej w ostatnim dziesięcioleciu. Szczególne natężenie napływu ludności na obszary wiejskie miało miejsce w szerokiej strefie podmiejskiej Krakowa, gdzie najwyższy poziom salda migracji wystąpił w gminach powiatu krakowskiego: Zielonki (+34,3‰), Michałowice (+24,4‰), Mogiłany (+20,1‰), Wielka Wieś (+19,5‰), Kocmyrzów-Luborzyca (+16,2‰), ale również powiatu wielickiego: Wieliczka (+14,2‰), Kłaj (+11,1‰), Biskupice (+10,5‰). Obszar napływu ludności na obszary wiejskie aglomeracji krakowskiej uległ wyraźnemu poszerzeniu, głównie w kierunku południowo-wschodnim, ale również północnym. Niższy poziom salda migracji, ale również dodatni, występował na obszarach podmiejskich Tarnowa (w gminach: Tarnów +8,6‰, Wierzchosławice +4,4‰) oraz Nowego Sącza (w gminach: Chełmiec +5,4‰, Kamionka Wielka +3,4‰). Jednak w porównaniu do lat ubiegłych napływ ludności w otoczenie Nowego Sącza i Tarnowa uległ wyraźnemu zahamowaniu. Również większość gmin wiejskich będących w sąsiedztwie miast cechowała się wzrostem napływu ludności, szczególnie w zachodniej części województwa. Na pozostałych obszarach wiejskich, głównie powiatów rolniczych północnej części województwa (miechowski, dąbrowski) oraz obszarów górskich (powiat gorlicki, limanowski) obserwuje się przewagę odpływu ludności.

W ostatnim roku zwiększyło się ujemne saldo migracji dla miast – ubyło prawie 2 tys. osób. Jednak liczba miast wykazujących dodatnie migracje (21) pozostała na tym samym poziomie. Wysoki dodatni poziom salda migracji występował w miastach otaczających Kraków, najwyższy w Niepołomicach (+27,6‰), Świątnikach Górnych (+22,7‰) i Wieliczce (+8,2‰). Z dużych miast tylko Kraków wykazywał przewagę napływu ludności (+416 osób, tj. 0,6‰). W Tarnowie ubyło 533 osoby (-4,7‰), a w Nowym Sączu -373 osób (-4,4‰). Odpływ ludności obejmuje także miasta położone w północnej i południowej części oraz miasta przemysłowe zachodniej części województwa.

3. Struktura wieku ludności

Ludność województwa małopolskiego cechowała się nieznacznie młodszą strukturą wieku od średniej dla kraju. Charakteryzował ją wyższy udział ludności w wieku przedprodukcyjnym: 19,7% (kraj 18,7%), niższy w wieku produkcyjnym: 63,7% (kraj 64,4%) oraz niższy w wieku poprodukcyjnym: 16,6% (kraj 16,9%).

Tabela 12. Struktura wieku ludności województwa małopolskiego w latach 2000-2010

Wyszczególnienie	2000	2002	2004	2006	2009	2010
Ludność ogółem (w tys. osób), z tego w wieku:	3 233,8	3 237,2	3 260,2	3 271,2	3 298,3	3 310,1
› przedprodukcyjnym (0-17 lat)	835,2	772,0	731,3	696,8	659,9	651,9
› produkcyjnym (18-59 l. – kob., 18-64 l. – męż.)	1 916,0	1 977,4	2 028,7	2 061,3	2 099,4	2 108,0
› poprodukcyjnym (60 l. i w. – kob., 65 l. i w. – męż.)	471,3	487,8	500,2	513,0	539,0	550,1
Województwo – ludność (w %), z tego w wieku:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
› przedprodukcyjnym	25,9	23,8	22,4	21,3	20,0	19,7
› produkcyjnym	59,5	61,1	62,3	63,0	63,7	63,7
› poprodukcyjnym	14,6	15,1	15,3	15,7	16,3	16,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

W ostatnich latach, podobnie jak w całym kraju, nastąpiły zmiany struktury w kierunku zmniejszania się liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (z 28,4% w roku 1995 do 19,7% w roku 2010), oraz systematycznego wzrostu w wieku produkcyjnym (z 57,8% w roku 1995 do 63,7% w roku 2010) i poprodukcyjnym (z 13,8% w roku 1995 do 16,6% w roku 2010). Tempo tych zmian było jednak znacznie wolniejsze niż przeciętnie w kraju. Podstawowy wpływ na liczebność dwóch pierwszych grup wiekowych miała zmniejszająca się do roku 2003 liczba urodzeń oraz wejście w wiek produkcyjny osób urodzonych w pierwszej połowie lat 80-tych, tj. w okresie ostatniego wyżu demograficznego, przy czym od 2006 roku tempo przyrostu ludności w tym wieku jest coraz wolniejsze. Natomiast rosnąca liczba ludności w wieku poprodukcyjnym związana jest w znacznym stopniu z wydłużeniem trwania życia. W okresie 2000-2010 wiek mężczyzn wydłużył się o 2,4 roku, a wiek kobiet o 2,6 roku. Różnica między trwaniem życia kobiet i mężczyzn nadal się więc pogłębiała. Przeciętne trwanie życia mieszkańców województwa małopolskiego jest zdecydowanie dłuższe niż średnie dla Polski – mężczyźni żyją dłużej o 1,6 roku, a kobiety o 1 rok.

Tabela 13. Przeciętne dalsze trwanie życia w latach 2000-2010

Wyszczególnienie	2000	2002	2004	2006	2008	2009	2010
Małopolska							
› mężczyźni	71,3	72,1	72,0	72,5	72,0	73,1	73,7
› kobiety	78,8	79,6	80,3	80,5	80,0	81,1	81,4
Polska							
› mężczyźni	69,7	70,4	70,7	70,9	71,3	71,5	72,1
› kobiety	78,0	78,8	79,2	79,6	80,0	80,1	80,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Podobnie jak pozostałe czynniki demograficzne, obraz struktury wiekowej ludności jest bardzo zróżnicowany przestrzennie. Najmłodszą strukturą wieku charakteryzują się obszary położone na południu województwa, gdzie udział ludności w wieku poprodukcyjnym kształtuje się na poziomie poniżej 14% (powiaty: nowosądecki, limanowski i myślenicki). Natomiast największy udział ludności w wieku emerytalnym występuje w powiecie miechowskim (20,3%) oraz w Krakowie (19,4%) i Tarnowie (18,7%).

Zmiany struktury wieku ludności, tj. zmniejszenie udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym oraz zwiększenie ludności w wieku produkcyjnym niemobilnym oraz w wieku poprodukcyjnym obrazują postępujący proces starzenia się ludności województwa. Widoczne jest to głównie w zmianie wartości oraz wskaźnika obciążenia demograficznego. W 2000 roku na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 68 osób w wieku nieprodukcyjnym, przy czym 43 osoby były w wieku przedprodukcyjnym i 25 w wieku poprodukcyjnym. Natomiast w 2010 roku współczynnik ten uległ zmniejszeniu do 57, dotyczyło ono jednak tylko osób w wieku przedprodukcyjnym, gdzie obciążenie zmniejszyło się z 43 do 32 osób.

Ochrona zdrowia

Opracowanie: Anna Młynarczyk, Kinga Karbarz, Edyta Sokoła, Anita Woźniak, Agnieszka Markielowska, Beata Wilk-Woderska, Radosław Grochal, Aldona Kokodyńska, Monika Seweryn

PODSUMOWANIE

- › Umowy zawarte przez Małopolski Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia we wszystkich rodzajach świadczeń (poza ratownictwem medycznym) obowiązujące w roku 2010 i latach wcześniejszych utraciły ważność z dniem 31 grudnia 2010 roku z upływem okresu, na który zostały podpisane. W związku z powyższym, Oddział Funduszu przystąpił do kontraktowania świadczeń opieki zdrowotnej na rok 2011 zgodnie z przyjętym planem zakupu i w trybie określonym ustawą. W wyniku przeprowadzonych przez MOW NFZ postępowań konkursowych, zabezpieczone zostało udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych przez Narodowy Fundusz Zdrowia dla całej populacji województwa małopolskiego.
- › Na zadania inwestycyjne jednostek w ochronie zdrowia i pomocy społecznej w 2010 roku wydatkowano 25 186 800 zł z budżetu Województwa Małopolskiego.
- › W 2010 roku Województwo Małopolskie kontynuowało podjęty w latach poprzednich proces przekształceń wojewódzkich jednostek ochrony zdrowia oraz wyraziło chęć uczestnictwa w ogłoszonym w 2009 roku wieloletnim rządowym programie pn „Wsparcie jednostek samorządu terytorialnego w działaniach stabilizujących system ochrony zdrowia” – tzw. Planie B poprzez zgłoszenie do uczestnictwa Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego im. L. Rydygiera w Krakowie. Jedną z głównych przesłanek uczestnictwa w programie jest możliwość spłaty zobowiązań jednostki. Zakończenie realizacji działań związanych z uczestnictwem w programie Rady Ministrów przewidziane jest na koniec 2011 roku.

1. Opieka zdrowotna na terenie województwa małopolskiego

Zasoby i działalność lecznictwa stacjonarnego

W województwie małopolskim w ramach stacjonarnej opieki medycznej funkcjonuje: 14 szpitali wojewódzkich, 19 szpitali powiatowych, 7 szpitali resortowych, ponadto działa także 37 niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej (szpitale ogólne) oraz 34 publiczne i niepubliczne zakłady opieki długoterminowej, tj. zakłady opiekuńczo-lecznicze, zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze, hospicja.

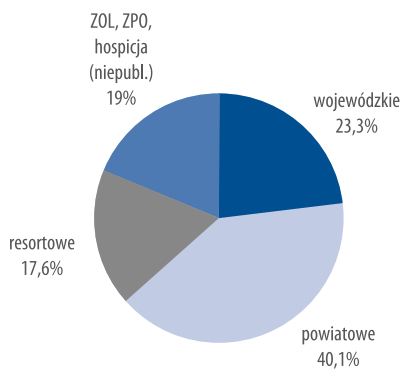
Tabela 14. Zestawienie liczby łóżek w publicznych i niepublicznych jednostkach opieki stacjonarnej oraz jednostkach opieki długoterminowej w latach 2007-2010

	2007	2008	2009	2010
Ogółem liczba łóżek (A + B)	17 808	16 851	17 213	17 653
A. Jednostki publiczne	15 635	15 599	14 889	14 306
› wojewódzkie	4 725	4 798	4 735	4 118
w tym łóżka op. długoterm. ZOL, ZPO	210	210	210	150
› powiatowe	7 543	7 629	7 454	7 077
w tym łóżka op. długoterm. ZOL, ZPO	663	711	774	907

	2007	2008	2009	2010
› szpitale resortowe	3 367	3 172	2 700	3 111
w tym: podległe MZ ¹	2 721	2 463	2 437	2 422
podległe MON	450	450	b.d.	518
podległe MSWiA	196	259	263	171
B. Jednostki niepubliczne	2 173	1 252	2 324	3 347
› szpitale niepubliczne	843	b.d.	1 048	2 036
› ZOL, ZPO, hospicja	1 330	1 252	1 276	1 311

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Centrum Zdrowia Publicznego w Krakowie oraz rejestru ZOZ

Wykres 20. Struktura łóżek według organów założycielskich w 2010 roku

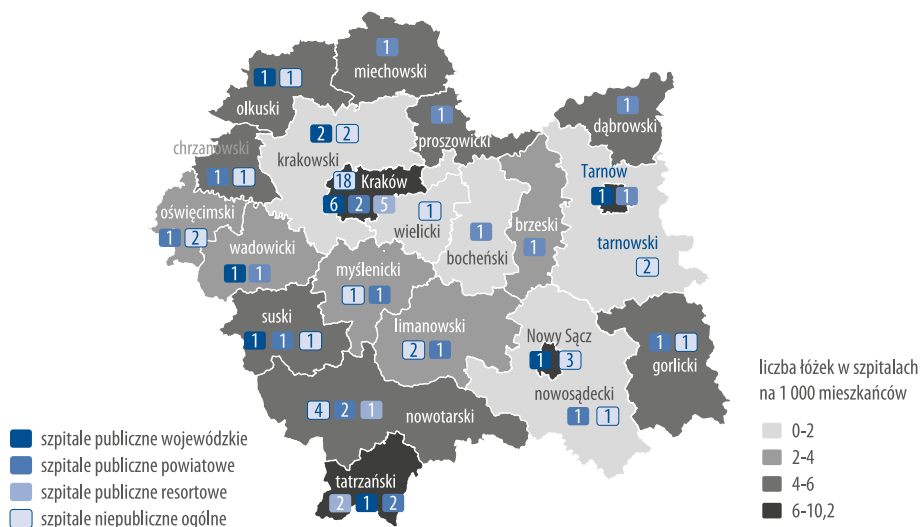

Źródło: opracowanie Departamentu Zdrowia i Polityki Zdrowotnej na podstawie danych z Wojewódzkiego Centrum Zdrowia Publicznego w Krakowie

Wskaźnik liczby łóżek ogółem w jednostkach publicznych i niepublicznych na koniec 2010 roku wynosił 53,3/10 000 mieszkańców województwa (zakładany w MPOZ – 53,0/ 10 000), w tym wskaźnik łóżek krótkoterminowych – 32,9/10 000 mieszkańców (zakładany w MPOZ – 35,5/10 000), wskaźnik łóżek długoterminowych – 15,4/10 000 mieszkańców (zakładany w MPOZ 12,0/10 000), wskaźnik łóżek psychiatrycznych – 5,0/10 000 mieszkańców (zakładany w MPOZ – 5,5/10 000).

Zatrudnienie personelu medycznego w wojewódzkich i powiatowych szpitalach ogółem na koniec 2010 roku wynosiło 19 234,63 etatu, w tym w wojewódzkich 7 133,47 etatu oraz w powiatowych 12 101,16 etatu.

Mapa 1. Rozmieszczenie i liczba publicznych (wojewódzkich, powiatowych, resortowych) i niepublicznych szpitali ogólnych na terenie województwa małopolskiego w 2010 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Centrum Zdrowia Publicznego w Krakowie oraz rejestru ZOZ

1. Nie uwzględniono 20. Wojskowego Szpitala Uzdrawiskowego w Krynicy.

Kontraktowanie świadczeń medycznych na terenie województwa małopolskiego

W 2010 roku Małopolski Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia przeprowadził jeden z największych w Polsce konkursów ofert na realizację świadczeń opieki zdrowotnej we wszystkich rodzajach. W wyniku przeprowadzonych przez MOW NFZ postępowań konkursowych, zabezpieczone zostało udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych przez Narodowy Fundusz Zdrowia dla całej populacji województwa małopolskiego.

Wysokość planowanych środków na pokrycie kosztów świadczeń opieki zdrowotnej dla ubezpieczonych finansowanych przez poszczególne oddziały wojewódzkie Funduszu oblicza się zgodnie z algorytmem podziału środków pomiędzy oddziały wojewódzkie Funduszu.

Przy obliczaniu algorytmu podziału środków brane są pod uwagę m.in.: wskaźniki demograficzne, epidemiologiczne, wskaźnik świadczeń wysokospecjalistycznych.

Tabela 15. Koszty poszczególnych rodzajów świadczeń w latach 2008–2011 (w mln zł)

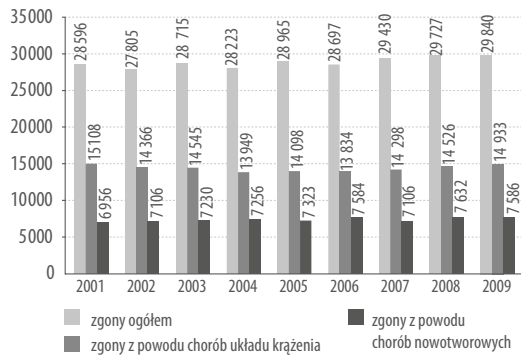
Rodzaj świadczenia	MOW NFZ			Plan po zmianie (stan na 15.07.2011)	
	Plan finansowy po wszystkich zmianach			Centrala NFZ plan finansowy	MOW NFZ
	2008	2009	2010	2011	2011
	4 243,2	4 546,1	4 681,6	57 744,5	4 698,6
Podstawowa opieka zdrowotna	487,8	615,2	610,0	7 350,4	619,0
Ambulatoryjna opieka specjalistyczna	342,0	337,4	330,8	4 417,0	351,8
Leczenie szpitalne, w tym:	2 003,4	2 064,5	2 170,9	27 018,3	2 182,7
› programy terapeutyczne (lekowe)	84,3	111,4	155,0	1 676,2	168,4
› opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień	131,7	134,5	136,7	2 028,5	140,0
› rehabilitacja lecznicza	139,2	146,6	145,5	1 815,8	146,5
› świadczenia pielęg. i opiekuńcze w ramach opieki długoterminowej	102,3	93,3	92,9	966,2	98,2
› opieka paliatywna i hospicyjna		19,6	21,7	299,0	23,9
› leczenie stomatologiczne	168,6	182,7	163,8	1 783,8	169,0
› lecznictwo uzdrowiskowe	44,8	51,1	40,3	573,3	43,3
› pomoc doraźna i transport sanitarny	1,3	1,8	1,7	38,1	1,7
Koszty profilaktycznych programów zdrowotnych finansowanych ze środków własnych funduszu	8,5	8,0	8,8	142,5	8,5
Świadczenia zdrowotne kontraktowane odrębnie	109,0	115,5	120,6	1 458,5	123,5
Zaopatrzenie w sprzęt ortopedyczny, środki pomocnicze i lecznicze środki techniczne	55,3	56,2	54,9	595,6	54,2
Refundacja cen leków	649,3	719,7	745,2	8 683,1	734,0
Rezerwa na koszty realizacji zadań wynikających z przepisów o koordynacji	0	0	0	416,0	0
Rezerwa na pokrycie kosztów świadczeń zdrowotnych oraz refundacji cen leków	0	0	0	6,5	0
Rezerwa na koszty świadczeń opieki zdrowotnej w ramach migracji ubezpieczonych	0	0	0	0	0
Koszty świadczeń zdrowotnych z lata ubiegłych	0	0	37,8	151,9	2,3

Źródło: www.nfz.gov.pl (plany finansowe NFZ)

2. Polityka zdrowotna Województwa Małopolskiego

W Małopolsce, podobnie jak w innych regionach Unii Europejskiej, obserwuje się nadumieralność osób w wieku produkcyjnym spowodowaną głównie schorzeniami układu sercowo-naczyniowego, chorobami nowotworowymi, urazami i zatruciami.

Wykres 21. Zgony ogółem oraz zgony z powodu chorób układu krążenia i chorób nowotworowych w Małopolsce w latach 2001–2009 (dane dostępne z dwuletnim opóźnieniem w II połowie roku)

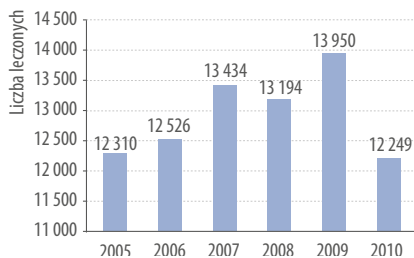

Źródło: opracowanie własne na podstawie Biuletynów Statystyczno-Informacyjnych Ochrony Zdrowia Województwa Małopolskiego wydawanych przez Małopolskie Centrum Zdrowia Publicznego z lat 2002–2007 dla lat 2001–2005, dla lat 2006–2009 według danych uzyskanych z Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Krakowie

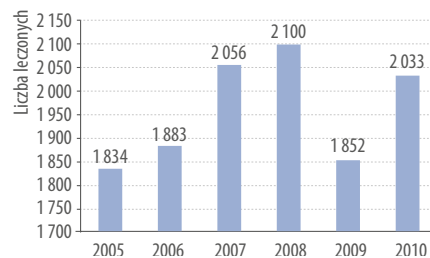
leczenia systemowego, dlatego wysiłki zmierzające do poprawy tego segmentu opieki zdrowotnej koncentrują się na rozwijaniu sieci ośrodków diagnostyki i kompleksowej terapii, co zostało określone w *Małopolskim Programie Zwalczenia Chorób Nowotworowych na lata 2010–2013*. Dokument źródłowy dostępny jest pod adresem internetowym: www.malopolskie.pl w zakładce „zdrowie”.

Samorząd województwa małopolskiego realizując zapisy ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii opracował *Małopolski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2008–2013* oraz *Małopolski Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2008–2013*. Dokumenty źródłowe dostępne są pod adresem internetowym: www.malopolskie.pl w zakładce „zdrowie”.

Wykres 22. Leczeni z zaburzeniami spowodowanymi używaniem alkoholu w województwie małopolskim w latach 2005–2010

Wykres 23. Leczeni z zaburzeniami spowodowanymi używaniem środków psychoaktywnych w województwie małopolskim w latach 2005–2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Centrum Zdrowia Publicznego w Krakowie za lata 2005–2010

W 2010 roku w województwie małopolskim nastąpił spadek liczby leczonych z zaburzeniami spowodowanymi używaniem alkoholu w województwie małopolskim w porównaniu do 2009 roku o 1 701 osób (12%), natomiast wzrosła liczba leczonych z zaburzeniami spowodowanymi używaniem środków psychoaktywnych o 181 osób

(8,9%) w stosunku do 2009 roku. Powyższe wykresy prezentują liczbę leczonych z powodu uzależnień bazując na latach 2005-2010.

Zadania z zakresu zwalczania AIDS i zapobiegania zakażeniom wirusem HIV realizowane są przez samorząd województwa małopolskiego w oparciu o założenia *Krajowego Programu Zwalczania AIDS i Zapobiegania Zakażeniom HIV na lata 2007-2011*. W ramach programu opracowywany jest Harmonogram oraz Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Zwalczania AIDS i Zapobiegania Zakażeniom HIV za dany rok. Ponadto Województwo w ramach otwartego konkursu z dziedziny profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom przekazuje środki finansowe dla podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego na realizację zadań publicznych w zakresie problematyki uzależnień, zapobiegania zakażeniom HIV/AIDS oraz rozwój edukacji publicznej.

Zadania z zakresu wykrywania zakażeń wirusem HIV bezpłatnie i anonimowo wykonywane są w Punkcie Konsultacyjno-Diagnostycznym w Krakowie. Osoby zainteresowane mogą się również zgłaszać do Poradni Nabytych Niedoborów Odporności Szpitala Uniwersyteckiego w Krakowie, zlokalizowanej przy ul. Śniadeckich 5.

Tabela 16. Sytuacja epidemiologiczna HIV/AIDS w Polsce w latach 2007-2010

Rok	Liczba zakażonych wirusem HIV	Liczba chorych na AIDS	Liczba zgonów	Liczba nowych przypadków zakażeń HIV
2007	11 259	2 028	906	716
2008	12 068	2 189	962	809
2009	12 757	2 313	1 010	689
2010	13 926	2 435	1 052	1 169

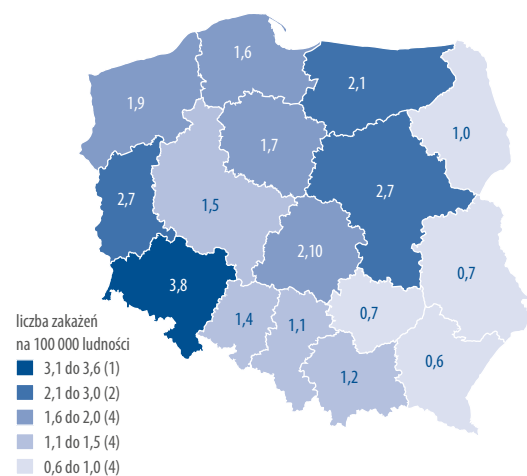
Źródło: WSSE w Krakowie

Tabela 17. Sytuacja epidemiologiczna HIV/AIDS w województwie małopolskim w latach 2007-2010

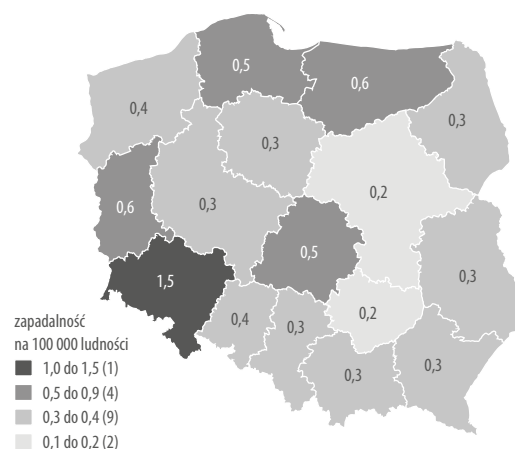
Rok	Liczba zakażonych wirusem HIV	Liczba chorych na AIDS	Liczba zgonów	Liczba nowych przypadków zakażeń HIV
2007	161	28	27	25
2008	203	45	45	42
2009	235	54	48	32
2010	266	61	51	31

Źródło: WSSE w Krakowie

Mapa 2. Średnia roczna liczba nowo wykrywanych zakażeń HIV w latach 2006-2010, według województw

Mapa 3. Średnia roczna zapadalność na AIDS w latach 2006-2010, według województw

Źródło: www.pzh.gov.pl

W ramach profilaktyki antytytoniowej województwo współdziała z wieloma instytucjami z zakresu ochrony zdrowia i profilaktyki uzależnień. Angażuje się w profilaktykę antytytoniową przede wszystkim przekazując środki finansowe dla podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego na realizację zadań publicznych w zakresie profilaktyki uzależnieniowej, w tym uzależnienia od tytoniu w ramach otwartego konkursu z dziedziny profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom.

Małopolski Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia realizuje Program Profilaktyki Chorób Odtytoniowych (w tym Przewlekłej Obturacyjnej Choroby Płuc). Osoby uzależnione od tytoniu mogą szukać wsparcia medycznego w poradniach leczenia uzależnień, które posiadają umowę z Narodowym Funduszem Zdrowia, a także w przychodniach Podstawowej Opieki Zdrowotnej.

3. Działania samorządu województwa małopolskiego na rzecz osób niepełnosprawnych

Działania na rzecz osób niepełnosprawnych podejmowane przez samorząd województwa małopolskiego w roku 2010 i obecnie oparte są w głównej mierze na realizacji zadań ustawowych zawartych w art. 35 i 36 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz *Wojewódzkiego Programu Dotyczącego Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych i Przeciwdziałania Ich Wykluczeniu Społecznemu oraz Pomocy w Realizacji Zadań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Województwie Małopolskim na lata 2007-2013* (www.małopolskie.pl/PolitykaSpołeczna/Niepełnosprawni). Na realizację zadań ustawowych samorząd województwa otrzymuje środki finansowe z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. W roku 2010 była to kwota w wysokości 7 mln zł.

Inwestycje w obiektach służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych

W celu zwiększenia dostępu osób niepełnosprawnych do wszystkich sfer życia społecznego samorząd województwa realizuje zadanie ustawowe pn. „dofinansowanie robót budowlanych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku – Prawo budowlane, dotyczące obiektów służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, z wyjątkiem rozbiórki tych obiektów”. W roku 2010 Samorząd udzielił dofinansowania 15 wnioskodawcom (w tym 3 na inwestycje wieloletnie), przyznając na to zadanie środki finansowe w wysokości 3,3 mln zł.

Współpraca z organami administracji rządowej oraz powiatami i gminami

Istotnym i niezwykle ważnym elementem polityki samorządu województwa małopolskiego w odniesieniu do osób niepełnosprawnych jest integracja. W roku 2010 Województwo Małopolskie po raz szósty przystąpiło do współrealizacji Festiwalu „Kocham Kraków z Wzajemnością”. Pomysłodawcą i głównym liderem tego projektu jest Urząd Miasta Krakowa, który rokrocznie zaprasza Województwo Małopolskie do współtworzenia Tygodnia Osób Niepełnosprawnych. W dniach 21-29 maja 2010 roku na terenie miasta Krakowa i Małopolski odbywał się XI Tydzień Osób Niepełnosprawnych „Kocham Kraków z Wzajemnością”. Dotychczasowe doświadczenia wskazują, że przedsięwzięcie cieszy się dużym zainteresowaniem uczestników – osób niepełnosprawnych. Wydarzenia odbywające się w tych dniach były skierowane do środowiska osób niepełnosprawnych, umożliwiając im udział w życiu kulturalnym miasta Krakowa, m.in.: zwiedzanie muzeów, rejsy statkiem po Wiśle, a także możliwość zaprezentowania własnych umiejętności podczas występów na scenie oraz rękodzieła na Małym Rynku w Krakowie.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych

Zgodnie z art. 36 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych oraz rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 lutego 2008 roku w sprawie rodzajów zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych zleczanych fundacjom oraz organizacjom pozarządowym, zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych mogą być realizowane przez fundacje oraz organizacje pozarządowe na zlecenie Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych lub na zlecenie samorządu województwa. W roku 2010 Zarząd Województwa Małopolskiego przyjął do realizacji 28 ofert na łączną kwotę 0,7 mln zł. Projekty dotyczyły:

- › wydawnictw dotyczących tematyki osób chorujących psychicznie,
- › szkolenia dla kadry i osób zajmujących się pracą z osobami niepełnosprawnymi,
- › organizacji kampanii informacyjnych na rzecz integracji osób niepełnosprawnych,

- › promowania aktywności osób niepełnosprawnych w różnych dziedzinach życia społecznego i zawodowego,
- › prowadzenia rehabilitacji osób niepełnosprawnych w różnych typach placówek,
- › organizowania regionalnych imprez kulturalnych, sportowych, turystycznych i rekreacyjnych dla osób niepełnosprawnych wspierających ich aktywność.

CASE STUDY**Projekt „Budowanie regionalnego systemu wczesnej interwencji dla rodziny z dzieckiem niepełnosprawnym w celu jej wzmocnienia i lepszej integracji społecznej”**

Liderem projektu był Związek Polskich Kawalerów Maltańskich Suwerennego Rycerskiego Zakonu Szpitalników św. Jana Jerozolimskiego Zwanego Rodyjskim i Maltańskim na terenie Małopolski. Projekt trwał w okresie 1.09.2008 – 31.01.2010, był realizowany w partnerstwie z Województwem Małopolskim oraz 11 innymi partnerami. Był finansowany z Funduszu dla Organizacji Pozarządowych w ramach Komponentu III – Równe szanse i integracja społeczna (w ramach Mechanizmu Finansowego EOG oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego). Celem nadrzędnym projektu była pomoc dziecku zagrożonemu niepełnosprawnością i jego rodzinie w celu zwiększenia szansy na jego aktywne życie społeczne. Osiągnięcie efektów było możliwe między innymi dzięki działaniom, takim jak: utworzenie i wyszkolenie, przez specjalistów Maltańskiego Centrum Pomocy, lokalnych organizacji pozarządowych w powiatach: bocheńskim, brzeskim, dąbrowskim i proszowickim, powiatowych zespołów wczesnej interwencji i wolontariuszy (z wykorzystaniem e-learningu), pilotaż pracy tych zespołów, kompleksową pomoc rodzinie z dzieckiem o zaburzonej rozwoju, grupy wsparcia dla rodziców, kampanię informacyjną o wczesnej interwencji.

Rodziny uzyskały wysokospecjalistyczną pomoc-diagnozę i terapię. Społeczności lokalne zyskały nową placówkę pomocową blisko ich domów. Projekt przyczynił się również do zmniejszenia problemu społecznego, jakim jest zagrożenie niepełnosprawnością w przyszłości, a przy upowszechnieniu tego typu działań, ograniczy w dłuższej perspektywie czasu wykluczenie społeczne.

4. Inwestycje w ochronie zdrowia w 2010 roku**Tabela 18.** Inwestycje w wojewódzkich jednostkach ochrony zdrowia w 2010 roku o wartości powyżej 1 mln zł

Jednostka realizująca	Nazwa zadania	Koszt inwestycji	Udział budżetu Województwa
Powiat Olkusi	Ośrodek Terapii Uzależnień Dzieci i Młodzieży	2,1 mln zł	751 tys. zł
Szpital Specjalistyczny im. dr J. Babińskiego w Krakowie	Rozwój i modernizacja WOTUW	13,5 mln zł	1,7 mln zł
Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. Ludwika Rydygiera w Krakowie	Rozwój Krakowskiego Centrum Badań i Technologii Medycznych – Indykatywny Plan Inwestycyjny MRPO	5,2 mln zł	771 tys. zł
Wojewódzki Szpital Chorób Płuc w Jaroszewcu	Modernizacja Wojewódzkiego Szpitala Chorób Płuc w Jaroszewcu wraz z budową nowego skrzydła Pawilonu Gruźlicy	5,5 mln zł	5,5 mln zł
Wojewódzki Specjalistyczny Szpital Dziecięcy im. św. Ludwika w Krakowie	Budowa 2-kondygnacyjnego budynku szpitalnego i przeniesienie oddziału psychiatrii dziecięcej i poradni specjalistycznych wraz z przebudową budynku głównego szpitala	23,4 mln zł	23,4 mln zł
Szpital Wojewódzki im. św. Łukasza w Tarnowie	Rozbudowa i przebudowa Ośrodka Leczącego Osoby Uzależnione w Tarnowie	1,6 mln zł	1,6 mln zł
Szpital Specjalistyczny im. dr J. Babińskiego w Krakowie	Modernizacja obiektów Szpitala Specjalistycznego im. dr J. Babińskiego w Krakowie	1,1 mln zł	1,1 mln zł

Źródło: opracowanie własne

Prowadzone inwestycje mają na celu dostosowanie obiektów służby zdrowia do Rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać pod względem fachowym i sanitarnym pomieszczenia i urządzenia zakładów opieki zdrowotnej.

Całkowita wartość inwestycji w 14 wojewódzkich jednostkach ochrony zdrowia województwa małopolskiego, ukończonych w roku 2010, wyniosła 54 107 995 zł, z czego udział dofinansowania ze środków budżetu Województwa Małopolskiego wyniósł 35 786 346 zł, co stanowi 66,14%. Połowa spośród tych inwestycji obejmowała zadania przekraczające kwotę 1 mln zł. Prace inwestycyjne obejmowały głównie przebudowę, rozbudowę i modernizację obiektów szpitalnych. Inwestycje w obiekty służby zdrowia prowadzone są również w powiatach województwa małopolskiego. Polegały na budowie i modernizacji bloków operacyjnych, centralnych sterylizatorni, oddziałów szpitalnych oraz zakupie sprzętu i ambulansów.

5. Przekształcenia własnościowe wojewódzkich jednostek organizacyjnych

System ochrony zdrowia kształtuje prowadzona polityka zdrowotna, która przesądza o jego celach i charakterze. Po wdrożonej w 1999 roku reformie administracji publicznej samorząd województwa małopolskiego przejął funkcję organu założycielskiego dla 32 jednostek ochrony zdrowia. Od początku istnienia samorządu, dzięki analizom zasobów i potrzeb mieszkańców, podejmowane były decyzje o porządkowaniu systemu opieki zdrowotnej. Dotychczas podstawową formą prowadzenia zakładu opieki zdrowotnej był samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej (spzoz). Jednak w wyniku zachodzących zmian coraz większą popularnością cieszy się prowadzenie działalności medycznej w formie niepublicznego zakładu opieki zdrowotnej utworzonego np. jako spółka cywilna, osobowa spółka kapitałowa, kapitałowa spółka handlowa. Taka koncepcja narodziła się u progu przemian ustrojowych zachodzących w naszym kraju. Jednym ze sposobów przekształceń usług medycznych jest tworzenie niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej w oparciu o istniejące ustawy samorządowe. Forma niepublicznego zakładu opieki zdrowotnej stwarza znacznie większe możliwości rozwoju i pozyskiwania dodatkowych źródeł dochodu niż jest to w zakładach działających w formule samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej.

W dniu 17 grudnia 2007 roku Sejmik Województwa Małopolskiego podjął Uchwałę w sprawie przystąpienia do przekształceń organizacyjno-prawnych i własnościowych wojewódzkich samodzielnych zakładów opieki zdrowotnej.

Podstawą dokonywania przekształceń szpitali na terenie województwa małopolskiego była obowiązująca do dnia 1 lipca 2011 roku ustawa o zakładach opieki zdrowotnej. Likwidacja wojewódzkiego samodzielnego zakładu opieki zdrowotnej odbywała się na podstawie uchwał Sejmiku Województwa Małopolskiego określającego termin rozpoczęcia i zakończenia likwidacji, termin zakończenia działalności medycznej przez spzoz oraz jednostkę przejmującą świadczenie opieki zdrowotnej. W wyniku przeprowadzonych przez samorząd województwa małopolskiego przekształceń samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej, polegających na zlikwidowaniu i przekazaniu działalności medycznej innym podmiotom, nie doszło do ograniczenia dostępności do opieki medycznej. Ww. podmioty zobowiązane są do dalszego, nieprzerwanego udzielania świadczeń, bez istotnego ograniczenia ich dostępności, warunków udzielania i jakości. Zachowano również finansowanie świadczeń medycznych przez Narodowy Fundusz Zdrowia. Ponadto, pracownicy zlikwidowanych podmiotów stali się na mocy przepisów kodeksu pracy pracownikami podmiotów przejmujących udzielanie świadczeń medycznych.

W ostatnich latach zmiany te dokonywane były w następujących jednostkach:

Małopolski Ośrodek Rehabilitacyjno-Opiekuńczy w Nowym Targu – Kowańcu

Proces postępowania likwidacyjnego jednostki rozpoczął się 1 października 2009 roku. Zakończenie działalności medycznej nastąpiło 31 grudnia 2009 roku. Od 1 stycznia 2010 roku świadczenie usług medycznych zapewnione zostało przez Zakład Opiekuńczo-Lecznicy utworzony w strukturze Podhalańskiego Szpitala Specjalistycznego im. Jana Pawła II w Nowym Targu. Zakończenie likwidacji nastąpiło 30 czerwca 2010 roku.

Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Obwód Lecznictwa Kolejowego w Nowym Sączu

Likwidacja jednostki rozpoczęła się 1 listopada 2010 roku. Zakończenie działalności medycznej przewidziano na 31 stycznia 2011 roku, a czynności likwidacyjnych na 30 kwietnia 2011 roku.

Okręgowy Szpital Kolejowy w Krakowie

Proces likwidacji Okręgowego Szpitala Kolejowego w Krakowie rozpoczął się 1 września 2005 roku. Likwidację jednostki zakończono 30 września 2010 roku.

Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. L. Rydygiera w Krakowie

W dniu 30 listopada 2009 roku, Sejmik Województwa Małopolskiego wyraził wolę uczestnictwa Województwa Małopolskiego w programie wieloletnim pod nazwą „Wsparcie jednostek samorządu terytorialnego w działaniach stabilizujących system ochrony zdrowia” i przyjęcia programu reorganizacji w systemie ochrony zdrowia na obszarze województwa małopolskiego. Złożenie przez Województwo Małopolskie wniosku o uczestnictwo w programie Rady Ministrów do Banku Gospodarstwa Krajowego i Narodowego Funduszu Zdrowia nastąpiło w dniu 27 stycznia 2010 roku. Proces likwidacji Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego im. Ludwika Rydygiera w Krakowie rozpoczął się z dniem 1 kwietnia 2010 roku. Termin zakończenia działalności medycznej Zakładu przewidziano na dzień 30 czerwca 2010 roku. Świadczenie usług medycznych z 1 lipca 2010 roku przejął NZOZ utworzony przez jednoosobową spółkę Województwa Małopolskiego Szpital Specjalistyczny im. Ludwika Rydygiera w Krakowie spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Zakończenie czynności likwidacyjnych przewidziano na 31 stycznia 2011 roku.

Pomoc społeczna

Opracowanie: Iwona Banasiewicz¹

PODSUMOWANIE

- › W 2010 roku świadczeniami pomocy społecznej objęto ponad 87,5 tys. rodzin, a tym samym prawie 260 tys. osób w tych rodzinach, co stanowi 7,8% mieszkańców Małopolski (podobnie jak przed rokiem). Wskaźnik ten jest niższy o 2% niż średnia dla kraju i plasuje województwo małopolskie na III. miejscu w Polsce. W porównaniu z 2000 roku wskaźnik dla regionu jest niższy o 5,7%.
- › Małopolskie powiaty i gminy prowadziły łącznie 394 jednostki pomocowe dla osób o określonych problemach (podobnie jak w 2009 roku). W porównaniu z rokiem 2008 liczba takich jednostek zwiększyła się o 15, a od 2000 roku przybyło ich aż 135.
- › Wzrosła liczba mieszkańców województwa korzystających z opieki całodobowej, dziennego i doradczego wsparcia ww. jednostek. łącznie skorzystało z tego rodzaju usług ponad 44 tys. osób. Liczba ta była wyższa o prawie 1,4 tys. niż w 2009 roku.
- › Wraz z rozwojem infrastruktury socjalnej, podnoszeniem jakości usług i wprowadzaniem nowych instrumentów pracy z klientem pomocy społecznej m.in. poprzez uczestnictwo w projektach unijnych, w latach 2000-2010 w sektorze pomocy społecznej w regionie przybyło prawie 2 500 miejsc pracy.
- › Powiaty i gminy Małopolski na udzielone świadczenia z zakresu pomocy społecznej, będące sumą zadań własnych i zleconych przez administrację rządową wydatkowały w 2010 roku ponad 221 mln zł. Taki poziom wydatków daje Małopolsce 9. pozycję na tle regionów. Natomiast w przeliczeniu na osobę korzystającą z pomocy społecznej w 2010 roku wydano w regionie średnio 853 zł. Wskaźnik ten plasuje Małopolskę znacznie poniżej średniej dla kraju.

1. Poziom ubóstwa

Według szacunków Głównego Urzędu Statystycznego w roku 2010 w województwie małopolskim (podobnie jak w kraju), w porównaniu z wcześniejszymi latami zauważalny jest spadek wartości wskaźników zagrożenia ubóstwem (za wyjątkiem minimum egzystencji, dla którego wartość wskaźnika od roku 2008 pozostaje na tym samym poziomie). Należy także dodać, iż w przypadku tzw. ustawowej granicy ubóstwa obserwowane stałe zmniejszanie się odsetka osób w gospodarstwach domowych o dochodach poniżej tego progu wynika częściowo z przyjętego mechanizmu ustalania kwot uprawniających do korzystania ze świadczeń systemu pomocy społecznej. Od 2009 roku po weryfikacji (poprzez rozporządzenie Rady Ministrów z 29 lipca 2009 roku) kryteria dochodowe uprawniające do świadczeń z pomocy społecznej pozostały na poziomie z roku 2006.

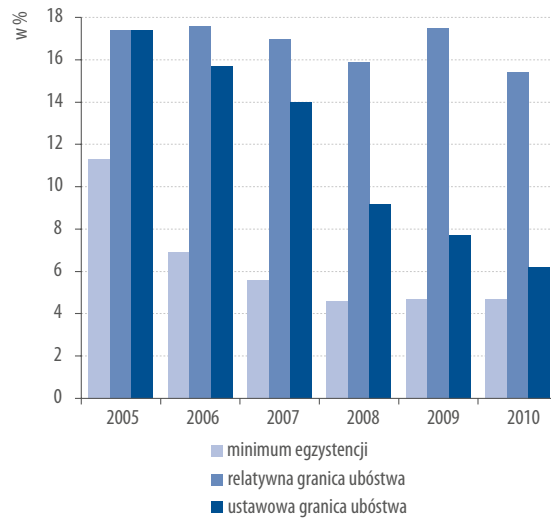
Wartości wszystkich trzech omówionych wyżej wskaźników zagrożenia ubóstwem (minimum egzystencji, relatywna granica ubóstwa i ustawowa granica ubóstwa) plasują Małopolskę w 2010 roku poniżej średniej dla kraju, na 6. pozycji w stosunku do innych regionów Polski.

1. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej.

W Polsce dane dotyczące zasięgu ubóstwa regularnie prezentowane są przez Główny Urząd Statystyczny. Są one szacowane przy zastosowaniu różnych mierników, których podstawę stanowią wyniki badania budżetów gospodarstw domowych. Przy obliczaniu zasięgu ubóstwa GUS uwzględnia następujące granice:

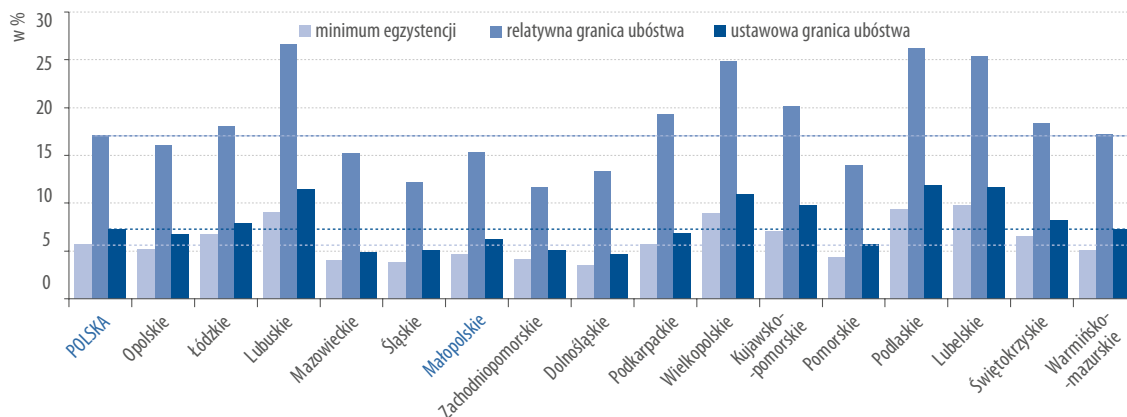
- › 50% średnich wydatków (ekwiwalentnych) ogółu gospodarstw domowych (relatywna granica ubóstwa),
- › kryterium dochodowe, które zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z systemu pomocy społecznej (ustawowa granica ubóstwa),
- › poziom minimum egzystencji, który uwzględnia jedynie potrzeby uznane w danych warunkach za podstawowe i których niezaspokojenie może powodować biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka. W skład koszyka minimum egzystencji wchodzi potrzeby mieszkaniowe i artykuły żywnościowe. Łączny koszt nabycia (zużycia) tych dóbr określa wartość koszyka, która stanowi granicę ubóstwa skrajnego.

Wykres 24. Odsetek mieszkańców Małopolski żyjących poniżej minimum egzystencji, relatywnej granicy ubóstwa oraz ustawowej granicy ubóstwa w latach 2005–2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie – Bank Danych Lokalnych

Wykres 25. Odsetek mieszkańców Polski żyjących w 2010 roku poniżej minimum egzystencji, relatywnej granicy ubóstwa oraz ustawowej granicy ubóstwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie – Bank Danych Lokalnych

2. Jednostki organizacyjne pomocy społecznej

W Polsce w celu ochrony interesów najsłabszych grup organizowana jest pomoc społeczna. Jej rolą jest wspieranie osób i rodzin (nie będących w stanie samodzielnie przezwyciężyć trudnych sytuacji życiowych) w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka.

Obok przyznawania i wypłacania przewidzianych ustawą o pomocy społecznej świadczeń finansowych, czy świadczenia usług (przyznawanych bez względu na osiągnięty dochód) takich jak: praca socjalna, poradnictwo specjalistyczne czy interwencja kryzysowa, pomoc społeczna polega także na prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej mogącej zapewnić kompleksowe wsparcie mieszkańcom o określonych problemach. Ofertę tego rodzaju placówek pomoc społeczna kieruje do tych, którzy ze względu na wiek, stan zdrowia czy sytuację życiową wymagają okresowego wsparcia lub stałej opieki.

Wśród instytucji pomocowych dla mieszkańców o określonych problemach, powiaty i gminy Małopolski w 2010 roku prowadziły łącznie 394 jednostki, w tym 146 placówek całodobowych (domów pomocy społecznej i placówek opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci i młodzieży), 174 dzienne jednostki pomocowe (ośrodki wsparcia i placówki opiekuńczo-wychowawcze wsparcia dziennego przeznaczone dla dzieci i młodzieży) oraz 31 jednostek „doradczych” (placówek specjalistycznego poradnictwa i ośrodków interwencji kryzysowej oraz ośrodków adopcyjno-opiekuńczych), a także 43 mieszkania chronione. W ciągu ostatnich lat infrastruktura socjalna w regionie znacznie się wzbogaciła. Co prawda w porównaniu z rokiem poprzednim liczba jednostek świadczących pomoc dla mieszkańców pozostaje taka sama, ale w porównaniu z rokiem 2008 zwiększyła się o 15. Natomiast w okresie od 2000 do 2010 roku przybyło aż 135 jednostek różnego przeznaczenia:

- › 48 placówek opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci i młodzieży (w tym 12 placówek całodobowych i 36 wsparcia dziennego),
- › 39 mieszkań chronionych,
- › 29 ośrodków wsparcia,
- › 8 ośrodków interwencji kryzysowej,
- › 7 jednostek specjalistycznego poradnictwa,
- › 4 domy pomocy społecznej.

Jeżeli chodzi o inne formy całodobowego wsparcia dla mieszkańców, to w 2010 roku funkcjonowały w regionie dwa rodzinne domy pomocy oraz 2 587 rodzin zastępczych. Należy zauważyć, iż w porównaniu z 2009 roku przestały funkcjonować: jeden rodzinny dom pomocy i 62 rodziny zastępcze. Analizując dłuższy przedział czasowy należy dodać, iż z powstałych w 2006 roku sześciu rodzinnych domów pomocy obecnie funkcjonuje o cztery mniej. Natomiast liczba rodzin zastępczych zmniejszyła się od 2001 roku o 171, przy czym tendencja spadkowa występuje od 2006 roku.

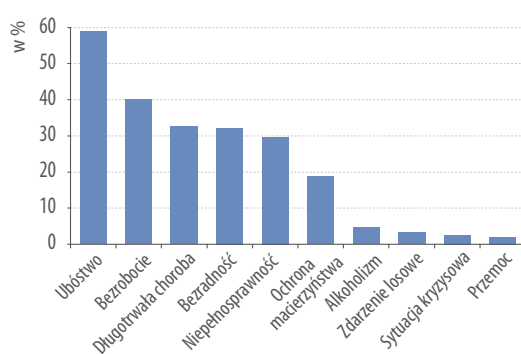
Jednostkami organizującymi i nadzorującymi prace wspomnianych wyżej placówek są podstawowe jednostki organizacyjne pomocy społecznej, czyli gminne ośrodki pomocy społecznej (179 jednostek – w każdej małopolskiej gminie), powiatowe centra pomocy rodzinie (19 jednostek – w każdym powiecie) oraz miejskie ośrodki pomocy społecznej w miastach na prawach powiatów, łączące zadania powiatowych centrów pomocy rodzinie z zadaniami ośrodków pomocy społecznej (3 jednostki: Kraków, Tarnów, Nowy Sącz). Jednocześnie zadania administracji rządowej związane głównie z pełnieniem funkcji kontrolnych w systemie pomocy społecznej w Małopolsce wypełnia Wydział Polityki Społecznej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie. Natomiast w strukturze samorządu województwa małopolskiego działa Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, kreujący regionalną politykę społeczną. Liczba tych jednostek ze względu na strukturę systemu pomocy społecznej pozostaje stała.

3. Beneficjenci pomocy społecznej

Wsparcie oferowane przez pomoc społeczną polega przede wszystkim na przyznawaniu i wypłacaniu świadczeń finansowych oraz udzielaniu świadczeń niepieniężnych (oferowanych bez względu na osiągnięty dochód) takich jak: praca socjalna, poradnictwo specjalistyczne czy interwencja kryzysowa, a także na prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej.

W Małopolsce od lat najczęstszą przesłanką, która może być podstawą udzielenia wsparcia jest ubóstwo. W 2010 roku problem ten dotyczył blisko 60% Małopolan korzystających z pomocy społecznej. Oprócz ubóstwa można wyróżnić inne problemy, które w ciągu ostatnich lat są dominujące w naszym regionie. W 2010 roku (podobnie jak w latach poprzednich) do głównych problemów klientów pomocy społecznej

Wykres 26. Główne przyczyny korzystania z pomocy społecznej w Małopolsce w 2010 roku

Odsetek klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z danej przyczyny w ogólnej liczbie klientów (1. osób w rodzinach świadczeniobiorców). Podane wartości nie sumują się do 100%, ponieważ sytuację wielu osób charakteryzuje występowanie kilku problemów jednocześnie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: danych Sprawozdania MPIPS-03 (stan na dzień 31.12.2010)

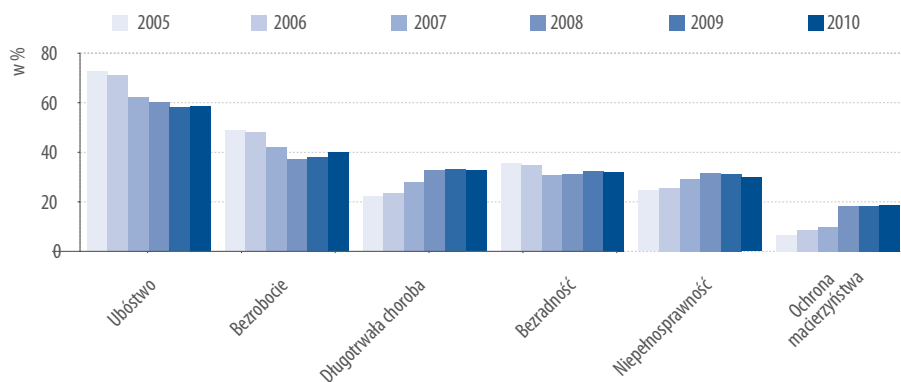
należało: bezrobocie (40% ogółu klientów pomocy społecznej), długotrwała choroba (blisko 33%), bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (32%), niepełnosprawność (blisko 30%) czy potrzeba ochrony macierzyństwa (prawie 19%).

Znacznie rzadziej występującymi w regionie przesłankami przyznania pomocy były problemy związane z alkoholizmem i przemocą w rodzinie, czy sytuacją kryzysową i zdarzeniami losowymi (od 5% do 2% ogółu klientów pomocy społecznej). Pozostałe (wymienione w art. 7 ustawy o pomocy społecznej) przyczyny przyznawania pomocy notowane są sporadycznie (poniżej 1% ogółu klientów pomocy społecznej) lub w ogóle nie występują.

Analizując powody udzielania pomocy społecznej w ciągu ostatnich lat, można zauważyć pewne ogólne tendencje. Obserwowany jest wzrost przyznawania świadczeń związanych z ochroną macierzyństwa. Ponadto odsetek klientów pomocy społecznej, którzy otrzymują wsparcie z tytułu:

- › ubóstwa i bezrobocia, po okresie spadkowym zaczyna rosnąć,
- › długotrwałej choroby czy niepełnosprawności, po okresie wzrostu zaczyna się zmniejszać.

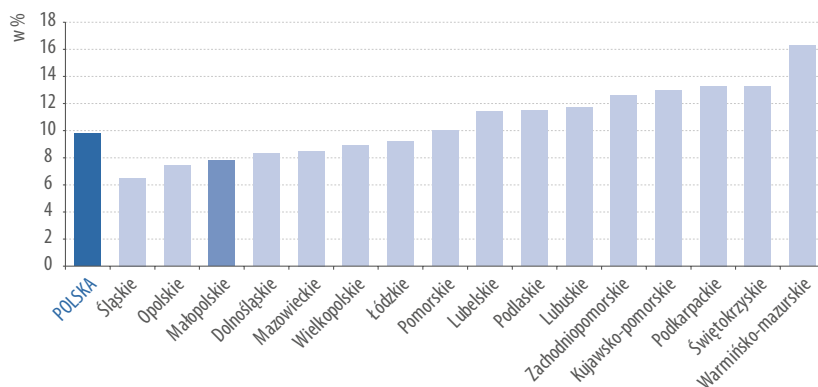
Wykres 27. Główne przyczyny korzystania z pomocy społecznej w Małopolsce w latach 2005–2010

Odsetek klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z danej przyczyny w ogólnej liczbie klientów (1. osób w rodzinach świadczeniobiorców). Podane wartości nie sumują się do 100%, ponieważ sytuację wielu osób charakteryzuje występowanie kilku problemów jednocześnie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania MPiPS-03 za lata 2005–2010

Wykres 28. Udział korzystających z pomocy społecznej w ludności kraju i regionów w 2010 roku

Odsetek liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców w liczbie mieszkańców kraju i regionów (rzeczywista liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną – świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych bez względu na rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania).

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania MPiPS-03 (stan na dzień 31.12.2010) oraz danych Urzędu Statystycznego w Krakowie – Bank Danych Lokalnych

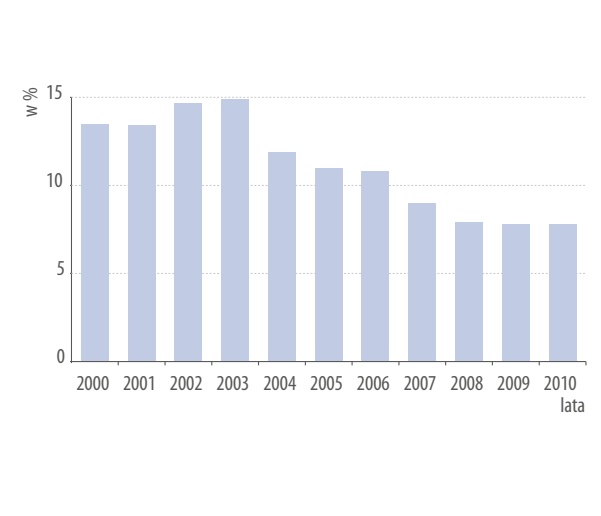
W Polsce w 2010 roku pomocą społeczną objęto prawie 3,7 mln. osób, co stanowi 9,8% ludności kraju. Natomiast w Małopolsce w 2010 roku świadczeniami objęto ponad 87,5 tys. małopolskich rodzin, a tym samym prawie 260 tys. osób w tych rodzinach, co stanowi 7,8% ludności regionu. Wskaźnik ten jest niższy o 2% niż średnia dla kraju i daje województwu małopolskiemu 3. miejsce w porównaniu do innych regionów Polski.

Analizując wartości omawianego wskaźnika dla Małopolski zwraca uwagę stałe jego obniżanie się (od 2004 roku), przy czym zaznaczyć należy, iż do roku 2004 katalog świadczeń pomocy społecznej był znacznie szerszy i obejmował formy pomocy, które aktualnie są elementami np. systemu ubezpieczeń społecznych czy świadczeń rodzinnych. Ponadto kryteria dochodowe uprawniające do świadczeń z pomocy społecznej pozostają (jak już wspomniano wcześniej) na niezmiennym poziomie od roku 2006.

Odsetek mieszkańców korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w poszczególnych powiatach różni się od średniej dla województwa. Niezmiennie od lat najkorzystniejsza sytuacja pod tym względem ma miejsce w Krakowie (3,8% mieszkańców korzystających z pomocy społecznej) oraz powiecie krakowskim ziemskim (4,8%). Natomiast w najmniej korzystnym położeniu są wschodnie powiaty naszego województwa: nowosądecki (16,0%), dąbrowski (15,1%), gorlicki (14,8%) i limanowski (14,6%).

Mapa problemów społecznych, sporządzona w oparciu o odsetek mieszkańców pobierających świadczenia z pomocy społecznej w danym powiecie koreluje (od lat) z terytorialnym zróżnicowaniem stopy bezrobocia w Małopolsce (udziałem zarejestrowanych osób bezrobotnych w liczbie czynnych zawodowo mieszkańców). Dotyczy to zarówno powiatów o najkorzystniejszej sytuacji, jak i tych o najmniej korzystnych wskaźnikach. Najniższą stopę bezrobocia na koniec 2010 roku odnotowano w Krakowie (4,7%), a najwyższą w powiatach: limanowskim (19,5%), dąbrowskim (18,8%), nowosądeckim (18,7%) oraz gorlickim (14,9%).

Wykres 29. Udział korzystających z pomocy społecznej w ludności Małopolski w latach 2000-2010

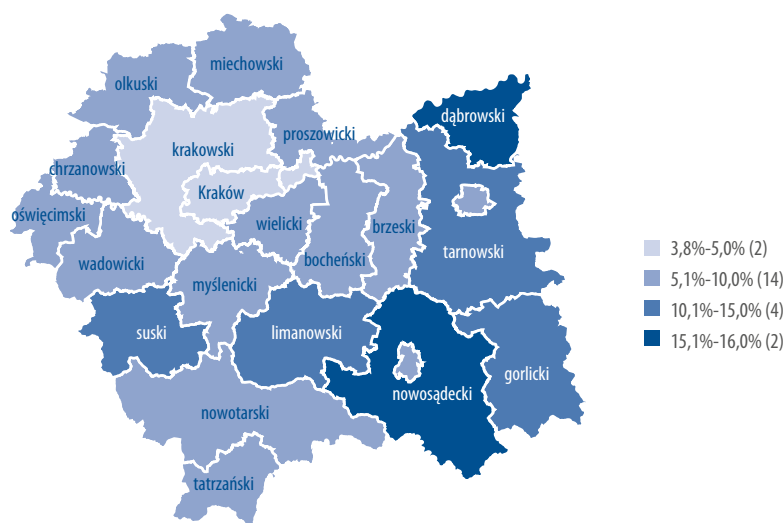

Odsetek liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców w liczbie mieszkańców Małopolski (rzeczywista liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną – świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych bez względu na rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Sprawozdania MPIPS-03 za lata 2000-2010 oraz danych Urzędu Statystycznego w Krakowie – Bank Danych Lokalnych

Wśród korzystających z pomocy społecznej największą grupę stanowią rodziny z dziećmi (ponad 46 tys. rodzin). Należy jednak zauważyć, iż z roku na rok udział tej grupy rodzin w ogólnej liczbie rodzin korzystających z pomocy społecznej maleje (z 53,2% w 2006 roku do 41,8% w 2010 roku). W grupie rodzin z dziećmi, które skorzystały ze świadczeń pomocy społecznej w 2010 roku, rodziny wielodzietne (posiadające troje lub więcej dzieci) stanowiły 39,0% (o jeden punkt procentowy mniej niż w 2009 roku), a 26,7% rodziny niepełne (o 2,7% mniej niż w roku ubiegłym). Natomiast rodziny emerytów i rencistów w roku 2010 stanowiły 23,7% ogółu rodzin korzystających z pomocy społecznej w Małopolsce (o 1% mniej niż przed rokiem).

Dużą grupę beneficjentów systemu pomocy społecznej stanowią mieszkańcy korzystający z usług instytucji pomocowych różnego typu. W roku 2010 z oferty całodobowej opieki, dziennego i doradczego wsparcia skorzystało łącznie ponad 44 tys. Małopolan. Liczba osób korzystających w 2010 roku z tego typu wsparcia była wyższa o blisko 1,4 tys. niż przed rokiem.

Mapa 4. Udział korzystających z pomocy społecznej w ludności powiatów Małopolski w 2010 roku

Odsetek liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców w liczbie ludności danego powiatu (rzeczywista liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną, świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych bez względu na rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania).

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania MPIPS-03 (stan na dzień 31.12.2010) oraz danych Urzędu Statystycznego w Krakowie – Bank Danych Lokalnych

Tabela 19. Korzystający z jednostek pomocy społecznej o zasięgu lokalnym i ponadgminnym finansowanych z budżetu gmin i powiatów Małopolski ze środków na pomoc społeczną w 2010 roku

Rodzaj jednostki	Liczba jednostek	Liczba miejsc*	Liczba korzystających**
Domy pomocy społecznej	85	7 389	8 046
Ośrodki wsparcia	106	5 318	6 570
Jednostki specjalistycznego poradnictwa	12	nie dotyczy	2 151
Mieszkania chronione	43	175	133
Ośrodki interwencji kryzysowej	13	150	8 241
Ośrodki adopcyjno-opiekuńcze	6	nie dotyczy	3 138
Placówki opiekuńczo-wychowawcze	129	4 519	11 950

* według statutu, ** rzeczywista liczba osób korzystających z miejsc lub porad

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania MPIPS-03 (stan na dzień 31.12.2010)

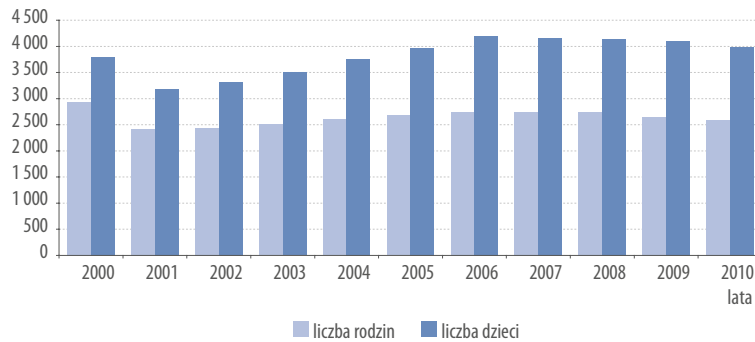
Z dziennych placówek pomocowych (ośrodków wsparcia i dziennych placówek opiekuńczo-wychowawczych) skorzystało ogółem prawie 17 tys. dzieci i dorosłych. Ze wsparcia instytucji doradczych (jednostek specjalistycznego poradnictwa, ośrodków interwencji kryzysowej oraz ośrodków adopcyjno-opiekuńczych) skorzystało w sumie ponad 13,5 tys. osób, a w mieszkaniach chronionych przebywały łącznie 133 osoby.

Całodobową opieką (domów pomocy społecznej, rodzinnych domów pomocy, placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz rodzin zastępczych) w 2010 roku objęto łącznie blisko 14 tys. osób, w tym w ponad 2,5 tys. rodzin zastępczych wychowywało się prawie 4 tys. dzieci. W 2010 roku dzieci wychowujące się w rodzinach zastępczych w regionie stanowiły ponad 67% ogółu najmłodszych mieszkańców Małopolski pozbawionych opieki rodzicielskiej.

W latach 2001-2006 generalnie wzrastała liczba rodzin zastępczych funkcjonujących w regionie, zwiększała się też liczba dzieci umieszczonych w tych rodzinach. Jednak po 2006 roku nastąpiła niewielka tendencja spadkowa dotycząca liczby dzieci przebywających w rodzinach zastępczych (w konsekwencji zmniejszającej się liczby tych rodzin).

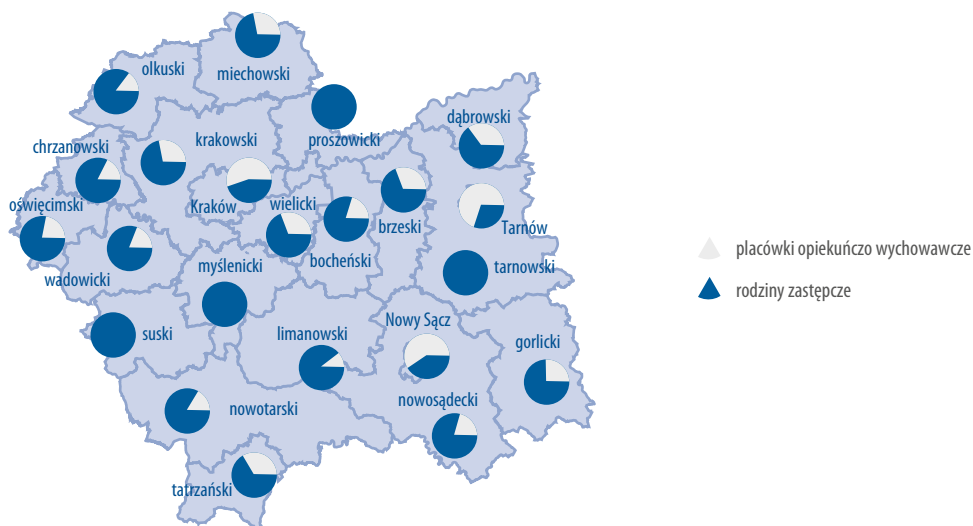

Wykres 30. Liczba rodzin zastępczych i dzieci w rodzinach zastępczych w Małopolsce w latach 2000-2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania MPiPS-03 za lata 2000-2010

Mapa 5. Dzieci wychowujące się w rodzinach zastępczych w stosunku do dzieci wychowujących się w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w Małopolsce w 2010 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania MPiPS-03 (stan na dzień 31.12.2010)

Analizując dane dla poszczególnych powiatów Małopolski można zauważyć, iż rodzicielstwo zastępcze funkcjonuje w każdym z nich, natomiast całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze działają w 15 powiatach ziemskich i trzech miastach na prawach powiatów. Dzieci, dla których nie znaleziono rodzin zastępczych z pozostałych czterech powiatów (na terenie których placówki takie nie działają) są umieszczane w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w innych powiatach.

Należy zauważyć, iż w 8 z 18 powiatów prowadzących placówki opiekuńczo-wychowawcze grupa dzieci wychowujących się w rodzinach zastępczych stanowi powyżej 80% ogółu dzieci wychowujących się poza rodziną (w rodzinach zastępczych i domach dziecka łącznie). Są to powiaty: bocheński, oświęcimski, nowosądecki, wadowicki, olkuski, nowotarski, limanowski i chrzanowski. Należy dodać, iż sytuacja taka jest stała od 2008 roku.

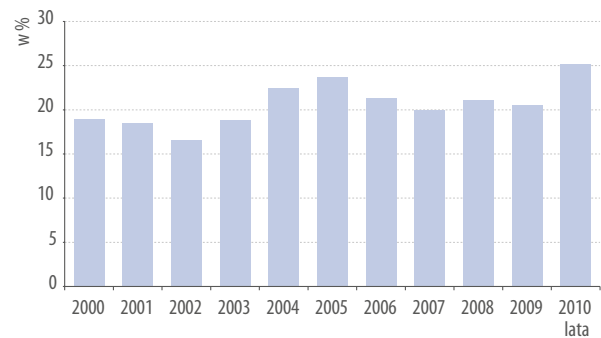
Jednym z ważniejszych instrumentów wsparcia dla mieszkańców w pomocy społecznej jest praca socjalna. W roku 2010 małopolskie ośrodki pomocy społecznej objęły pracą socjalną ponad 65 tys. osób w blisko 24,5 tys. rodzin².

2. Pomoc udzielona wyłącznie w postaci pracy socjalnej.

Kontrakt socjalny – pisemna umowa pomiędzy osobą korzystającą ze świadczeń pomocy społecznej a pracownikiem socjalnym, mająca na celu określenie sposobu współdziałania w rozwiązywaniu problemów osoby znajdującej się w trudnej sytuacji życiowej, umożliwienie aktywizacji społeczno-zawodowej oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

Praca socjalna – działalność (świadczona jest bez względu na osiągnięty dochód) mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi.

Wykres 31. Udział osób objętych pracą socjalną w ogólnej liczbie korzystających z pomocy społecznej w Małopolsce w latach 2000–2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania MPiPS-03 za lata 2000–2010

Porównując kolejne lata, w 2010 roku można zauważyć znaczny wzrost wspierania mieszkańców poprzez prowadzenie pracy socjalnej. W 2010 roku udzielono takiego wsparcia o ponad 3,8 tys. rodzinom (a tym samym 12,5 tys. osobom w tych rodzinach) więcej niż w 2009 roku.

Praca socjalna może być prowadzona m.in. poprzez zawiązanie kontraktu socjalnego pomiędzy pracownikiem socjalnym a osobą korzystającą z pomocy społecznej. W 2010 roku w Małopolsce zawarto łącznie blisko 4,3 tys. takich kontraktów. W porównaniu z rokiem 2009 liczba zawartych kontraktów socjalnych zwiększyła się prawie o 1,4 tys.

4. Kadra pomocy społecznej

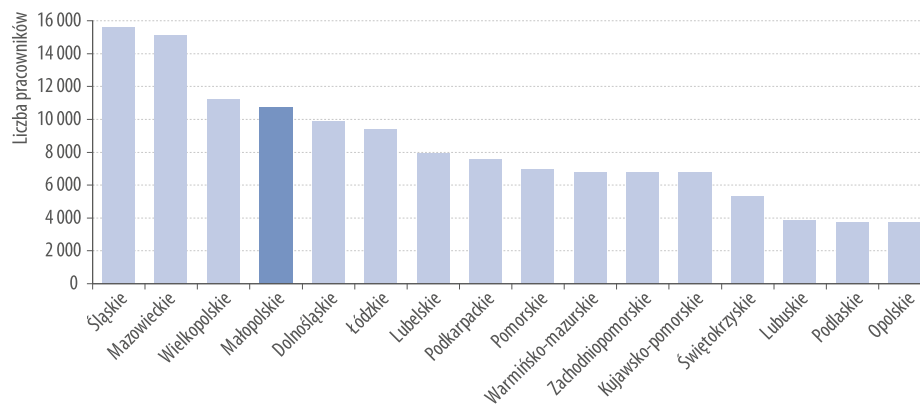
W miarę rozwoju infrastruktury socjalnej, a także podnoszenia jakości usług i wprowadzania nowych instrumentów pracy z klientem pomocy społecznej wzrasta zatrudnienie w jednostkach pomocowych. W latach 2000–2010 w sektorze pomocy społecznej w regionie przybyło blisko 2,5 tys. miejsc pracy. W 2010 roku w małopolskie jednostki organizacyjne pomocy społecznej zatrudniały ogółem prawie 11 tys. pracowników (o 294 więcej niż w 2009 roku), co daje Małopolsce 4. miejsce w kraju.

Organizowanie dużej części zadań zapisanych w ustawie o pomocy społecznej, zwłaszcza zaś prowadzenie pracy socjalnej należy do obowiązków pracowników socjalnych. W ośrodkach pomocy społecznej w całym kraju było zatrudnionych w 2010 roku prawie 19 tys. takich specjalistów. Natomiast w małopolskich ośrodkach pomocy społecznej zatrudniano w tym czasie 1 640 pracowników socjalnych (o 134 więcej niż w 2009 roku), co plasuje Małopolskę na 3. miejscu wśród regionów.

W Polsce na jednego pracownika socjalnego w 2010 roku przypadają średnio 2 046 mieszkańców, natomiast w województwie małopolskim – 2 018 mieszkańców (o 172 mieszkańców mniej niż w 2009 roku, a o 277 niż w 2008 roku). Wskaźnik ten lokuje nasz region na 10. pozycji w kraju.

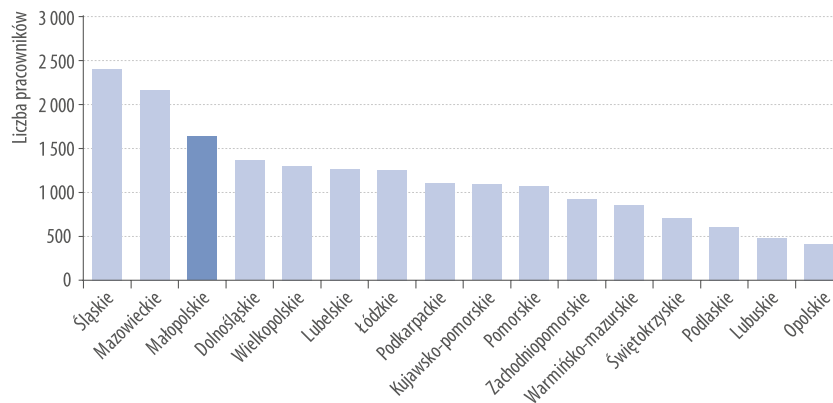
Jednocześnie należy dodać, że w Polsce jeden pracownik socjalny wspierał w 2010 roku przeciętnie prawie 200 osób w rodzinach objętych pomocą społeczną, natomiast w Małopolsce – około 160.

Wykres 32. Liczebność kadry pomocy społecznej w Polsce w 2010 roku

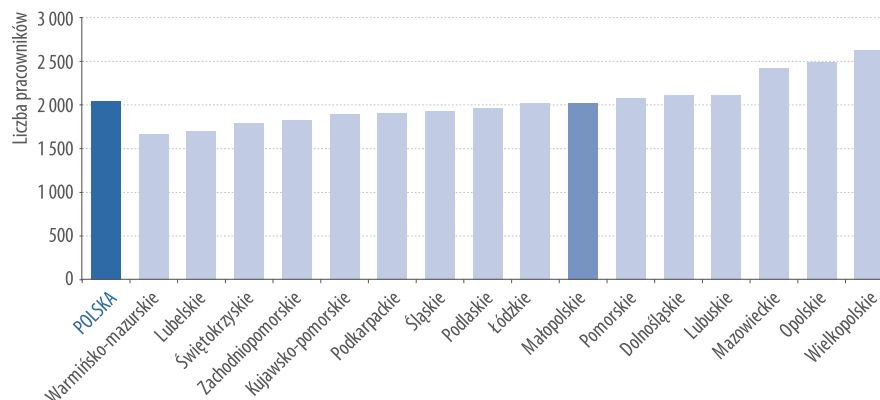
Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania MPiPS-03 (stan na dzień 31.12.2010)

Wykres 33. Liczebność pracowników socjalnych zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej w Polsce w 2010 roku

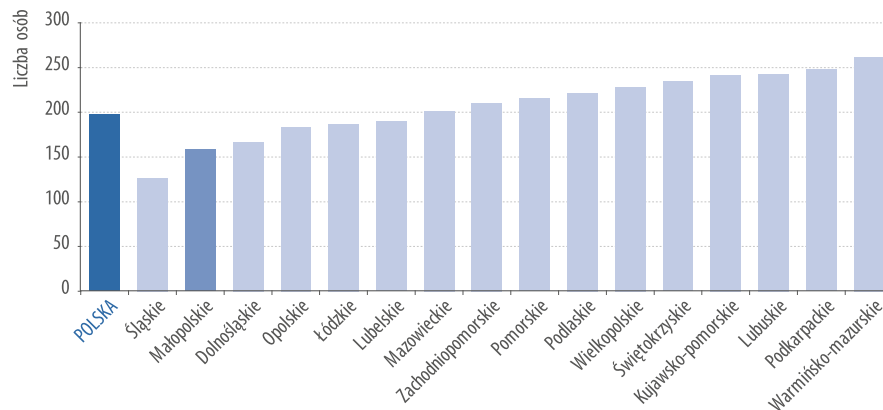
Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania MPiPS-03 (stan na dzień 31.12.2010)

Wykres 34. Średnia liczba mieszkańców przypadająca na jednego pracownika socjalnego zatrudnionego w ośrodku pomocy społecznej w Polsce w 2010 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania MPiPS-03 (stan na dzień 31.12.2010) oraz danych Urzędu Statystycznego w Krakowie – Bank Danych Lokalnych

Wykres 35. Liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną na jednego pracownika socjalnego zatrudnionego w ośrodku pomocy społecznej w Polsce w 2010 roku

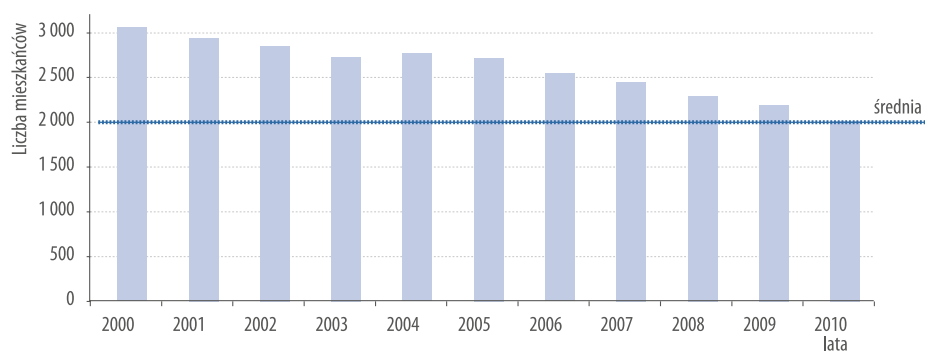

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania MPiPS-03 (stan na dzień 31.12.2010)

Poziom zatrudnienia pracowników socjalnych w latach 2000-2010 stale wzrastał w regionie (łącznie o 582), a co za tym idzie poprawiała się sytuacja w zakresie wsparcia mieszkańców poprzez pracę socjalną. W 2000 roku na jednego pracownika socjalnego przypadało średnio ponad trzy tysiące mieszkańców gminy, czyli o ponad tysiąc mieszkańców więcej niż w roku 2010. Natomiast szczególnie widoczna poprawa w tym zakresie nastąpiła w ciągu ostatniego roku. Jednym z czynników sprzyjających poprawie sytuacji w tym zakresie jest udział przeważającej większości ośrodków pomocy społecznej w programach unijnych.

Uczestnictwo w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki 2007-2013 Europejskiego Funduszu Społecznego daje możliwość zatrudniania dodatkowych pracowników socjalnych w ośrodkach pomocy społecznej w ramach upowszechniania aktywnej integracji i pracy socjalnej w regionie.

Wykres 36. Średnia liczba mieszkańców na pracownika socjalnego zatrudnionego w ośrodku pomocy społecznej w Małopolsce w latach 2000-2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania MPiPS-03 (stan na dzień 31.12.2010) oraz danych Urzędu Statystycznego w Krakowie – Bank Danych Lokalnych

Porównując sytuację dotyczącą zatrudniania pracowników socjalnych w gminach poszczególnych powiatów Małopolski w 2010 roku można zauważyć, iż znacznie zmniejszył się wskaźnik liczby mieszkańców przypadających na jednego pracownika socjalnego zatrudnionego w ośrodkach pomocy społecznej (w porównaniu z poprzednimi latami). Na statystycznego pracownika socjalnego w 2010 roku przypadało więcej niż 2 000 mieszkańców w 11 powiatach, podczas gdy w 2009 roku – aż w 17. Nie odnotowano także w 2010 roku powiatu, w którym omawiany wskaźnik przekroczyłby 2 500 osób, podczas gdy rok wcześniej odnotowano dwa takie powiaty, a w 2008 roku aż siedem.

Mapa 6. Średnia liczba mieszkańców w powiatach Małopolski na 1 pracownika socjalnego w 2010 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania MPiPS-03 (stan na dzień 31.12.2010) oraz danych Urzędu Statystycznego w Krakowie – Bank Danych Lokalnych

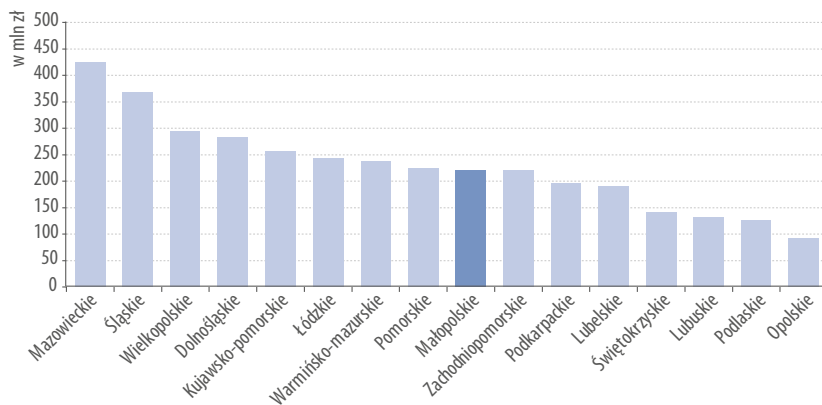
Do sumy świadczeń z zakresu pomocy społecznej udzielonych przez gminy i powiaty zostały wliczone:

- › w gminie – zasiłki stałe, okresowe i celowe oraz świadczenia związane z udzielaniem schronienia, zapewnianiem posiłku i niezbędnego ubrania osobom go pozbawionym, pomocą na ekonomiczne usamodzielnienie, usługami opiekuńczymi (zadania własne), a także zasiłki celowe na pokrycie wydatków związanych z kłeską żywiolową lub ekologiczną, specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi i pomoc przyznaną cudzoziemcom (zadania zlecone);
- › w powiecie – świadczenia dla rodzin zastępczych, a także pomoc mająca na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem opuszczających różne typy placówek (zadania własne) oraz pomoc dla uchodźców i cudzoziemców objętych ochroną uzupełniającą (zadania zlecone).

5. Finansowanie pomocy społecznej

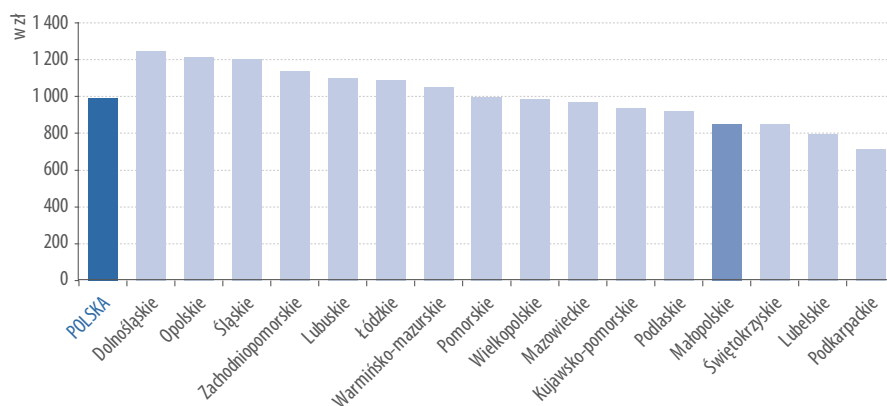
Zasoby pomocy społecznej to zarówno infrastruktura, kadra, jak i środki finansowe, jakie są przeznaczane na udzielanie świadczeń. W 2010 roku w Polsce na udzielone świadczenia z zakresu pomocy społecznej, będące sumą zadań własnych i zleconych przez administrację rządową, samorzady terytorialne wydatkowały łącznie ponad 3,6 mld zł, a małopolskie powiaty i gminy – ponad 221 mln zł. Taki poziom wydatków daje Małopolsce 9. pozycję na tle regionów. Natomiast w przeliczeniu na osobę korzystającą z pomocy społecznej wydano w 2010 roku w Polsce średnio 991 zł, podczas gdy w województwie małopolskim – 853 zł. Wskaźnik ten plasuje Małopolskę poniżej średniej dla kraju (na 13. pozycji).

Wykres 37. Środki finansowe wydatkowane na świadczenia pomocy społecznej w Polsce w 2010 roku

* suma zadań własnych i zleconych gmin i powiatów

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania MPiPS-03 (stan na dzień 31.12.2010)

Wykres 38. Średnia kwota środków finansowych wydatkowana na osobę korzystającą z pomocy społecznej w Polsce w 2010 roku

* suma zadań własnych i zleconych gmin i powiatów, ** liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania MPiPS-03 (stan na dzień 31.12.2010)

Oświata i wychowanie

opracowanie: Michał Kotarba, Małgorzata Palimąka

PODSUMOWANIE

- › Zmniejszenie się ogólnej liczby uczniów wskazuje na kontynuację tendencji spadku demograficznego. Przy utrzymaniu się tego zjawiska w najbliższych latach będzie to mieć wpływ na rozłożenie geograficzne szkół, które będą musiały być łączone ze względu na niską liczbę uczniów, lub likwidowane.
- › W stosunku do roku 2009 nastąpiło zwiększenie środków finansowych przekazywanych z budżetu państwa na zadania oświata do jednostek samorządu terytorialnego. Pomimo to, większe nakłady z budżetu państwa nadal nie zaspokajają potrzeb samorządów w tym względzie. W roku 2010 jednostki samorządu terytorialnego musiały z własnych środków finansowych pokryć 764,6 mln zł różnicy, pomiędzy dochodami jednostek na zadania oświatowe z części oświatowej subwencji ogólnej i dotacji celowych, a wydatkami na zadania oświatowe.
- › W latach 2005-2010 nastąpiło zmniejszenie liczby uczniów klas I w technikach i liceach profilowanych o 22,78%. W tym samym przedziale czasu liczba uczniów klas I w liceach ogólnokształcących spadła o 10,12%. Należy przy tym zaznaczyć, że liczba absolwentów gimnazjów spadła o 13,19%. Oznacza to, że zainteresowanie kształceniem zawodowym uległo znaczącemu zmniejszeniu.
- › W celu popularyzacji oraz poprawy jakości szkolnictwa zawodowego Województwo Małopolskie rozpoczęło projekt systemowy pn. „Modernizacja Kształcenia Zawodowego w Małopolsce”. W ramach projektu odbędą się dodatkowe zajęcia, które pozwolą uczniom na zdobycie nowych umiejętności potrzebnych na rynku pracy oraz zostanie doposażona baza szkół. Budżet projektu wynosi 140 mln zł i jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej.

1. Finansowanie oświaty

Oświata, z wyłączeniem szkół prowadzonych przez odpowiednie resorty ministerstw, finansowana jest przez jednostki samorządu terytorialnego. Głównym źródłem finansowania oświaty jest dla gmin, powiatów i województwa tzw. część oświatowa subwencji ogólnej oraz dotacje z budżetu państwa. Większość subwencji i dotacji jest jednak niewystarczająca w stosunku do zadań oświatowych realizowanych przez samorządy. Powstała w ten sposób różnica, pomiędzy wielkością subwencji a wydatkami, pokrywana jest przez samorządy z dochodów własnych. Powyższa sytuacja utrzymuje się nieprzerwanie od rozpoczęcia procesu reformowania oświaty, stając się powoli trwałym elementem systemu finansowania edukacji. W roku 2010 wysokość subwencji oświatowej przekazana jednostkom samorządu terytorialnego w Małopolsce wyniosła 3 482,3 mln zł. Z kolei wydatki samorządów na oświatę ukształtowały się na poziomie 4 246,9 mln zł. Różnica pokrywana przez samorządy wyniosła 764, 6 mln zł.

Tabela 20. Dochody jednostek samorządu terytorialnego na zadania oświatowe z części oświatowej subwencji ogólnej i dotacji celowych (w mln zł)

Rok	Ogółem	Gminy	Powiaty	Miasta na prawach powiatu	Województwo
1999	1 428,6	773,0	239,0	386,9	29,7
2001	1 926,9	959,5	389,2	576,1	38,1
2003	2 233,1	1 185,3	408,9	604,5	34,4

Rok	Ogółem	Gminy	Powiaty	Miasta na prawach powiatu	Województwo
2005	2 464,2	1 268,2	466,4	680,6	49
2007	2 740,6	1 425,3	527,3	738,1	49,9
2009	3 239,7	1 653,1	636,2	893,6	56,8
2010	3 482,3	1 789,6	671,6	965,3	55,8

Źródło: Ministerstwo Finansów

Analiza wydatków na oświatę w latach 1999-2010 wskazuje na systematyczny wzrost środków finansowych przeznaczonych przez samorządy na zadania edukacyjne. W mijającym roku przeznaczono na oświatę 245,6 mln zł więcej niż w roku poprzednim, gminom zwiększono część oświatową subwencji o 136,5 mln zł, miastom na prawach powiatu zwiększono o 71,7 mln zł oraz powiatom, którym również zwiększono część oświatową subwencji i dotacje o 35,4 mln zł. Pomimo tego wydatki na oświatę i wychowanie nadal były zdecydowanie większe niż część ogólna subwencji oświatowej i dotacji. Wydatki gmin przewyższały część oświatową subwencji ogólnej i dotacji o 436,3 mln zł, wydatki powiatu o 39,7 mln zł, natomiast wydatki miast na prawach powiatu przewyższały część oświatową subwencji ogólnej wraz z dotacją o 280,9 mln zł. Wydatki samorządu wojewódzkiego przewyższyły część oświatową subwencji ogólnej o 7,7 mln zł.

Tabela 21. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego na zadania oświatowe finansowane z części oświatowej subwencji ogólnej i dotacji celowych (w mln zł)

Rok	Ogółem	Gminy	Powiaty	Miasta na prawach powiatu	Województwo	Różnica pomiędzy dochodami i wydatkami jst ogółem
1999	2 113,8	1 117,9	287,4	663,6	44,9	685,2
2001	2 384,3	1 238,5	403,4	698,7	43,7	421,4
2003	2 625,2	1 402,7	420,4	762,7	39,4	392,1
2005	2 979,6	1 565,8	486,6	863,2	64	515,4
2007	3 424,8	1 801,3	562,8	993,7	67	684,2
2009	3 920,3	2 052,6	655,4	1 138,1	74,2	680,6
2010	4 246,9	2 225,9	711,3	1 246,2	63,5	764,6

Źródło: Ministerstwo Finansów

2. System stypendialny

W Województwie Małopolskim w celu stworzenia społeczeństwa opartego na wiedzy, prowadzone są trzy programy stypendialne:

- ▶ „Regionalny Program Stypendialny” realizowany przez organizacje pozarządowe w ramach otwartego konkursu ofert. W roku 2010 wsparcie otrzymała Małopolska Fundacja Stypendialna „Sapere Auso” oraz „Wspólnota Polska”,
- ▶ „Małopolski program stypendialny dla uczniów szczególnie uzdolnionych” wspierający uczniów szczególnie uzdolnionych uczących się w szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych,
- ▶ „Doctus – Małopolski fundusz stypendialny dla doktorantów”.

„Małopolski Program Stypendialny” oraz program „Doctus” są realizowane w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 przez Małopolskie Centrum Przedsiębiorczości. W ramach

CASE STUDY

W ramach „Regionalnego Programu Stypendialnego” stypendia były przyznawane w ramach dwóch priorytetów Pierwszy to „Małopolskie stypendium” w ramach, którego udzielano stypendiów uczniom szkół i studentom za osiągnięcia naukowe, artystyczne i sportowe, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów i studentów niepełnosprawnych. Natomiast drugi to „Studiuje w Małopolsce”, w ramach którego udzielano stypendiów dla osób pochodzących z regionów partnerskich Województwa Małopolskiego oraz Polaków i osób innej narodowości pochodzących ze Wschodu. Stypendia otrzymały osoby m.in. z Kazachstanu, Turkmenistanu, Uzbekistanu i Białorusi. W 2010 roku w obu priorytetach przyznanych zostało 308 stypendiów na łączną kwotę 1,2 mln zł.

Więcej informacji na temat poszczególnych programów stypendialnych można znaleźć na stronach internetowych:

- ▶ Regionalny Program Stypendialny: www.sapereauso.org
- ▶ Doctus oraz Małopolski Program Stypendialny: www.stypendia.mcp.malopolska.pl

tych trzech programów o stypendia mogą się starać uczniowie, studenci oraz doktoranci. W roku 2010 zostało przyznanych 661 stypendiów na łączną kwotę 7 739 000 zł.

3. Wychowanie przedszkolne

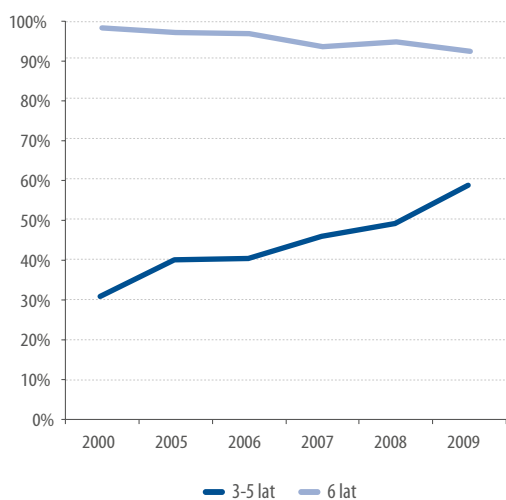
W ramach systemu wychowania przedszkolnego w roku szkolnym 2010/2011 funkcjonowało 913 przedszkoli, 51 punktów przedszkolnych oraz 947 oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych. W stosunku do roku wcześniejszego oznacza to wzrost w liczbie przedszkoli o 53 placówki oraz nieznaczny spadek w liczbie oddziałów przedszkolnych o 6 oddziałów oraz zwiększenie liczby punktów przedszkolnych o 12. Należy zwrócić uwagę, że poziom uczestnictwa dzieci w wieku 6 lat w wychowaniu przedszkolnym utrzymuje się na stałym poziomie około 90%. Trendem wartym podkreślenia jest prawie dwukrotne zwiększenie uczestnictwa dzieci w wieku 3-5 lat w wychowaniu przedszkolnym w ciągu ostatnich 10 lat. Ważnymi czynnikami wpływającym na ten trend jest tworzenie się nowych placówek wychowania przedszkolnego za sprawą możliwości utworzenia punktów przedszkolnych oraz wykorzystania funduszy unijnych do otwarcia nowych placówek wychowania przedszkolnego.

Tabela 22. Liczba miejsc wychowania przedszkolnego oraz dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w województwie małopolskim

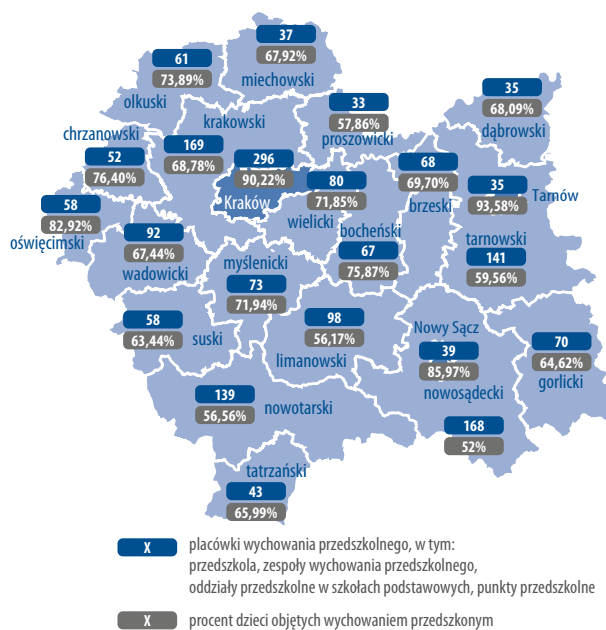
Rok	Przedszkola		Punkty Przedszkolne		Zespoły Wychowania Przedszkolnego		Szkoły Podstawowe		Liczba placówek wychowania przedszkolnego ogółem	Liczba dzieci ogółem
	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba Dzieci	Liczba placówek	Liczba Dzieci	Liczba placówek	Liczba Dzieci		
1999	825	59 559					1 048	20 994	1 873	80 553
2001	786	56 034					1 006	20 042	1 792	76 076
2003	784	56 254					1 007	19 242	1 791	75 496
2005	782	57 941					1 022	18 960	1 804	76 901
2007	785	61 332	12	230			957	17 032	1 754	78 594
2009	860	68 762	39	775	1	10	953	19 223	1 853	88 770
2010	913	73 029	51	1 087	1	10	947	20 484	1 912	94 610

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

Wykres 39. Odsetek dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego w grupach wieku 3-5 lat i 6 lat

Mapa 7. Placówki wychowania przedszkolnego wraz z procentem dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-6 lat w 2010 roku

Źródło: Roczniki Statystyczne Województwa Małopolskiego 2006, 2007, 2008, 2009, 2010

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

4. Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne

Tabela 23. Liczba uczniów w poszczególnych typach szkół wraz z liczbą szkół (bez szkół specjalnych)

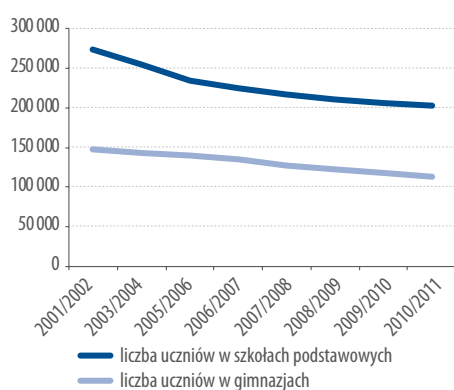
Rok szkolny	Szkoly podstawowe		Gimnazja	
	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów
1999/2000	1 647	340 558	480	51 186
2001/2002	1 558	272 769	532	147 391
2003/2004	1 534	254 223	616	143 678
2005/2006	1 475	233 261	654	139 193
2007/2008	1 446	215 978	667	127 502
2009/2010	1 430	205 666	687	117 120
2010/2011	1 427	201 882	694	112 317

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

Szkolnictwo Podstawowe

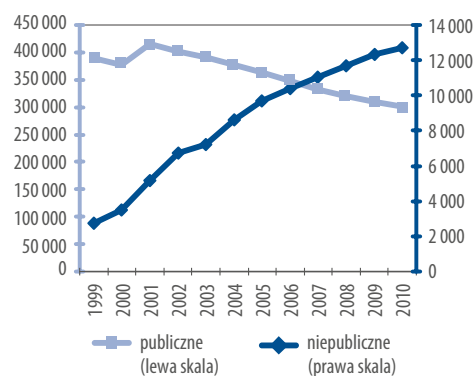
W roku szkolnym 2010/2011 w województwie małopolskim istniało 1 427 szkół podstawowych (bez specjalnych), co oznacza, iż w stosunku do roku szkolnego 2009/2010 nastąpiło nieznaczne zmniejszenie ogólnej liczby szkół o 3.

Wykres 40. Liczba uczniów w publicznych i niepublicznych szkołach podstawowych oraz gimnazjach w latach 1999–2010

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

Wykres 41. Liczba uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjach w latach 1999–2010

CASE STUDY

Małe szkoły

W obliczu zmian demograficznych oraz wcześniej wskazanych problemów z finansowaniem oświaty coraz częściej koniecznym jest zamykanie małych szkół. Jedną z alternatyw jest przekazanie takich szkół stowarzyszeniom założonym przez rodziców uczniów. Takie rozwiązanie pozwala na kontynuację kształcenia uczniów w danej miejscowości, a jednocześnie obniża koszty związane z edukacją w budżecie danej jednostki samorządu terytorialnego. W województwie małopolskim, między innymi w gminach Czernichów, Biskupice czy Krynica stowarzyszenia rodziców zostały organami prowadzącymi szkół.

Więcej informacji na stronie internetowej Federacji Inicjatyw Oświatowych:
<http://www.fio.org.pl>

W liczbie organów prowadzących szkoły nie nastąpiły duże zmiany w stosunku do poprzedniego roku szkolnego. Należy jednak podkreślić fakt, że w latach 1999–2010 liczba szkół podstawowych i gimnazjów niepublicznych wzrosła trzykrotnie, natomiast liczba szkół publicznych spadła o 5,5%. Liczba uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjach niepublicznych wzrosła ponad czterokrotnie, natomiast w szkołach publicznych spadła o 22,5%.

Zmniejszenie się populacji uczniów, również wpływa na zatrudnienie nauczycieli. W latach 2000–2009 nastąpił spadek ogólnej liczby uczniów w następujących typach szkół (tj. szkół podstawowych, gimnazjów, zasadniczych szkół zawodowych, liceów ogólnokształcących, liceów profilowanych oraz techników) o 18,15%, tj. 105 885 uczniów. Na poniższym wykresie można zaobserwować, że w latach 2002–2009 liczba nauczycieli zmniejszyła się o 16,68%. Należy tutaj wziąć pod uwagę, że od roku 2000 nastąpiła

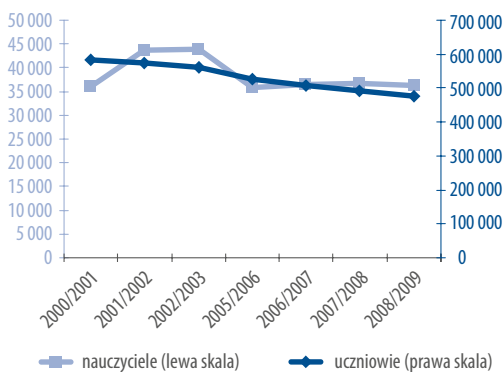
zmiana systemu oświaty rozpoczęto kształcenie gimnazjalne, co wiązało się z koniecznością zatrudnienia nowej kadry pedagogicznej.

Sprawdzian na zakończenie szkoły podstawowej

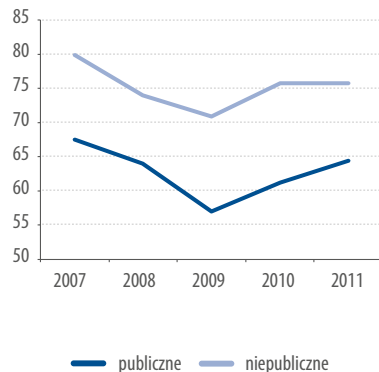
Średnie osiągnięcia dla uczniów województwa małopolskiego w roku 2010 w procentach wyniosły 64,04%, w porównaniu z rokiem 2009 jest to wynik o 6,04% lepszy. Dla porównania średnia dla całej Polski wyniosła 61,4%. Natomiast w roku 2011 przeciętny szóstoklasista zdobył 65,42%, tym samym województwo małopolskie osiągnęło najwyższe wyniki w kraju. Średnia dla całego kraju w roku 2011 wyniosła 61,17%.

W sprawdzianie umiejętności statystycznie lepsze wyniki osiągają dziewczęta, zdobywając od 2,5% do 3% więcej punktów niż chłopcy. Wyniki w latach 2010-2011 wskazują, iż w województwie małopolskim uczniowie z terenów wiejskich uzyskali mniej punktów niż ich rówieśnicy z miast powyżej 100 tys. mieszkańców. W roku 2010 uczniowie ze wsi uzyskali 10,75% mniej punktów. W roku 2011 wyniki uczniów ze szkół wiejskich uległy poprawie, jednak uzyskali oni 7,26% mniej punktów niż uczniowie z dużych aglomeracji. Ten trend można zaobserwować w skali kraju. Statystycznie uczniowie ze wsi w całym kraju uzyskali w 2011 roku wyniki niższe o 5,92%.

Wykres 42. Liczba uczniów objętych obowiązkiem szkolnym oraz nauczycieli we wszystkich typach szkół w latach 2000-2009 w województwie małopolskim

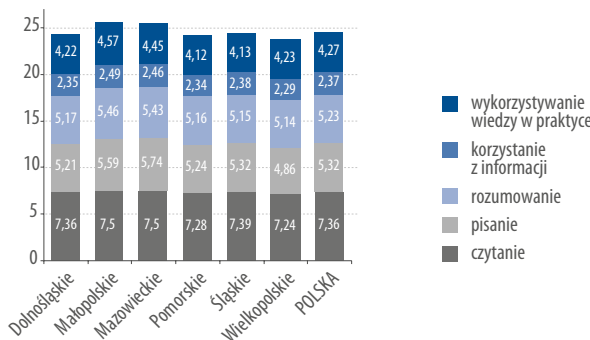
Wykres 43. Porównanie średnich wyników w małopolskich szkołach publicznych i niepublicznych w sprawdzianie na zakończenie VI klasy w latach 2007-2011 (w %)

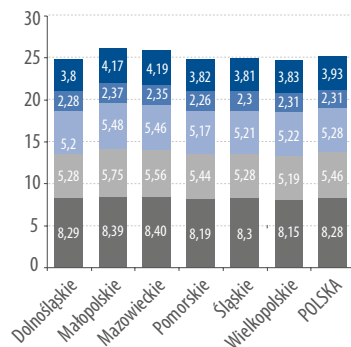
Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

Wykres 44. Średnie wyniki ze sprawdzianu na zakończenie VI klasy w porównaniu z innymi województwami oraz średnią krajową w roku 2010

Wykres 45. Średnie wyniki ze sprawdzianu na zakończenie VI klasy w porównaniu z innymi województwami oraz średnią krajową w roku 2011

Źródło: Centralna Komisja Egzaminacyjna, Okręgowe Komisje Egzaminacyjne w: Krakowie, Warszawie, Poznaniu, Gdańsku, Wrocławiu i Jaworznie

Na średnie wyniki uczniów wpływa również typ szkoły, w której się uczyli. Uczniowie ze szkół niepublicznych osiągają średnio o 10% wyższe wyniki niż ich rówieśnicy ze szkół publicznych. Należy podkreślić, że od 2010 roku wyniki w szkołach niepublicznych są na stałym poziomie około 75%, natomiast wyniki uczniów ze szkół publicznych ulegają poprawie, jednak nadal są niższe od szkół niepublicznych.

Szkolnictwo gimnazjalne

W roku szkolnym 2010/2011 w województwie małopolskim istniały 694 gimnazja (bez gimnazjów specjalnych), co stanowi liczbę większą o 7 szkół w stosunku do roku poprzedniego. Do gimnazjów w województwie małopolskim w roku szkolnym 2009/2010 uczęszczało 112 317 uczniów, z czego 54 446 stanowiły dziewczęta. Podobnie jak w szkołach podstawowych w przypadku gimnazjów pojawia się zjawisko spadku liczby uczniów w stosunku do roku ubiegłego o 4 803 uczniów. Należy również podkreślić, że liczba uczniów w roku szkolnym 2008/2009 spadła o około 5 tys. uczniów w stosunku do roku szkolnego 2007/2008.

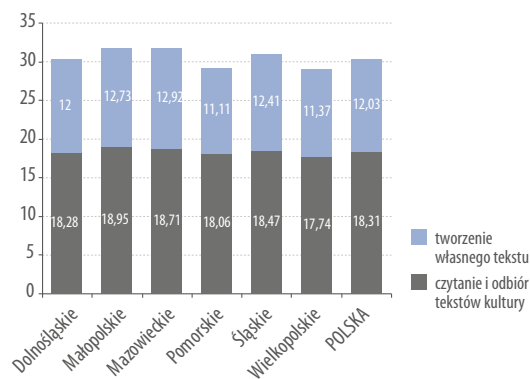
Egzamin gimnazjalny

Do egzaminu gimnazjalnego w roku 2010 w województwie małopolskim składającego się z komponentu humanistycznego, matematyczno-przyrodniczego i języka obcego przystąpiło 40 646 uczniów. Średni wynik dla uczniów w województwie małopolskim wyniósł 31,68 pkt, czyli 63,36%. Dla porównania średnia uzyskanych punktów dla całego kraju wyniosła 30,34 pkt, czyli 60,68%.

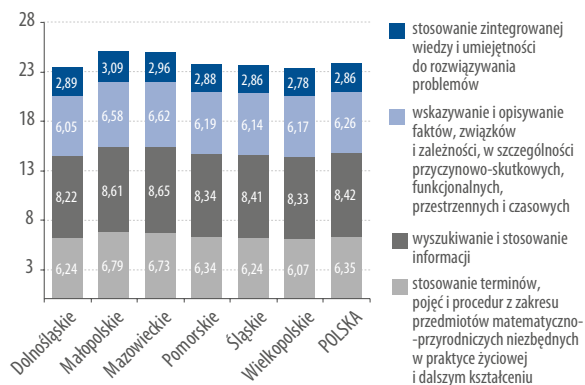
Podobnie jak w sprawdzianie na zakończenie szkoły podstawowej, pojawia się tendencja, iż statystyczny uczeń klasy III gimnazjum kształcący się w szkole wiejskiej uzyskał mniejszą liczbę punktów niż uczeń uczący się w mieście powyżej 100 tys. mieszkańców. W części humanistycznej różnica wynosi 6,09% pkt. Natomiast w części matematyczno-przyrodniczej różnica pomiędzy średnią punktów uzyskanych przez uczniów z miasta powyżej 100 tys. mieszkańców, a uczniów z obszarów wiejskich wynosi 6,84%. Co więcej, istnieje zależność pomiędzy wielkością miasta a wynikami z egzaminu – wraz ze wzrostem wielkości miasta średnie wyniki uczniów są wyższe.

Zauważa się również różnice w wynikach z egzaminu przy podziale na płeć. Największe różnice są w części humanistycznej egzaminu. W umiejętności czytanie i odbiór tekstów kultury dziewczęta uzyskały wyniki średnio o 3,5% punktów wyższe niż chłopcy, natomiast w ramach umiejętności tworzenia własnego tekstu aż o 10,3% punktów wyższe. W części matematyczno-przyrodniczej różnica jest zdecydowanie mniejsza i wynosi 0,32 pkt, czyli 0,62%.

Wykres 46. Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego z części humanistycznej w 2010 roku

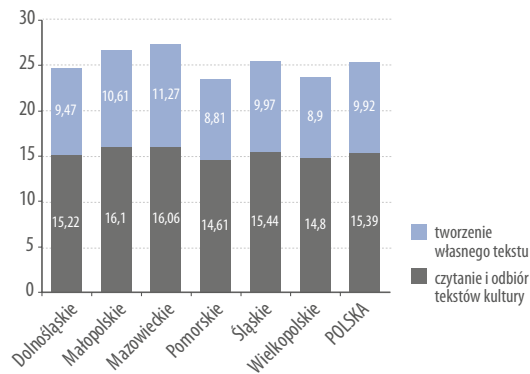
Wykres 47. Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego z części matematyczno-przyrodniczej w 2010 roku

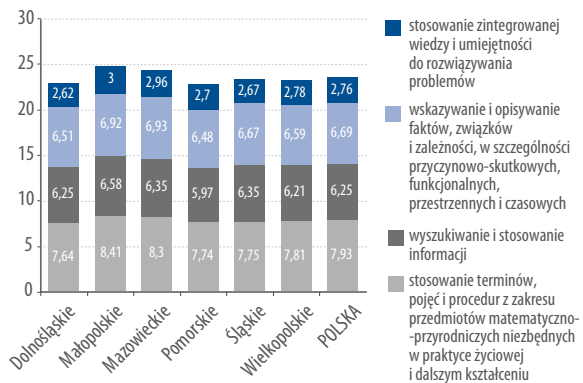
Źródło: Centralna Komisja Egzaminacyjna, Okręgowe Komisje Egzaminacyjne w: Krakowie, Warszawie, Poznaniu, Gdańsku, Wrocławiu i Jaworznie

W porównaniu z innymi województwami oraz średnią dla kraju małopolscy uczniowie uzyskują dobre wyniki będąc w ogólnokrajowej czołówce zarówno w części humanistycznej, jak również matematycznej. Należy jednak zwrócić uwagę na obniżenie wyników z języków obcych, w szczególności z języka angielskiego. Średnie wyniki małopolskich uczniów w latach 2009-2011 spadły o 2,5 pkt, jednak odzwierciedla to tendencję ogólnokrajową.

Wykres 48. Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego z części humanistycznej w 2011 roku

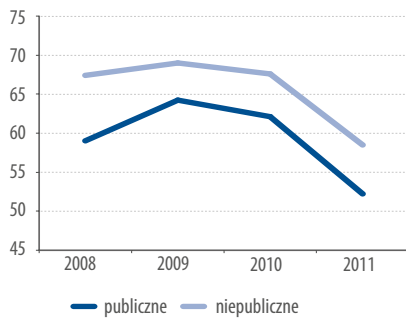

Wykres 49. Średnie wyniki uczniów w kraju i województwach z części matematyczno-przyrodniczej w 2011 roku

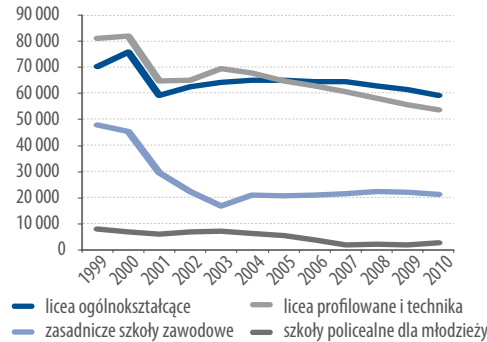

Źródło: Centralna Komisja Egzaminacyjna, Okręgowe Komisje Egzaminacyjne w: Krakowie, Warszawie, Poznaniu, Gdańsku, Wrocławiu i Jaworznie

Wykres 50. Średnie wyniki z egzaminu gimnazjalnego w szkołach publicznych i niepublicznych w latach 2008-2011

Wykres 51. Liczba uczniów w poszczególnych typach szkół w latach 1999-2010

Źródło: Centralna Komisja Egzaminacyjna, Okręgowe Komisje Egzaminacyjne w: Krakowie, Warszawie, Poznaniu, Gdańsku, Wrocławiu i Jaworznie

Należy również podkreślić różnice wynikające z typu szkoły do której uczęszczali gimnazjaliści. Uczniowie ze szkół niepublicznych osiągają wyższe wyniki niż uczniowie ze szkół publicznych, podobnie jak ma to miejsce w sprawdzianie na zakończenie VI klasy. Wyniki uczniów ze szkół niepublicznych są wyższe o około 10% niż ich rówieśników ze szkół publicznych. Należy zwrócić uwagę, że wyniki w szkołach niepublicznych odzwierciedlają trendy zwykłe i niższe w szkołach publicznych, co może mieć związek z trudnością pytań na egzaminie.

5. Szkolnictwo ponadgimnazjalne

Tabela 24. Liczba uczniów w poszczególnych typach szkół w latach 1999-2010

Rok	Licea Ogólnokształcące		Zasadnicze szkoły zawodowe		Licea profilowane i technika		Szkoły policealne dla młodzieży	
	Liczba placówek	Liczba uczniów	Liczba placówek	Liczba uczniów	Liczba placówek	Liczba uczniów	Liczba placówek	Liczba uczniów
1999	173	70 462	174	47 902	450	81 021	80	8 146
2001	183	59 139	166	29 711	475	64 752	80	6 201
2003	207	64 333	152	16 854	481	69 638	78	7 294
2005	200	65 111	138	20 809	324	64 692	64	5 426
2007	195	64 395	135	21 728	273	60 541	31	1 823
2008	192	62 938	132	22 498	247	58 035	36	2 228
2009	192	61 442	133	22 166	216	55 538	32	2 029
2010	189	59 173	134	21 448	207	53 717	35	2 872

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

Licea Ogólnokształcące i Profilowane, Technika

W województwie małopolskim w roku szkolnym 2010/2011 istniało 189 liceów ogólnokształcących i 30 liceów profilowanych. W porównaniu z rokiem szkolnym 2009/2010 liczba liceów ogólnokształcących zmniejszyła się o 3. Podobnie jak w przypadku szkół podstawowych i gimnazjów, znaczna część organów prowadzących licea ogólnokształcące to jednostki samorządu terytorialnego. Należy podkreślić, że podobnie jak w przypadku szkół podstawowych i gimnazjów, w województwie małopolskim funkcjonują licea niepubliczne, jednak ich liczba nie ulega znaczącym zmianom. W latach 1999-2010 liczba liceów niepublicznych zwiększyła się o 6, natomiast liczba uczniów wynosi około 3 tys. rocznie.

W liceach ogólnokształcących również notuje się spadek liczby uczniów. W stosunku do poprzedniego roku szkolnego liczba uczniów zmniejszyła się o 2 296 uczniów. Do liceów profilowanych w roku szkolnym 2010/2011 uczęszczało 2 422 osoby, co w stosunku do roku poprzedniego stanowi liczbę mniejszą o 622 uczniów.

W województwie małopolskim w roku 2010 istniało 175 techników, do których uczęszczało 52 324 uczniów. Należy podkreślić, że technika są jednym z niewielu typów szkół, w których większość uczniów stanowią chłopcy. Podobnie jak z innymi typami szkół, większość techników prowadzą jednostki samorządu terytorialnego.

Egzamin maturalny

Do egzaminu maturalnego w województwie małopolskim w roku 2010 przystąpiło 34 581 abiturientów z liceów ogólnokształcących, liceów profilowanych, techników, liceum uzupełniających oraz techników uzupełniających. Absolwenci obowiązkowo zdawali język polski w formie egzaminu ustnego i w formie egzaminu pisemnego na poziomie podstawowym, wybrany język obcy nowożytny (w formach ustnej i pisemnej, w obu przypadkach na poziomie podstawowym) oraz matematykę w formie egzaminu pisemnego na poziomie podstawowym. Świadectwa dojrzałości otrzymało 83% uczniów, którzy podeszli do egzaminu we wszystkich typach szkół w województwie małopolskim. Dla porównania średnia zdawalność dla całego kraju wyniosła 81%.

Najwięcej uczniów zdało egzamin dojrzałości w liceach ogólnokształcących, w których pozytywny wynik otrzymało 90,7% zdających. Natomiast najslabiej poradzili sobie absolwenci techników uzupełniających, w których tylko 16,4% osób uzyskało świadectwo dojrzałości. Odzwierciedla to spadkowy trend, który wskazuje na obniżenie zdawalności w latach 2007-2011 w liceach uzupełniających oraz w technicach uzupełniających. W podanym przedziale czasowym zdawalność w tych typach szkół spadła odpowiednio o 42,11% oraz 45,43%.

Przedmiotem, który sprawił zdającym najmniej problemów, był język polski na poziomie podstawowym, który zdało 95% absolwentów szkół wszystkich typów. Średni wynik punktowy dla wszystkich typów szkół wyniósł 59,4%. Oprócz egzaminu w formie pisemnej obowiązkowy jest również egzamin w formie ustnej, zdawany tylko na poziomie podstawowym. Średni wynik dla absolwentów szkół wszystkich typów wyniósł 69,65%. Małopolscy absolwenci o 12,45% przewyższyli średnią krajową, która wyniosła 57,2%.

Kolejnym przedmiotem na egzaminie dojrzałości w 2010 roku była matematyka, która po raz pierwszy od 1985 roku była przedmiotem obowiązkowym na poziomie podstawowym. Pomimo wielu obaw ze strony maturzystów, 85% zaliczyło egzamin z wynikiem pozytywnym. Średni wynik w województwie małopolskim dla wszystkich typów szkół wyniósł 59,4%, dla porównania średnia ogólnokrajowa egzaminu z matematyki wyniosła 58,5%.

Edukacyjna wartość dodana

Za sprawą funduszy unijnych dla poprawy jakości polskiej edukacji został stworzony kalkulator Edukacyjnej Wartości Dodanej. To innowacyjne narzędzie pozwala na sprawdzenie efektywności nauczania w gimnazjach. Na podstawie danych dostępnych „na wejściu” czyli wyników sprawdzianu po VI klasie oraz danych „na wyjściu” czyli wyników egzaminu gimnazjalnego po trzech latach nauki, szacuje się efektywność nauczania w gimnazjach.

Edukacyjną wartość dodaną ilustruje się w postaci wykresu, co pozwala na łatwiejszą interpretację wyników. W zależności od edukacyjnej wartości dodanej szkoła może być postrzegana jako neutralna, sukcesu, wspierająca, wymagająca pomocy lub niewykorzystanych możliwości. Należy te nazwy traktować jedynie jako wskazówki w interpretacji wyników, a nie jako kategorie klasyfikacyjne.

Kalkulator Edukacyjnej Wartości Dodanej może być użyty jako narzędzie pomocne jednostkom samorządu terytorialnego w diagnozie stanu edukacji lub rodzicom, którzy chcą sprawdzić efektywność nauczania w gimnazjum lub (od niedawna) liceum.

Więcej informacji na stronie projektu „Badania dotyczące rozwoju metodologii szacowania wskaźnika edukacyjnej wartości dodanej”: www.ewd.edu.pl

Trzeci przedmiot obowiązkowy stanowił język obcy nowożytny. W województwie małopolskim zdawano egzamin dojrzałości z następujących języków: angielskiego, niemieckiego, rosyjskiego, francuskiego, hiszpańskiego oraz włoskiego. Największa liczba abiturientów zdawała język angielski, natomiast najmniejsza hiszpański.

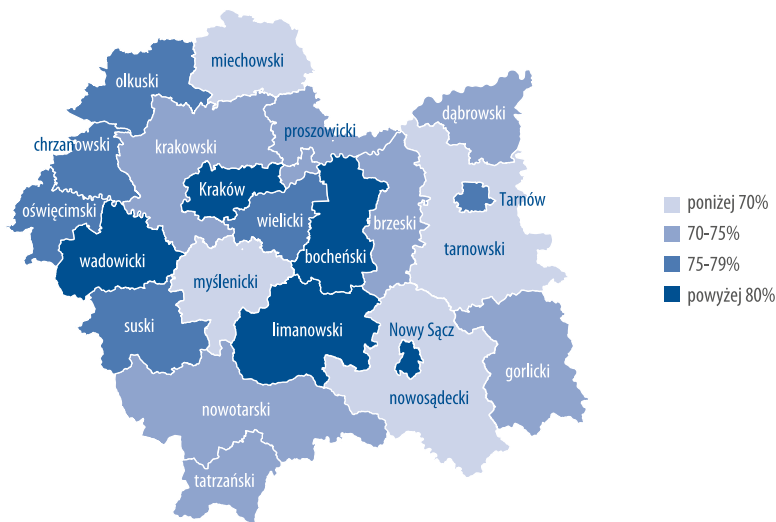
Więcej informacji na temat egzaminów znajdziesz na stronach internetowych:

- › Wyniki Ogólnokrajowe – Centralna Komisja Egzaminacyjna: www.cke.edu.pl
- › Wyniki w Województwie Małopolskim – Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie: www.oke.krakow.pl

Absolwenci mogli również wybrać przedmioty dodatkowe w liczbie maksymalnie sześciu. Przedmiotami dodatkowymi, które wybrała największa liczba abiturientów, były odpowiednio: matematyka, geografia, biologia, wiedza o społeczeństwie, chemia, historia, fizyka oraz informatyka. Pozostałe przedmioty maturalne zdawane przez mniej niż 100 absolwentów w skali województwa to filozofia, historia sztuki i historia muzyki.

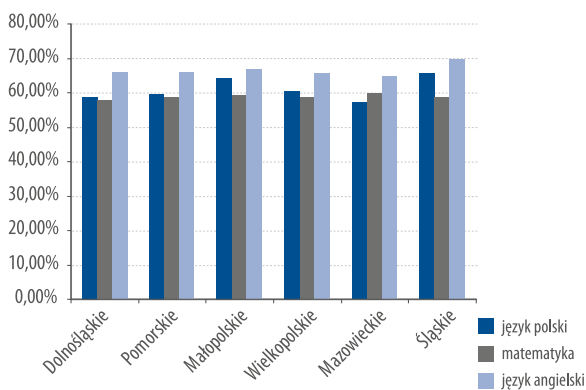
Powiaty z najwyższą zdawalnością powyżej 80% w województwie małopolskim to: wadowicki, bocheński, limanowski oraz miasta na prawach powiatu Kraków i Nowy Sącz.

Mapa 8. Zdawalność egzaminu maturalnego w powiatach województwa małopolskiego

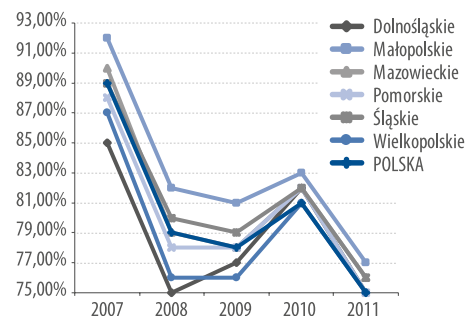
Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

Wykres 52. Wyniki matury w roku 2010 z przedmiotów obowiązkowych w województwach

Źródło: Okręgowe Komisje Egzaminacyjne w: Krakowie, Warszawie, Poznaniu, Gdańsku, Wrocławiu i Jaworznie

Wykres 53. Zdawalność egzaminu maturalnego w poszczególnych województwach w latach 2007–2011

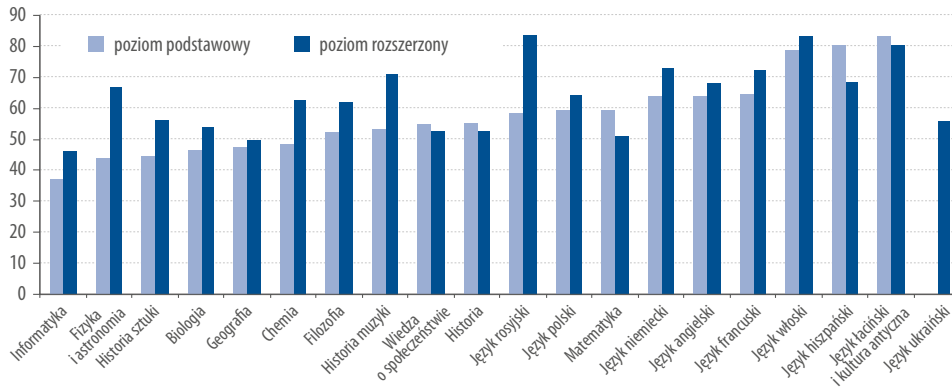
Źródło: Centralna Komisja Egzaminacyjna

Małopolscy uczniowie uzyskują wysokie wyniki na tle reszty kraju. W roku 2010 statystyczny maturzysta z województwa małopolskiego uzyskał 64,31% z egzaminu z języka polskiego na poziomie podstawowym; dla

porównania rówieśnik z województwa śląskiego uzyskała 65,73%, natomiast z województwa mazowieckiego 57,20%. Natomiast na egzaminie z matematyki średni wynik wyniósł 59,4%, natomiast w województwie śląskim 58,61%, a w województwie mazowieckim 59,90%.

Wykres 54. Wyniki egzaminu maturalnego w województwie małopolskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OKE Kraków

Szkolnictwo zawodowe

W ramach szkolnictwa ponadgimnazjalnego funkcjonuje również system szkolnictwa zawodowego. W Małopolsce obejmuje on 311 szkół różnego typu, które oferują kształcenie w 119 różnych zawodach.

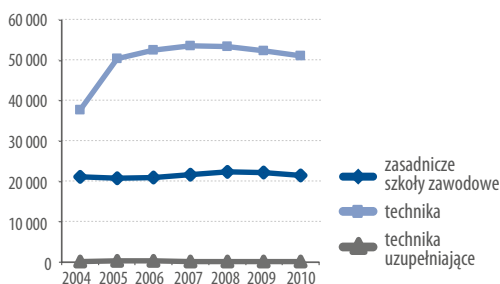
Tabela 25. Liczba uczniów w poszczególnych typach szkół kształcących w zawodzie wraz z liczbą szkół (bez szkół specjalnych)

Rok	Zasadnicze szkoły zawodowe		Technika		Technika uzupełniająca	
	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów
2005	138	20 809	174	50 506	9	344
2007	135	21 728	187	53 684	3	150
2009	133	22 166	175	52 324	3	170
2010	134	21 448	175	51 201	2	94

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

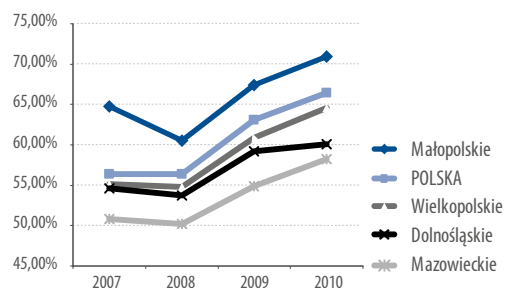
Małopolska od kilku lat znajduje się w czołówce województw osiągających najwyższe wyniki egzaminów zawodowych w Polsce. Poziom zdających egzaminy w ciągu ostatnich lat stopniowo rośnie. Poziom zdawalności egzaminów zawodowych w szkołach wszystkich typów wzrósł w okresie od 2006 roku do 2010 roku o 3,6%, a w okresie od 2008 do 2010 – aż o 10,3%.

Wykres 55. Liczba uczniów w poszczególnych typach szkół zawodowych w latach 2004-2010

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

Wykres 56. Zdawalność egzaminów zawodowych w Małopolsce w odniesieniu do innych województw oraz całej Polski

Źródło: Okręgowe Komisje Egzaminacyjne w: Krakowie, Wrocławiu, Warszawie, Poznaniu oraz Centralna Komisja Egzaminacyjna

Obecnie w Małopolsce prawie 5% więcej uczniów niż w latach ubiegłych zdaje egzamin potwierdzający kwalifikacje zawodowe w stosunku do średniej z całego kraju. Typem szkoły, który charakteryzuje najniższy współczynnik zdawalności, jest technikum uzupełniające, natomiast najwyższy wskaźnik zdawalności należy do zasadniczych szkół zawodowych.

Najbardziej popularnymi zawodami w technikach i szkołach policealnych w latach 2006-2010 w województwie małopolskim były:

Nazwa zawodu	Liczba przystępujących do egzaminu	Liczba osób otrzymujących dyplom
technik mechanik	7 525	4 835
technik żywienia i gospodarstwa domowego	4 374	2 995
technik informatyk	3 788	1 972
technik elektronik	3 704	1 431
technik handlowiec	1 951	1 031
technik hotelarstwa	2 621	1 465

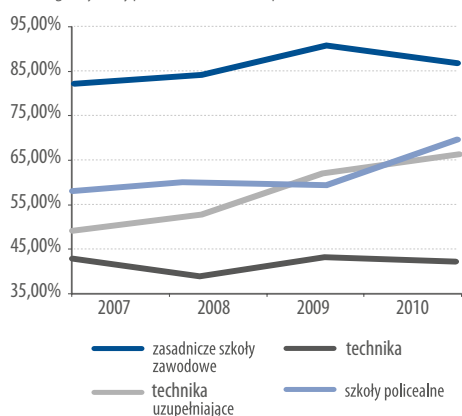
Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

Najpopularniejszymi zawodami w zasadniczych szkołach zawodowych w latach 2006-2010 były:

Nazwa zawodu	Liczba osób przystępujących do egzaminu	Liczba osób otrzymujących dyplom
kucharz małej gastronomii	5 840	4 920
sprzedawca	3 794	3 430
mechanik pojazdów samochodowych	2 396	1 789
murarz	1 074	795

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

Wykres 57. Porównanie zdawalności egzaminów zawodowych w poszczególnych typach szkół w Małopolsce w latach 2007-2010

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

CASE STUDY

Modernizacja Kształcenia Zawodowego w Małopolsce

W celu poprawy istniejącej sytuacji Samorząd Województwa Małopolskiego podjął decyzję o wdrożeniu projektu systemowego pn. „Modernizacja Kształcenia Zawodowego w Małopolsce”, którego celem głównym będzie modernizacja oraz podniesienie jakości kształcenia zawodowego poprzez wsparcie szkół zawodowych w Małopolsce. Realizacja projektu rozpoczęła się w 2010 roku, a przewidziane zakończenie przypada na grudzień 2014 roku. Projekt jest realizowany przy pomocy środków unijnych z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki działanie 9.2, a jego budżet wynosi 140 mln zł. Projekt realizowany jest w partnerstwie z 32 organami prowadzącymi szkoły zawodowe w Małopolsce, a grupę docelową stanowi 200 szkół.

Głównym celem projektu jest wzmocnienie kształcenia zawodowego w 7 kluczowych dla regionu branżach, tj. budowlanej, mechaniczno-mechatronicznej, informatyczno-elektronicznej, usługowej, turystyczno-gastronomicznej, społeczno-medycznej i rolno-przetwórczej.

Więcej informacji znajdziesz na stronie projektu: www.zawodowamalopolska.pl

WIĘCEJ INFORMACJI

Szczegółowe informacje o problemach szkolnictwa zawodowego znajdziesz w raportach Małopolskiego Obserwatorium Rynku Pracy i Edukacji:

<http://obserwatorium.malopolska.pl>

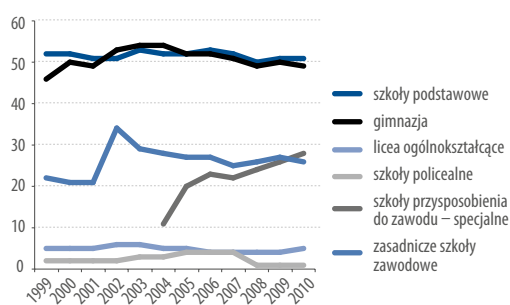
Utrzymanie powyższego trendu, który nie uległ zmianom w ciągu ostatnich lat, będzie oznaczało nadwyżkę osób wykwalifikowanych w tych zawodach. Oznacza to, że absolwenci szkół będą zagrożeni bezrobociem. Ten trend wskazuje również na konieczność zwiększenia roli wyspecjalizowanych doradców zawodowych już na etapie edukacji gimnazjalnej, dzięki czemu uczniowie będą mogli skorzystać z profesjonalnej pomocy w wyborze kariery edukacyjno-zawodowej.

6. Kształcenie osób niepełnosprawnych

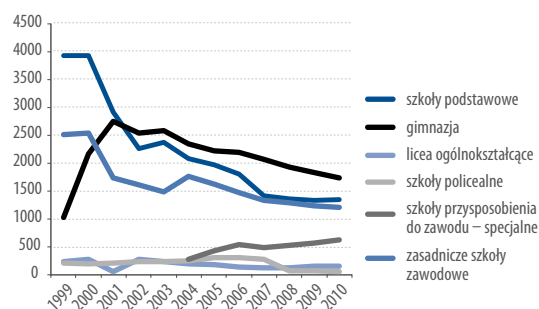
W województwie małopolskim w ostatnich latach liczba szkół specjalnych utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Natomiast zmniejsza się liczba uczniów w szkołach specjalnych. Podobnie jak w latach poprzednich większość uczniów to osoby z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym lub z niepełnosprawnościami sprzężonymi – w roku szkolnym 2009/2010 stanowiły one 87,35% wszystkich uczniów niepełnosprawnych. Inne niepełnosprawności to uczniowie niesłyszący lub słabosłyszący, niewidomi lub słabowidzący, nie dostosowani społecznie lub zagrożeni niedostosowaniem, z zaburzeniami psychicznymi, z zaburzeniami zachowania, lub z niepełnosprawnością ruchową. W przypadku gimnazjów coraz większą grupę stanowią osoby niedostosowane społecznie lub zagrożone niedostosowaniem (17,52% całej populacji osób niepełnosprawnych w gimnazjach, tymczasem w szkołach podstawowych specjalnych stanowiły one zaledwie 0,9%). Oznacza to, że ta grupa może z czasem zwiększyć swoją liczebność.

W roku szkolnym 2009/2010 do egzaminu dojrzałości podeszło 26 z 30 absolwentów liceów specjalnych, z czego 14 otrzymało świadectwo dojrzałości.

Wykres 58. Liczba szkół specjalnych poszczególnych typów w latach 1999–2010

Wykres 59. Liczba uczniów w szkołach specjalnych w latach 1999–2010

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

W latach 1999–2010 nastąpił znaczący spadek liczby uczniów w szkołach dla niepełnosprawnych. Na taki stan rzeczy wpłynęło kilka czynników, m.in. wczesne wykrywanie niepełnosprawności takich jak wada słuchu i możliwe wczesne podjęcie rehabilitacji włącznie z wszczepianiem implantów. Należy również wskazać zjawisko umieszczania uczniów niepełnosprawnych w stopniu lekkim i umiarkowanym w szkołach masowych.

7. Kształcenie ustawiczne

W polskim prawodawstwie kształcenie ustawiczne dotyczy kształcenia w szkołach dla dorosłych, a także uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy ogólnej oraz umiejętności i kwalifikacji zawodowych w formach pozaszkolnych. samorząd województwa małopolskiego zwracając uwagę na obecne trendy demograficzne podkreślił wagę takiego rodzaju kształcenia. Z tego względu Województwo Małopolskie promuje ideę uczenia się przez całe życie, którą wprowadziły dokumenty Unii Europejskiej jako *lifelong learning*. Ten rodzaj nauki oznacza wszelką aktywność jednostki, dzięki której rozwija się ona zawodowo i społecznie przez całe życie.

System kształcenia dorosłych

Tabela 26. Liczba szkół dla dorosłych wraz z liczbą uczniów

Rok szkolny	Gimnazja		Licea ogólnokształcące		Licea profilowane		Szkoly policealne	
	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów
1999/2000	1	11	60	6 958			100	11 493
2000/2001	3	147	86	8 700			123	11 490
2001/2002	5	319	105	11 157			148	12 762
2002/2003	5	353	123	11 363			185	14 353
2003/2004	6	321	129	12 554			201	16 535
2004/2005	5	309	167	12 576	1	104	219	18 046
2005/2006	5	325	193	13 149	2	102	228	19 869
2006/2007	6	260	174	12 531	2	149	243	21 924
2007/2008	4	247	190	13 082	2	127	224	22 185
2008/2009	3	185	192	15 370	2	93	226	26 008
2009/2010	4	243	182	13 882	3	60	215	20 866
2010/2011	3	230	190	14 230	2	44	193	20 473

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

Tabela 27. Liczba szkół zawodowych dla dorosłych wraz z liczbą uczniów

Rok szkolny	Technika		Technika uzupełniająca		Średnie szkoły zawodowe		Zasadnicze szkoły zawodowe	
	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów
1999/2000					138	15 884	10	797
2001/2002					150	17 445	11	964
2003/2004					190	17 878	11	559
2005/2006	7	535	121	4 436	37	5 004	9	444
2007/2008	10	618	72	4 667	11	405	7	277
2009/2010	6	425	58	3 096			9	268
2010/2011	6	311	57	3 077			11	227

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

Szkoły dla dorosłych dają możliwość uzupełniania bądź podniesienia formalnego wykształcenia osobom pełnoletnim. Szkoły dla dorosłych nauczają w dwóch trybach: dziennym, jak ma to miejsce w szkołach dla młodzieży, ale również w trybie zaocznym, w ramach którego zajęcia odbywają się w piątek, sobotę i niedzielę. Takie rozwiązanie pozwala na jednoczesny rozwój kariery zawodowej oraz kontynuację kształcenia.

8. Uniwersytety Trzeciego Wieku

W ostatnich kilkunastu latach w polskim społeczeństwie zachodzą istotne przemiany demograficzne. Skutkiem tego jest stale rosnąca liczba i odsetek osób starszych. Ten trend demograficzny został wcześniej wskazany w obniżeniu liczby uczniów szkół wszystkich typów. Wraz z wydłużaniem się średniej długości życia zwiększa się liczba osób w wieku powyżej 65 lat. Rozwój medycyny oraz profilaktyki zdrowotnej wskazuje, iż w najbliższych latach średnia długość życia ulegnie jeszcze większemu wydłużeniu. Oznacza to, że w najbliższych latach będzie zwiększać się grupa osób, które zakończyły aktywność zawodową, a wraz z nią również aktywność społeczną.

W celu skutecznego przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu należy wykorzystać potencjał tej grupy do pełnego udziału w życiu społecznym. Jedną z możliwości aktywizacji tej grupy jest promowanie Uniwersytetów Trzeciego Wieku, które zajmują się problematyką oświatowo-kulturalną wśród osób starszych. Ich działalność polega na organizowaniu różnego rodzaju zajęć w formie wykładów, ćwiczeń, seminariów, prowadzenia kursów,

np. języków obcych, sekcji plastycznych, turystycznych czy medycznych. Cieszą się one rosnącym zainteresowaniem ze względu na fakt, iż osoby, które zamknęły rozdział czynnego życia zawodowego, chciałyby wolny czas wypełnić treściami pozwalającymi na aktywność kulturalną i społeczną. Należy stwierdzić, że sytuacja ekonomiczna osób w wieku emerytalnym w dużym stopniu warunkuje ich umiarkowaną aktywność zarówno w kształceniu ustawicznym, jak i innych zorganizowanych formach uczestnictwa w życiu społecznym.

Sieć Uniwersytetów Trzeciego Wieku stale się zwiększa. Dla przykładu w 2000 roku było ich 25, w 2003 roku – 33, a w roku 2006 – już ponad 97. Obecnie w Polsce działa ich ponad 250. W województwie małopolskim w roku 2010 istniało już 29 Uniwersytetów Trzeciego Wieku, co oznacza wzrost liczby o 8 w stosunku do roku 2009. Oznacza to, że jednostki tego typu będą coraz bardziej potrzebne wraz ze zwiększeniem się liczby osób w wieku poprodukcyjnym.

WIĘCEJ INFORMACJI

Więcej informacji na temat Uniwersytetów Trzeciego Wieku na stronie portalu UTW redagowanego przez Fundację dla Uniwersytetu Jagiellońskiego: www.utw.pl

Nauka

Opracowanie: Wojciech Przybylski, Agnieszka Bachórz, Piotr Kaczor

PODSUMOWANIE

- › Pozycja Małopolski w dziedzinie badań i rozwoju jest stosunkowo dobra w skali kraju. Właściwym punktem odniesienia powinny być jednak wiodące pod względem innowacyjności regiony UE, a od nich dzieli nasz region olbrzymi dystans. Szczególnie problematyczny jest bardzo niski poziom finansowania nauki przez biznes. Słabo jest również z aplikacjami wiedzy naukowej – liczba patentów i zgłoszonych wzorów przemysłowych nie odpowiada nawet skali finansowania małopolskiej nauki w porównaniu do innych regionów Polski.
- › W roku 2010 po raz pierwszy od początku boomu w szkolnictwie wyższym w Małopolsce spadła bezwzględna liczba studentów, co w związku z niższym demograficznym jest prawdopodobnie początkiem stałego trendu spadkowego. Jednak w porównaniu do reszty kraju, zjawisko to ma w Małopolsce jak dotąd bardzo ograniczony charakter. Rośnie za to, i to szybciej niż w reszcie kraju, liczba doktorantów.
- › W Krakowie zlokalizowano Narodowe Centrum Nauki, nową polską instytucję finansującą badania naukowe. Trwały starania o zlokalizowanie w Małopolsce pierwszego w Polsce synchrotronu. Umowę na urządzenie warte 143 mln zł podpisano w kwietniu 2011 roku.
- › Głównym źródłem finansowania działalności innowacyjnej przedsiębiorstw, podobnie jak w poprzednich latach, są środki własne (80%). Istotne znaczenie mają także kredyty bankowe (15%). Oznacza to, że przedsiębiorcy świadomie wypracowują środki na wdrażanie innowacji – co jest w pełni pożądanym modelem zachowań przedsiębiorczych.
- › Wielkość nakładów na działalność innowacyjną przedsiębiorstw w sektorze przemysłowym w 2009 roku spadła o 2,3% w porównaniu do 2008 roku. Mimo to udział przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub istotnie ulepszonych w przychodach ogółem w tym sektorze wzrósł o 3,5% w 2009 roku w stosunku do roku poprzedniego.

1. Badania i rozwój

Nauka jest jednym z najmocniej zglobalizowanych obszarów ludzkiej aktywności. Polscy badacze konkurują nie tylko z sobą nawzajem, ale przede wszystkim z kolegami w Niemczech, USA, Japonii czy Chinach. Dlatego zanim określimy pozycję Małopolski na tle innych regionów w Polsce, musimy ustalić pozycję Polski w światowym rankingu badań i rozwoju.

Według Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia do roku 2013 powinniśmy wydawać na badania i rozwój 1,5% PKB. W 2009 roku Polska wydawała na badania i rozwój 0,68% PKB, zatem wskaźnik założony w NSRO jest już poza zasięgiem. Tymczasem średnia dla UE-27 wyniosła 2,01% i nie jest to najmocniejszy punkt odniesienia – w 2008 roku w USA było to 2,76%, zaś Korea Północna oraz Japonia przekroczyły 3% PKB i szybko rosły. Wydatki budżetowe Polski na naukę (GBOARD) według Eurostat stanowiły 0,34% PKB (średnia UE-27 0,74%, USA 0,99% za 2008 rok). W liczbach bezwzględnych oznacza to, że w 2009 roku Polska wydała na B+R w formie bezpośrednich dotacji budżetowych nieco ponad 4,5 mld złotych, co stanowiło 1,37% wydatków budżetu państwa.

Problemem jest nie tylko poziom wydatków publicznych, ale przede wszystkim niepublicznych, choć na szczęście te w latach 2002-2007 rosły nieco szybciej. Niemniej jednak fundusze prywatnych podmiotów biznesowych (BES) w 2009 roku stanowiły 28,5% wydatków sektora B+R w Polsce, podczas gdy Strategia Lizbońska określa cel na poziomie 70%. Polscy naukowcy nie są też skuteczni w pozyskiwaniu środków z zagranicy. W 2009 roku stanowiły one w skali kraju 5,5% wydatków na B+R, zaś środki z Komisji Europejskiej (głównie prestiżowe programy ramowe) jedynie 3,6%. Oba wskaźniki charakteryzuje stagnacja w perspektywie ostatnich 5 lat.

Optymizmem nie napawa też relacja między wzrostem wydatków na B+R a wzrostem PKB. Według raportu Eurostat, w latach 2002-2007 gorzej wypadła tylko Słowacja i Bułgaria. Czechy, kraje bałtyckie i (szczególnie) Rumunia prezentują się dużo lepiej. Z drugiej strony Polska jest jedynym oprócz Niemiec i Portugalii krajem UE, w którym dynamika wzrostu wydatków na B+R w latach 2005-2009 była wyższa niż w latach 2000-2005. Dodatkowo, w wielu państwach UE wzrost tego wskaźnika może paradoksalnie wynikać z globalnego kryzysu finansowego i spadku PKB, co nie dotyczy Polski.

Polskie państwo wydaje na naukę dużo za mało, ale samo nie rozwiąże problemu: nieinnowacyjne (przynajmniej w tym sensie) są również polskie firmy i to one mają do nadrobienia jeszcze większy dystans do światowej czołówki.

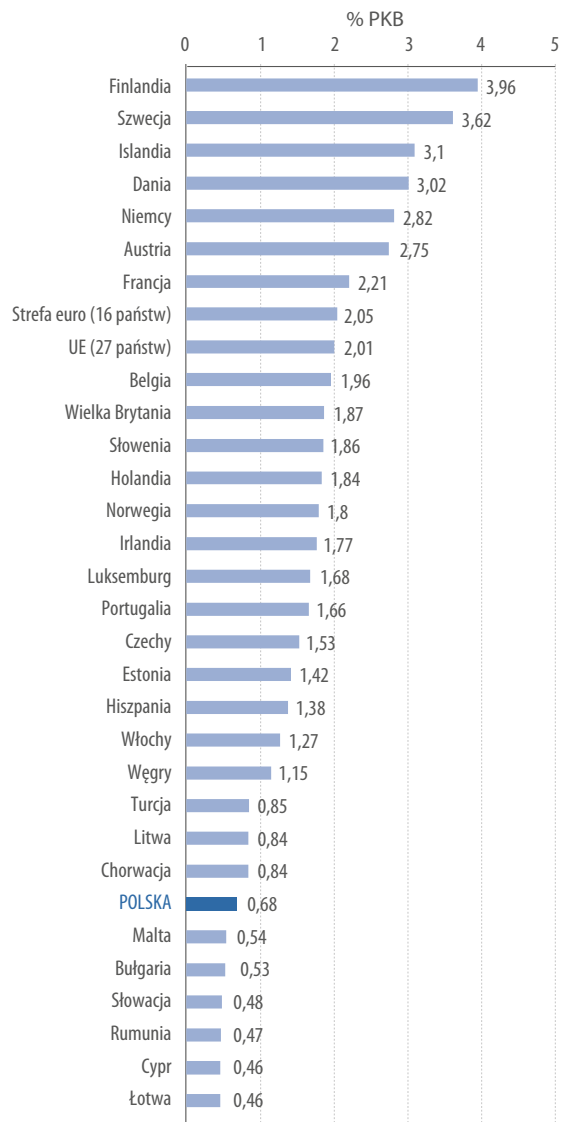
Oczywiście same wydatki nie pokazują całości obrazu, liczy się efektywność wykorzystania tych pieniędzy. Według rankingu SCImago Journal&Country Rank (korzysta z niego Główny Urząd Statystyczny), polscy naukowcy opublikowali w 2010 roku 674 artykuły w przeliczeniu na 1 milion mieszkańców. To nieco mniej niż Węgrzy i Słowacy i prawie 2 razy mniej niż Czesi, którzy uciekają nam razem ze światową czołówką. Dystans do najlepszych w ostatnich kilku latach się zwiększa.

WIĘCEJ INFORMACJI

Więcej informacji na temat sektora B+R w Unii Europejskiej i innych wybranych krajach referencyjnych znajdziesz w publikacji *Science, technology and innovation in Europe. Eurostat pocketbook* (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>)

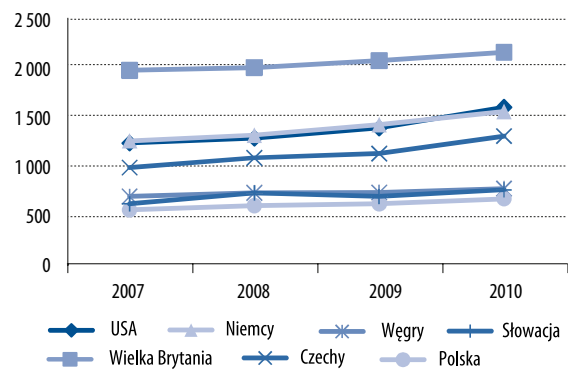
Opracowanie: Eurostat/Komisja Europejska 2011 (dane do 2009 roku)

Wykres 60. Wydatki na B+R jako procent PKB w 2009 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat

Wykres 61. Liczba publikacji naukowych w latach 2007-2010 (na 1 mln mieszkańców)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat

Polska ma przy tym stosunkowo niski współczynnik cyto-
wań – dla publikacji z 2010 roku wynosił on 0,44 na arty-
kuł (stan na 10 sierpnia 2011 roku), przy 0,95 dla Wielkiej
Brytanii i 0,89 dla Niemiec, 0,69 dla Węgier, 0,59 dla Czech
i 0,46 dla Słowacji. Te dane nie uwzględniają w dodatku tzw.
„impact factor”, czy wskaźnika „siły naukowej” danego cza-
sopisma. Biorąc go pod uwagę, byłoby jeszcze gorzej.

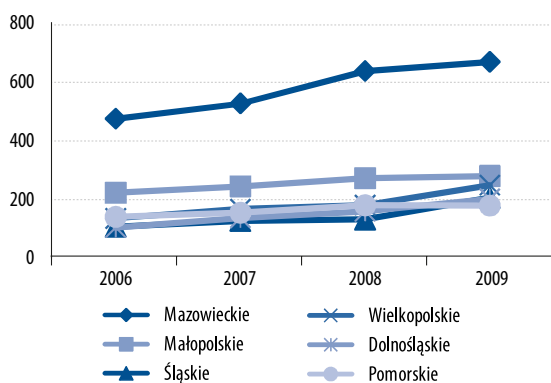
Na tle kraju Małopolska prezentuje się stosunkowo ko-
rzystnie. Dzięki koncentracji dużych uczelni wyższych,
wydatki na sferę B+R w relacji do PKB są relatywnie wy-
sokie, ustępując jedynie województwu mazowieckiemu.
Te dane są ogłaszane przez GUS z dwuletnim opóźnieniem,
można jednak szacować, że dzięki środkom UE w 2010
roku Małopolska powinna była wydać na B+R wyraźnie
powyżej 1% PKB.

Problemem może być fakt, że Małopolska, zamiast skracać dystans do Mazowsza, powoli traci przewagę nad pozostałymi regionami. Wyraźnie widać to na wskaźniku wydatków na B+R *per capita* – przez umiarkowaną wysokość PKB *per capita* w naszym regionie, z Małopolską prawie zrównały się tutaj stosunkowo zamożne Śląsk i Wielkopolska. Dynamika wydatków liczonych w liczbach bezwzględnych była tam w roku 2009 dużo wyższa. Co ciekawe, Polska na tle UE charakteryzuje się stosunkowo małym zróżnicowaniem łącznych wydatków na B+R w regionach.

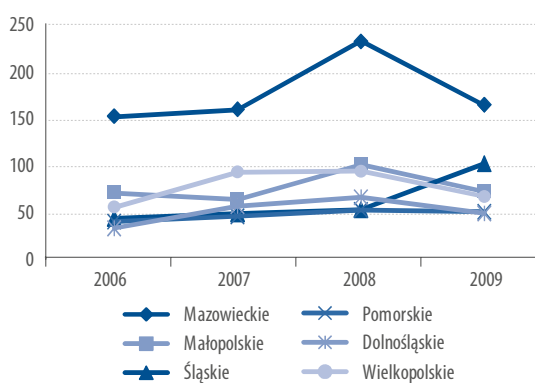
Małopolska zajmowała w roku 2008 2. miejsce w Polsce, jeśli chodzi o poziom wydatków badawczo-rozwojowych sektora przedsiębiorstw w relacji do PKB oraz w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Jednak już w roku 2009 pozycja Małopolski słabnie, w przeliczeniu na mieszkańca Małopolska spadła na 3. miejsce w Polsce, po wyraźnym awansie Śląska. Trzeba zaznaczyć, że wydatki przedsiębiorstw spadały w zdecydowanej większości polskich regionów, co ma zapewne związek ze światowym kryzysem gospodarczym.

W liczbach bezwzględnych oznacza to, że w Małopolsce w 2009 roku wydano na działalność badawczo-rozwojową 923 mln zł, w tym sektor przedsiębiorstw 231 mln zł. Na Mazowszu było to odpowiednio 3 498 mln zł i 967 mln zł, na Śląsku 957 mln zł i 490 mln zł. Z jednej strony to niemało, z drugiej jednak, kiedy porównać te sumy do wydatków badawczo-rozwojowych wiodących światowych firm – widać, jak duży dystans mamy jeszcze do nadrobienia. Pozytywnie wyróżnia się tutaj region śląski, w którym sektor przedsiębiorstw generuje 51,2% wydatków badawczo-rozwojowych. W Małopolsce jest to 25,0%, przy średniej dla Polski wynoszącej 28,5%.

Wykres 62. Nakłady na B+R w wybranych województwach w latach 2006–2009 (w zł *per capita*)

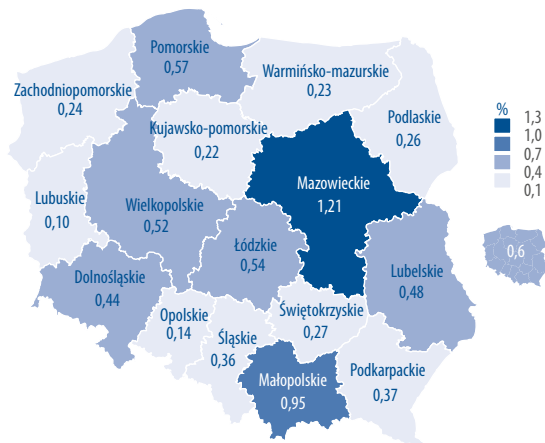

Wykres 63. Nakłady przedsiębiorstw na B+R w wybranych województwach w latach 2006–2009 (w zł *per capita*)

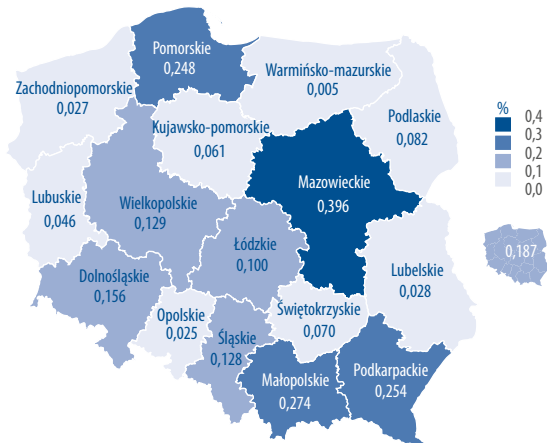

Mapa 9. Wydatki na badania i rozwój jako procent PKB w Polsce w 2008 roku

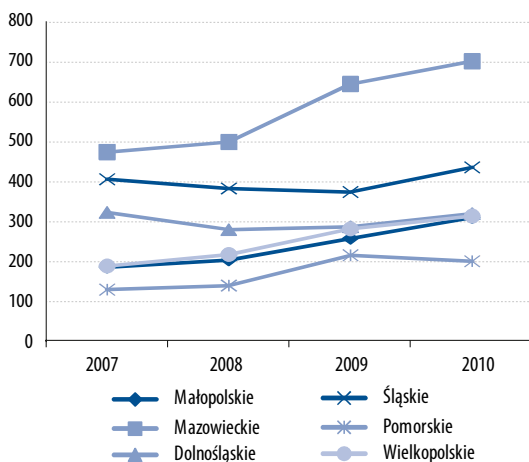

Mapa 10. Wydatki sektora przedsiębiorstw (BES) na badania i rozwój w relacji do PKB w Polsce w 2008 roku

Źródło: *Nauka i technika w Polsce 2009*, Główny Urząd Statystyczny, 2011

Wykres 64. Wnioski zgłoszone do Urzędu Patentowego RP w wybranych województwach w latach 2007-2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UP RP

Do Urzędu Patentowego RP zgłoszono w 2010 roku 310 wynalazków krajowych z terenu województwa, w porównaniu do 258 zgłoszonych rok wcześniej. Kontynuowany jest stały trend wzrostowy, dzięki któremu Małopolska zmniejsza dystans do przodujących pod tym względem Mazowsza i Dolnego Śląska. Wśród 15 podmiotów krajowych, które dokonały w 2010 roku największej liczby zgłoszeń wynalazków w UPRP, jest tylko jeden z Małopolski, za to na 1. miejscu listy: to Akademia Górniczo-Hutnicza ze 106 zgłoszeniami. Żaden inny podmiot z Małopolski nie przekroczył 30 zgłoszeń. Zgłoszenia dokonane przez AGH to aż 1/3 wszystkich wynalazków z Małopolski. Żle prezentuje się efektywność finansowa nauki mierzona stosunkiem zgłoszeń patentowych do wydatków: w 2009 roku na jeden wniosek przypadało 3,6 mln zł wydanych na małopolską naukę, przy 1,8 mln zł na Pomorzu i 2 mln zł na Dolnym Śląsku.

Słabym pocieszeniem jest fakt, że na Mazowszu było to 5,4 mln zł. Znowu dla równowagi i świadomości skali warto pamiętać, że analizując statystyki EPO (Europejski Urząd Patentowy), liczba bezpośrednich zgłoszeń europejskich i międzynarodowych w EPO na milion mieszkańców wyniosła w 2010 roku: 334 dla Finlandii, 304 dla Niemiec, tylko 16 dla Czech i jedynie 5 dla Polski.

Olbrzymią dysproporcję między potencjałem naukowo-badawczym sektorów publicznego i biznesowego widać również w liczbie pracujących. W Małopolsce w 2009 roku w B+R pracowało 13,9 tys. osób, z czego w przedsiębiorstwach jedynie 1,8 tys. (przy 10,1 tys. w samym szkolnictwie wyższym). Łącznie w małopolskim B+R zatrudnienie znajdowało 1,6% pracujących ogółem, co znowu jest wartością bardzo przyzwoitą dla Polski, ale nie wytrzymującą europejskich porównań.

2. Szkolnictwo wyższe

W roku akademickim 2010/2011 w Małopolsce studiowało 211 938 osób. To o 111 osób mniej niż w roku 2009 – suma symboliczna, ale również i symbolicznie znacząca. Po raz pierwszy od początku boomu w szkolnictwie wyższym, w regionie nastąpiło załamanie trendu wzrostu bezwzględnej liczby osób studiujących (w całej Polsce zjawisko to występuje od 2005 roku). Dane demograficzne każą prognozować, że zmiana wektora

trendu będzie stała i przez najbliższe lata w Małopolsce będzie studiowało coraz mniej osób. Trzeba jednak podkreślić, że problem ten dotyka nas we względnie łagodnym stopniu. Widać to wyraźnie na wskaźniku liczby studiujących na 10 tys. mieszkańców: Małopolska jest najbardziej akademickim województwem w Polsce i w 2010 roku powiększyła dystans do drugiego w kolejności Mazowsza. To dobra wiadomość dla małopolskich szkół wyższych i całego regionu, a szczególnie dla Krakowa, którego gospodarka jest w dużym stopniu zależna od mieszkających w mieście studentów.

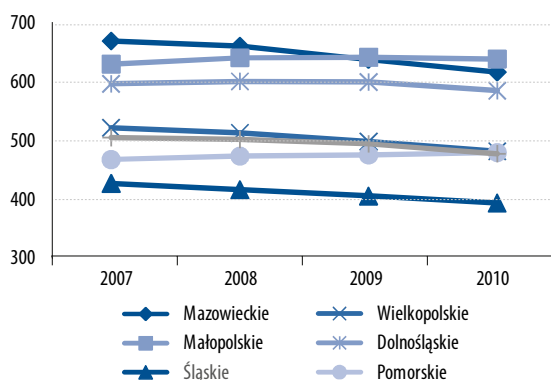
Spadek liczby studentów w Małopolsce dotyczy głównie studiów niestacjonarnych: od lat na uczelniach publicznych, a w 2010 roku po raz pierwszy również w szkolnictwie niepublicznym, które systematycznie traci również studentów studiów dziennych. W przeciwieństwie do szkół prywatnych, szkoły publiczne spadek przychodów ze studiów wieczorowych i zaocznych rekompensują sobie studiami dziennymi właśnie – liczba osób studiujących w tym trybie wzrosła w roku 2010 roku w porównaniu z rokiem 2007 o 11%. Wynika to głównie z systemu finansowania szkolnictwa wyższego, gdyż jedynie studia dzienne na uczelniach publicznych są finansowane przez budżet państwa. Dzięki temu w Małopolsce rośnie stosunek liczby osób niepłacących do tych płacących za naukę, z 48,5% w 2007 roku do 52,6% w roku ubiegłym. W skali całego kraju w 2010 roku za naukę nie płać 46% studentów.

Tabela 28. Liczba studiujących według rodzajów studiów i sektorów szkolnictwa wyższego w latach 2007–2010

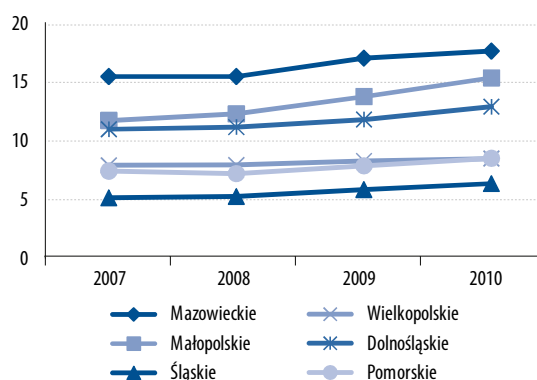
Typ szkoły	Studia stacjonarne				Studia niestacjonarne			
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010
Szkoły publiczne								
› studenci	100 368	102 986	106 539	111 467	56 771	57 558	54 621	51 625
› zmiana rdr	2,7%	2,6%	3,4%	4,6%	0,0%	1,4%	-5,1%	-5,5%
Szkoły niepubliczne								
› studenci	16 885	15 559	14 701	13 590	33 038	34 974	36 188	35 256
› zmiana rdr	-3,7%	-7,9%	-5,5%	-7,6%	6,6%	5,9%	3,5%	-2,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 65. Studenci na 10 tys. mieszkańców w wybranych województwach w latach 2007–2010

Wykres 66. Doktoranci na 10 tys. mieszkańców w wybranych województwach w latach 2007–2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

WIĘCEJ INFORMACJI

Więcej informacji na temat sektora B+R w Polsce, również w przekrojach regionalnych, znajdziesz w publikacji *Nauka i technika w Polsce 2009* (www.stat.gov.pl).

Opracowanie: Główny Urząd Statystyczny 2011 (dane do 2009 roku)

W 2010 roku w Małopolsce funkcjonowały 33 szkoły wyższe, czyli w stosunku do 2009 roku nic się nie zmieniło. Wśród najbardziej obleganych uczelni w Polsce, mierzonych średnią liczbą kandydatów na miejsce bez względu na kierunek studiów, są dwie uczelnie z Małopolski: Uniwersytet Rolniczy i Uniwersytet Jagielloński.

Tabela 29. Liczba kandydatów na miejsce w najbardziej popularnych uczelniach w Polsce (studia stacjonarne I stopnia i jednolite studia magisterskie)

Uczelnia	Kandydaci na 1 miejsce
Politechnika Warszawska	8,6
Politechnika Gdańska	7,4
Politechnika Łódzka	6,3
Uniwersytet Warszawski	6,2
Politechnika Poznańska	6,1
Uniwersytet Rolniczy im. H. Kołłątaja w Krakowie	5,0
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie	4,7
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie	4,5
Uniwersytet Gdański	4,1

Źródło: Informacja o wynikach rekrutacji na studia na rok 2010/2011, MNiSW

Ważnym wskaźnikiem jest liczba studentów z zagranicy: w roku 2010/2011 w Małopolsce studiowało 2,3 tys. obcokrajowców – to dalej tylko nieco ponad 1% ogółu studiujących, ale równocześnie o 15,4% więcej niż rok wcześniej. Najbardziej popularną w tym aspekcie uczelnią jest Uniwersytet Jagielloński (56% studiujących cudzoziemców), co zawdzięcza on głównie kierunkom medycznym, na których studiowało 619 osób (26,9% łącznej liczby obcokrajowców). Nieco mniej obcokrajowców studiowało w Małopolsce kierunki ekonomiczne i administracyjne.

Systematycznie rośnie liczba studentów studiów III stopnia, czyli doktorantów. W 2010 roku było ich w Małopolsce 5,3 tys., co oznacza 12% wzrost rok do roku. Wskaźnik *per capita* pokazuje, że w ciągu ostatnich 4 lat Małopolska umacniała swoje 2. miejsce i gonila 1. w rankingu Mazowsze. Nasz region byłby już teraz liderem, gdyby nie właściwa dla stolicy koncentracja placówek PAN. Jest to dobra i ważna wiadomość, gdyż w najwyżej rozwiniętych państwach osoby z tytułem doktora nie tylko stanowią zasób samego systemu nauki, ale są również kadrą nowoczesnej gospodarki i administracji.

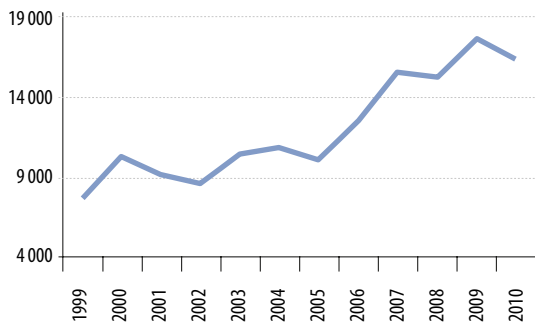
Spadła natomiast liczba słuchaczy studiów podyplomowych, z 18,1 tys. w roku 2009 do 16,8 tys. w roku 2010. Z korektą trendu mieliśmy już do czynienia w roku 2007, ale wtedy miała ona bardziej łagodny charakter. Biorąc pod uwagę powolne nasycenie się popytu oraz kończenie się funduszy unijnych na dofinansowanie tego typu edukacji, można zaryzykować hipotezę, że tegoroczny spadek może oznaczać odwrócenie trendu w dłuższej perspektywie.

Rośnie liczba nauczycieli akademickich, choć dynamika tego wzrostu słabnie. W 2000 roku na małopolskich uczelniach pracowało 9 793 osób, w roku 2005 – 11 874 (wzrost o 21%), a w roku 2010 – 12 656 (wzrost o 6%). Dane te są jednak zniekształcone przez spadającą liczbę asystentów – po prostu coraz rzadziej osoby przed uzyskaniem tytułu doktora mogą liczyć na etat, mimo że sama liczba doktorantów rośnie i pełnią oni często funkcje asystenckie. Zmniejsza się natomiast dynamika przyrostu liczby samodzielnych pracowników nauki, czego nie można powiedzieć o adiunktach.

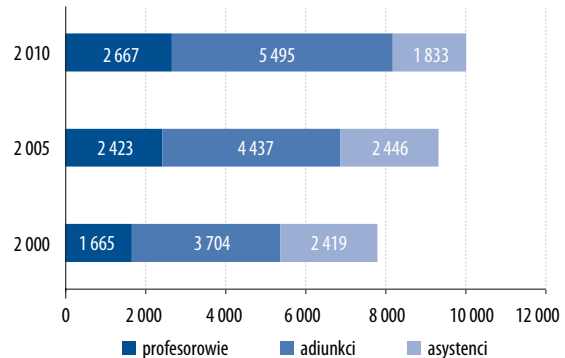
Należy zauważyć, że nawet w okresie największego wzrostu liczba kadry nie nadążała za dynamiką liczby studentów. W Małopolsce w 2010 roku na jednego pracownika naukowo-dydaktycznego przypadało 16,75 studenta, podobnie jak w roku 2005 (16,82), i nadal wyraźnie więcej niż w roku 2000 (14,14).

W rankingu szkół wyższych przygotowywanym co roku przez „Rzeczpospolitą” i „Perspektywy” w 2010 roku UJ zajął 2. miejsce, po 2 latach oddając palmę pierwszeństwa UW (choć różnicę są minimalne). Decydująca była ocena prestiżu, w tym uznanie pracodawców. Wysokie miejsce zajęło jeszcze AGH – 6. (awans o jedno miejsce), zaś umiarkowanie wysokie Politechnika Krakowska, Uniwersytet Papieski, Uniwersytet Rolniczy, Uniwersytet Ekonomiczny oraz Uniwersytet Pedagogiczny. W tabeli poniżej przedstawiono miejsca tych uczelni w ostatnich 5 rankingach.

Wykres 67. Słuchacze studiów podyplomowych w latach 1999–2010

Wykres 68. Kadra naukowa małopolskich szkół wyższych w latach 2000, 2005 i 2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 30. Miejsca małopolskich uczelni w rankingu uczelni akademickich w latach 2007–2011

Uczelnia	2007	2008	2009	2010	2011
Uniwersytet Jagielloński	2.	1.	1.	2.	2.
Akademia Górniczo-Hutnicza	7.	8.	5.	7.	6.
Politechnika Krakowska	32.	39.	35.	30.	36.
Uniwersytet Ekonomiczny	29.	40.	37.	41.	38.
Uniwersytet Papieski	21.	15.	33.	38.	39.
Uniwersytet Rolniczy	42.	33.	41.	39.	40.
Uniwersytet Pedagogiczny	59.	48.	52.	46.	42.

Źródło: *Ranking uczelni akademickich 2011, „Perspektyw” i „Rzeczpospolitej”*

Jak widać, wyniki małopolskich uczelni cechuje stabilność, z wyłączeniem coraz gorszych wyników Uniwersytetu Papieskiego i coraz lepszych Uniwersytetu Pedagogicznego. Jeśli chodzi o rankingi światowe, to w tak zwanym „Rankingu Szanghajskim” znalazły się tradycyjnie jedynie UW i UJ, oba w czwartej setce. Patrząc na szczegółowe wykresy, UW notuje jednak systematyczny progres i za rok lub dwa ma szansę wejść do trzeciej setki.

Tabela 31. Miejsca polskich uczelni w *Academic Ranking of World Universities* w roku 2011

Uczelnia	Miejsce
Uniwersytet Jagielloński	301.-400.
Uniwersytet Warszawski	301.-400.

Źródło: *Academic Ranking of World Universities, Shanghai University*

3. Innowacyjność przedsiębiorstw

W 2009 roku zdecydowana większość przedsiębiorstw na bieżąco śledziła trendy i rozwiązania innowacyjne w swojej branży. W kategorii dużych przedsiębiorstw wskaźnik ten wyniósł 98%. Nieznacznie rzadziej trendy śledziły firmy średnie – 93% badanych. Wśród firm małych i mikro odsetek ten wyniósł 87%. Wysoki poziom zainteresowania przedsiębiorców innowacjami w swoich branżach nie oznacza niestety, że praktyka wdrażania innowacji była powszechna.

WIĘCEJ INFORMACJI

Wiele informacji na temat wpływu funduszy UE na małopolskie uczelnie, a za ich pośrednictwem na małopolską gospodarkę znajduje się w raporcie *Ocena wpływu projektów zrealizowanych dzięki funduszom europejskim przez uczelnie wyższe z Małopolski* (www.politykarozwoju.obserwatoria.malopolska.pl)

Opracowanie: Centrum Ewaluacji i Analiz Polityk Publicznych UJ, Małopolskie Obserwatorium Polityki Rozwoju 2010

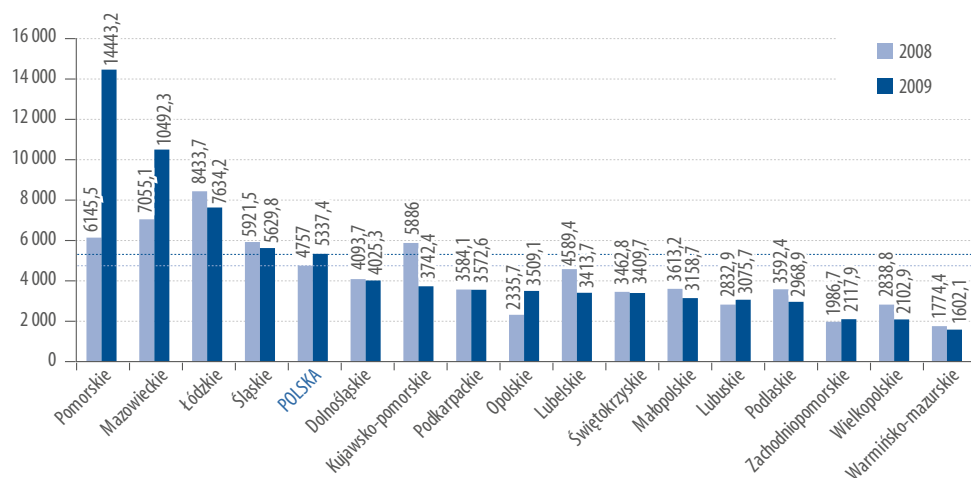
Innowacja to wdrożenie nowego lub istotnie ulepszonego produktu (wyrobu, usługi) lub procesu, nowej metody organizacyjnej lub nowej metody marketingowej w praktyce gospodarczej, organizacji miejsca pracy lub stosunkach z otoczeniem. Wdrożenie nowego lub istotnie ulepszonego produktu w tym kontekście oznacza wprowadzenie na rynek. Wdrożenie nowego procesu, metody organizacyjnej lub metody marketingowej ma miejsce, gdy rozpoczyna się ich faktyczne wykorzystywanie w działalności przedsiębiorstwa¹.

W latach 2007-2009 innowacje wprowadziło 19,3% małopolskich przedsiębiorstw działających w sektorze przemysłu. Oznacza to spadek w porównaniu do lat 2006-2008 o 3,5%. Z kolei w sektorze usług w okresie 2007-2009 innowacje wprowadziło 13% przedsiębiorstw, podczas gdy w latach 2006-2008 było to 14%. Podobną tendencję, w badanych przedziałach czasu, odnotowało sześć województw. Wreszcie, w żadnym regionie (porównując lata 2006-2008 oraz 2007-2009) nie nastąpił wzrost liczby przedsiębiorstw, które wprowadziły innowacje zarówno w przemyśle jak i sektorze usług.

Dążenie do ciągłego rozwoju oraz potrzeba sprostania konkurencji to według przedsiębiorstw dwa podstawowe czynniki, które skłaniały je w 2009 roku do podejmowania działań innowacyjnych. Rosnąca konkurencja będzie więc wymuszać wzrost innowacyjności.

W 2009 roku nakłady na działalność innowacyjną poniosło 15,9% przedsiębiorstw przemysłowych w Małopolsce. W 2008 roku wskaźnik ten wynosił 18,2%. W wypadku przedsiębiorstw z sektora usług nakłady na działalność innowacyjną w roku 2009 poniosło 10,2%, a w 2008 roku 12,6% przedsiębiorstw. Im większe przedsiębiorstwo, tym częściej ponosiło nakłady na B+R. Spośród przedsiębiorstw dużych, nakłady na B+R w 2009 roku poniosło 79%. Aż 59% mikro i małych przedsiębiorstw nie poniosło żadnych nakładów na B+R.

Wykres 69. Nakłady na działalność innowacyjną przypadające na jedno przedsiębiorstwo prowadzące działalność innowacyjną według województw (w zł) – przedsiębiorstwa przemysłowe

Źródło: Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2006-2009, GUS, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Warszawa 2010

WIĘCEJ INFORMACJI

Więcej na ten temat w: *Ocena transferu wiedzy i powiązań sfery B+R oraz instytucji otoczenia biznesu z przedsiębiorstwami w Województwie Małopolskim w 2009 roku. Badanie ewaluacyjne on-going wdrażania Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Małopolskiego 2008-2013. Raport Końcowy*, Kraków 2009 (<http://www.malopolska.pl>)

O 3,5% w 2009 roku w stosunku do roku poprzedniego wzrósł udział przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub istotnie ulepszonych w przychodach ogółem przedsiębiorstw przemysłowych.

Działania innowacyjne podejmowane przez mikro i małe firmy w latach 2007-2009 wiązały się przede wszystkim z nakładami inwestycyjnymi na maszyny i urządzenia techniczne – 68% wskazań badanych. Pozostałe popularne działania innowacyjne to wprowadzenie nowego

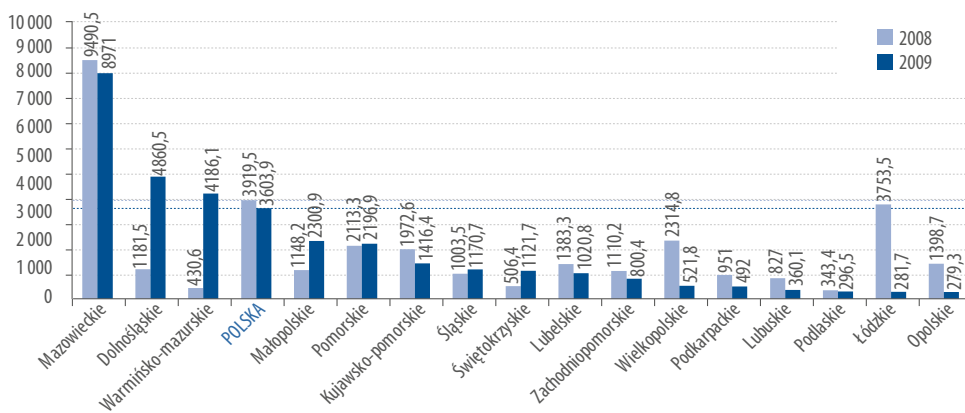
1. Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2006-2009, GUS, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Warszawa 2010, s. 6.

lub znacznie udoskonalonego produktu/usługi – 47% wskazań, wprowadzenie innych istotnych zmian nie będących innowacjami technicznymi – 45% wskazań, oraz znalezienie nowych, tańszych źródeł zaopatrzenia – 43% odpowiedzi. Działania innowacyjne realizowane przez średnie i duże firmy dotyczyły przede wszystkim: nakładów inwestycyjnych na maszyny i urządzenia techniczne (91% średnich firm; 100% dużych firm), szkoleń pracowników w związku z zakupem technologii lub maszyn i urządzeń (85% średnich firm; 92% dużych firm), oraz nakładów inwestycyjnych na budynki, budowlę i grunty (75% średnich firm, 90% dużych firm).

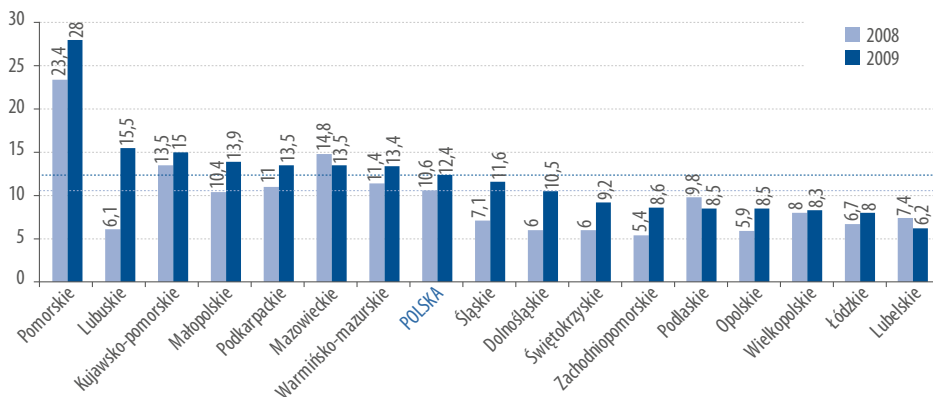
Województwo Małopolskie uruchomiło specjalną stronę internetową na temat innowacyjności w regionie: www.imalopolska.eu Znaleźć tam można najświeższe informacje o wydarzeniach, działaniach, programach i projektach dotyczących innowacyjności w Małopolsce. Na stronie znajdują się też raporty, badania i analizy dotyczące innowacyjności w regionie.

Wykres 70. Nakłady na działalność innowacyjną przypadające na jedno przedsiębiorstwo prowadzące działalność innowacyjną według województw (w zł) – przedsiębiorstwa sektora usług

Źródło: Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2006–2009, GUS, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Warszawa 2010

Wykres 71. Procentowy udział przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub istotnie ulepszonych przychodach ogółem w przedsiębiorstwach przemysłowych według województw (w %)

Źródło: Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2006–2009, GUS, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Warszawa 2010

W rankingu *Regional Innovation Scoreboard (RIS) 2009* biorącym pod uwagę m.in. wydatki przedsiębiorstw na B+R i liczbę wdrożonych innowacji technologicznych w firmach UE, Małopolska znalazła się w gronie tzw. „medium-low innovators”. Liderami są regiony z Austrii, Finlandii, Belgii i Szwecji.

10 kluczowych technologii przyszłości dla Małopolski

Więcej w raporcie *Perspektywa technologiczna Kraków – Małopolska 2020. Wyzwania rozwojowe*

Kultura

Opracowanie: Agnieszka Chmiel, Tomasz Krzaczyński, Agnieszka Majkowska, Anna Małczyńska, Elżbieta Okołatowicz-Kotowska, Michał Sapeta, Agnieszka Szpala, Mirosława Zięba

PODSUMOWANIE

- › W rankingu województw według aktywności oraz zasobów instytucji kultury Małopolska utrzymuje się w ścisłej czołówce (obok mazowieckiego i śląskiego). W regionie działa ponad 1500 instytucji kultury, które w ubiegłym roku odwiedziło ponad 16 mln osób. Małopolskie muzea przyciągają dwukrotnie więcej odwiedzających niż kina czy domy kultury – co trzecia osoba odwiedzająca muzea na terenie Polski zrobiła to właśnie tutaj. Małopolska to także region, w którym liczba galerii i instytucji wystawienniczych aż trzykrotnie przekracza krajową średnią; liczba teatrów – dwukrotnie.
- › W 2010 roku w Małopolsce oddano do użytku publicznego 12 wybudowanych lub zmodernizowanych przy wsparciu środków MRPO obiektów, służących aktywności w obszarze kultury. Łącznie w latach 2008-2010 w ramach MRPO objęto wsparciem 21 obiektów infrastruktury kultury, które w 2010 roku odwiedziło ponad 370 tys. osób. W 2010 roku zakończono prace przy 21 obiektach zabytkowych objętych wsparciem w ramach MRPO. 41 obiektów zabytkowych objętych wsparciem od początku realizacji MRPO odwiedziło w ubiegłym roku 2,2 mln osób. Inwestycje w kulturę skutkują nie tylko jakościową zmianą przestrzeni publicznej, ale są impulsem do zmiany programowej w instytucjach. Tylko w zeszłym roku ponad 500 tys. osób uczestniczyło w imprezach kulturalnych zorganizowanych przy wsparciu środków MRPO.
- › Przez dwa wrześniowe tygodnie, podczas „Dni Małopolski 2010”, mieszkańcy Brukseli i jej goście mieli okazję podziwiać małopolski etnodizajn. Przygotowane przez Muzeum Etnograficzne w Krakowie interaktywne megazabawki przyciągały uwagę dzieci i wzbudzały zainteresowanie mediów. Podczas konferencji poświęconej cyfrowej przyszłości europejskich kin, bazując na projekcie Małopolskiej Sieci Kin Cyfrowych, nasz region zaprezentował się jako europejski lider w tej branży, którego rozwiązania godne są naśladowania.
- › Województwo Małopolskie zainicjowało i podjęło *Wojewódzki program opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2010-2013*. Zapisy programu zakładają stworzenie i wdrożenie mechanizmów włączających dziedzictwo kulturowe w obieg gospodarczy, przy jednoczesnym zachowaniu priorytetu zabytku.

1. Finansowanie kultury

Kultura – to obecnie jeden z szybciej rozwijających się sektorów gospodarki. Nakłady finansowe przeznaczone na kulturę przyczyniają się do społeczno-ekonomicznego rozwoju regionu, gdyż podnosi ona atrakcyjność regionu jako miejsca lokowania inwestycji, celu turystycznych przyjazdów, wyboru miejsca zamieszkania oraz ma wpływ na tworzenie nowych miejsc pracy i produktu krajowego brutto. Kultura jest także jednym z najważniejszych elementów wpływającym na kształtowanie się społeczeństwa kreatywnego, innowacyjnego oraz świadomego swojej tożsamości.

W sektorze kultury działalność kulturalną polegającą na tworzeniu, upowszechnianiu i ochronie kultury prowadzą zarówno instytucje kultury (publiczne oraz prywatne), jak i organizacje pozarządowe. Coraz większą rolę odgry-

wają również tzw. przemysły kreatywne – prywatne przedsięwzięcia działające w takich obszarach jak przemysł wydawniczy, filmowy, fonograficzny, medialny.

Nakłady inwestycyjne na obszar kultury stanowią rokrocznie znaczącą część całości budżetów jednostek samorządu terytorialnego. Równocześnie warto podkreślić znaczenie środków europejskich zasilających budżety wielu przedsięwzięć i projektów kulturalnych. Fundusze europejskie pomagają nam modernizować infrastrukturę polskiej kultury, wspierają projekty w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, jak również miękkie projekty kulturalne wpływające na podniesienie dotychczasowej jakości proponowanej oferty kulturalnej.

Na realizację projektów kulturalnych (inwestycyjnych i tzw. „miękkich”) w Małopolsce do końca 2010 roku otrzymano wsparcie ze środków europejskich (funduszy strukturalnych i norweskich) na poziomie 1,212 mln zł. Dla porównania warto wskazać, iż z budżetów wszystkich jednostek samorządu terytorialnego z terenu województwa małopolskiego wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2010 roku wyniosły 600,8 mln zł.

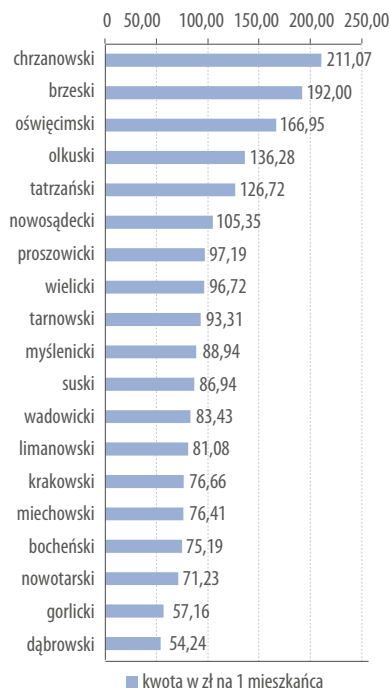
W porównaniu do roku poprzedniego w przypadku samorządów gminnych, powiatowych oraz miast na prawach powiatu wydatki na kulturę oraz ochronę dziedzictwa narodowego wzrosły średnio o 18,5% (w przypadku samorządów gminnych oraz miast na prawach powiatu miał miejsce wzrost o ok. 37 mln zł, a w przypadku samorządów powiatowych wzrost o ok. 1,5 mln zł), natomiast w przypadku samorządu województwa nastąpił spadek o ok. 50% w stosunku do roku 2009 (spadek o 116,3 mln zł), co w dużej mierze spowodowane było klęską powodziową i koniecznością poniesienia nakładów na odbudowę infrastruktury i łagodzenie skutków społecznych.

2. Fundusze europejskie dla kultury – szansa i zobowiązanie

Dzięki funduszom europejskim w Małopolsce realizowane są projekty z zakresu ochrony dziedzictwa nieruchomego i ruchomego, poprawy ładu przestrzennego, budowy nowej infrastruktury kultury oraz szkolnictwa artystycznego czy przedsięwzięcia o charakterze „miękkim” (nieinwestycyjnym).

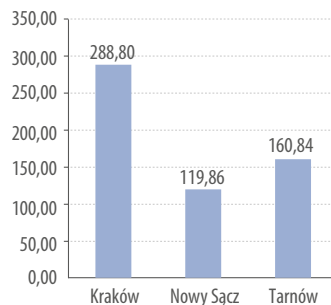
W Małopolsce głównym źródłem współfinansowania projektów w obszarze kultury jest Małopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013. MRPO jest instrumentem realizacji *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2007-2013* i stanowi precyzyjnie dobrany katalog interwencji o największym znaczeniu dla regionu.

Wykres 72. Wydatki gmin na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2010 roku *per capita* (w układzie powiatowym)

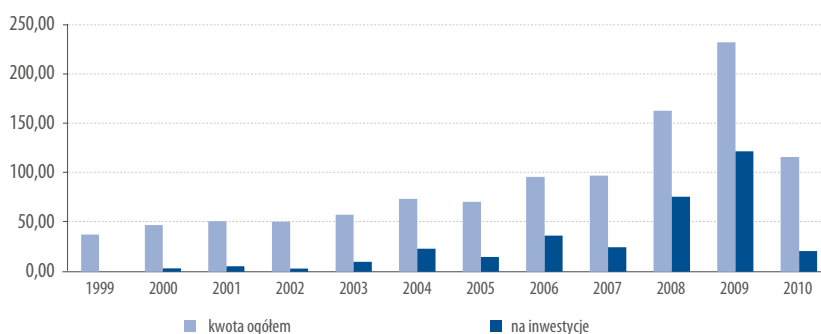
Źródło: Regionalna Izba Obrachunkowa w Krakowie – Biuletyn Informacji Publicznej

Wykres 73. Wydatki miast na prawach powiatu na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2010 roku *per capita* (w zł)

Źródło: Regionalna Izba Obrachunkowa w Krakowie – Biuletyn Informacji Publicznej

Wykres 74. Środki przekazane w latach 1999-2010 z budżetu Województwa Małopolskiego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (w tys. zł)

Źródło: Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego

Głównym celem MRPO jest tworzenie warunków dla wzrostu gospodarczego i zatrudnienia. Ma on być osiągnięty w szczególności poprzez inwestycje infrastrukturalne wzmacniające konkurencyjność, wspieranie innowacyjności i społeczeństwa informacyjnego oraz poprawę stanu środowiska naturalnego i kulturowego.

Na 688 projektów realizowanych w 2010 roku w Małopolsce przy wsparciu środków MRPO na lata 2007-2013, 187 (27%) to projekty w obszarze kultury. Ich łączna wartość wynosi 1,7 mld zł, a kwota dofinansowania ze środków UE wynosi 821,5 mln zł (22% środków MRPO przeznaczonych na wsparcie wszystkich realizowanych projektów). W 2010 roku w ramach 4 konkursów do dofinansowania ze środków MRPO wybrano 37 nowych projektów „kulturalnych” o łącznej wartości 108,5 mln zł i dotacji rozwojowej w wysokości 52 mln zł.

Najwięcej projektów w obszarze kultury realizowanych jest w Krakowie – 31 projektów, co stanowi 33,7% wszystkich projektów realizowanych w mieście w ramach MRPO. W ścisłej czołówce znajdują się także:

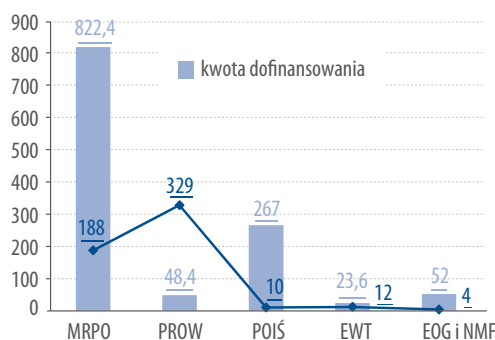
- › powiat tarnowski z liczbą 12 projektów (37,5% wszystkich projektów realizowanych w powiecie ramach MRPO),
- › powiat nowosądecki z liczbą 11 projektów (23,4%),
- › powiat bocheński z liczbą 10 projektów (40%).

Kraków utrzymuje pozycję lidera także pod względem wartości realizowanych projektów w obszarze kultury i wysokości uzyskanego dofinansowania.

Informacje na temat wartości projektów realizowanych w obszarze kultury w poszczególnych powiatach ilustruje Mapa 11.

WIĘCEJ INFORMACJI

Więcej informacji o Małopolskim Regionalnym Programie Operacyjnym na lata 2007-2013 na stronie internetowej: www.fundusze.malopolska.pl

Wykres 75. Dofinansowanie projektów w obszarze kultury, realizowanych w Małopolsce w ramach programów europejskich na lata 2007-2013 – stan na dzień 31.12.2010 (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Departamentu Funduszy Europejskich UMWM

WIĘCEJ INFORMACJI

Interaktywna mapa projektów realizowanych w gminach i powiatach Małopolski w ramach *Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013* znajduje się na stronie internetowej: <http://mapyfunduszy.umwm.pl>

Tabela 32. Projekty w obszarze kultury, realizowane w ramach MRPO 2007-2013 – stan na dzień 31.12.2010

Lp.	Nazwa Działania/ Schematu w ramach MRPO na lata 2007-2013	Wszystkie projekty (z)realizowane na dzień 31.12.2010					Projekty w obszarze kultury (z)realizowane na dzień 31.12.2010				
		Wartość całkowita (w zł)		Dofinansowa- nie MRPO (w zł)		Ilość	Wartość całkowita (w zł)		Dofinansowa- nie MRPO (w zł)		Udział H / C
		A	B	C	D		E	F	G	H	
1.	Działanie 1.2 Rozwój społeczeństwa informacyjnego (konkurs w 2010 roku)	57	133 307 130	95 206 963	5	8,8%	8 894 769	6,7%	5 617 509	5,9%	
2.	Działanie 3.1 Schemat C Rozwój produktów oferty turystycznej regionu	17	143 277 609	55 065 743	3	17,6%	6 028 651	4,2%	2 460 980	4,5%	
3.	Działanie 3.1 Schemat D Inwestycje w poprawę bazy noclegowej oraz przystosowanie obiektów zabytkowych do celów turystycznych	43	298 450 495	52 845 275	8	18,6%	104 168 553	%	12 597 414	23,8%	
4.	Działanie 3.2 Schemat A Dziedzictwo kulturowe i rewaloryzacja układów przestrzennych w tym konkurs w 2010 roku	28	188 934 997	110 352 924	28	100,0%	188 934 997	100,0%	110 352 924	100,0%	
5.	Działanie 3.3 Schemat A Rozwój infrastruktury kulturalnej	13	74 012 729	34 440 746	13	100,0%	74 012 729	100,0%	34 440 746	100,0%	
6.	Działanie 3.3 Schemat B Organizacja imprez kulturalnych o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym w tym konkurs w 2010 roku	18	150 606 258	97 392 799	18	100,0%	150 606 258	100,0%	97 392 799	100,0%	
7.	Działanie 6.1 Schemat A Projekty realizowane wyłącznie w ramach programów rewitalizacji	27	39 123 047	17 394 788	27	100,0%	39 123 047	100,0%	17 394 788	100,0%	
8.	Działanie 6.2 Schemat A Odnowa centrów wsi	17	23 733 689	10 768 903	17	100,0%	23 733 689	100,0%	10 768 903	100,0%	
9.	Działanie 6.2 Schemat B Infrastruktura społeczna, w tym edukacyjna i sportowa	43	414 034 336	239 027 091	43	100,0%	414 034 336	100,0%	239 027 091	100,0%	
10.	Działanie 8.1 Promocja Małopolski na arenie międzynarodowej w tym konkurs w 2010 roku	29	65 882 306	44 430 832	29	100,0%	65 882 306	100,0%	44 430 832	100,0%	
11.	Działanie 8.2 Budowanie pozycji Małopolski w europejskich sieciach współpracy	70	249 072 128	140 084 235	10	14,3%	32 806 562	13,2%	15 795 612	11,3%	
12.	Działanie 5.2 Rozwój funkcji metropolitalnych Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego (w ramach IWIPK)	12	17 556 677	11 853 660	5	41,7%	5 963 642	34,0%	3 887 560	32,8%	
		4	6 385 731	4 311 535	2	50,0%	1 854 958	29,0%	1 273 835	29,5%	
		13	10 271 428	8 480 266	4	30,8%	3 494 136	34,0%	2 862 677	33,8%	
		34	1 876 853 990	1 181 197 675	7	20,6%	655 162 663	34,9%	269 659 925	22,8%	
	RAZEM	391	3 587 370 401	2 053 332 251	187	47,8%	1 675 099 920	46,7%	821 480 111	40,0%	

Źródło: opracowanie własne Departamentu Edukacji, Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMWM, na podstawie danych Departamentu Funduszy Europejskich UMWM

WIĘCEJ INFORMACJI

Więcej informacji na stronach:

- › www.pois.mkidn.gov.pl
- › <http://pl.plsk.eu>
- › www.eog.mkidn.gov.pl

Dwa kolejne, obok Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013, źródła funduszy strukturalnych, w ramach których zapewniono możliwość wsparcia projektów w obszarze kultury to:

- › Program Infrastruktura i Środowisko (POIŚ) na lata 2007-2013, Priorytet XI Kultura i dziedzictwo kulturowe,
- › Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013 (EWT PL-SK), Działanie 2.1 Rozwój współpracy transgranicznej w zakresie turystyki oraz Działanie 2.2 Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego.

Kolejny strumień środków europejskich na finansowanie kultury pochodzi spoza Unii Europejskiej. Pochodzi on z Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego (NMF), głównie w ramach Priorytetu 3. Ochrona kulturowego dziedzictwa europejskiego.

Małopolska skutecznie wykorzystuje te możliwości – w ramach XI Priorytetu POIŚ w 2010 roku realizowano 55 projektów, co stanowi 18,2% wszystkich projektów w ramach XI Priorytetu POIŚ.

Jeszcze wyższy wskaźnik odnotowano dla EWT PL-SK – projekty w obszarze kultury realizowane w Małopolsce w 2010 roku (12) stanowią 41,4% wszystkich projektów realizowanych w regionach objętych programem w ramach Działania 2.1 Rozwój współpracy transgranicznej w zakresie turystyki i Działania 2.2 Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego.

W ramach 3. Priorytetu EOG/NMF *Ochrona kulturowego dziedzictwa europejskiego* realizowano w Małopolsce 4 projekty, co stanowi 11,8% wszystkich projektów w skali kraju.

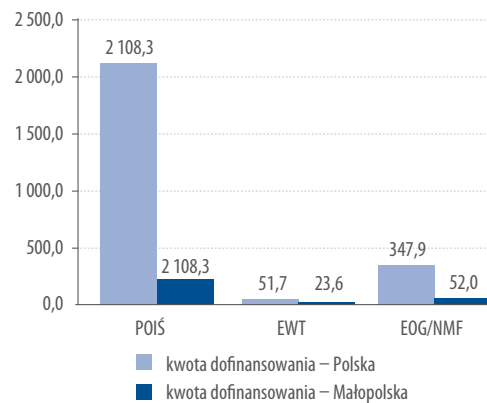
Inwestycje w kulturę skutkują nie tylko jakościową zmianą przestrzeni publicznej, ale są impulsem do zmiany programowej w instytucjach oraz przyczyniają się do wzrostu zatrudnienia.

Najważniejsze obszary oddziaływania nowych przestrzeni kultury:

- › pozytywna zmiana jakościowa w krajobrazie kulturowym,
- › wzrost frekwencji odwiedzających nowe obiekty średnio o 40%¹,

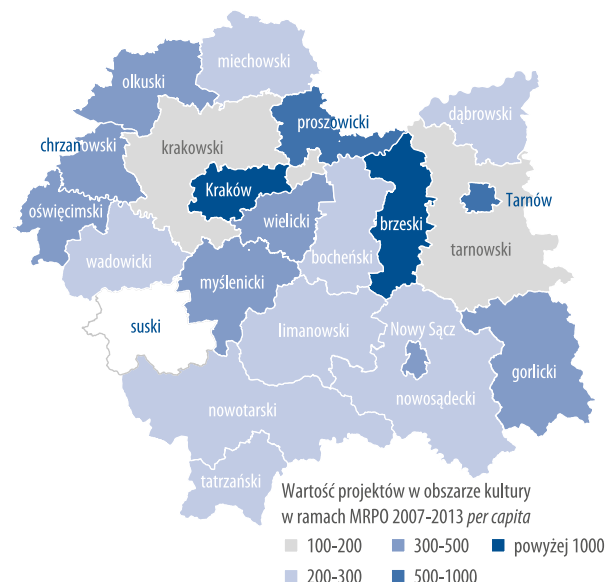
1. W oparciu o dane z regionalnych instytucji kultury.

Wykres 76. Wartość projektów realizowanych w obszarze kultury w ramach POIŚ, EWT PL-SK i EOG/NMF – Małopolska na tle kraju (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: www.pois.gov.pl, www.ewt.gov.pl, <http://pl.plsk.eu>, www.eog.mkidn.gov.pl

Mapa 11. Wartość projektów (z)realizowanych w obszarze kultury w ramach MRPO 2007-2013 na dzień 31.12.2010 *per capita* (bez projektów, dla których beneficjentem jest Województwo Małopolskie oraz projektów horyzontalnych, które realizowane są na terenie co najmniej dwóch gmin z terenu różnych powiatów) (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Departamentu Funduszy Europejskich UMWM; dane dotyczące ludności pochodzą z banku danych lokalnych GUS – stan na koniec 2 kwartału 2010 (www.stat.gov.pl)

- › nowe miejsca pracy w instytucjach kultury (średnio 8 nowych etatów)²,
- › nowa, bogatsza oferta programowa instytucji kultury (opracowane programy działalności merytorycznej, w tym edukacyjnej),
- › coraz wyższa kultura organizacyjna w instytucjach konieczna dla skutecznego aplikowania o dofinansowanie oraz przygotowania i prowadzenia procesu inwestycyjnego, w tym rozliczeń w oparciu o trudną procedurę udzielania dotacji rozwojowej.

CASE STUDY

Modernizacja i adaptacja dawnego Domu Fundatora i Infirmierii w Klasztorze Ojców Kamedułów w Krakowie

Beneficjent: Kongregacja Eremitów Kamedułów Góry Koronnej w Krakowie-Bielanach

Wartość dofinansowania z UE (ZPORR 2004-2006): 4,224 mln zł
(projekt nominowany w III edycji konkursu „Polska Pięknieje” w kategorii Zabytek)

Budowa Gmachu Głównego Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie

Beneficjent: Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie

Wartość projektu: 45,9 mln zł
Wartość dofinansowania z UE (MRPO 2007-2013): 35,2 mln zł
(laureat nagrody im. Prof. Janusza Bogdanowskiego dla najciekawszej architektury 2010 roku)

Droga Królewska dla niepełnosprawnego turysty

Beneficjent: Gmina Miejska Kraków

Wartość projektu: 1,2 mln zł
Wartość dofinansowania z UE (MRPO 2007-2013): 0,9 mln zł
(laureat IV edycji konkursu „Polska Pięknieje” w kategorii Turystyka aktywna)

Nowe Sukiennice. Remont i modernizacja Galerii Sztuki Polskiej XIX wieku w krakowskich Sukiennicach

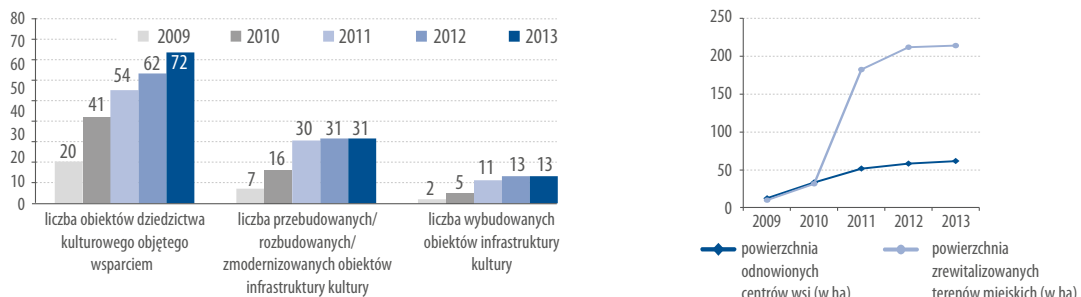
Beneficjent: Muzeum Narodowe w Krakowie

Wartość projektu: 41,4 mln zł
Wartość dofinansowania z EOG oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego: 21 mln zł
(laureat IV edycji konkursu „Polska Pięknieje” w kategorii Zabytek)

Więcej informacji o projektach inwestycyjnych realizowanych w Małopolsce przy współudziale środków europejskich na stronie internetowej: www.malopolskie.pl/Kultura/JednostkiKultury w zakładce „Inwestujemy w kulturę”.

Więcej o konkursie „Polska pięknieje” na stronie internetowej: www.funduszeuropejskie.gov.pl

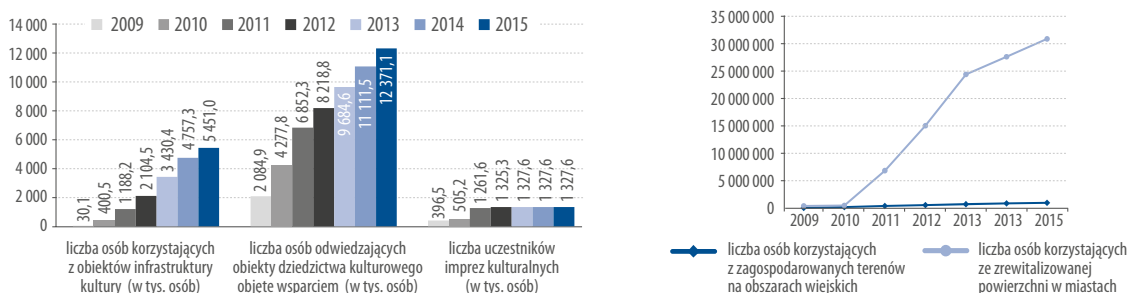
Wykres 77 i 77a. Wybrane wskaźniki produktu (narastająco) wykazywane przez Beneficjentów we wnioskach o dofinansowanie projektu w ramach MRPO 2007-2013 - projekty wybrane do dofinansowania, w trakcie realizacji i zakończone (rozliczone) na dzień 31.12.2010 (wykonanie za lata 2009-2010, prognoza na lata 2011-2013)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Departamentu Funduszy Europejskich UMWM

2. Ibidem.

Wykres 78 i 78a. Wybrane wskaźniki rezultatu (narastająco) wykazywane przez Beneficjentów we wnioskach o dofinansowanie projektu w ramach MRPO 2007-2013 – projekty wybrane do dofinansowania, w trakcie realizacji i zakończone (rozliczone) na dzień 31.12.2010 (wykonanie za lata 2009-2010, prognoza na lata 2011-2015)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Departamentu Funduszy Europejskich UMWM

CASE STUDY

Nazwa projektu: RZECZ MAŁOPOLSKA. Etnodizajn Festiwal

Beneficjent: Muzeum Etnograficzne im. Seweryna Udzieli w Krakowie

Okres realizacji: marzec 2009-grudzień 2010

Wartość projektu: 1,6 mln zł

Wartość dofinansowania z UE (MRPO 2007-2013): 687 tys. zł

„RZECZ MAŁOPOLSKA. Etnodizajn Festiwal” to impreza, która została zorganizowana jako 6 ogólnodostępnych wystaw, realizowanych w publicznej przestrzeni miejskiej Krakowa, Tarnowa i Nowego Sącza. Etnodizajn Festiwal pokazał specyfikę małopolskiej kultury ludowej poprzez prezentację dzieł współczesnej sztuki użytkowej zainspirowanych etnografią. To odpowiedź na zdiagnozowaną potrzebę organizacji imprez kulturalnych poświęconych sztukom wizualnym, a stanowiących atrakcyjną ofertę kulturalną dla mieszkańców regionu oraz turystów krajowych i zagranicznych. To także unikatowa propozycja dla amatorów aktywnej turystyki kulturowej, oparta na prezentacji regionalnego dziedzictwa etnograficznego, wykorzystująca niedoceniony przez współczesny rynek potencjał kreatywny artystów-wzorników z regionu oraz z Polski.

W wyniku realizacji projektu Kraków stał się niekwestionowaną stolicą polskiego etnodizajnu, a realizujące projekt Muzeum – gospodarz idei etnodizajnu – atrakcyjnym przystankiem na trasie turystów odwiedzających Małopolskę. Sukces Festiwalu potwierdza wynik frekwencyjny pierwszej jego edycji, podczas której wystawę „Co to jest etnodizajn?” odwiedziło w dwa tygodnie 7 tys. osób, tj. siedmiokrotnie więcej niż wstępnie planowano. Dwie edycje Festiwalu (lata 2009 i 2010) zgromadziły w sumie 42 tys. uczestników.

Jednym z rezultatów projektu jest tematyczny serwis internetowy poświęcony zagadnieniom etnodizajnu. Oferuje on młodym projektantom udział w społecznościowej galerii etnowzorów, pozwalającej na prezentowanie własnej kreatywności odbiorcom Internetu – www.etnodizajn.pl/praktyka W serwisie znajduje się także stworzone na potrzeby projektu narzędzie dla projektantów i dizajnerów – wzornik inspiracji etnograficznych – www.etnodizajn.pl/wzornik – galeria ponad 800 obiektów z kolekcji Muzeum Etnograficznego (głównie z zasobów magazynowych), z wyszukiwarką opartą na różnych typach filtrów (kolor, ornament, materiał i forma). Jest to pierwsze tego rodzaju narzędzie w Polsce.

Projekt został nominowany w IV edycji konkursu „Polska Pięknieje” w kategorii Produkt promocyjny.

W wyniku udziału w konkursie MKiDN Polska Prezydencja 2011 projekt będzie prezentowany w Paryżu w ramach programu kulturalnego polskiej prezydencji (jesień 2011) pn. „Polski etnodizajn w Paryżu”.

Więcej informacji o projektach kulturalnych realizowanych w Małopolsce przy współudziale środków europejskich na stronie internetowej: www.malopolskie.pl/Kultura/JednostkiKultury w zakładce „Inwestujemy w kulturę”.

3. Życie kulturalne

Województwo małopolskie to region o dużych walorach historycznych, krajobrazowych i bogatej przeszłości kulturalnej, a także ważne centrum współczesnej aktywności kulturalnej w Polsce. Owocem tej aktywności są liczne przedsięwzięcia o dużych walorach społecznych i artystycznych. W samej stolicy regionu – Krakowie odbywa się corocznie ponad 100 festiwali, w tym około 50 festiwali o znaczeniu międzynarodowym. Wydarzenia te cieszą się coraz większym uznaniem publiczności.

Uczestnicy życia kulturalnego mają sposobność wyrazić swoją opinię w corocznym plebiscycie m.in. na najciekawsze oraz najbardziej wartościowe wydarzenie kulturalne, artystyczne, sportowe. W 2010 roku w plebiscycie Wielkie Odkrywanie Małopolski w tej kategorii zwyciężył Ogólnopolski Konkurs Gawędziarzy, Instrumentalistów, Śpiewaków, Drużbów i Starostów Weselnych Sabałowe Bajania w Bukowinie Tatrzańskiej.

Ważną rolę w kreowaniu życia kulturalnego w województwie małopolskim odgrywają instytucje kultury. W 2010 roku w Małopolsce działało:

- › 17 teatrów i instytucji muzycznych,
- › 115 muzeów i instytucji paramuzealnych,
- › 67 galerii i salonów sztuki,
- › 46 kin,
- › 759 bibliotek publicznych i filii.

WIĘCEJ INFORMACJI

Szczegółowe dane w informacji sygnałnej *Kultura w województwie małopolskim w 2010 roku* (www.stat.gov.pl). Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Warto wspomnieć, że pod względem liczby instytucji jak i uczestników wydarzeń kulturalnych Małopolska od wielu lat zajmuje czołowe miejsce wśród innych województw.

W 2010 roku z oferty instytucji teatralnych i muzycznych skorzystało 1 001 tys. widzów i słuchaczy. Największym zainteresowaniem cieszyły się realizacje teatrów muzycznych, o czym świadczy wysoka frekwencja (średnio w 1 koncercie uczestniczyło 448 osób).

Instytucje teatralne i muzyczne, wychodząc naprzeciw oczekiwaniom widzów, wzbogacają swoją działalność artystyczną i realizują różne projekty kulturalne. W kalendarz cyklicznych wydarzeń kulturalnych wpisały się na trwałe: Festiwal Genius Loci Teatru Łaźnia Nowa, Festiwal Radości i Uśmiechu Lajkonik Teatru Ludowego, Międzynarodowy Festiwal Teatrów Ulicznych Teatru KTO czy Ogólnopolski Festiwal Komедии Talia Teatru im. Ludwika Solskiego w Tarnowie. Coraz większym zainteresowaniem i uznaniem widzów – zarówno polskich jak i zagranicznych cieszy się Letni Festiwal Opery Krakowskiej.

Ważną rolę w prezentowaniu historii i tradycji oraz w upowszechnianiu kultury odgrywają muzea. Działalność małopolskich muzeów jest w Polsce wysoko oceniana, o czym świadczą przyznane nagrody w konkursie na Wydarzenie Muzealne Roku Sybilla. Laureatami XXXI edycji konkursu zostali: w kategorii wystawy sztuki (stałe i czasowe) – Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha za wystawę *Martwa natura z japońską lalczką*; w kategorii wystawy historyczne (stałe i czasowe) – Muzeum Historyczne Miasta Krakowa za wystawę *Kraków – czas okupacji 1939-1945*.

Muzea prezentują swoje zbiory poprzez organizowanie wystaw stałych i czasowych. W 2010 roku z ofert muzeów w Małopolsce skorzystało 6 479,7 tys. osób, co stanowiło 7,4% wzrost w stosunku do roku poprzedniego. Uwzględniając profil instytucji muzealnych, największym uznaniem wśród zwiedzających cieszyły się muzea artystyczne, gdyż odwiedziło je 25,6% ogółu zwiedzających. Zainteresowanie publiczności wzbudziły również muzea historyczne i martyrologiczne, które odwiedziło odpowiednio 22,2% i 21,3% zwiedzających ogółem. Szczególnym zainteresowaniem cieszyła się wystawa stała pn. *Śladem europejskiej tożsamości Krakowa* zorganizowana w podziemiach Rynku krakowskiego. Do 7 grudnia 2010 roku średnia dzienna frekwencja na tej wystawie wyniosła 1 025 osób. Najmniejszą frekwencję odnotowały muzea biograficzne i przyrodnicze. Instytucje te odwiedziło zaledwie 0,2% zwiedzających ogółem.

Muzea wzbogacają swoją działalność statutową realizując wieloletnie projekty kulturalne obejmujące różne formy przekazu. W 2010 roku Muzeum Okręgowe w Nowym Sączu zrealizowało dwuletni projekt pn. *Jarmark Kultur*, którego celem była prezentacja i upowszechnianie bogactwa kulturowego Sądecczyzny ukształtowanego

na przestrzeni wieków przez różne grupy narodowościowe i wyznaniowe. W 15 imprezach organizowanych w przeciągu dwóch lat w ramach tego projektu uczestniczyło łącznie 18 357 osób. Muzeum Etnograficzne im. Seweryna Udzieli w Krakowie kontynuowało niestandardowe formy prezentacji etnografii, do których należą Etno-kalendarz (weekendy dla dorosłych i dzieci) oraz Małopolska. Passage obligé czyli plenerowe prezentacje etnograficzne na placu Wolnica. W 2010 roku w ramach pierwszego przedsięwzięcia Muzeum zrealizowało 11 tematów dla 1 115 osób. Natomiast w drugiej imprezie czynny udział wzięło ponad 5 tys. uczestników.

Ważnym aspektem działalności muzealnej są zajęcia edukacyjne. Na szczególną uwagę zasługuje innowacyjny na skalę kraju program edukacyjny Muzeobus realizowany przez Muzeum Lotnictwa Polskiego. Każdego roku muzeobus odwiedza szkoły podstawowe i gimnazja w małych miejscowościach województwa małopolskiego. W 2010 roku z tej formy zajęć edukacyjnych skorzystało 4 500 osób.

Również Małopolska Fundacja Muzeum Sztuki Współczesnej udostępniała zwiedzającym zgromadzone dzieła. Można było je zobaczyć podczas 6. wystawy kolekcji w Galerii Sztuki Współczesnej w Katowicach oraz na wystawie w Galerii Malarstwa ASP w Krakowie. Fundacja zgromadziła powszechnie znaną i cenioną kolekcję dzieł sztuki współczesnej. W 2010 roku kolekcję tę wzbogacono m.in. o dzieła Piotra Jarosa, Moniki Szwed, Marty Nigerskiej, Krzysztofa Zielińskiego, Denisa Lehocckiego, Piotra Bujaka, Marka Chlanda oraz Zbigniewa Sałaja.

Galerie i salony sztuki prowadzą działalność w zakresie edukacji kulturalnej i wychowania aktywnego odbiorcy sztuki współczesnej. W 2010 roku miłośnicy fotografii mieli sposobność zobaczyć m.in. prace jednego z najważniejszych fotografów latynoamerykańskich XX wieku – Manuela Álvareza Bravo podczas wystawy zorganizowanej przez Galerię Pauza w Krakowie we współpracy z Instytutem Cervantesa w Krakowie, Ambasadą Meksykańskich Stanów Zjednoczonych w Polsce oraz Asociación Manuel Álvarez Bravo. Natomiast w Galerii Sztuki Współczesnej Bunkier Sztuki studenci uczelni artystyczno-projektowych prezentowali prace powstałe w ramach I Międzynarodowego Biennale Architektury Wnętrz „Dialog w przestrzeni inAW” 2010.

Działalność oświatowa małopolskich galerii przejawiała się w organizowaniu: odczytów i prelekcji (średnio 63 osób na odczycie), seansów filmowych (średnio 27 osób), koncertów (średnio 118 osób), konkursów (średnio 230 osób), a także pogadanek na wystawach czy spotkaniach autorskich.

Ważnym aspektem życia kulturalnego mieszkańców województwa małopolskiego jest działalność 123 świetlic, 72 klubów, 142 ośrodków i 143 domów kultury (stan na 31 grudnia 2009 roku, ponieważ badanie US realizowane jest co 2 lata). Placówki te w przeważającej mierze (64,4%) zlokalizowane są na obszarach wiejskich. Zaledwie 35,6% z nich funkcjonuje w miastach.

Działalność tych instytucji kultury jest szczególnie ważna ze względu na tworzenie warunków do rozwoju społecznego ruchu kulturalnego. Szczególne rezultaty w tym zakresie osiąga Małopolskie Centrum Kultury SOKOŁ w Nowym Sączu, które podejmuje i realizuje szereg przedsięwzięć na rzecz ochrony i promocji twórców współczesnej kultury ludowej. Warto wspomnieć, że społeczny ruch kulturalny jest zjawiskiem wyróżniającym nasz region. Kształtuje on aktywne postawy, integrując lokalne społeczności oraz wspólnoty artystyczne. Wiąże jednostkę z jej otoczeniem, miejscowością, regionem, dając tym samym punkt odniesienia i zapewniając poczucie tożsamości.

Powszechnie dostępną i najlepiej zorganizowaną formą uczestnictwa ludności w kulturze jest sieć bibliotek publicznych. W 2010 roku liczba czytelników w porównaniu z poprzednim rokiem nieznacznie (0,5 tys. osób) zwiększyła się i wyniosła 670,6 tys. osób. Najliczniejszą grupę czytelników stanowiły osoby między 25. a 44. rokiem życia. Najmniej czytelników było w grupie wiekowej powyżej 60. roku życia. W odniesieniu do 2009 roku odnotowano spadek wypożyczeń księgozbioru (książek i czasopism).

Wiodącą rolę wśród bibliotek publicznych w województwie małopolskim odgrywa Wojewódzka Biblioteka Publiczna posiadająca zbiory liczące blisko 600 tys. jednostek inwentarzowych. Są to książki, czasopisma, zbiory specjalne, w tym płyty, kasety, przeźrocza, dyskietki i dyski CD-ROM.

WBP realizuje wiele projektów, które znalazły uznanie w naszym regionie i w Polsce, np. rocznik *Małopolska. Regiony – regionalizmy – małe ojczyzny* wydawany wspólnie przez WBP i Małopolski Związek Regionalnych To-

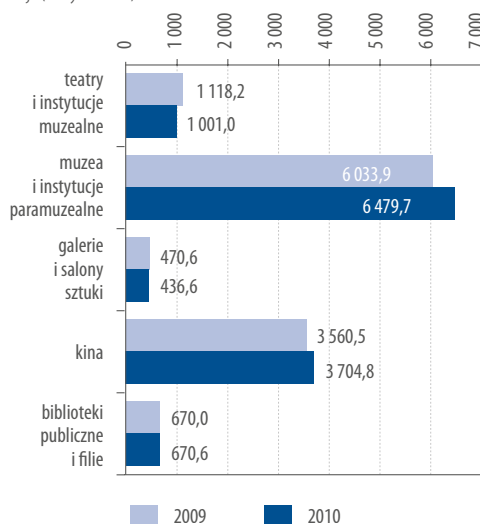
warzystw Kultury; koordynuje prace 79 Dyskusyjnych Klubów Książki skupiających ponad 900 stałych członków w bibliotekach publicznych Małopolski w ramach programu Instytutu Książki pn. Tu czytamy oraz projektu literackiego British Council – „Faces & Places”. Ponadto WBP realizuje działania w ramach Programu Rozwoju Bibliotek oraz projektu „Biblioteka+”, organizuje imprezy, konferencje, działalność szkoleniową i promocję czytelnictwa w województwie małopolskim.

Uczestnictwo w kulturze odbywa się również poprzez działalność kin stałych. Z oferty 46 kin stałych skorzystało 3 704,8 tys. osób, co stanowiło 4,1% wzrost w stosunku do 2009 roku. Przeciętnie na 1 seans w województwie małopolskim przypadało 24 widzów, czyli o 6 osób więcej niż w roku poprzednim. Wzrost frekwencji wynikał przede wszystkim z 30% wzrostu projekcji filmowych w kinach. Najwięcej widzów skupiły kina w mieście Krakowie – 82,8% wszystkich widzów województwa małopolskiego.

Rynek małopolskich mediów dopełniają nadawcy radiowi i telewizyjni (ok. 30 koncesjonowanych podmiotów), w tym m.in. jedna z największych stacji komercyjnych w Polsce – Radio RMF FM; kilku nadawców sieciowych (m.in. Złote Przeboje, Eska, Vox) oraz mniejsze stacje lokalne (np. Alex). Na podkreślenie zasługują także regionalny operator publiczny: Radio Kraków „Małopolska”, którego początki sięgają 1927 roku.

Nieco uboższy jest rynek usług telewizyjnych, na którym działają jedynie lokalne oddziały TVP i TVN oraz kilka sieci kablowych funkcjonujących zwłaszcza w miastach i na dużych osiedlach. Dopełnieniem obrazu rynku medialnego są portale internetowe, które *de facto* pełnią funkcję mediów informacyjnych. Ten segment usług informacyjnych jest w Małopolsce szczególnie mocno rozwinięty – w Krakowie działają bowiem dwa ogólnopolskie portale o ugruntowanej pozycji – Onet.pl i Interia.pl.

Wykres 79. Frekwencja w latach 2009–2010 w poszczególnych typach instytucji (w tys. osób)

Źródło: opracowanie własne Departamentu Edukacji, Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMWM, na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

4. Dziedzictwo kulturowe

W 2010 roku Województwo Małopolskie przygotowało i przyjęło nowy akt prawa miejscowego – *Wojewódzki program opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2010–2013*, wskazujący cele, priorytety i kierunki działań określone w wyniku przeprowadzonej analizy zasobu dziedzictwa kulturowego w regionie. Decydujący wpływ na wybór priorytetów, określenie strategii i planowania miała ocena stanu zachowania poszczególnych rodzajów zabytków i krajobrazu kulturowego, analiza zagrożeń oraz występujących tendencji i problemów w zakresie szeroko pojętej ochrony przestrzeni kulturowej. Nowy program stanowi kontynuację i rozwinięcie – przyjętego jako pierwszy w Polsce przez Sejmik Województwa – *Wojewódzkiego programu ochrony dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Małopolski*. Założenia i ustalenia pierwszego programu z 2005 roku uznano za nadal obowiązujące. Zmiany dotyczą wypracowania nowego sposobu zarządzania dziedzictwem, przemiany świadomości społeczeństwa w kwestii kulturowego i ekonomicznego znaczenia szeroko pojętej przestrzeni kulturowej i umiejętnego jej wykorzystania oraz utworzenia i upowszechnienia nowego modelu „użytkowania zabytków”, łączącego ochronę zabytków, poszukiwanie nowych form opieki nad zabytkami oraz tworzenie sprzyjających warunków szczególnie dla rozwoju sektora kultury, turystyki i edukacji.

Z uwagi na długi okres planowania (2010–2013) nowym zapisom programowym nadano szeroki zakres, uwzględniający dużą dynamikę zmian w dziedzinie ochrony przestrzeni kulturowej i dziedzinach synergicznych. Uwzględniono złożoność problematyki oraz różnorodność i mnogość zagadnień dotyczących dziedzictwa kulturowego. Z uwagi na specyfikę obszarów problemowych oraz strategiczne podejście, program obejmuje swoim zasięgiem zarówno opiekę nad zabytkami – w rozumieniu przepisów ustawy o ochronie zabytków i opie-

WIĘCEJ INFORMACJI

Treść *Wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2010-2013* dostępna jest na stronie internetowej: www.malopolskie.pl

ce nad zabytkami – położonymi na obszarze obecnego województwa małopolskiego, jak i politykę w dziedzinie ochrony przestrzeni kulturowej. *Wojewódzki program opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2010-2013* wyznacza 2 cele strategiczne: ochronę regionalnej przestrzeni kulturowej oraz zarządzanie regionalną przestrzenią kulturową. W ramach niniejszych celów określono 5 priorytetów oraz 13 kierunków działań i 64 działania, które mają służyć realizacji wytycznych i założeń programu.

W celu ochrony dziedzictwa kulturowego, wojewódzki program przyjął nowe podejście w dziedzinie ochrony regionalnej przestrzeni kulturowej – pojmowanej szeroko w kontekście krajobrazowym, przyrodniczym, przestrzennym, związanym z kulturą materialną jak i niematerialną oraz istniejącymi lub potencjalnymi możliwościami kreowania funkcji kulturotwórczych. *Wojewódzki program opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2010-2013* postuluje:

- ▶ zasadę prowadzenia działań służących zachowaniu autentyczności obiektów i obszarów zabytkowych oraz uznania pojęcia autentyczności za naczelną wartość dziedzictwa kulturowego,
- ▶ kompleksowość opieki nad dziedzictwem kulturowym, w rezultacie której prowadzone będą działania mające na celu powstrzymanie niekorzystnych i niekontrolowanych przemian przestrzeni kulturowej,
- ▶ zapewnienie możliwie najskuteczniejszej ochrony dziedzictwa kulturowego – zarówno tego najcenniejszego, jak i tych wszystkich jego aspektów, które w powszechnym odbiorze nie są jeszcze postrzegane jako wspólne dziedzictwo kulturowe podlegające ochronie i opiece,
- ▶ wdrożenie mechanizmów wsparcia i aktywizacji użytkowników wartościowych obiektów – zarówno zabytków, jak i dóbr kultury współczesnej – do inwestowania we własne nieruchomości oraz podjęcia zagospodarowania tych, które niszczej,ą,
- ▶ upowszechnienie tzw. dynamicznego ujęcia traktującego dziedzictwo kulturowe jako kapitał intelektualny i emocjonalny generujący różnorodne możliwości rozwoju i stymulujący kreatywność społeczną.

Zapisy *Programu* realizowane są w bieżącej polityce Województwa dotyczącej opieki nad zabytkami, w szczególności w zakresie bezpośredniego wspierania właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych i współfinansowania podejmowanych przez nich działań służących zachowaniu dziedzictwa. W 2010 roku, tak jak i w ubiegłych latach, posiadacze zabytków mieli możliwość ubiegania się o bezzwrotne dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane zabytków – wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków – z różnych źródeł, budżetów: jednostek samorządu terytorialnego, państwa oraz funduszy unijnych. Z budżetu Województwa Małopolskiego wydatkowano na ten cel w sumie 5 mln zł w podziale na 117 zadań. W porównaniu do innych samorządów województw w kraju WM ciągle utrzymuje się w czołówce, przeznaczając na ochronę nad zabytkami znaczne kwoty. W sumie w latach 2007-2010 samorząd Małopolski wydatkował 27,52 mln zł na zachowanie regionalnego dziedzictwa. Środki przeznaczane są dla beneficjentów konkursów: „Ochrona zabytków Małopolski, Kapliczka”, a także na konserwację kapliczek przydrożnych, lokowanych w pasach przydrogowych dróg wojewódzkich. Do regionu, poza mniejszymi kwotami z budżetów samorządów powiatów i gmin (za wyjątkiem Gminy Miejskiej Kraków, która w 2010 roku na opiekę nad zabytkami przeznaczyła 47 mln zł), trafiają też pieniądze publiczne – pozyskane przez operatywnych opiekunów zabytków z budżetu państwa, będące w dyspozycji: mi-

CASE STUDY**Odbudowa Wielkiej Ruiny**

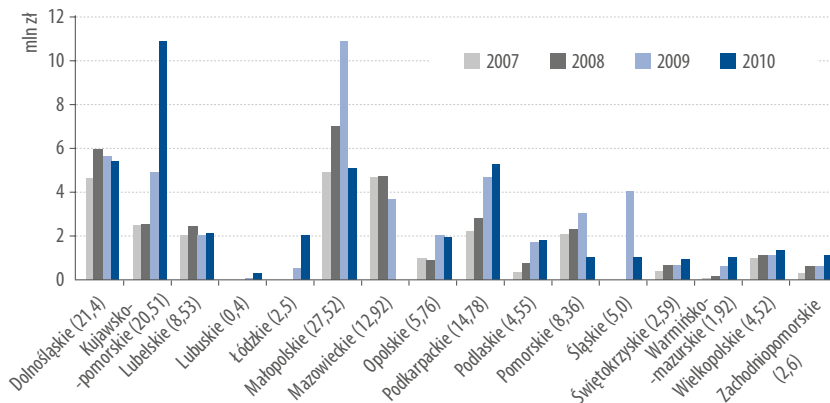
Inwestor: Klasztor oo. Benedyktynów w Tyńcu, nowa funkcja obiektu: konferencyjno-hotelowa, finansowanie: ZPORR, MKiDN, SKOZK, PFRON, wartość projektu: 10,5 mln zł.

Nazwa „Wielka Ruina” najlepiej opisywała stan zachowania dawnych zabudowań południowej części tyńckiego założenia klasztorowego, mieszczącego w przeszłości zakonną bibliotekę. Jeszcze w połowie lat 90. XX wieku w tym miejscu zobaczyć można było tylko dwie wolnostojące ściany i gdzieś tam zachowane sklepienia piwnic. Opactwo Benedyktynów w wyniku kasacji zakonu w 1816 roku popadało stopniowo w ruinę. Z upadku zaczęli podnosić klasztor dopiero belgijscy Benedyktyni, którzy wrócili na tyńskie wzgórze przed wybuchem II wojny światowej. Zaplanowana przez nich na kilkadziesiąt lat odbudowa opactwa realizowana była w kilku etapach. Najważniejszy trwał od 2006 roku. W 2008 roku odbyło się uroczyste otwarcie odbudowanego skrzydła, w którym mieści się obecnie Benedyktynski Instytut Kultury. W 2009 roku zakończono remont wozowni klasztornej, a w 2010 roku zabezpieczono i wykonano konserwację kamiennego muru wzdłuż podjazdu do klasztoru.

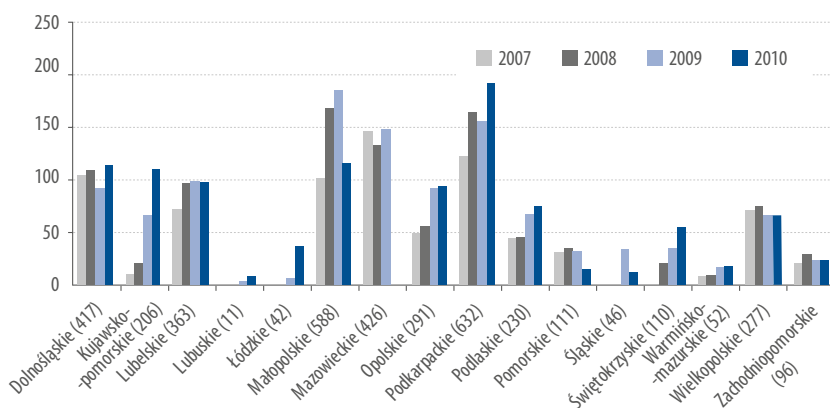
nistra kultury, wojewódzkiego konserwatora zabytków oraz Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa. Stolica Małopolski, jako jedyne miasto w kraju, uhonorowana jest specjalnym finansowym wsparciem przeznaczanym bezpośrednio z budżetu Kancelarii Prezydenta RP. Kwoty przekazane na odnowę zabytków Krakowa w 2010 roku stanowiły około 1/4 ogółu wydatków Kancelarii Prezydenta RP – i wyniosły 42,9 mln zł. Do Małopolski trafiają też środki z funduszy unijnych, głównie z programów: Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego, Programu Rozwoju Obszaru Wiejskich, Europejskiej Wspólnoty Terytorialnej, Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, Mechanizmu Norweskiego. Dotacje unijne pozwalają na realizację poważnych i kosztownych inwestycji, modernizację dużych obiektów i cennych zespołów obiektów zabytkowych. W porównaniu do środków krajowych beneficjenci programów unijnych uzyskują dużo większe kwoty dotacji, realizowane są jednak mniejsze ilości zadań. Średnie kwoty dotacji na prace konserwatorskie zabytków w regionie wyniosły w 2010 roku odpowiednio: z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego – 240 000 zł, ze Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa – 337 700 zł, od Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków – 90 850 zł, z budżetu Województwa Małopolskiego – 42 700 zł, z MRPO – 3 430 000 zł, z PROW – 291 500 zł, z EWT 1 390 000 zł, Mechanizmu Norweskiego – 12 160 000 zł, POIS – 13 625 000 zł. Prace konserwatorskie, modernizacyjne i adaptacyjne małopolskich zabytków prowadzone są też przez prywatnych inwestorów, ale są to nadal jednak szlachetne wyjątki od reguły, w której mobilizacją do podjęcia działań jest pozyskanie funduszy publicznych.

Wykres 80. Wartość dotacje na opiekę nad zabytkami przyznane przez samorzady województw w latach 2007-2010 (w mln zł)

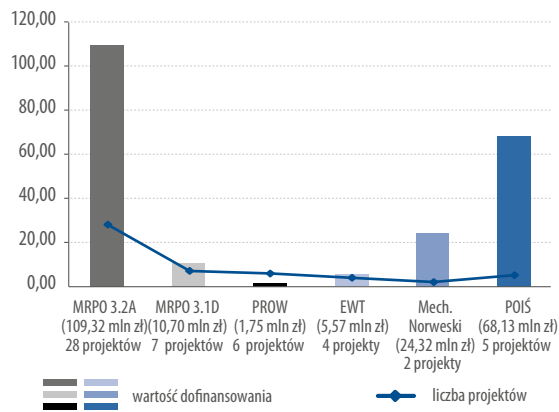
Źródło: dane pozyskane z Urzędów Marszałkowskich w kraju

Wykres 81. Liczba przyznanych dotacji na opiekę nad zabytkami w latach 2007-2010

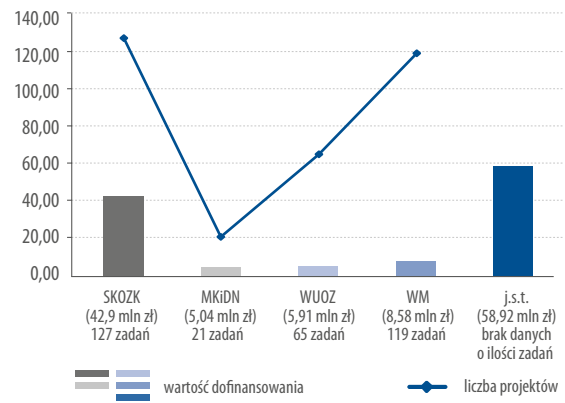

Źródło: dane pozyskane z Urzędów Marszałkowskich w kraju

Wykres 82. Projekty dotyczące obiektów zabytkowych objęte dofinansowaniem ze środków europejskich w 2010 roku w Małopolsce (w mln zł)

Wykres 83. Dofinansowanie zadań na prace przy obiektach zabytkowych ze środków krajowych w 2010 roku w Małopolsce (w mln zł)

Źródło: dane pozyskane z FE UMWM oraz stron internetowych programów: EWT, Mechanizm Norwesk i POiŚ

Źródło: dane pozyskane ze SKOZK, MKiDN, WUOZ, UMWM i RIO

Mapa 12. Miejscowości, w których w 2010 roku prowadzone były prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane zabytków dofinansowane z budżetu Województwa Małopolskiego

Źródło: opracowanie własne

Kultura fizyczna

Opracowanie: Andrzej Hyży

PODSUMOWANIE

- › W roku 2010 z budżetów jednostek samorządów terytorialnych województwa małopolskiego na kulturę fizyczną wydatkowano kwotę w wysokości 429,7 mln zł.
- › W ramach programu Województwa Małopolskiego zagospodarowującego czas wolny dzieci i młodzieży poprzez organizację zajęć rekreacyjno-sportowych pn. „Już pływam”, w 2010 roku przeszkolono 8 tys. dzieci w zakresie nauki pływania.
- › W ramach *Wieloletniego Programu Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Małopolskiego* w 2010 roku skierowano do dofinansowania 12 inwestycji na kwotę blisko 10 mln zł. W ramach budowy wielofunkcyjnych boisk sportowych „Moje boisko ORLIK '2012”, Województwo Małopolskie dofinansowało w 2010 roku 36 kompleksów.
- › W XXI Zimowych Igrzyskach Olimpijskich – Vancouver '2010 wystartowało 20 zawodników związanych z Małopolską, a w X Zimowych Igrzyskach Paraolimpijskich, a w X. Zimowych Igrzyskach Paraolimpijskich 5 sportowców. W ogólnopolskiej klasyfikacji województw systemu współzawodnictwa sportowego dzieci i młodzieży Województwo Małopolskie zajęło 5. miejsce, w tym 1. miejsce w sportach zimowych.

1. Finansowanie i organizacja kultury fizycznej

Na terenie województwa małopolskiego w 2010 roku działało 2 779 stowarzyszeń kultury fizycznej.

Tabela 33. Liczba stowarzyszeń kultury fizycznej w województwie małopolskim w układzie powiatowym (stan na dzień 31 grudnia 2010 roku)

Lp.	Powiat	KS	LKS	MKS	PKS	UKS	LUKS	PUKS	TKKF	Inne	Razem
1.	Kraków	144	7	14	8	123	0	2	87	192	577
2.	Sądecki	28	29	12	2	121	10	2	3	5	212
3.	Tarnowski	23	58	1	1	92	6	0	2	9	192
4.	Krakowski	36	81	0	6	39	1	2	1	23	189
5.	Nowotarski	40	34	4	0	76	1	2	4	19	180
6.	Gorlicki	23	27	2	0	59	7	1	1	19	139
7.	Wadowicki	19	53	3	1	26	2	2	10	8	124
8.	Brzeski	11	34	4	1	37	6	0	2	10	105
9.	Myślenicki	19	31	0	1	43	0	0	2	7	103
10.	Nowy Sącz	25	1	1	1	42	0	0	4	26	100
11.	Wielicki	25	27	2	0	26	0	0	2	15	97
12.	Chrzanowski	21	14	3	5	28	0	2	5	19	97
13.	Oświęcimski	17	27	1	0	24	0	1	0	25	95
14.	Tarnów	22	1	1	0	38	1	3	6	18	90
15.	Bocheński	21	15	3	0	40	2	0	2	6	89
16.	Limanowski	7	14	1	0	60	0	0	2	4	88

Lp.	Powiat	KS	LKS	MKS	PKS	UKS	LUKS	PUKS	TKKF	Inne	Razem
17.	Tatrzański	28	6	2	1	33	1	0	2	6	79
18.	Olkuski	8	13	0	1	29	11	0	3	8	73
19.	Suskie	12	14	0	0	23	3	1	0	3	56
20.	Miechowski	9	4	0	0	22	0	1	0	2	38
21.	Dąbrowski	2	10	1	0	9	8	0	0	3	33
22.	Proszowicki	6	9	1	0	4	0	0	0	3	23
	OGÓŁEM	546	509	56	28	994	59	19	138	430	2779

LEGENDA: KS – Klub Sportowy, LKS – Ludowy Klub Sportowy, MKS – Międzyszkolny Klub Sportowy, PKS – Parafialny Klub Sportowy, UKS – Uczniowski Klub Sportowy, LUKS – Ludowy Uczniowski Klub Sportowy, PUKS – Parafialny Uczniowski Klub Sportowy, TKKF – stowarzyszenie Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z powiatów

Jednostki samorządu terytorialnego w województwie małopolskim w 2010 roku wydatkowały ze swoich budżetów na kulturę fizyczną kwotę 429,7 mln zł.

Tabela 34. Wydatki na kulturę fizyczną z budżetów jednostek samorządów terytorialnych w 2010 roku

Gminy/powiaty/ województwo	Wydatki ogółem	Wydatki na KF – dział 926		% Wydatków na KF
		Razem	W tym inwestycyjne	
Gminy	7 149 032 822	212 250 369	142 144 292	2,97%
Miasta na prawach powiatu	4 295 840 086	191 404 323	160 811 410	4,46%
Powiaty	2 035 079 986	8 709 651	7 186 293	0,43%
Województwo małopolskie	1 198 798 328	17 380 816	12 138 730	1,45%
OGÓŁEM	14 678 751 222	429 745 159	322 280 725	2,93%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z RIO w Krakowie

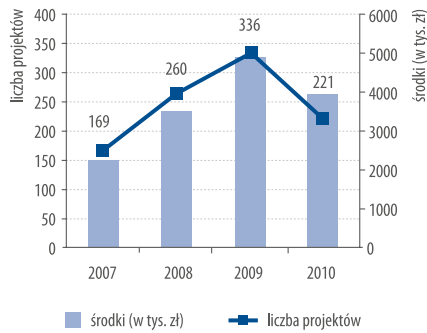
W roku 2010 Województwo Małopolskie ze swego budżetu wsparło kulturę fizyczną kwotą 17,4 mln zł. Środki te skierowano na rozwój podstawowej bazy sportowej (ORLIKI '2012), dofinansowanie zadań z dziedziny kultury fizycznej realizowanych przez organizacje pozarządowe, naukę pływania dzieci („Już pływam”) oraz promocję osiągnięć sportowych.

Otwarty konkurs ofert na realizację zadań Województwa Małopolskiego w dziedzinie kultury fizycznej

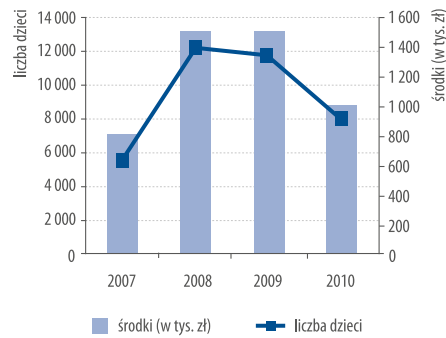
Wzorem lat ubiegłych, konkurs adresowany był do organizacji pozarządowych realizujących na terenie województwa małopolskiego następujące rodzaje zadań z dziedziny kultury fizycznej:

- › upowszechnianie kultury fizycznej (obejmujące: organizację wojewódzkich masowych imprez rekreacyjnych i sportowych w środowisku wiejskim, akademickim, osób niepełnosprawnych oraz organizację zawodów sportowych promujących Małopolskę o zasięgu wojewódzkim, ogólnopolskim i międzynarodowym);
- › współzawodnictwo i szkolenie sportowe dzieci i młodzieży (obejmujące: współzawodnictwo sportowe dzieci i młodzieży szkolnej – Igrzyska Młodzieży Szkolnej, Gimnazjadę Młodzieży, Licealiadę Młodzieży oraz udział reprezentacji województwa w szkolnych zawodach ogólnopolskich; szkolenie i współzawodnictwo sportowe dzieci i młodzieży uzdolnionej sportowo – przygotowania i udział reprezentantów województwa w finałach ogólnopolskiego Systemu Sportu Młodzieżowego; szkolenie najzdolniejszej sportowo młodzieży do 15. roku życia z naszego regionu w ramach tzw. kadry wojewódzkiej młodzików oraz szkolenie dzieci i młodzieży w sekcjach sportowych).

Wykres 84. Dofinansowanie z budżetu Województwa dla NGO realizujących zadania z obszaru kultury fizycznej w latach 2007-2010

Wykres 85. Program „Już pływam” w latach 2007-2010

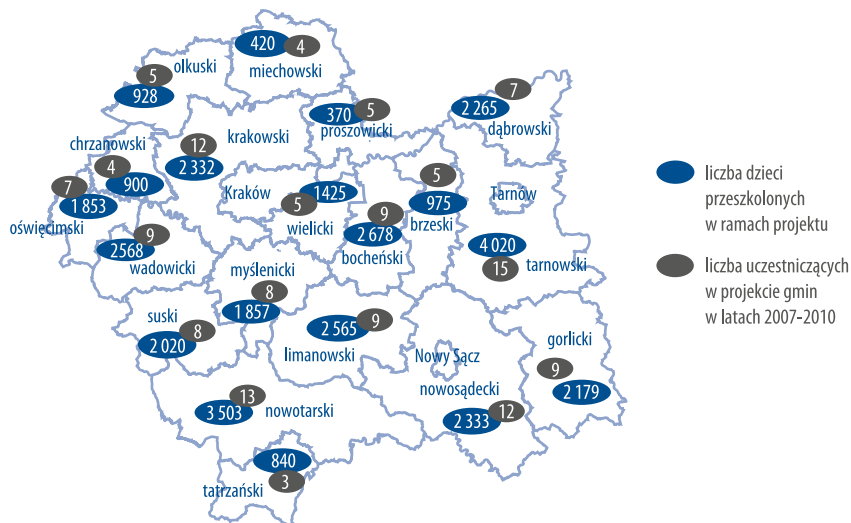

Źródło: opracowanie własne

Zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży poprzez organizację zajęć rekreacyjno-sportowych „Już pływam”

Realizowany od roku 2007 program ma za zadanie popularyzację aktywnych form spędzania czasu wolnego i podniesienie ogólnej sprawności fizycznej młodych Małopolan poprzez organizację kursów nauki pływania prowadzonej przez instruktorów, pod nadzorem ratowników na krytych pływalniach województwa małopolskiego. Jest on adresowany do uczniów szkół podstawowych w małopolskich gminach.

Mapa 13. Projekt „Już pływam” w latach 2007-2010 w podziale na powiaty

Źródło: opracowanie własne

2. Rozwój infrastruktury sportowej

Ministerstwo Sportu i Turystyki opracowało standardy dostępności mieszkańców do podstawowych obiektów sportowych:

- › kryta pływalnia (25,0 x 12,5 x 5,5 m, głęb. 1,2-1,8 m) na 50 000 mieszkańców
- › hala sportowa (44,0 x 24,0 x 9,0 m) na 50 000 mieszkańców
- › sala gimnastyczna/mała hala sportowa (24,0 x 12,0 x 6,0 m – 36,0 x 19,0 x 8,0 m) na 18 000 mieszkańców
- › boiska do gier wielkich (100-120 x 64-73 m) na 15 000 mieszkańców

Dostępność mieszkańców województwa małopolskiego do wyżej wymienionych obiektów sportowych w roku 2010 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 35. Dostęp mieszkańców województwa małopolskiego do podstawowych obiektów sportowych w roku 2010 według standardów przyjętych przez MSiT w układzie powiatowym

Powiat	Mieszkańcy	Rodzaj obiektu sportowego											
		Kryte pływalnie (25 x 12,5 m)			Hale (44 x 24 m)			Małe hale – sale (36 x 19 m - 24 x 12 m)			Boiska do gier wielkich (100 x 64 m - 120 x 73 m)		
		baza	standard	wymik	baza	standard	wymik	baza	standard	wymik	baza	standard	wymik
Bocheński	101 602	2	3	-1	2	3	-1	33	6	+27	48	7	+41
Brzeski	90 967	1	2	-1	5	2	+3	19	5	+14	40	6	+34
Chrzanowski	127 692	2	3	-1	0	3	-3	13	8	+5	42	9	+33
Dąbrowski	58 734	1	2	-1	1	2	-1	19	4	+15	25	4	+19
Gorlicki	106 799	1	3	-2	1	3	-2	32	6	+26	38	7	+31
Krakowski	250 395	3	5	-2	5	5	0	49	14	+35	95	16	+79
Limanowski	123 405	1	3	-2	0	3	-3	36	7	+29	36	8	+27
Miechowski	50 324	0	2	-2	1	2	-1	11	3	+8	24	3	+21
Myślenicki	119 003	1	3	-2	2	3	-1	26	5	+19	56	8	+48
Nowosądecki	201 412	3	4	-1	3	4	-1	50	11	+39	62	13	+49
Nowotarski	184 231	2	4	-2	4	4	0	41	11	+30	60	12	+48
Olkuski	114 013	4	3	+1	1	3	-2	25	7	+18	32	8	+26
Oświęcimski	153 517	2	4	-2	2	4	-2	36	9	+27	67	10	+57
Proszowicki	43 361	0	1	-1	1	1	0	9	3	+6	14	3	+11
Suski	82 597	1	2	-1	3	2	+1	25	5	+20	30	5	+25
Tarnowski	195 037	1	4	-3	3	4	-1	52	11	+41	102	13	+89
Tatrzński	65 148	1	2	-1	0	2	-2	11	4	+7	12	4	+8
Wadowicki	155 515	1	4	-3	4	4	0	35	9	+26	70	10	+60
Wielicki	108 767	2	3	-1	2	3	-1	19	6	+13	48	7	+41
KRAKÓW	754 624	11	16	-5	12	16	-4	49	43	+6	53	50	+3
NOWY SĄCZ	84 475	1	2	-1	1	2	-1	15	5	+10	15	6	+9
TARNÓW	115 518	2	3	-1	4	3	+1	21	7	+14	13	8	+5

Źródło: opracowanie własne

Wieloletni Program Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Małopolskiego

Województwo Małopolskie systematycznie wspiera rozwój infrastruktury sportowej. Inwestorzy korzystają między innymi ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej w ramach *Wieloletniego Programu Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Małopolskiego*.

Corocznie, w ramach tego programu, Sejmik Województwa Małopolskiego kieruje do dofinansowania zadania zgłoszone przez samorządy szczebla powiatowego i gminnego.

W roku 2010 do dofinansowania skierowano następujące zadania na kwotę 9 950 000 zł:

Lp.	Inwestor	Zadanie
1.	Urząd Gminy Tarnów	budowa kompleksu sportowego przy SP w Błoniu
2.	Urząd Miasta i Gminy Miechów	budowa krytej pływalni w Miechowie
3.	Urząd Miasta i Gminy Proszowice	budowa krytej pływalni w Proszowicach
4.	Urząd Miasta Mszana Dolna	budowa hali sportowej w Mszanie Dolnej
5.	Starostwo Powiatowe Limanowa	budowa hali przy ZS w Limanowej
6.	Urząd Gminy Wadowice	budowa małej hali przy ZS w Wadowicach
7.	Urząd Gminy Gorlice	budowa sali przy ZS w Stróżówce
8.	Urząd Gminy Limanowa	budowa sali przy ZS w Pasierbcu
9.	Stowarzyszenie Przyjaciół Szkół Katolickich	budowa sali przy ZS w Czerwiennem
10.	Urząd Gminy Żegocina	budowa sali przy SP w Bytomsku

Lp.	Investor	Zadanie
11.	Urząd Gminy Trzciana	budowa sali przy SP w Kamionnej
12.	Starostwo Powiatowe Sucha Beskidzka	budowa sali przy ZS w Makowie Podhalańskim

W latach 1999-2010 budowy, modernizacje i remonty 308 obiektów sportowych otrzymały wsparcie finansowe z Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej, co w wydatny sposób przyspieszyło oddanie tych obiektów do użytku.

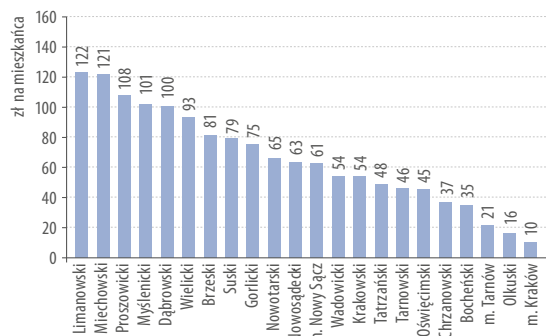
Łącznie do dofinansowania skierowano budowę 13 kompleksów sportowych, 17 krytych pływalni, 25 hal sportowych, 67 małych hal sportowych, 164 sal gimnastycznych i 22 innych obiektów sportowych.

Tabela 36. Rodzaje obiektów dofinansowanych w ramach *Wieloletniego Programu Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Małopolskiego* w latach 1999-2010

Powiat	Kryte pływalnie	Kompleksy sportowe	Hale	Małe hale	Sale	Inne obiekty	Razem
Bocheński	0	0	0	1	12	0	13
Brzeski	0	1	3	2	8	0	14
Chrzanowski	2	1	1	1	1	0	6
Dąbrowski	0	1	1	2	7	0	11
Gorlicki	0	0	0	6	12	0	18
Krakowski	2	3	2	3	13	1	24
Limanowski	1	1	2	7	13	0	24
Miechowski	0	1	1	3	1	1	7
Myślenicki	1	0	1	6	9	2	19
Nowosądecki	1	0	1	6	18	1	27
Nowotarski	1	0	2	7	13	2	25
Olkuski	1	0	0	1	3	0	5
Oświęcimski	0	1	1	2	9	1	14
Proszowicki	0	1	0	0	6	0	7
Suski	0	1	1	2	8	1	13
Tarnowski	2	0	1	7	14	0	24
Tatrzański	0	0	0	2	4	1	7
Wadowicki	0	1	2	5	6	0	14
Wielicki	0	2	1	4	4	0	11
KRAKÓW	2	2	4	0	0	6	14
NOWY SĄCZ	0	0	1	0	2	5	8
TARNÓW	0	1	0	0	1	1	3
OGÓŁEM	13	17	25	67	164	22	308

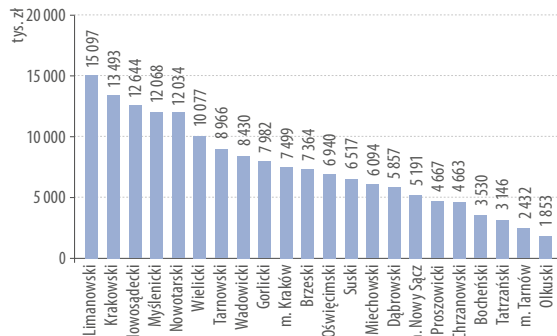
Źródło: opracowanie własne

Wykres 86. Środki z funduszu rozwoju kultury fizycznej przekazane jest w ramach *Wieloletniego programu rozwoju bazy sportowej województwa małopolskiego* w latach 1999-2010 (w zł na jednego mieszkańca powiatu)

Źródło: opracowanie własne

Wykres 87. Środki z funduszu rozwoju kultury fizycznej przekazane jest w ramach *Wieloletniego programu rozwoju bazy sportowej województwa małopolskiego* w latach 1999-2010 (w tys. zł)

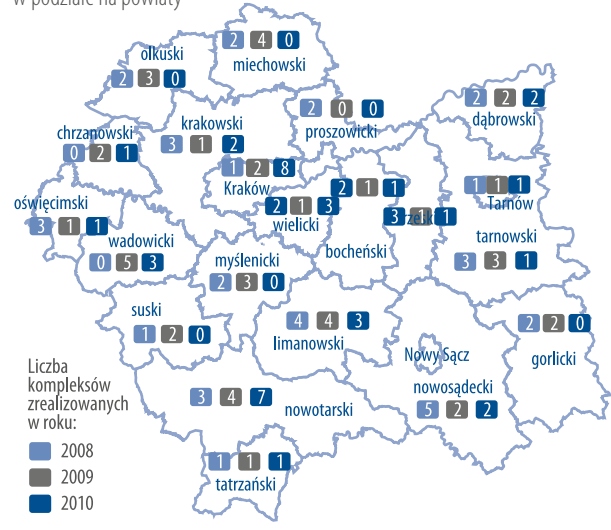

Budowa wielofunkcyjnych boisk sportowych „Moje Boisko ORLIK '2012”

Program Ministerstwa Sportu i Turystyki realizowany od 2008 roku, wdrażany na terenie Małopolski we współpracy z Samorządem Województwa Małopolskiego.

Polega on na budowie kompleksów sportowych, składających się z dwóch boisk ze sztuczną nawierzchnią (do piłki nożnej i wielofunkcyjne) i budynku zaplecza sanitarno-szatniowego, wraz z ogrodzeniem i oświetleniem, umożliwiającymi uprawianie różnych dyscyplin sportowych przez wszystkie grupy wiekowe na bezpiecznych, nowoczesnych boiskach sportowych. Na montaż finansowy przedsięwzięcia składają się środki z Ministerstwa Sportu i Turystyki, Województwa Małopolskiego oraz środki własne inwestorów (czyli gmin i powiatów).

Mapa 14. Program „Moje Boisko, ORLIK '2012” w latach 2008–2010 – w podziale na powiaty

Źródło: opracowanie własne

Tabela 37. Liczba „Orlików” w Polsce wybudowanych w latach 2008–2010

Lp.	Województwo	„Moje Boisko ORLIK '2012” w latach 2008–2010				Liczba „Orlików” ogółem	Liczba mieszkańców przypadających na „Orlika”
		Liczba mieszkańców	Liczba gmin	Liczba gmin z „Orlikiem”	% gmin z „Orlikiem”		
1.	zachodniopomorskie	1 692 957	114	86	75,4	154	10 993
2.	warmińsko-mazurskie	1 427 073	116	69	59,5	110	12 973
3.	kujawsko-pomorskie	2 067 918	144	93	64,6	145	14 262
4.	lubuskie	1 008 926	83	50	60,2	66	15 287
5.	wielkopolskie	3 397 617	226	176	77,9	211	16 102
6.	pomorskie	2 219 512	123	83	67,5	123	18 045
7.	podlaskie	1 191 470	119	57	48,3	64	18 617
8.	dolnośląskie	2 887 059	169	119	70,4	147	19 640
9.	łódzkie	2 548 861	177	78	44	123	20 722
10.	lubelskie	2 161 832	213	78	36,6	98	22 060
11.	podkarpackie	2 099 495	160	87	54,4	89	23 590
12.	małopolskie	3 287 136	182	93	51,1	125	26 297
13.	opolskie	1 033 040	71	35	49,3	39	26 488
14.	świętokrzyskie	1 272 784	102	34	33,3	39	32 635
15.	mazowieckie	5 204 495	314	119	37,9	158	32 940
16.	śląskie	4 646 665	167	91	54,5	114	40 760

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Ministerstwa Sportu i Turystyki

3. Znaczące wydarzenia sportowe 2010 roku

W 2010 roku w Vancouver odbyły się XXI Zimowe Igrzyska Olimpijskie. Kadre Polski stanowiło 47 zawodników w 11 dyscyplinach sportowych. Aż 14 zawodników w 6 dyscyplinach sportowych reprezentowało kluby sportowe naszego województwa (biathlon: Łukasz Szczurek – BLS WP Kościelisko; łyżwiarstwo figurowe: Anna Jurkiewicz, Joanna Sulej, Mateusz Chruściński – wszyscy Unia Oświęcim; łyżwiarstwo szybkie – Katarzyna Bachleda-Curuś – LKS Poroniec Poronin, Luiza Złotkowska, Sebastian Druskiewicz, Konrad Niedźwiedzki – wszyscy AZS Zakopane; narciarstwo biegowe: Paulina Maciuszek – LKS Poroniec Poronin; skoki narciarskie: Stefan Hula – AZS

Zakopane, Krzysztof Miętus – Start Zakopane, Łukasz Rutkowski – Wisła Zakopane, Kamil Stoch – LKS Poroniec Poronin; snowboard: Maciej Jodko – AZS AWF Kraków).

Ponadto, kolejnych 6 reprezentantów stanowili rodowici Małopolanie (biathlon: Paulina Bobak, Krystyna Pałka; narciarstwo alpejskie: Agnieszka Gąsienica-Daniel; narciarstwo biegowe: Sylwia Jaśkowiec, Justyna Kowalczyk; narciarstwo dowolne: Karolina Riemen), reprezentujący barwy klubu sportowego AZS AWF Katowice.

Kadra Polski zdobyła rekordową ilość medali – 6, w tym: 1 złoty, 3 srebrne i 2 brązowe. W historii startów reprezentacji naszego kraju w Zimowych Igrzyskach Olimpijskich ogółem zdobyto 14 medali: 2 złote, 6 srebrnych i 6 brązowych. Najwięcej medali w Vancouver (3) zdobyła Małopolanka – Justyna Kowalczyk (złoty w biegu narciarskim na 30 km techniką klasyczną, srebrny w biegu narciarskim na – 1,4 km techniką klasyczną oraz brązowy w biegu narciarskim łączonym na 15 km). W łyżwiarstwie szybkim w wyścigu drużynowym kobiet, w którym Polki wywalczyły brązowy medal, startowały zawodniczki reprezentujące nasz region: Katarzyna Bachleda-Curuś (LKS Poroniec Poronin) oraz Luiza Złotkowska (AZS Zakopane).

W X Zimowych Igrzyskach Paraolimpijskich VANCOUVER 2010 województwo małopolskie reprezentowało 5 zawodniczek i zawodników (na 12 reprezentantów Polski): Arleta Dudziak – kl. LW 8 (biathlon 3 km i 12,5 km, biegi: 1 km sprint, 5 km, sztafeta 3 x 2,5 km); Jan Kołodziej – kl. LW 3 (biathlon 3 km i 12,5 km, biegi: 1 km sprint); Katarzyna Rogowiec – kl. LW 5/7 (biathlon 3 km i 12,5 km, biegi: 1 km sprint, 5 km, 15 km, sztafeta 3 x 2,5 km); Kamil Rosiek – kl. LW 12 (biathlon 2,4 km i 12,5 km, biegi: 1 km sprint, 10 km, 15 km); Robert Wątor – kl. LW 12 (biathlon 2,4 km i 12,5 km, biegi: 1 km sprint, 10 km, 15 km), wszyscy z Startu Nowy Sącz. Katarzyna Rogowiec zdobyła brązowy medal w narciarskim biegu klasycznym na 15 km.

System współzawodnictwa sportowego dzieci i młodzieży obejmuje rywalizację w czterech kategoriach wiekowych: młodzików (Międzywojewódzkie Mistrzostwa Młodzików), juniorów młodszych (Mistrzostwa Polski Juniorów Młodszych – Ogólnopolska Olimpiada Młodzieży), juniorów (Mistrzostwa Polski Juniorów) i młodzieżowców (Młodzieżowe Mistrzostwa Polski) w 48 dyscyplinach indywidualnych i 19 grach zespołowych.

W prowadzonej przez Ministerstwo Sportu i Turystyki klasyfikacji województw województwo małopolskie w 2010 roku utrzymało 5. miejsce w kraju, gromadząc 11 127,54 pkt. (2 343,50 – w kategorii wiekowej młodzieżowiec; 3 755,50 pkt. – w kategorii wiekowej junior; 3 159,62 pkt. – w kategorii wiekowej junior młodszy; 1 868,92 pkt. – w kategorii wiekowej młodzik. Największe sukcesy nasi sportowcy odnieśli w dyscyplinach zimowych (narciarstwo klasyczne i alpejskie, snowboard, łyżwiarstwo szybkie i biathlon), pływaniu, kajakarstwie i lekkiej atletyce. W punktacji klubowej najwyższe 11. miejsce zajął AZS – AWF Kraków.

Warto zaznaczyć, iż sportowcy z Małopolski od szeregu lat są bezkonkurencyjni w dyscyplinach zimowych systemu sportu młodzieżowego.

Tabela 38. Punktacja łączna województw

Lokata	Województwa	MMP	MPJ	MPJMł	MMM	Razem
1.	mazowieckie	5 611,06	4 947,98	4 798,04	2 728,27	18 085,35
2.	wielkopolskie	3 487,59	4 675,64	4 056,38	2 441,40	14 661,01
3.	śląskie	2 994,19	4 407,95	4 197,87	2 615,42	14 215,43
4.	dolnośląskie	3 139,16	3 246,26	3 576,62	2 720,57	12 682,61
5.	małopolskie	2 343,50	3 755,50	3 159,62	1 868,92	11 127,54
6.	pomorskie	2 348,30	3 280,25	3 068,56	1 778,82	10 475,93
7.	kujawsko-pomorskie	2 567,18	2 769,63	2 524,27	1 776,82	9 637,90
8.	łódzkie	1 142,72	2 344,11	2 546,73	2 054,91	8 088,47
9.	zachodniopomorskie	1 623,67	2 159,69	1 990,96	1 487,21	7 261,53
10.	lubelskie	1 739,00	1 874,21	1 823,93	1 712,42	7 149,56
11.	warmińsko-mazurskie	1 131,00	1 845,45	1 707,61	1 077,54	5 761,60
12.	lubuskie	1 475,71	1 622,36	1 301,47	1 159,50	5 559,04

Lokata	Województwa	MMP	MPJ	MPJMł	MMM	Razem
13.	podlaskie	1 287,88	1 540,00	1 287,94	1 305,33	5 421,15
14.	podkarpackie	795,00	1 320,12	1 202,69	1 264,51	4 582,32
15.	opolskie	1 229,69	1 096,73	781,89	1 042,24	4 150,55
16.	świętokrzyskie	540,50	654,42	843,64	765,16	2 803,72

Legenda: MMP – Międzywojewódzkie Mistrzostwa Młodzików, MPJ – Mistrzostwa Polski Juniorów, MPJMł – Mistrzostwa Polski Juniorów Młodszych, MMM – Młodzieżowe Mistrzostwa Polski

Źródło: dane Ministerstwa Sportu i Turystyki

W roku 2010 warte odnotowania są również wyniki sportowe uzyskane przez m.in. następujących małopolskich sportowców:

- ▶ Paweł Janusz (Akademia Karate Tradycyjnego w Niepołomicach) – indywidualny i drużynowy Wicemistrz Świata w karate tradycyjnym;
- ▶ Rafał Wajda (Akademia Karate Tradycyjnego w Niepołomicach) – drużynowy Wicemistrz Świata w karate tradycyjnym, drugi w Pucharze Europy;
- ▶ Michał Wieczorek (Aeroklub Krakowski) – srebrny medalista w rajdowo-nawigacyjnych samolotowych Mistrzostwach Świata;
- ▶ Rafał Sonik (Polskie Stowarzyszenie Czterokołowców – ATV Polska) – jako pierwszy Polak zdobył Puchar Świata FIM Cross – Country Quads;
- ▶ Sebastian Ułamek (Tauron Azoty Tarnów) – złoty medalista żużlowych indywidualnych Mistrzostw Europy;
- ▶ Edyta Ropek (Tarnovia Tarnów) – Mistrzyni Europy we wspinaczce sportowej. W końcowej klasyfikacji Pucharu Świata zajęła 3. miejsce;
- ▶ Hubert Pączek (AZS AGH Kraków) – srebrny medalista Drużynowych Mistrzostw Europy w badmintonie;
- ▶ Grzegorz Sudoł (AZS AWF Kraków) – srebrny medalista Mistrzostw Europy w chodzie na 50 km;
- ▶ Radosław Zawrotniak (AZS AWF Kraków) – brązowy medalista indywidualny Mistrzostw Europy w szermierze (szpada);
- ▶ Drużyna WISŁA CAN-PACK Kraków – udział w Final Four koszykarek, zajęcie 4. miejsca wśród klubów Europy;
- ▶ Agnieszka Radwańska (Nadwiślan Kraków) – 14. miejsce na światowej liście WTA;
- ▶ Drużyny BANK BPS MUSZYNIANKA/FAKRO Muszyna – udział w I rundzie play-off Ligi Mistrzyń w piłce siatkowej kobiet.

Spośród zorganizowanych w Małopolsce w 2010 roku zawodów sportowych należy wymienić m.in.:

- ▶ Puchar Świata w skokach narciarskich (21-23.01.2010 roku – Zakopane);
- ▶ VI Światowe Zimowe Igrzyska Polonijne (6-13.03.2010 roku – Zakopane, Nowy Targ, Krościenko nad Dunajcem);
- ▶ Mistrzostwa Świata do lat 18 w hokeju na lodzie – I Dywizja Grupa B (11-17.04.2010 roku – Krynica-Zdrój);
- ▶ Indywidualne i Drużynowe Mistrzostwa Świata kobiet oraz Drużynowe Mistrzostwa Świata (FIM Trial des Nation) w motocyklowym trialu (10-12.09.2010 roku – Myślenice);
- ▶ Tour de Pologne (6-7.08.2010 roku – VI etap: Oświęcim – Bukowina Tatrzańska; VII etap: Nowy Targ – Kraków);
- ▶ 48. Małopolski Wyścig Górski (17-19.06.2010 roku – woj. małopolskie);
- ▶ 4. Move Future Stars – Małopolski Festiwal Koszykówki z Marcinem Gortatem (14-18.07.2010 roku – Kraków);
- ▶ IX Cracovia Maraton (24-25.04.2010 roku – Kraków);
- ▶ Międzypaństwowy mecz piłki nożnej Polska – Australia (7.09.2010 roku – Kraków);
- ▶ Na Rynek Marsz! – mityng chodziarzy (29.05.2010 roku – Kraków).

Mając na względzie rozwój aspiracji oraz wzrost aktywności sportowej młodych ludzi z Małopolski, jak i promowanie ich osiągnięć, każdego roku Województwo Małopolskie nagradza młodzież szczególnie uzdolnioną i aktywną sportowo nagrodami finansowymi.

Nagrody przyznawane są najlepszym zawodnikom w kategoriach wiekowych junior młodszy, junior i młodzieżowiec oraz sportowcom niepełnosprawnym. W roku 2010 nagrodą Województwa Małopolskiego w dziedzinie kultury fizycznej pn. „Małopolski Laur Sportu” wyróżniono 38 zawodniczek i zawodników, złotych, srebrnych i brązowych medalistów Mistrzostw Świata i Europy oraz ich trenerów.

Laureaci nagród to w większości reprezentanci tych dyscyplin sportowych, w których Województwo Małopolskie od lat wiodzie prym na arenie ogólnopolskiej, przede wszystkim przedstawiciele kajakarstwa górskiego, m.in. Konrad Bobrowski, Andrzej Brzeziński, Dariusz Chlebek, przedstawiciele narciarstwa klasycznego, m.in. Maciej Kot, Jakub Kot, Grzegorz Miętus, Andrzej Zapotoczny oraz przedstawiciele sportu osób niepełnosprawnych, m.in. Katarzyna Rogowiec – narciarstwo klasyczne, Marzena Łazarz – podnoszenie ciężarów, Diana Bochenek – boccie.

Bezpieczeństwo publiczne

Opracowanie: Małgorzata Potocka-Momot, Katarzyna Jasińska

1. Zagrożenie przestępczością

W roku 2010 stwierdzono w Polsce 1 138 523 przestępstwa. Oznacza to wynik porównywalny do roku 2009 (wzrost o 0,8%), kiedy to było ich 1 129 577. W roku 2010 ogólna wykrywalność przestępstw wzrosła o 1,2% w stosunku do roku poprzedniego i osiągnęła wartość 68,3% (jest to najwyższa odnotowana dotąd wartość wykrywalności). W ciągu dziesięciu ostatnich lat wskaźnik wykrywalności ogólnej wzrósł o 14,5%¹. Wśród regionów o największej liczbie przestępstw stwierdzonych w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w przeliczeniu na stu mieszkańców znajdują się województwa: pomorskie, dolnośląskie, lubuskie i śląskie.

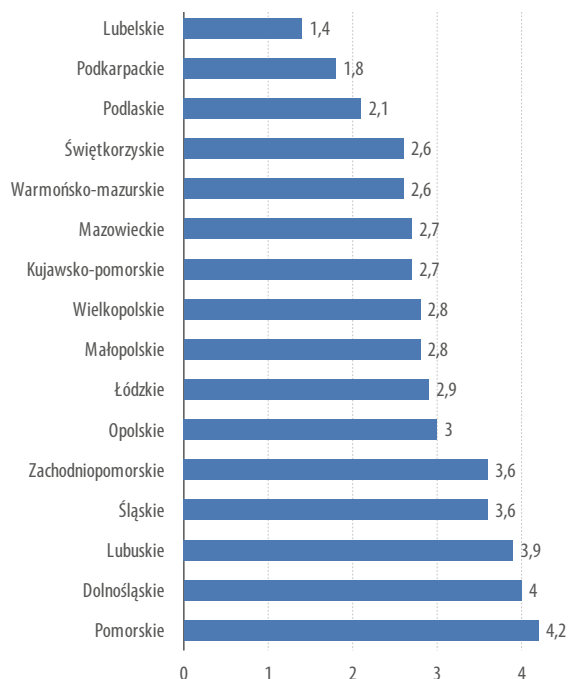
W 2010 roku na terenie województwa małopolskiego stwierdzono 94 302 przestępstwa, tj. o ponad 6,9% więcej niż w 2009 roku. Systematycznie rośnie udział przestępstw o charakterze kryminalnym (wzrost o 9,1%) i gospodarczym (wzrost o 7,3%), natomiast nieznacznie zmalała liczba i udział przestępstw drogowych (8,9%). Najwięcej przestępstw odnotowano w kategorii przeciwko mieniu (50 674), w tym kradzież rzeczy 17 728 (wzrost o 4,4%), tj. kradzież samochodu 1 032 (spadek o 19%), kradzież z włamaniem 9 770 (wzrost o 14%), rozbój, kradzież rozbójnicza i wymuszenie rozbójnicze 3 883 (wzrost o 36,8%).

Pomimo wzrostu ogólnej liczby przestępstw, konsekwentnie rośnie skuteczność wykrywania ich sprawców. W 2009 roku wykrywalność sprawców przestępstw wyniosła w Małopolsce 63,9%, natomiast w 2010 roku – 66,1%.

PODSUMOWANIE

- › W ostatniej dekadzie odnotowano spadek liczby wypadków drogowych w Małopolsce, jednocześnie województwo w 2010 roku było regionem o najniższym wskaźniku zabitych na 100 wypadków drogowych w Polsce.
- › W 2010 roku w regionie nastąpił drastyczny wzrost ogólnej liczby zdarzeń z zakresu działań ratowniczo-gaśniczych o prawie 58%. Tym samym Małopolska zajmuje trzecie miejsce w kraju pod względem liczby zdarzeń z zakresu ochrony przeciwpożarowej.
- › W Małopolsce systematycznie rośnie skuteczność wykrywania sprawców przestępstw, pomimo wzrostu ich ogólnej liczby.

Wykres 88. Przestępstwa stwierdzone w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w Polsce w przeliczeniu na 100 mieszkańców (I-XII 2010 roku)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

1. Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2010 roku, MSWiA, Warszawa 2011.

Tabela 39. Przepięstwa stwierdzone w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w Małopolsce w latach 2007–2010

Typ przestępstwa	2007	2008	2009	2010	wskaźnik wykrywalności sprawców w 2010 roku (w %)
Ogółem	87 006	82 445	88 216	94 302	66,1
› kryminalne	64 116	59 630	62 488	68 200	54,9
› gospodarcze	9 829	10 007	11 824	12 691	93,3
› drogowe	9 793	9 839	10 330	9 407	99
› inne	3 268	2 969	3 574	4 004	94,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

2. Bezpieczeństwo w ruchu drogowym

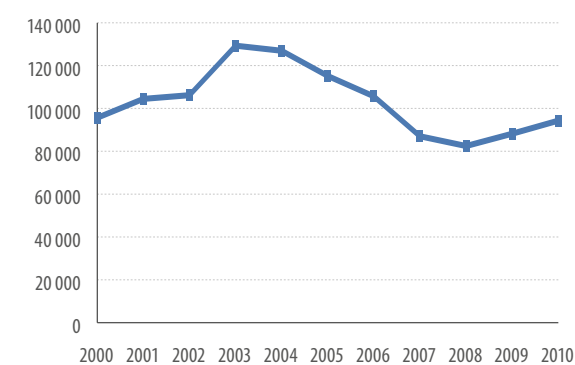
W 2010 roku w Polsce wydarzyły się 38 832 wypadki drogowe – w porównaniu z 2009 rokiem, nastąpił spadek o 12,1%. W ich wyniku 3 907 osób poniosło śmierć (14,6% spadek do roku 2009), rannych zostało 48 952 osób (12,7% spadek do roku 2009). W 2010 roku do jednostek Policji zgłoszono 416 075 kolizji drogowych – więcej o 9% w porównaniu z 2009 rokiem².

Na terenie województwa małopolskiego w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2010 roku miało miejsce w sumie 38 428 zdarzeń drogowych. Wśród nich odnotowano 3 999 wypadków drogowych (spadek o 9,5% w stosunku do roku poprzedniego), w których zginęło 235 osób (spadek o 25% w stosunku do roku 2009), a 5 042 zostało rannych (spadek o 10%). Wzrost odnotowano jedynie w przypadku ilości kolizji drogowych – 34 429 (wzrost o 10%).

Od roku 2000 zaobserwować można w regionie spadek w liczbie: wypadków drogowych o 1 427, tj. 35,7%, ofiar śmiertelnych o 165, tj. 41,2%, osób rannych o 2008, tj. 39,8%³.

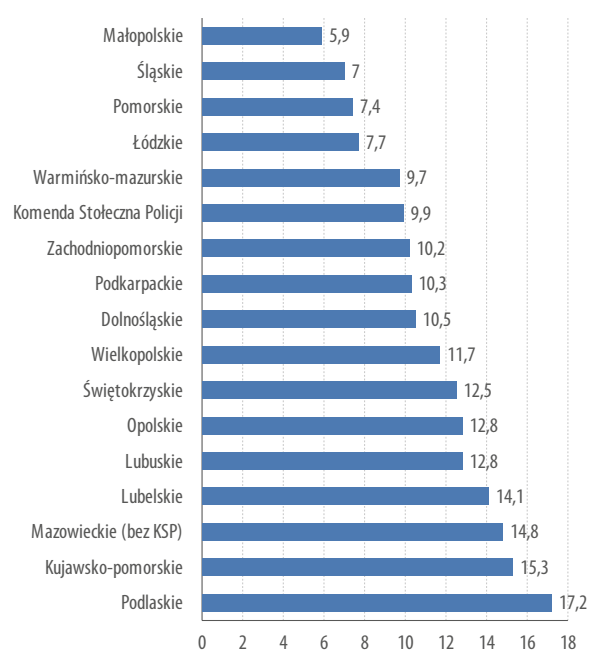
Analizując stan zagrożenia w poszczególnych powiatach w województwie małopolskim najczęściej wypadków drogowych miało miejsce na terenie miasta Krakowa (1 199 – 30% wszystkich wypadków). W porównaniu do roku 2009 stan tego udziału w ogólnej liczbie wypadków na terenie województwa nie uległ znacznym zmianom (29,1%). Biorąc pod uwagę liczbę wypadków drogowych w przeliczeniu na 1 000 zarejestrowanych samochodów, najczęściej zdarzeń miało miejsce na terenie powiatu tatrzańskiego.

Wykres 89. Przepięstwa stwierdzone w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w Małopolsce w latach 2000–2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

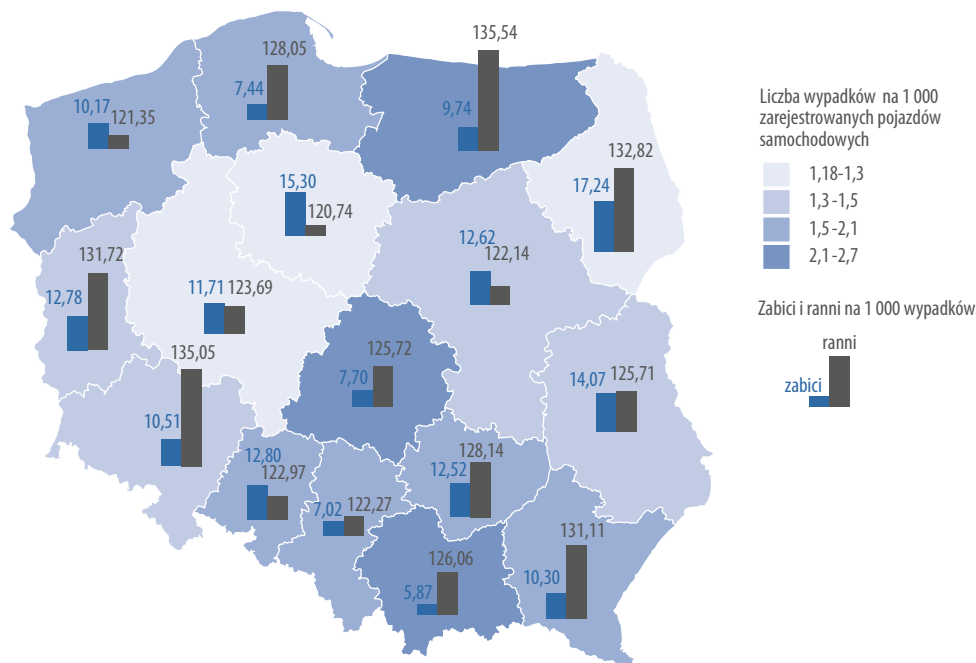
Wykres 90. Wskaźnik zabitych na 100 wypadków drogowych w poszczególnych województwach w 2010 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

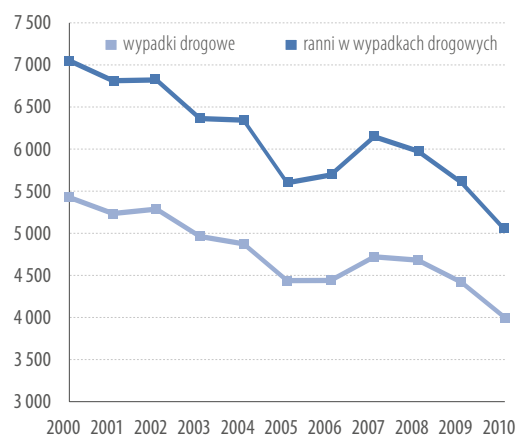
- Wypadki drogowe w Polsce w 2010 roku, na podstawie danych Komendy Głównej Policji, Biuro Ruchu Drogowego, Zespół Profilaktyki i Analiz, Warszawa 2011.
- Ocena stanu bezpieczeństwa na drogach województwa małopolskiego w 2010 roku, Wydziału Ruchu Drogowego KWP w Krakowie.

Mapa 15. Liczba wypadków drogowych oraz ich skutki w poszczególnych województwach w 2010 roku

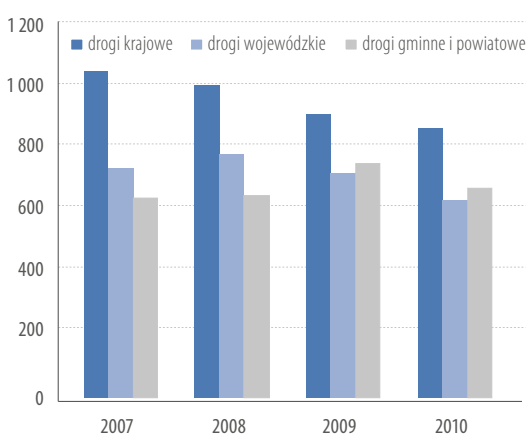

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KGP, *Wypadki drogowe w Polsce w 2010 roku*, Warszawa 2011

Wykres 91. Tendencja występowania wypadków drogowych w Małopolsce w latach 2000-2010

Wykres 92. Wypadki w Małopolsce według kategorii drogi w latach 2007-2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KGP, *Wypadki drogowe w Polsce w 2010 roku*, Warszawa 2011

Głównymi przyczynami zdarzeń drogowych z ofiarami w 2010 roku w Małopolsce, analogicznie jak w latach ubiegłych, było:

- › niedostosowanie prędkości do panujących warunków – 910 wypadków,
- › nieudzielenie pierwszeństwa przejazdu – 694 wypadki,
- › niezachowanie odległości między pojazdami – 323 wypadki,
- › nieprawidłowe przejeżdżanie przejść dla pieszych – 195 wypadków,
- › nieudzielenie pierwszeństwa pieszemu – 195 wypadków,
- › nieprawidłowe wyprzedzanie – 138 wypadków,
- › wjazd przy czerwonym świetle – 96 wypadków,
- › jazda po niewłaściwej stronie drogi – 88 wypadków,
- › nieprawidłowe skręcanie – 81 wypadków.

CASE STUDY

Małopolska Platforma Elektronicznej Komunikacji Policji

By usprawnić zarządzanie i przepływ informacji pomiędzy małopolskimi jednostkami policji zlokalizowanymi w aż 117 miejscach, konieczne jest wdrożenie zintegrowanego rozwiązania ICT, czym będzie właśnie powstająca nowoczesna platforma elektronicznej komunikacji. Specyfika systemu umożliwi swobodny i bezpieczny dostęp do informacji pracownikom jednostek policji objętych projektem i mieszkańcom korzystającym z e-usług. Elektroniczna Platforma ma zacząć działać na terenie całego województwa już za 2 lata (2013 roku).

Projekt „Małopolska Platforma Elektronicznej Komunikacji Policji” realizowany jest w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego. Koszt całkowity wynosi 41,82 mln zł, w tym dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej to 33,17 mln zł.

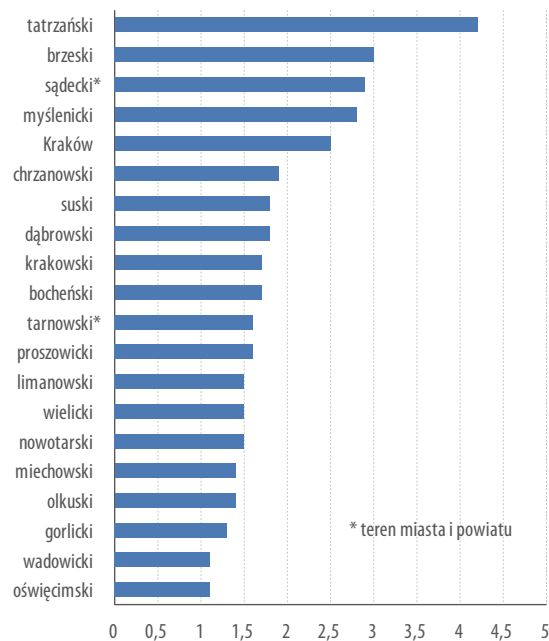
W 2010 roku nietrzeźwi kierowcy mieli znacznie mniejszy udział w wypadkach drogowych, a co za tym idzie w ich skutkach. W okresie dwunastu miesięcy 2010 roku nietrzeźwi kierowcy spowodowali w Małopolsce 201 wypadków drogowych i 742 kolizje, w wypadkach zginęło 11 osób, a 280 zostało rannych. Oznacza to spadek wypadków drogowych w tej kategorii o 16,2%, w stosunku do roku poprzedniego oraz jednoczesny spadek liczby zabitych o 26,7% i rannych o 17,6%.

3. Działalność straży miejskich i gminnych

W Polsce funkcjonuje obecnie 568 oddziałów straży gminnych, miejskich oraz miejsko-gminnych. Zdecydowaną większość, bo aż 441 stanowią straże miejskie, ponadto w kraju funkcjonuje 28 straży miejsko-gminnych oraz 99 gminnych. W 2010 roku straże funkcjonowały na terenie blisko 23% gmin, co oznacza, że przy łącznej liczbie 2 479 gmin w Polsce, na terenie kraju straż powołana została blisko w co czwartej gminie. W 2010 roku w strażach zatrudnionych było 9 869 strażników oraz 1 442 pracowników administracyjnych⁴.

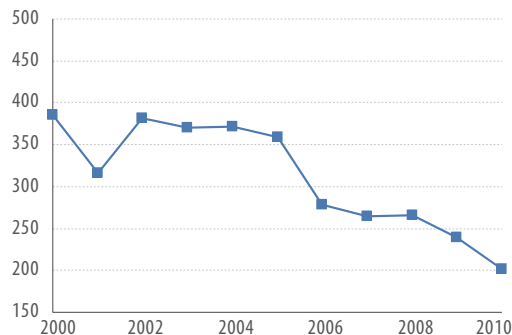
Na terenie województwa małopolskiego działa 35 jednostek organizacyjnych straży miejskich i gminnych, liczących łącznie 837,5 etatu⁵. 29 jednostek stanowią straże miejskie w Andrychowie, Bochni, Brzeszczach, Gorlicach, Kętach, Krakowie, Krynicy-Zdroju, Krzeszowicach, Limanowej, Miechowie, Mszanie Dolnej, Myślenicach, Niepołomicach, Nowym Sączu, Nowym Targu, Olkuszu, Oświęcimiu, Proszowicach, Rabce-Zdroju, Skawinie,

Wykres 93. Wypadki drogowo w powiatach Małopolski na 1 000 zarejestrowanych pojazdów samochodowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Ruchu Drogowego KWP w Krakowie, *Ocena stanu bezpieczeństwa na drogach województwa małopolskiego w 2010 roku*

Wykres 94. Wypadki spowodowane przez nietrzeźwych kierujących w Małopolsce w latach 2000–2010

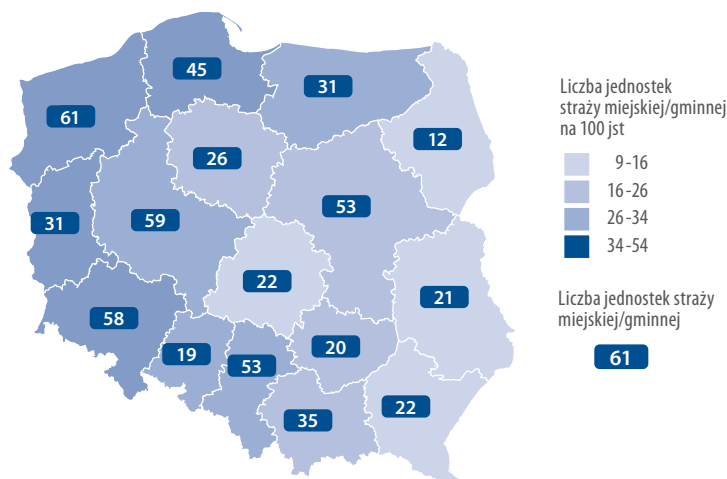

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Ruchu Drogowego KWP w Krakowie, *Ocena stanu bezpieczeństwa na drogach województwa małopolskiego w 2010 roku*

4. Informacja o działalności straży gminnych (miejskich) oraz ocena współpracy straży z Policją w 2010 roku, MSWiA.
5. Strażników i pracowników administracyjnych.

Suchej Beskidzkiej, Sułkowicach, Szczawnicy, Świątnikach Górnych, Tarnowie, Wadowicach (2x), Wieliczce, Zakopanem. 6 jednostek stanowią straże gminne w Nowym Targu, Mszanie Dolnej, Rabie Wyżnej, Kościelisku, Tarnowie, Koszycach). W województwie małopolskim najliczniejsze straże znajdują się w 4 miastach: Krakowie – 466 etatów; Tarnowie – 63 etaty; Nowym Sączu – 42 etaty; Oświęcimiu – 25 etatów. Względna liczba jest we wszystkich tych przypadkach podobna i zawiera się w przedziale 5-6,3 na 10 000 mieszkańców. Jednostek straży miejskich, gminnych w dalszym ciągu nie ma w powiecie brzeskim i dąbrowskim. Najmniej liczne straże (1-3 strażników) funkcjonują w Miechowie, Mszanie Dolnej, Proszowicach, Szczawnicy, Sułkowicach (straże miejskie) oraz Koszycach, Tarnowie, Rabie Wyżnej, Nowym Targu, Mszanie Dolnej (straże gminne)⁶.

Mapa 16. Liczba straży miejskich i gminnych w Polsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MSWiA, *Informacja o działalności straży gminnych (miejskich) oraz ocena współpracy straży z Policją w 2010 roku*

4. Ochrona przeciwpożarowa i zagrożenie pożarowe

W 2010 roku jednostki ochrony przeciwpożarowej interweniowały w Polsce podczas 509 040 zdarzeń, co stanowi wzrost ilości interwencji o prawie 12% w stosunku do roku poprzedniego. W ogólnej liczbie zdarzeń pożary stanowiły 26,6%, tj. – 135 555 zdarzeń, a ich ilość w porównaniu do 2009 roku spadła (o 17,4%). Ilość miejscowych zagrożeń w porównaniu do 2009 roku wzrosła z 277 887 do 355 525 zdarzeń. Stanowią one prawie 70% ogółu interwencji jednostek ochrony przeciwpożarowej. Spadek liczby pożarów dotyczy zarówno pożarów małych – o ok. 14%, średnich – o ok. 20%, dużych – o ok. 14% i bardzo dużych – o ok. 33%⁷. Wśród regionów o najwyższej ilości zdarzeń z zakresu ochrony przeciwpożarowej znajdują się województwa mazowieckie, śląskie i małopolskie.

W 2010 roku na terenie województwa małopolskiego miało miejsce ogółem 6 594 zdarzeń, w tym 10 483 pożarów, 49 441 miejscowych zagrożeń⁸ i 1 670 alarmów fałszywych. Miejscowe zagrożenia stanowiły 80%, pożary 17%, a alarmy fałszywe 3% ogółu zdarzeń. W porównaniu do 2009 roku nastąpił wzrost ogólnej liczby zdarzeń o 57,8%. Według rodzaju zdarzenia wzrost odnotowano w ilości pożarów o 8%, natomiast w ilości miejscowych zagrożeń o 76% oraz w ilości alarmów fałszywych o 24%.

W skali województwa odnotowano wzrost ilości zdarzeń w większości powiatów. Największy wzrost zdarzeń na terenie województwa odnotowano w powiatach: tarnowskim o 65%, krakowskim o 54%, nowosądeckim

6. *Informacja dotycząca współpracy straży z policją ewidencji prowadzonej przez straże gminne (miejskie) na terenie województwa małopolskiego w 2010 roku*, KWP w Krakowie.

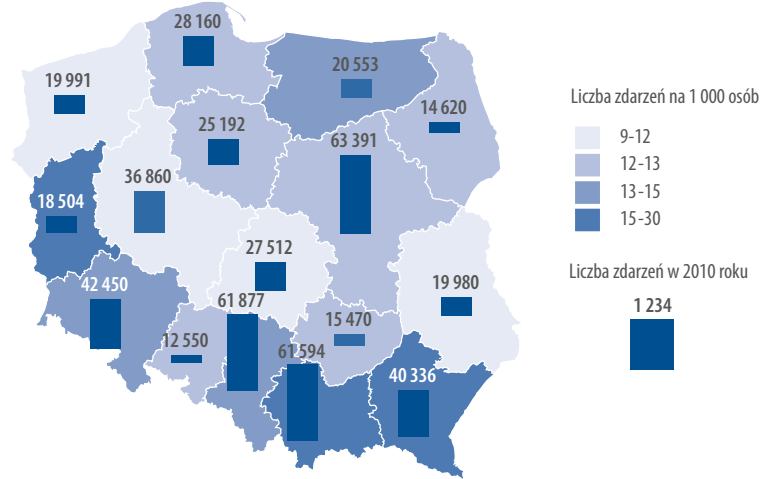
7. Biuletyn Informacyjny Państwowej Straży Pożarnej 2010 roku.

8. Inne miejscowe zagrożenie – zdarzenie wynikające z rozwoju cywilizacyjnego i naturalnych praw przyrody niebędące pożarem ani klęską żywiołową, stanowiące zagrożenie dla życia, zdrowia, mienia lub środowiska, któremu zapobieżenie lub którego usunięcie skutków nie wymaga zastosowania nadzwyczajnych środków. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 roku o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 1991 r., Nr 147, poz. 1 229).

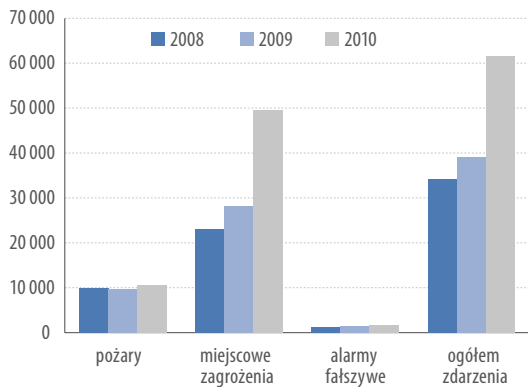
o 51%. Pomimo że w 2010 roku w skali województwa małopolskiego zanotowano ogólny wzrost ilości interwencji o 57,8%, to w powiecie tatrzańskim odnotowano spadek ilości zdarzeń o 6%⁹.

Mapa 17. Liczba zdarzeń z zakresu działań ratowniczo-gaśniczych w Polsce w 2010 roku

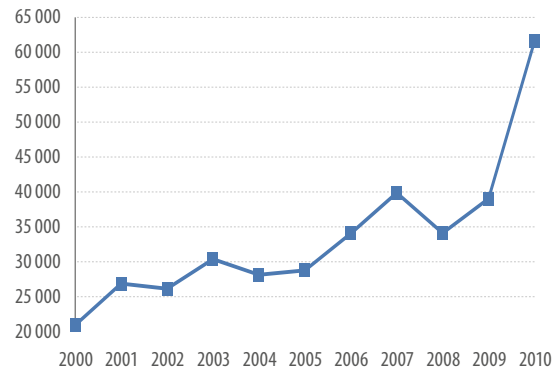
Źródło: opracowanie własne na podstawie Biuletynu Informacyjnego Państwowej Straży Pożarnej 2010 roku

Wykres 95. Liczba zdarzeń z zakresu działań ratowniczo-gaśniczych w Małopolsce w latach 2008-2010 według rodzaju

Źródło: opracowanie własne na podstawie Biuletynu informacyjnego Komendy Wojewódzkiej PSP w Krakowie za 2010 rok

Wykres 96. Liczba zdarzeń z zakresu działań ratowniczo-gaśniczych w Małopolsce w latach 2000-2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportu o stanie województwa lata 2000-2010

5. Działalność Górskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, Tatrzańskie Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego i Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego

Na obszarze województwa małopolskiego działa 8 jednostek terenowych Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, 4 Grupy Górskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego (Podhalańska oraz Krynicka, Beskidzka i Jurajska – działalność tych 3 grup wykracza poza obszar Małopolski) oraz Tatrzańskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe.

Na przestrzeni ostatnich kilku lat stwierdzono spadek liczby ofiar utonięć z 28 w 2007 roku do 12 w 2010 roku (2. miejsce w skali Polski) przy wzroście liczby ratowników w porównaniu do roku 2007 o ok. 35% – 3 050 ratowników. W odniesieniu do obszaru działania GOPR na terenie Małopolski zauważalny jest wzrost liczby osób ratowanych o ponad 25% w porównaniu do roku 2007 oraz systematyczny wzrost przeprowadzanych akcji ratunkowych i interwencji. Nieznacznie wzrosła również liczba wypadków śmiertelnych.

9. Biuletyn informacyjny Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie za 2010 rok.

Trzeci sektor w Małopolsce

Opracowanie: **Monika Grzyb, Magdalena Zawada**

Działalność na rzecz innych jest istotnym elementem funkcjonowania każdego społeczeństwa, dlatego tak dużą rolę w życiu społecznym odgrywają organizacje pozarządowe. Są to organizacje non-profit, których aktywność często opiera się na wolontariacie. Określa się je mianem trzeciego sektora, który działa poza sektorem administracji publicznej oraz sferą biznesu. Funkcjonowanie tych organizacji stanowi bazę dla rozwoju społeczności lokalnych i regionalnych, które – poprzez podejmowanie licznych inicjatyw obywatelskich – wzmacniają wśród mieszkańców regionu poczucie współodpowiedzialności za swoje otoczenie.

W Polsce w 2010 roku zarejestrowanych było 12 tys. fundacji i 87 tys. stowarzyszeń (w tym: 25 tys. towarzystw i klubów sportowych, 16 tys. OSP oraz 46 tys. pozostałych stowarzyszeń). W skali kraju najwięcej z nich działa w obszarze sportu, turystyki, rekreacji i hobby (36%), edukacji i wychowania (15%) oraz kultury i sztuki (14%). Znacznie mniej organizacji jako pole swoich działań wskazuje ochronę zdrowia, usługi socjalne i pomoc społeczną (7%). Organizacje działają również na rzecz rozwoju lokalnego (5%), a także prowadzą szereg innych działań (16%)¹.

1. Małopolskie organizacje pozarządowe – charakterystyka i obszary działania

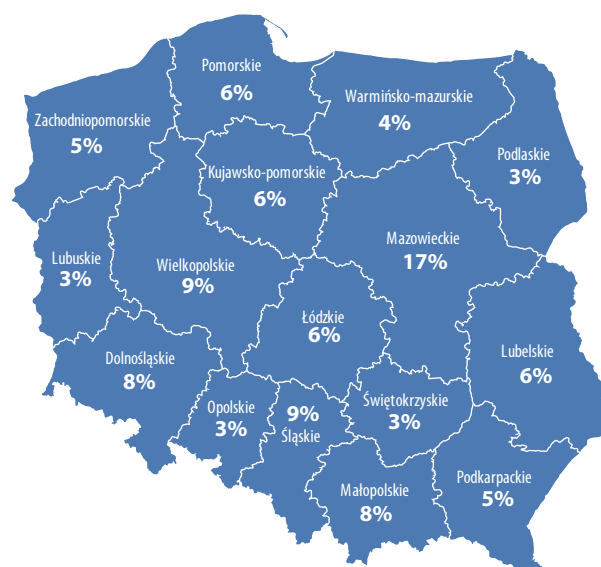
Województwo Małopolskie jest na czwartym miejscu w kraju (razem z województwem dolnośląskim) pod względem liczby zarejestrowanych organizacji pozarządowych.

Małopolski trzeci sektor jest zróżnicowany, zarówno jeśli chodzi o profil działalności, jak i źródła finansowania. Organizacje pozarządowe najczęściej działają w formie stowarzyszeń lub fundacji. Ich zdecydowana większość zajmuje się sportem i turystyką – liczne organizacje sportowe prowadzą kluby, drużyny czy też towarzystwa gimnastyczne. Aktywna działalność organizacji widoczna jest również w obszarze pomocy społecznej

PODSUMOWANIE

- › Małopolski sektor pozarządowy stanowi bardzo silną i prężnie rozwijającą się grupę organizacji, które pozyskały w ciągu ostatnich 11 lat ponad 135 mln zł z budżetu Województwa Małopolskiego.
- › W 2010 roku – w ramach otwartych konkursów ofert – Samorząd Województwa Małopolskiego przekazał NGO 17 411 602 zł.
- › 12 marca 2010 roku weszła w życie nowelizacja ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, która ułatwiła współpracę organizacji z administracją publiczną oraz wprowadziła nowe, korzystne formy współpracy.

Mapa 18. Odsetek organizacji pozarządowych działających w poszczególnych województwach

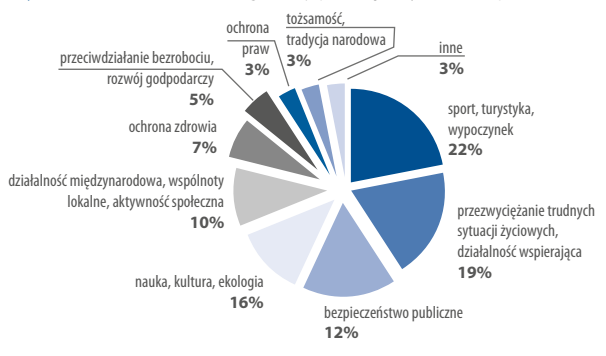
Źródło: dane na podstawie liczby organizacji zarejestrowanych w elektronicznej bazie NGO: www.bazy.ngo.pl

1. Jan Herbst, Jadwiga Przewłocka, *Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych – Raport z badania 2010*, Warszawa 2011.

oraz kultury i edukacji. Niewielki procent organizacji prowadzi działalność na skalę wojewódzką – najczęściej są to organizacje działające lokalnie, na terenie gminy lub powiatu.

Zdecydowana większość stowarzyszeń zajmuje się sportem, turystyką i szeroko rozumianym hobby. Duża liczba NGO zajmuje się kulturą, sztuką, edukacją i wychowaniem. Stowarzyszenia i fundacje działające w obszarze pomocy społecznej i usług socjalnych również są liczną grupą, aczkolwiek jest ich pięć razy mniej niż organizacje zajmujących się sportem.

Wykres 97. Obszar działania organizacji pozarządowych w Małopolsce

Źródło: www.bazy.ngo.pl

12 marca 2010 roku weszła w życie długo oczekiwana nowelizacja ustawy o pożytku publicznym i wolontariacie. Nowelizacja ustawy wprowadziła ciekawe rozwiązania, mające na celu usprawnienie współpracy między samorządem a organizacjami pozarządowymi. Nowością w ustawie są przede wszystkim formy współpracy z samorządem, m.in.: wieloletnie programy współpracy, tryb tzw. „małych grantów” czy inicjatywa lokalna oraz obowiązek konsultacji społecznych. W 2010 roku w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Małopolskiego prowadzone były konsultacje z organizacjami pozarządowymi oraz Małopolską Radą Pożytku Publicznego, m.in. w zakresie programu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz wyznaczenia granic aglomeracyjnych.

Nowe przepisy doprecyzowały możliwość stworzenia konkretnej formy dialogu między samorządem a organizacjami. Zapis o możliwości powoływania Rad Działalności Pożytku Publicznego na różnych szczeblach – w tym rady wojewódzkiej – był odpowiedzią na prośby organizacji, które nie miały podstaw prawnych do ubiegania się o stworzenie takiego organu. Województwo Małopolskie stworzyło – z własnej inicjatywy – taką radę już w 2005 roku, na długo przed nowelizacją ustawy.

2. Formy współpracy Województwa Małopolskiego z organizacjami pozarządowymi

Współpraca finansowa

Od początku swojego istnienia Samorząd Województwa zleca realizację zadań publicznych organizacjom pozarządowym. Ta forma współpracy pomiędzy administracją a organizacjami obywatelskimi nabrała znaczenia wraz z wejściem w życie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, która stworzyła prawne podstawy i procedury przekazywania środków finansowych organizacjom pozarządowym. Od samego początku samorządu województwa przekazane zostało ponad 135 mln zł na wsparcie działań prowadzonych przez NGO.

Tabela 40. Środki finansowe przekazane przez Województwo Małopolskie organizacjom pozarządowym na realizację zadań publicznych w latach 1999-2010 (w zł)

	1999-2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Sport	7 461 000	1 179 000	1 450 000	1 538 000	2 285 000	3 600 000	4 691 000	3 937 000
Kultura	4 362 000	820 000	1 199 000	1 034 000	3 001 000	3 833 000	5 515 000	4 145 000
Ochrona zabytków	3 995 000	450 000	1 100 000	-	4 377 000	6 340 000	8 953 000	4 424 000
Turystyka	505 000	299 000	1 315 000	504 000	900 000	1 318 000	1 660 000	2 050 000
Polityka społeczna	1 225 000	288 000	529 000	517 000	380 000	297 000	300 000	300 000
Edukacja	137 000	20 000	980 000	1 097 000	930 000	1 200 000	1 400 000	1 429 000
Ochrona Zdrowia	-	30 000	32 000	72 000	75 000	-	-	-
Bezpieczeństwo na drogach	-	-	150 000	-	-	-	-	-
Wsparcie org. pozarządowych	-	119 000	245 000	242 000	373 000	375 000	543 000	339 000
Obszary wiejskie i środowisko	-	-	-	59 000	241 000	300 000	500 000	-
Profilaktyka uzależnień	-	37 000	-	138 000	250 000	300 000	347 000	102 000

	1999-2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Działania na rzecz osób niepełnosprawnych (PFRON)	144 000	3 987 000	4 937 000	2 987 000	3 549 000	4 610 000	723 000	685 000
OSP	6 600 000	1 500 000	500 000	564 000	-	-	-	-
Rynek pracy (Fundusz Pracy)	-	-	150 000	150 000	70 000	71 000	-	-
SUMA	24 429 000	8 729 000	12 587 000	8 902 000	16 431 000	22 244 000	24 632 000	17 411 000
					135 365 000			

Źródło: UMWM

W 2010 roku Województwo Małopolskie najczęściej zlecało zadania organizacjom pozarządowym w trybie otwartych konkursów ofert. Ogłoszono 14 otwartych konkursów ofert, w których przekazano do realizacji 734 zadania z dziedziny kultury i sztuki, sportu i turystyki, edukacji, ochrony i promocji zdrowia, pomocy społecznej oraz wsparcia na rzecz III sektora.

Województwo przekazywało również środki finansowe organizacjom pozarządowym w ramach następujących programów:

- › „Małopolska Nasz Region, Nasza Szansa”,
- › PFRON – Dofinansowanie robót budowlanych dotyczących obiektów służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, z wyjątkiem rozbiórki tych obiektów),
- › PFRON – Dofinansowanie kosztów tworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych,
- › Program INTERREG IVC,
- › Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013,
- › Małopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013.

CASE STUDY

Life Festival Oświęcim 2010 – Festiwal Dla Pokoju

Projekt dofinansowany w ramach otwartego konkursu ofert „Mecenate Małopolski” na kwotę 70 tys. zł. To wielokulturowy festiwal muzyczny, będący pomostem pomiędzy tragiczną przeszłością miasta a młodym pokoleniem odbiorców, odpowiedzialnym za przyszłość. To również okazja do prezentacji odmiennych kultur, zwyczajów, światopoglądów, a także różnych nurtów muzycznych. Festiwal odbył się w dn. 17-19 czerwca 2010 roku. We wszystkich wydarzeniach w ramach Festiwalu wzięło udział 15 tys. uczestników.

Podstawą wszelkich działań podejmowanych przez Samorząd Województwa na rzecz organizacji pozarządowych w 2010 roku – oprócz przepisów ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie – był roczny program współpracy Województwa Małopolskiego z organizacjami pozarządowymi. Współpraca polegała przede wszystkim na promowaniu działań organizacji oraz podejmowaniu wspólnych inicjatyw i realizacji zadań publicznych w takich obszarach, jak:

- › pomoc społeczna,
- › podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej, pielęgnowania polskości;
- › działalność na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego;
- › ochrona i promocja zdrowia;
- › działalność na rzecz osób niepełnosprawnych;
- › działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych;
- › nauka, szkolnictwo wyższe, edukacja, oświata i wychowania;
- › wypoczynek dzieci i młodzieży;
- › kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego;
- › wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu;
- › turystyka i krajoznawstwo;
- › promocja i organizacji wolontariatu;
- › przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym;
- › działalność na rzecz III sektora.

Współpraca pozafinansowa oraz promocja organizacji pozarządowych

Małopolska Rada Pożytku Publicznego

Istotną rolę w kształtowaniu społeczeństwa obywatelskiego w województwie odgrywa Małopolska Rada Pożytku Publicznego (MRPP), w skład której wchodzi przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz samorządu. MRPP została powołana w 2005 roku – wyprzedzając zapisy znowelizowanej ustawy OPP w sprawie powoływania rad działalności pożytku publicznego – z inicjatywy samorządu Województwa Małopolskiego, stanowiąc pierwszy tego typu zespół o charakterze opiniodawczo-doradczym samorządu w zakresie realizacji zasady dialogu obywatelskiego, kształtowania właściwej współpracy samorządu województwa z organizacjami pozarządowymi oraz doskonalenia relacji partnerskich obu sektorów w Małopolsce. W 2010 roku tematem przewodnim posiedzeń były: współpraca organizacji pozarządowych z biznesem, tematyka dotycząca wizerunku organizacji pozarządowych, zasady oraz możliwości współpracy samorządów z organizacjami pozarządowymi oraz dokumentów strategiczne dla rozwoju Małopolski, tj.: *Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020* oraz *Program współpracy z organizacjami pozarządowymi na rok 2011*.

Przedstawiciele organizacji pozarządowych uczestniczyli również w pracach innych zespołów doradczych oraz inicjatywnych samorządu, tj.: Małopolskiej Radzie ds. Społeczeństwa Informacyjnego, Małopolskiej Radzie Kombatanatów i Osób Represjonowanych, Radzie ds. Produktów Tradycyjnych, Doradczym Zespole Oceniającym Obiekty Hotelarskie, Podkomitecie Monitorującym PO KL, Podkomitecie Monitorującym MRPO oraz Małopolskiej Radzie Zdrowia Publicznego.

Forum Organizacji Pozarządowych

Małopolskie Forum Organizacji Pozarządowych to nieformalna platforma współpracy i wymiany doświadczeń pomiędzy samorządem a organizacjami pozarządowymi. Forum działa nieprzerwanie od 2003 roku. 16 grudnia 2010 roku odbyło się kolejne XIII Forum pod hasłem „Partnerstwo – przyszłość sektora pozarządowego”, w którym udział wzięło ok. 200 przedstawicieli organizacji pozarządowych. Podczas konferencji rozmawiano o współpracy organizacji pozarządowych z mediami i środowiskiem biznesowym. Omawiano korzyści, jakie wynikają ze współpracy lokalnych przedsiębiorstw z partnerami społecznymi oraz zasad takiej współpracy.

Konkurs dla najlepszych organizacji pozarządowych „Kryształ Soli”

W 2010 roku odbyła się kolejna – VI edycja – Konkursu „Kryształ Soli”, którego głównym celem jest wzmacnianie wizerunku organizacji pozarządowych, promocja działań najlepszych organizacji, popularyzacja „dobrych praktyk” oraz upowszechnianie najlepszych pomysłów. Kapituła Nagrody w listopadzie wyłoniła 5 laureatów i 4 wyróżnionych.

VI edycja Konkursu „Kryształ Soli”

GRAND PRIX 2010

- › Katolickie Centrum Edukacji Młodzieży „KANA” z Tarnowa

Kategoria POLITYKA SPOŁECZNA

- › Laureat: Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „GNIAZDO” ze Starego Sącza
- › Wyróżnienie: Chrześcijańskie Stowarzyszenie Dobroczyńne w Kluczach

Kategoria OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I PRZYRODNICZEGO

- › Laureat: Chrześcijańskie Stowarzyszenia Rodzin Oświęcimskich
- › Wyróżnienie: Krakowskie Towarzystwo Opieki nad Zwierzętami

Kategoria EDUKACJA I NAUKA

- › Laureat: Katolickie Centrum Edukacji Młodzieży „KANA” z Tarnowa
- › Wyróżnienie: Stowarzyszenie Rozwoju Sołectwa Krzywa z Sękowej

Kategoria SPORT, ZDROWIE, TURYSTYKA

- › Laureat: Stowarzyszenie Gmin Babiogórskich z Zawoi
- › Wyróżnienie: Tarnowskie Hospicjum Domowe im. Bł. Fryderyka Ozanama

Kategoria AKTYWIZACJA GOSPODARCZA I OBYWATELSKA

- › Laureat: Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji

Upowszechnianie postaw związanych z wolontariatem – Nagroda „Amicus Hominum”

Konkurs na Nagrodę Samorządu Województwa Małopolskiego dla Osób Działających na Rzecz Dobra Innych „Amicus Hominum” ma na celu wyróżnienie osób prywatnych, które pomagają potrzebującym i swoją bezinteresowną aktywnością wspierają drugiego człowieka. Kapituła Nagrody w 2010 roku uhonorowała 10 osób: 5 laureatów oraz 5 wyróżnionych w pięciu kategoriach.

Konkurs „Amicus Hominum”

Laureat: Grad Prix:

- › Beata i Paweł Dziedzic z Nowego Sącza

Kategoria POLITYKA SPOŁECZNA

- › Laureat: Helena Wiśła z Oświęcimia
- › Wyróżnienie: Anna Suwara z Bochni

Kategoria POLITYKA PRORODZINNA

- › Laureat: Beata i Paweł Dziedzic z Nowego Sącza
- › Wyróżnienie: Stanisław Matras z Limanowej

Kategoria OCHRONA ZDROWIA

- › Laureat: Zofia Michalska z Krakowa
- › Wyróżnienie: Urszula Smok z Krakowa

Kategoria POMOC NIEPEŁNOSPRAWNYM

- › Laureat: Stanisława Jastrząb z Dąbrowy Tarnowskiej
- › Wyróżnienie: Ks. Proboszcz Dziekan Marek Wójcik z Niedźwiedzy

Kategoria EDUKACJA I WYCHOWANIE

- › Laureat: Wanda Silezin z Krakowa
- › Wyróżnienie: Ks. Proboszcz Zygmunt Bochenek z Brzeska

W 2010 roku przy współpracy z TVP 3 o/Kraków powstał cykl reportaży emitowanych w telewizji regionalnej o Laureatach Nagrody „Amicus Hominum” 2009 oraz o Laureacie Grand Prix 2010 konkursu „Kryształ Soli”. Głównym zadaniem tego przedsięwzięcia była nie tylko promocja organizacji pozarządowych oraz wolontariatu, ale przede wszystkim budowa pozytywnego wizerunku NGO i promocja dobrych przykładów. Oprócz minireportaży opracowano i wydrukowano 800 sztuk wydawnictwa promującego laureatów i wyróżnionych konkursu „Kryształ Soli 2009”.

W ramach wzmocnienia wizerunku małopolskich organizacji pozarządowych Marszałek Województwa Małopolskiego w 2010 roku objął swoim patronatem ok. 500 przedsięwzięć i projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe. Udzielane były również liczne rekomendacje dla organizacji pozarządowych, wspierające m.in. starania organizacji w ubieganiu się o środki pozabudżetowe województwa.

Kampania „Zostaw uśmiech w Małopolsce”

W 2010 roku odbyła się III edycja kampanii „Zostaw uśmiech w Małopolsce”, której celem jest popularyzacja i promocja idei odpisu 1% należnego podatku na rzecz małopolskich organizacji pożytku publicznego. W jej ramach wspólnie z partnerami kampanii kolportowane były w Małopolsce plakaty i broszury promocyjno-informacyjne, zachęcające do przekazania odpisu 1% należnego podatku dochodowego organizacjom pożytku publicznego z Małopolski. Broszura zawierała informacje jak przekazać 1% oraz wykaz małopolskich

WIĘCEJ INFORMACJI

www.1procentwmalopolsce.pl – strona internetowa zawierająca informacje nt. kampanii Województwa Małopolskiego, zachęcającej do odpisu 1% podatku. Zawiera m.in. informację na temat procedury odpisu, rozbudowaną wyszukiwarkę małopolskich organizacji pożytku publicznego, aktualności nt. mechanizmu odpisu oraz raporty i analizy dotyczące mechanizmu odpisu 1%.

organizacji pożytku publicznego uprawnionych do jego otrzymania i 9 kwietnia 2010 roku – w nakładzie 16 500 egzemplarzy – została dołączona w formie insertu do wydania „Gazety Krakowskiej”.

Dane przekazane przez Izbę Skarbową w Krakowie pokazują, że w stosunku do ubiegłego roku prawie dwukrotnie wzrosła liczba Małopolan, którzy przekazali odpis 1% podatku na rzecz organizacji pożytku publicznego. W 2010 roku odpis zadeklarowało 743 620 podatników z Małopolski na łączną kwotę 31 545 046,03 zł (2009 roku: 373 071 podatników, kwota 23 682 580,82 zł). Natomiast z ogólnopolskich szacunków Ministerstwa Finansów, dotyczących odpisu 1% podatku wynika, że w 2010 roku ponad 8,5 mln Polaków dokonało odpisu 1% podatku na łączną kwotę 357 100 000 zł.

Samorządowa Akademia Współpracy

Z myślą o organizacjach pozarządowych Fundacja Biuro Inicjatyw Społecznych w partnerstwie z Województwem Małopolskim zorganizowała projekt pn. „Samorządowa Akademia Współpracy”. Głównym celem przedsięwzięcia było poszerzenie zakresu i jakości współpracy pomiędzy samorządami lokalnymi a lokalnymi organizacjami pozarządowymi. Projekt zawierał kompleksowy program edukacyjny w zakresie wypracowania i usprawnienia procedur współpracy z organizacjami pozarządowymi dla wybranych czternastu pracowników samorządów odpowiedzialnych za współpracę z sektorem pozarządowym.

Pozostałe formy współpracy międzysektorowej w 2010 r.:

- › wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności i współdziałania w celu zharmonizowania tych kierunków,
- › wsparcie organizacyjne, m.in. pomoc administracyjna, nieodpłatne udostępnianie lokali organizacjom na działalność statutową, udostępnianie materiałów i sprzętów, urządzeń na potrzeby organizacji,
- › współpraca w sferze programowej, planowanie oraz realizacja wspólnych przedsięwzięć, np.: konferencje, szkolenia, warsztaty,
- › promocja działalności pożytku publicznego i pomiotów działających w tym obszarze,
- › pomoc w nawiązywaniu kontaktów krajowych i międzynarodowych,
- › konsultacje telefoniczne oraz punkty poradnictwa,
- › pomoc w zakładaniu organizacji pozarządowych,
- › tworzenie banków danych o organizacjach pozarządowych,
- › projekty partnerskie.

3. Integracja środowisk kombatanckich na terenie województwa małopolskiego

W 2010 roku Samorząd Województwa Małopolskiego aktywnie współdziałał ze stowarzyszeniami kombatanckimi i osób represjonowanych oraz innymi organizacjami społecznymi z terenu województwa małopolskiego, które w swoich zadaniach statutowych mają utrwalanie pamięci narodowej. 11 lutego 2010 roku powołana została Małopolska Rada Kombatanckich i Osób Represjonowanych, licząca obecnie 34 członków, która działa jako organ opiniotwórczo-doradczy Zarządu Województwa Małopolskiego.

Współpracowano z organami administracji samorządowej i państwowej (Urzędem do Spraw Kombatanckich i Osób Represjonowanych w Warszawie, Instytutem Pamięci Narodowej, Wojewódzkim Komitetem Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa w Krakowie) oraz Wojskiem Polskim, Kuratorium Oświaty i licznymi szkołami, m.in. przy organizacji obchodów uroczystości patriotycznych.

Z budżetu Województwa Małopolskiego – w ramach obchodów rocznic historycznych – zrealizowane zostały następujące przedsięwzięcia: produkcja dwóch filmów dokumentalnych *Burza w Okręgu Krakowskim* oraz *W imię prawa*. Obywatelskie Inicjatywy Ustawodawcze „Solidarność”; publikacja *Samorządowcy w Małopolsce 1990-2010*; organizacja plenerowej wystawy „Polacy na Syberii”. Samorząd Województwa Małopolskiego udzielił także wsparcia organizacyjnego i finansowego na realizację Międzynarodowych spotkań młodzieży Europy w 30-lecie powstania NNZZ „Solidarność”.

Ponadto Samorząd Województwa Małopolskiego wdrożył w 2010 roku program pod nazwą „Szpitale Przyjazne Kombatanckim”. Ma on na celu upowszechnienie wśród pracowników jednostek ochrony zdrowia województwa małopolskiego wiedzy na temat ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, a w rezultacie poprawę dostępności, jakości i organizacji usług zdrowotnych oraz zapewnienie

realizacji prawa do korzystania ze świadczeń zdrowotnych poza kolejnością, dającego poczucie bezpieczeństwa, szacunku i godnych warunków leczenia inwalidom wojennym, kombatantom i osobom represjonowanym. Do programu zaproszono 42 szpitale województwa małopolskiego, w tym: 12 szpitali wojewódzkich, 20 szpitali powiatowych, 6 szpitali branżowych oraz 4 szpitale niepubliczne.

4. Rozwój ekonomii społecznej w Małopolsce

W Małopolsce aktywnie rozwija się ekonomia społeczna o czym świadczą m.in. Pierwsze Ogólnopolskie Spotkania Ekonomii Społecznej oraz powołanie pierwszego w kraju „Małopolskiego Paktu na rzecz Ekonomii Społecznej”. Kwestie związane z polityką społeczną są również wpisane w dokumenty strategiczne Województwa Małopolskiego: w *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2007-2013* Obszar V. Spójność wewnątrzregionalna. Kierunek Polityki V. 2 – Integrująca polityka społeczna oraz w *Regionalnym Programie Polityki Społecznej dla Małopolski na lata 2009-2013*.

W 2010 roku – dzięki dostępności funduszy unijnych – zrealizowano w Małopolsce szereg projektów dotyczących ekonomii społecznej, m.in.: projekt systemowy „Akademia Rozwoju Ekonomii Społecznej (ARES)”, w ramach którego działał Punkt Informacyjno-Konsultacyjny przy Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej. Punkt informacyjny oferował wsparcie szkoleniowo-doradcze w zakresie opracowywania biznesplanów, zarządzania, prawa, finansów dla organizacji pozarządowych chcących uruchomić przedsiębiorstwo społeczne.

Ponadto w 2010 roku rozpoczęto realizację projektu pn. „Sieć MOWES – Małopolskie Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej na rzecz wzmocnienia potencjału i rozwoju sektora ES w regionie”, który adresowany jest do organizacji pozarządowych nieprowadzących działalności gospodarczej oraz osób fizycznych chcących założyć działalność gospodarczą w Małopolsce. Projekt był realizowany przez Fundację im. Hetmana Jana Tarnowskiego, Fundację Biuro Inicjatyw Społecznych, Stowarzyszenie Sądecki Uniwersytet Trzeciego Wieku oraz Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji.

CASE STUDY

Program „Warto Pamiętać”

W 2009 i 2010 roku Małopolski Instytut Kultury zrealizował program „Warto pamiętać”, który stanowił cykl przedsięwzięć kulturalnych, edukacyjnych oraz artystycznych, związanych z obchodami rocznic historycznych. Przedsięwzięcia te realizowane były przez partnerów publicznych i społecznych z terenu Małopolski, przy wsparciu finansowym Województwa Małopolskiego, które w 2010 roku wyniosło 480 tys. zł. Celem Programu było budowanie postaw nowoczesnego patriotyzmu, integrowanie mieszkańców Małopolski w oparciu o dziedzictwo historyczne oraz organizowanie wydarzeń, w których mieszkańcy Małopolski mogli aktywnie uczestniczyć.

CASE STUDY

„U Pana Cogito”

Trzygwiazdkowy pensjonat i restauracja „U Pana Cogito” w Krakowie jest modelowym przykładem przedsiębiorstwa społecznego. Projekt powstał dzięki Stowarzyszeniu Rodzin Zdrowie Psychiczne oraz Stowarzyszeniu na rzecz Rozwoju Psychiatrii i Opieki Środowiskowej, przy współpracy ze środowiskiem lokalnym. Przedsiębiorstwo zatrudnia 30 osób – w tym 21 chorujących psychicznie. Osoby zdrowe wspierają osoby po przejściach, pomagają im rozwiązywać codzienne problemy oraz uczą ich, jak postępować w trudnych sytuacjach. Do codziennych obowiązków pracowników należy: praca w recepcji i restauracji, sprzątanie pokoi oraz praca w ogrodzie. Dodatkowo każdemu pracownikowi, w ramach czasu pracy, przysługuje dziennie minimum godzina rehabilitacji w specjalnie przygotowanych w tym celu pomieszczeniach, które zajmują ok. 35% powierzchni pensjonatu. Zyski z działalności przedsiębiorstwa trafiają w całości na zakładowy fundusz aktywności i mogą być wykorzystane wyłącznie na działalność rehabilitacyjną, w tym na opiekę medyczną, turnusy, obozy, wycieczki.

GOSPODARKA

Potencjał gospodarczy

Opracowanie: Agnieszka Górniak, Bartosz Józefowski, Marcin Kopec

PODSUMOWANIE

- › Wartość wytworzonego w województwie małopolskim produktu krajowego brutto została oszacowana na 101 891 mln zł w 2009 roku i 109 896 mln zł w 2010 roku (wzrost o 7,9%). Kontrybucja województwa małopolskiego w krajowy PKB wzrosła z 7,3% w 2004 roku do 7,4% w 2008 roku – szacuje się, że w 2009 roku udział ten wzrósł do 7,6%, a w 2010 roku do 7,7%.
- › Szacuje się, że w 2010 roku inwestorzy zagraniczni zaangażowali na terenie województwa małopolskiego 801,8 mln USD. Skumulowana wartość nakładów zagranicznych w okresie 1989-2010 przekroczyła w Małopolsce 14 mld USD. W Małopolsce na koniec 2010 roku było zarejestrowanych 3 736 spółek z udziałem kapitału zagranicznego, o 4,8% więcej niż rok wcześniej. Na obszarze trzech powiatów: Krakowa, powiatu krakowskiego i powiatu brzeskiego poniesiono 2/3 wszystkich nakładów w 2010 roku, z czego na miasto Kraków przypadło 47% całkowitej sumy inwestycji.
- › W maju oraz czerwcu 2010 roku przez województwo małopolskie przeszły dwie fale powodziowe. Bezpośrednimi skutkami powodzi dotkniętych zostało 61 gmin województwa małopolskiego, leżących w granicach 11 powiatów i wszystkich 3 miast na prawach powiatu. Straty w mieniu użyteczności publicznej szacowane były na 3 mld zł. Jednocześnie Małopolska otrzymała 157 mln zł z Unijnego Funduszu Solidarności, pomoc rządową, co w połączeniu ze środkami przedsiębiorstw i mieszkańców, przeznaczonymi na usuwanie skutków powodzi, skutkowało wzrostem strony popytowej gospodarki (wzrost konsumpcji), wpływając na czasowe ożywienie gospodarki.
- › W 2010 roku w REGON zarejestrowano 331,4 tys. podmiotów gospodarczych (wzrost o 5,5% do 2009 roku, w tym mikroprzedsiębiorstw – o 5,8%, podmiotów małych – o 1,4%, a średnich i dużych – łącznie o 0,9%).

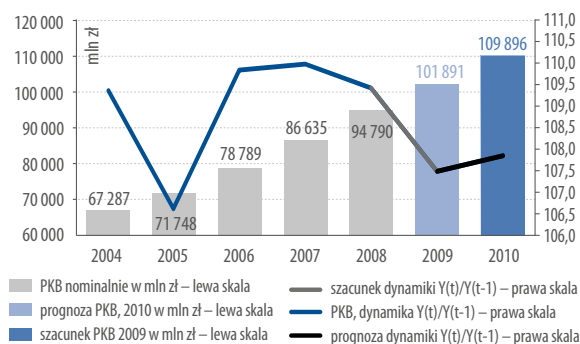
1. Produkt krajowy brutto

Zgodnie z szacunkami, wartość wytworzonego w 2009 roku w województwie małopolskim produktu krajowego brutto wyniosła 101 891 mln zł.

Produkt krajowy brutto, wytworzony w 2010 roku w województwie małopolskim, szacowany jest na 109 896 mln zł, co oznacza, że był on o 7,9% wyższy niż w 2009 roku.

W efekcie spowolnienia krajowej gospodarki w okresie 2008-2009, dynamika produktu krajowego brutto w ujęciu nominalnym w 2009 roku uległa ograniczeniu: z 9,4% w 2008 roku do 7,5% w 2009 roku.

Wykres 98. Produkt krajowy brutto województwa małopolskiego w latach 2004-2008, szacunki dla 2009 roku oraz prognoza na 2010 rok

Źródło: Szacunki PKB w 2009 roku dla województwa małopolskiego z elementami prognozy na 2010 rok, Małopolskie Obserwatorium Gospodarki, 2010

WIĘCEJ INFORMACJI

Produkt krajowy brutto stanowi miarę rozwoju gospodarczego. Przyjęta przez GUS metodologia powoduje, że dane publikowane są z dużymi opóźnieniami. W szczególności dotyczy to Rachunków Regionalnych, czyli danych o PKB generowanym przez województwa – publikowane są one z dwuletnim opóźnieniem.

Więcej informacji o PKB w województwie małopolskim, porównanie do wybranych województw, założenia metodologiczne szacunków znaleźć można w raporcie Małopolskiego Obserwatorium Gospodarki *Szacunki PKB w 2009 roku dla województwa małopolskiego z elementami prognozy na 2010 rok*, będącym częścią Barometru Społeczno-Gospodarczego Małopolski. Raport stanowi próbę szacowania PKB na poziomie regionów za 2009 rok oraz prognozowania na 2010 rok.

Więcej informacji: www.gospodarka.obserwatoria.małopolska.pl

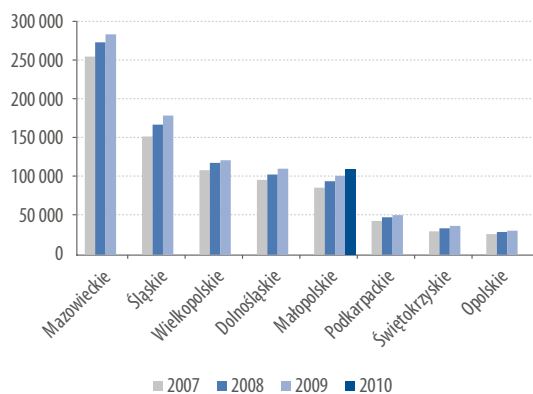
Kontrybucja województwa małopolskiego w krajowy PKB wzrosła z 7,3% w 2004 roku do 7,4% w 2008 roku. Szacuje się, że w 2009 roku udział ten wzrósł do 7,6%, a prognoza kontrybucji województwa małopolskiego w krajowy PKB na 2010 rok to 7,7%.

W 2009 roku przeciętny poziom produktu krajowego brutto w przeliczeniu na jednego mieszkańca wzrósł w stosunku do 2008 roku o 2 014 zł i wyniósł 30 892 zł.

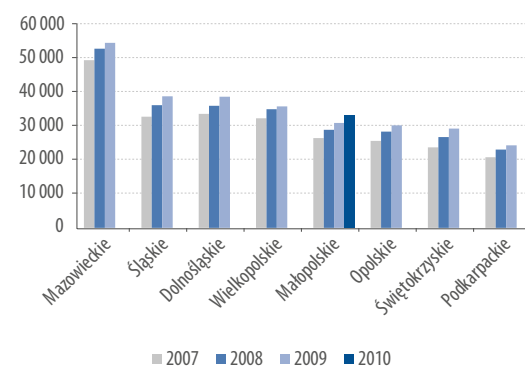
Zgodnie z szacunkami, w 2010 roku produkt krajowy brutto na jednego mieszkańca wzrósł w porównaniu do 2009 roku o 2 336 zł, osiągając poziom 33 228 zł.

Dynamika wzrostu wielkości PKB województwa małopolskiego *per capita* w 2009 roku w stosunku do 2008 roku spadła do 7,1%, jednak szacuje się przyspieszenie tempa wzrostu małopolskiego PKB w przeliczeniu na mieszkańca w 2010 roku do 7,6% w porównaniu z 2009 rokiem.

Wykres 99. Wartość wytworzonego PKB w wybranych województwach w latach 2007-2009, prognoza PKB dla województwa małopolskiego na 2010 rok (w zł)

Wykres 100. Wartość PKB na 1 mieszkańca w wybranych województwach w latach 2007-2009 oraz prognoza PKB *per capita* na 2010 rok dla województwa małopolskiego (w zł)

Źródło: *Szacunki PKB w 2009 roku dla województwa małopolskiego z elementami prognozy na 2010 rok*, Małopolskie Obserwatorium Gospodarki, 2010

2. Atrakcyjność inwestycyjna

Jako czynniki wpływające na atrakcyjność inwestycyjną województwa wskazać można: dostępność transportową, zasoby i koszty pracy, rynek zbytu, infrastrukturę gospodarczą, infrastrukturę społeczną, bezpieczeństwo powszechne oraz aktywność województw wobec inwestorów. Czynniki, o których mowa, dotyczą zarówno specyficznych cech danego obszaru, które zmieniają się w czasie bardzo powoli, jak również tych dających się zmienić stosunkowo łatwo i szybko.

Małopolska w 2010 roku wypadła bardzo dobrze w rankingu atrakcyjności inwestycyjnej IBnGR, zajmując w ogólnej klasyfikacji 4. miejsce w kraju. Jest to awans o jedną pozycję w stosunku do 2009 roku, w którym miejsce 4. w rankingu zajmowane było przez województwo wielkopolskie. Pełny ranking atrakcyjności inwestycyjnej województw przedstawiono w tabeli.

Tabela 41. Atrakcyjność inwestycyjna województw w 2010 roku

Lokata	Województwa według atrakcyjności inwestycyjnej	Lokata w rankingu ogólnopolskim w poszczególnych kryteriach						Aktywność woj. wobec inwestorów
		Dostępność transportowa	Zasoby i koszty pracy	Rynek zbytu	Infrastruktura gospodarcza	Infrastruktura społeczna	Bezpieczeństwo powszechne	
1.	śląskie	4	1	2	2	1	16	6.
2.	dolnośląskie	1	5	4	1	3	15	1.
3.	mazowieckie	3	13	1	3	4	13	3.
4.	małopolskie	7	2	5	5	2	10	5.
5.	wielkopolskie	2	3	8	6	10	7	4.
6.	zachodniopomorskie	6	8	6	9	6	12	2.
7.	łódzkie	9	4	11	7	7	9	8.
8.	pomorskie	11	10	3	11	5	14	7.
9.	opolskie	8	12	9	4	14	5	9.
10.	lubuskie	5	11	7	12	8	11	10.
11.	kujawsko-pomorskie	10	6	10	14	9	8	14.
12.	podkarpackie	14	7	14	8	12	1	13.
13.	warmińsko-mazurskie	13	14	12	16	11	6	11.
14.	świętokrzyskie	12	9	15	15	13	2	16.
15.	lubelskie	15	15	16	10	16	3	12.
16.	podlaskie	16	16	13	13	15	4	15.

Źródło: *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2010*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2010

Pozytywny jest nie tylko awans Małopolski w rankingu, ale także struktura ocen w poszczególnych grupach czynników. Do mocnych stron województwa można zaliczyć kapitał ludzki i koszty pracy oraz infrastrukturę społeczną. Dobrze prezentują się też na tle reszty kraju rynek zbytu, infrastruktura gospodarcza i aktywność województwa wobec inwestorów. W 2008 roku aktywność województwa wobec inwestorów była klasyfikowana przez ekspertów IBnGR na 11. miejscu w Polsce, w 2009 roku na 7. miejscu, a w roku 2010 roku na 5. Awans ten pokazuje jak poważnie traktuje się w Małopolsce inwestorów i świadczy o skuteczności wielu projektów i inicjatyw na rzecz podwyższenia atrakcyjności województwa. W raporcie IBnGR nisko oceniana jest dostępność transportowa Małopolski. Trudności w budowie sieci autostrad oraz szybkiej kolei w całym kraju, a także ukształtowanie geograficzne województwa sprawiają, że zmiany w tym obszarze są powolne. Bolączką najbardziej atrakcyjnych województw w kraju jest niski poziom bezpieczeństwa powszechnego – pozycja Małopolski (miejsce 10) jest lepsza niż pozostałych liderów rankingu, ale wciąż jest to obszar rozwojowy dla województwa.

Dobre wyniki Małopolski są wzmacniane przez wizerunek inwestycyjny Polski. Konferencja ONZ ds. Handlu i Rozwoju opublikowała w lipcu 2011 roku *World Investment Report 2011*. Oprócz prognozy wzrostu przepływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych na świecie, raport prezentuje ranking najbardziej atrakcyjnych lokalizacji biznesu. Polska znalazła się w tym rankingu na 6. miejscu zaraz za państwami tzw. BRIC (Brazylia, Rosja, Indie i Chiny) oraz USA¹. W raporcie cytowane są wyniki rankingu *Global Services, Destination Compendium 2010*,

1. United Nations Conference on Trade and Development, *World Investment Report 2011. Non-Equity Modes of International Production and Development*, United Nations, Switzerland 2011.

WIĘCEJ INFORMACJI

Atrakcyjność inwestycyjna regionu to zdolność regionu do przyciągania inwestycji krajowych i zagranicznych. Z punktu widzenia sytuacji gospodarczej województwa jest to jeden z najważniejszych czynników rozwoju. Trudno mówić w tym kontekście o jednym wskaźniku – należy rozpatrywać raczej wiele czynników składających się na atrakcyjność inwestycyjną. Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową (IBnGR) wyspecjalizował się w badaniu atrakcyjności inwestycyjnej województw i od kilku lat publikuje raport na ten temat:

Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów polski 2010, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2010 (www.ibngr.pl)

w którym Kraków znalazł się na 1. miejscu listy najatrakcyjniejszych miast dla lokalizacji usług outsourcingowych, spośród rynków rosnących (*emerging cities*). W rankingu Kraków wyprzedził m.in. Pekin, Buenos Aires, Kair czy Sao Paolo². Dobry wizerunek stolicy województwa jest ważnym elementem atrakcyjności inwestycyjnej całego regionu. Należy odnotować także pozycję „marki Kraków”, wykazaną w badaniu 86 polskich miast Magnetyzm Miast. Z siedmiu kategorii, takich jak atrakcyjność turystyczna, biznesowa, kulturalna, natury, czy komfort życia, Kraków aż w 6 znajduje się w pierwszej trójce, a w 5 z nich na 1. miejscu³.

Dla atrakcyjności inwestycyjnej województwa ważna jest silna pozycja podregionu oświęcimskiego. Zazwyczaj najbardziej atrakcyjne są dla inwestorów obszary zlokalizowane blisko stolicy województwa. Jest to naturalny trend obserwowalny prawie w całym kraju. Co ciekawe, w przypadku inwestycji przemysłowych podregion oświęcimski został przez ekspertów IBnGR oceniony nawet nieco lepiej niż podregion krakowski. Wprawdzie różnica jest niewielka, ale pozwoliła na uplasowanie się podregionu oświęcimskiego na 8. miejscu w kraju w tej kategorii, tuż przed podregionem krakowskim, który zajął 9. miejsce. W pozostałych kategoriach (usługi i działalność zaawansowana technologicznie) nie doszło do zmian w stosunku do wcześniejszych raportów. W skali kraju naturalnie wyróżnia się okręg krakowski, który jest czwartym najbardziej atrakcyjnym podregionem dla usług i drugim dla działalności zaawansowanej technologicznie w całym kraju. Oceny wszystkich podregionów województwa małopolskiego przedstawia tabela.

Tabela 42. Atrakcyjność inwestycyjna podregionów małopolskich w 2010 roku

Podregion	Atrakcyjność inwestycyjna dla działalności... (skala 1-5, gdzie 5 oznacza bardzo wysoką atrakcyjność)		
	Przemysłowej	Usługowej	Zaawansowanej technologicznie
Krakowski	5	5	5
Oświęcimski	5	3	3 (+1 vs 2009 rok)
Tarnowski	2	3	2
Nowosądecki	1	2	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2010*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2010

3. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne

Skumulowana wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych⁴ (BIZ) zrealizowanych na terenie Małopolski w okresie 1989-2010 przekroczyła 14 mld USD, czyli 4 245 USD w przeliczeniu na 1 mieszkańca regionu; średnia dla Polski wynosi 4 606 USD na mieszkańca. W 2010 roku inwestorzy zagraniczni zaangażowali na terenie województwa małopolskiego 801,8 mln USD (605,3 mln EUR)⁵. Wielkość nakładów zagranicznych była niższa

o 1/3 od wartości z 2009 roku. Zmniejszenie się strumienia inwestycji nie dotyczy tylko województwa małopolskiego – tendencja ta obserwowana jest w szerszej skali geograficznej. W przypadku Polski, jak wskazują wstępne dane opublikowane przez PAIiZ, w 2010 roku zaangażowanie przedsiębiorców zagranicznych było o 1/4 mniejsze niż w 2009 roku. Znaczące obniżenie nakładów jest wynikiem globalnego kryzysu gospodarczego, który dotknął m.in. gospodarki krajów będących głównym źródłem strumienia inwestycji w Polsce i Małopolsce.

WIĘCEJ INFORMACJI

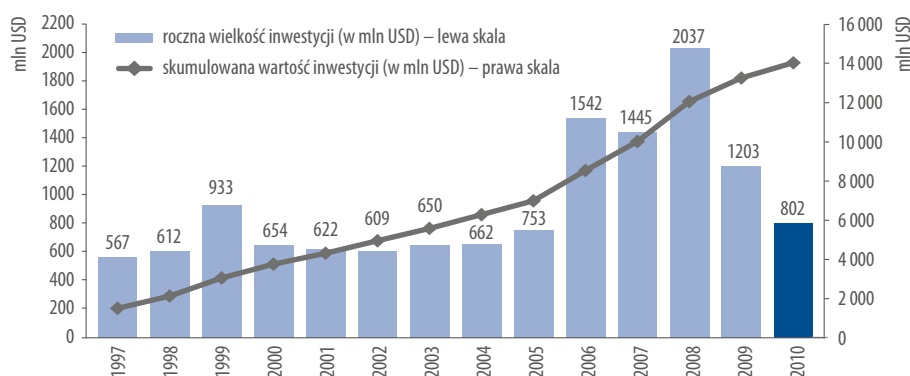
Więcej informacji o bezpośrednich inwestycjach zagranicznych w Małopolsce w raportach dostępnych na stronie Małopolskiego Obserwatorium Gospodarki: www.gospodarka.obserwatoria.malopolska.pl

2. Za: United Nations Conference on Trade and Development, *World Investment Report 2011. Non-Equity Modes of International Production and Development*, United Nations, Switzerland 2011.

3. *BrandAsset™ Valuator Newsletter Nr 13*, publikacja internetowa na: <http://blog.magnetyzmmiast.eu>, badanie prowadzone przez Young & Rubicam Brands oraz KB Pretendent Sp. z o.o.

4. Dane szacunkowe przygotowane przez zespół Zakładu Rozwoju Regionalnego Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego pod kierunkiem prof. dr hab. Bolesława Domańskiego.

5. 81,7% prezentowanych wartości inwestycji obliczono dzięki informacjom podanym przez przedsiębiorców – w postaci ankiet, rocznego sprawozdania finansowego z działalności lub też ujawnionych kwot przejęć. Pozostałe nakłady zostały oszacowane. Przeliczenia z USD na EUR dokonano w oparciu o średnioroczny kurs tych walut według danych Narodowego Banku Polskiego.

Wykres 101. Wartość inwestycji zagranicznych w województwie małopolskim do końca 2010 roku

Źródło: dane z Zakładu Rozwoju Regionalnego Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ

W województwie małopolskim na koniec 2010 roku zarejestrowanych było 3 736 spółek z udziałem kapitału zagranicznego, czyli o 4,8% więcej niż rok wcześniej. Podobnie jak w latach poprzednich dynamika wzrostu liczby spółek z udziałem kapitału zagranicznego była w Małopolsce w 2010 roku wyższa niż analogiczna wartość dla Polski. Oprócz tego działają na terenie województwa liczne oddziały firm zagranicznych posiadające siedzibę poza Małopolską. O specyfice 2010 roku (jak i roku poprzedniego) świadczy struktura inwestycji według typu nakładów. Środki zaangażowane w przejęcia prywatnych podmiotów stanowiły 21% łącznych inwestycji, czyli istotnie mniej niż w okresie bezpośrednio poprzedzającym globalny kryzys, kiedy to przekraczały 30%. Równocześnie brak było przedsięwzięć związanych z prywatyzacją spółek skarbu państwa, poza jedną małą transakcją (0,16 mln USD). Przeważały nakłady w nowe przedsięwzięcia – *greenfield* (połowa wszystkich nakładów w 2010 roku), przy czym zdecydowaną większość kapitału przeznaczono na rozwój placówek uruchomionych w latach wcześniejszych. Udział dodatkowych nakładów na podmioty sprywatyzowane lub przejęte wcześniej wyniósł 29% całkowitych inwestycji. Podobnie zatem jak w Polsce, największy udział miały zyski reinwestowane (zatrzymane) w przedsiębiorstwach.

Zidentyfikowano 111 inwestorów, którzy w 2010 roku ponieśli nakłady w wysokości co najmniej 1 mln USD. Wśród nich dwóch inwestorów zaangażowało kapitał większy niż 50 mln USD, a szesnastu powyżej 10 mln USD. Największą sumę – ponad 100 mln USD – wydatkował amerykański F&P Holding, właściciel grupy Can-Pack (produkcja opakowań z metali). Słowacko-czeski fundusz Penta Investment wydał ponad 70 mln USD na przejęcie firm Igloktrak, Lewil-Igloktrak i Scott (produkcja i dystrybucja mrożonej żywności). Innym wielkim przejęciem było kupno za 41 mln USD biurowca Avatar w Krakowie przez Sazora Investment ze Szwecji, a ponadto zakupy akcji Grupy Kęty (produkcja metali) przez brytyjską korporację Aviva. Tradycyjnie wysoka wartość reinwestowanych nakładów – każdorazowo przekraczająca 10 mln USD – charakteryzuje wiodących inwestorów przemysłowych w regionie. Należą do nich: brytyjsko-luksemburski koncern ArcelorMittal (produkcja metali), francuskie korporacje Electricité de France (wytwarzanie energii elektrycznej) i Valeo (części samochodowe), amerykański Philip Morris (produkcja papierosów), duński Carlsberg (produkcja piwa) oraz czeski ČEZ (elektrownia Skawina). Wśród nowych obiektów – ukończonych lub będących w trakcie budowy w 2010 roku – najbardziej kapitałochłonne są realizowane w Krakowie przedsięwzięcia hiszpańskiej firmy Neinver (centrum handlowe) oraz węgiersko-austriackiego konsorcjum TriGranit (biurowce B2B).

Poza stolicą województwa wśród inwestycji *greenfield* wyróżniają się: nowy zakład amerykańskiej firmy Woodward Governor (urządzenia do sterowania procesami przemysłowymi) w Niepołomicach oraz znajdujący się w początkowej fazie realizacji w 2010 roku kompleks Cracow Airport Logistics Centre w Modlniczce. Ta ostatnia inwestycja, finansowana przez brytyjską grupę Goodman, w perspektywie kilku najbliższych lat będzie największym przedsięwzięciem *greenfield* w województwie małopolskim zrealizowanym poza Krakowem.

Duże nakłady poniosły także korporacje międzynarodowe zajmujące się handlem hurtowym i detalicznym – szwedzka Ikea (rozbudowa obiektu w Krakowie), brytyjski KingFisher (rozwój sieci hipermarketów budowlanych Castorama) i niemieckie Metro (m.in. nowa inwestycja sieci hurtowej Makro Cash&Carry). Do wiodących

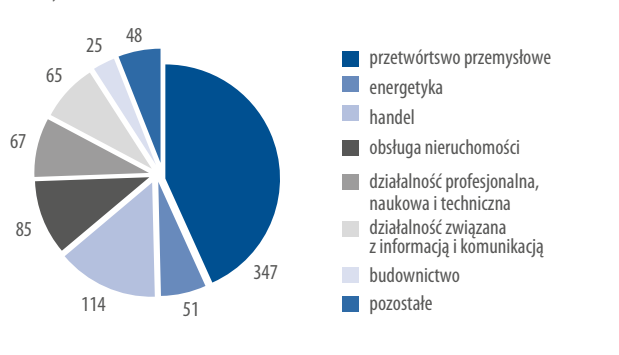

inwestorów w 2010 roku należeli ponadto portugalska grupa Mota-Engil (budownictwo), amerykański General Electric – właściciel banku BPH oraz niemiecki T-Mobile (sieć telefonii komórkowej).

Przeważająca część zaangażowanego w 2010 roku kapitału pochodzi z krajów europejskich (73%), w tym głównie z krajów tzw. „starej UE” (58%). Blisko 1/4 strumienia inwestycji przypada na Amerykę Północną, głównie USA. Udział pozostałych części globu – w tym kapitału międzynarodowego – jest nieznaczny: łącznie przypada nań 3,2%, z czego *gros* to nakłady krajów azjatyckich. Krajem – źródłem największych inwestycji w 2010 roku były Stany Zjednoczone (23,5%), a następnie Wielka Brytania⁶ (12,6%), Francja i Niemcy (po około 10%). Wysokie zaangażowanie cechowało ponadto inwestorów słowackich i szwedzkich (po około 9%), a nieco mniejsze niderlandzkich oraz z krajów Półwyspu Iberyjskiego (między 3 a 4% łącznych nakładów w 2010 roku). Powyżej 10 mln USD napłynęło do Małopolski z Węgier, Danii, Czech, Austrii i Szwajcarii, a niewiele mniej z Izraela. W sumie na wymienione 15 krajów przypada aż 95% inwestycji poniesionych przez inwestorów zagranicznych w Małopolsce w 2010 roku.

Najwięcej środków – 398 mln USD, czyli połowa całkowitych nakładów – zostało ulokowanych w podmiotach zajmujących się działalnością przemysłową, przede wszystkim zaś w przetwórstwie przemysłowym (347 mln USD), a następnie w energetyce (51 mln USD). Do handlu trafiło 114 mln USD, czyli 15% całkowitych inwestycji. Wśród pozostałych branż usługowych największe inwestycje przypadły na działalności związane z obsługą nieruchomości (85 mln USD), a następnie działalnością profesjonalną, naukową i techniczną (67 mln USD) oraz te związane z informacją i komunikacją (65 mln USD). W przedsiębiorstwa budowlane zainwestowano 25 mln USD, co stanowiło 3% łącznych nakładów w 2010 roku.

Wykres 102. Szacunkowe wartości nakładów bezpośrednich inwestycji według branży działalności w 2010 roku (w mln USD)

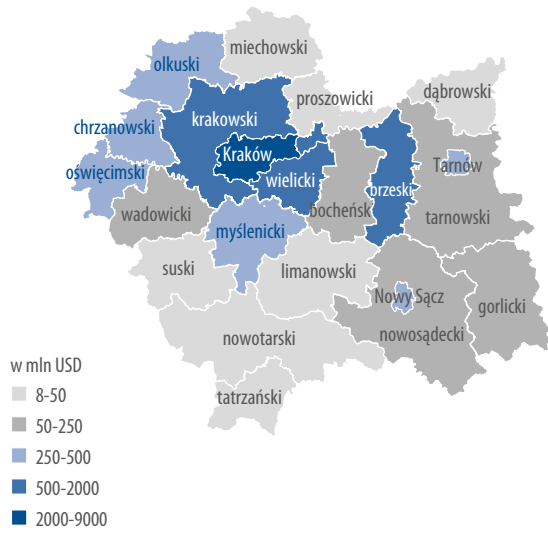
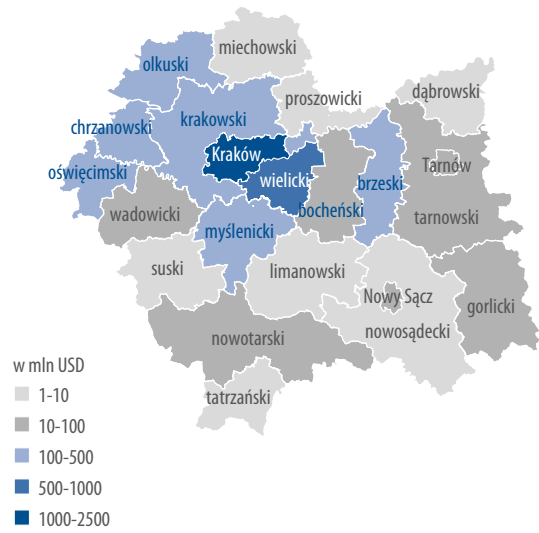

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Zakładu Rozwoju Regionalnego Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ

Nakłady inwestorów zagranicznych w przestrzeni województwa rozłożone są bardzo nierównomiernie. W latach 1989-2009 największą kumulację nakładów obserwuje się na obszarze powiatu Kraków, gdzie zostało zlokalizowanych 65,63% ich wartości na łączną sumę 8 528,8 mln USD. Kolejnymi powiatami charakteryzującymi się wyższymi od przeciętnej nakładami bezpośrednich inwestycji są powiat krakowski, brzeski i wielicki. Na ich obszarze w latach 1989-2009 skumulowana wartość inwestycji wyniosła 2 065,7 mld USD, co stanowi niecałe 16% wszystkich zainwestowanych nakładów, z czego na terenie samego powiatu krakowskiego wartość ta wyniosła 1 004,5 mln USD, a w dwóch pozostałych powiatach reszta wartości rozkłada się w miarę równomiernie tzn.: 584,7mln USD i 512,5 mln USD. Na terenie pozostałych 18 powiatów łączna wartość zainwestowanego przez inwestorów zagranicznych kapitału wyniosła niecałe 2 400 mln USD, z czego na terenach 7 powiatów przekroczyła 100 mln USD, i tak w powiecie chrzanowskim zainwestowano 334,5 mln USD, w Nowym Sączu 315,5 mln USD, w oświęcimskim 309,7 mln USD, w olkuskim 308,6 mln USD, w Tarnowie 256,1 mln USD, myślenickim 256 mln USD i powiecie bocheński 169,3 mln USD.

Inwestycje typu *greenfield* stanowią niecałe 35% skumulowanej na terenie Małopolski wartości BIZ (4 514,1 mln USD). W przypadku ich rozmieszczenia prym wiedzie także Kraków z łączną sumą zainwestowanego kapitału na poziomie 2 466,8 mln USD. Na terenach 4 powiatów w latach 1989-2009 zrealizowano łącznie inwestycje *greenfield* na kwotę 1 264,7 mln USD, w tym w powiecie wielickim (506 mln USD), krakowskim (349,5 mln USD), chrzanowskim (206,6 mln USD) i brzeskim (202,6 mln USD). W pozostałych 17 powiatach inwestorzy zagraniczni w inwestycje typu *greenfield* zainwestowali 782,6 mln USD, co stanowi 17,34% łącznej kwoty.

6. Do grona inwestorów z Wielkiej Brytanii wliczany jest ArcelorMittal.

Mapa 19. Inwestycje zagraniczne w latach 1989–2009 ogółem**Mapa 20.** Inwestycje zagraniczne *greenfield* w latach 1989–2009

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Zakładu Rozwoju Regionalnego Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ

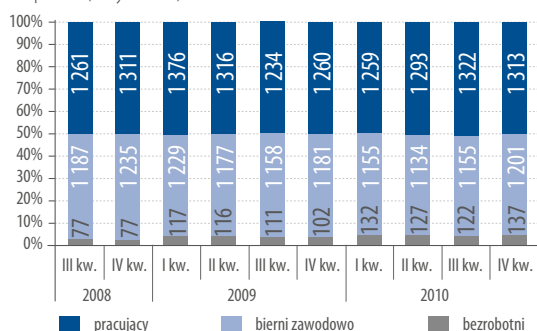
Rynek pracy

Opracowanie: Aneta Okońska, Agnieszka Słobodzian, Katarzyna Cylic-Nawałka, Antonina Michalska, Maria Leńczuk

W roku 2010 w Polsce mieliśmy do czynienia ze względu na stabilizację sytuacji na rynku pracy. Po okresie spowolnienia gospodarczego w kraju w latach 2008-2009, które nie ominęło również Małopolski, sytuacja zaczęła ulegać stopniowej poprawie, co odzwierciedlają między innymi wyniki Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności prowadzonego przez GUS, statystyki powiatowych urzędów pracy oraz wyniki innych badań realizowanych w Małopolsce.

1. Struktura rynku pracy

Wykres 103. Ludność aktywna i bierna zawodowo w wieku 15 lat i więcej w Małopolsce (w tys. osób)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

2. Zatrudnienie

Dane statystyki publicznej potwierdziły zaistnienie pozytywnych zmian na rynku pracy¹. Urząd Statystyczny w Krakowie odnotował w Małopolsce wzrost przeciętnego zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw w 2010 roku o 1,2%. Był to szósty wzrostowy rok z rzędu, a tempo tego wzrostu było wyższe niż w kraju (0,8%). Począwszy od marca tempo wzrostu w poszczególnych miesiącach było zauważalnie wyższe niż w 2009 roku. W okresie styczeń-grudzień 2010 roku przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw wyniosło 412,1 tys. osób, z czego w sektorze publicznym zatrudnionych było 44,4 tys. (w skali roku spadek o 4,6%), a w sektorze prywatnym – 367,6 tys. osób (wzrost o 1,9% w stosunku do 2009 roku).

Wskaźnik zatrudnienia, czyli udział osób pracujących w grupie osób powyżej 14. roku życia, wzrastał w Polsce i Małopolsce do 2008 roku. Wskutek spowolnienia gospodarczego w 2009 roku, trend ten został zahamowany i od tamtej pory wskaźnik utrzymuje się na podobnym poziomie zarówno w Małopolsce, jak i w skali kraju (w województwie oscyluje wokół 50%, w Polsce wynosi niezmiennie 50,4%). Tym samym od kilku lat dystans między Małopolską i Polską jest pod tym względem prawie niezauważalny. W 2010 roku Małopolska z wynikiem 50,1% znalazła się na 7. miejscu (razem z woj. świętokrzyskim) wśród województw o najwyższej wartości wskaź-

PODSUMOWANIE

› Rok 2010 był dla małopolskiego rynku pracy czasem wychodzenia z kryzysu. Pracodawcy częściej tworzyli nowe miejsca pracy niż redukowali zatrudnienie. Wskaźnik zatrudnienia ustabilizował się i utrzymuje się na tym samym poziomie (nieco ponad 50%) zarówno w Małopolsce, jak i w skali kraju. Liczba ofert pracy znowu zaczęła rosnąć – w 2010 roku do powiatowych urzędów pracy spłynęło o 18% więcej ofert pracy niż rok wcześniej.

› Wzrosła ilość usług świadczonych w zakresie poradnictwa zawodowego w stosunku do lat poprzednich, co związane jest ze wzmocnieniem zindywidualizowanego podejścia do klienta poprzez realizację i tworzenie Indywidualnych Planów Działania, pomocnych w planowaniu ścieżki edukacyjnej i zawodowej.

› W 2010 roku limit środków Funduszu Pracy przeznaczonych na aktywizację zawodową bezrobotnych osiągnął najwyższy od 1999 roku poziom – 346 334 tys. zł. Dzięki temu w znaczącym stopniu – o 25,5% – zwiększyła się w stosunku do 2009 roku liczba osób bezrobotnych, które zostały objęte różnymi subsydiowanymi formami wsparcia.

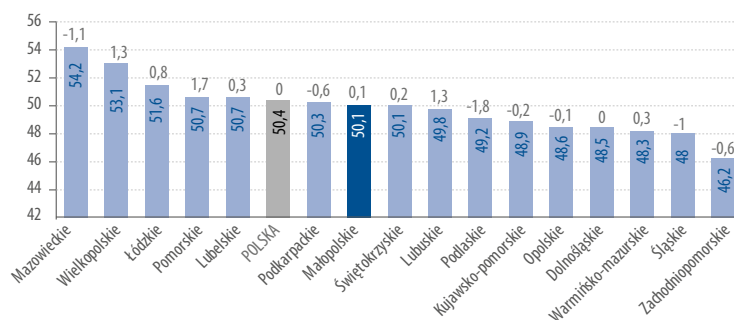
1. Por. Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa małopolskiego nr 12, Urząd Statystyczny w Krakowie, 2011.

nika zatrudnienia. Największy udział pracujących wyróżniał województwa: mazowieckie (54,2%), wielkopolskie (53,1%), łódzkie (51,6%) oraz pomorskie i lubelskie, przy czym najszybszy wzrost wskaźnika zatrudnienia wystąpił w województwach pomorskim, wielkopolskim i lubuskim. W tym samym czasie w sześciu województwach wskaźnik zatrudnienia spadł. Największe spadki odnotowały województwa: podlaskie, mazowieckie i śląskie. Wartości wskaźnika zatrudnienia dla poszczególnych województw oraz zmiany w latach 2009-2010 wyrażone w punktach procentowych prezentowane są na wykresie.

 WIĘCEJ INFORMACJI

Więcej na temat zmian wskaźnika zatrudnienia w podziale na płeć oraz w poszczególnych grupach wiekowych znaleźć można w opracowaniu WUP w Krakowie: *Rynek pracy, przedsiębiorczość i edukacja w Małopolsce*, dostępnym pod adresem internetowym: www.wup-krakow.pl

Wykres 104. Wskaźnik zatrudnienia w 2010 roku w województwach, zmiana w latach 2009-2010

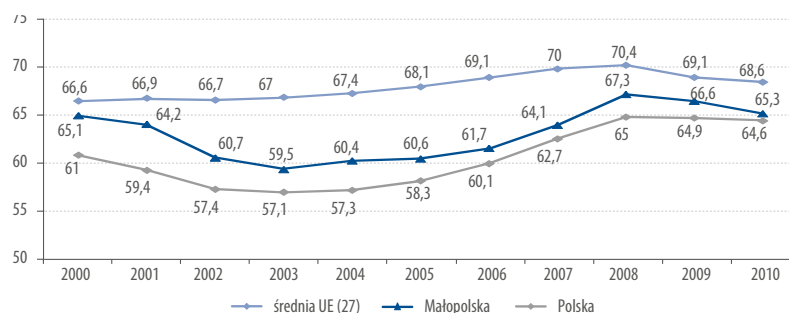

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Małopolska na tle UE

Uchwalona w zeszłym roku unijna strategia *Europa 2020* zakłada, że w 2020 roku 75% osób w wieku 20-64 lata w UE będzie zatrudnionych³. W 2010 roku wartość tego wskaźnika wyniosła 68,6% dla UE, w Polsce – 64,6%. Małopolska z wynikiem 65,3% wypada w tym zestawieniu nieco lepiej niż Polska. Omawiany cel strategii wydaje się trudny do osiągnięcia, biorąc pod uwagę pogarszającą się sytuację zatrudnieniową całej Unii Europejskiej. Jest to wynik kryzysu gospodarczego. Największy wpływ na spadek średniej europejskiej wartości wskaźnika zatrudnienia miała sytuacja w Estonii i na Łotwie (spadek wskaźnika o ponad 7 p.p. w skali roku), a także w takich krajach jak: Irlandia, Litwa czy Hiszpania (spadek o ok. 5 punktów procentowych w omawianym czasie)⁴. Na tle krajów europejskich sytuacja w Polsce wyglądała korzystnie – wartość wskaźnika zatrudnienia w grupie 20-64 lata w 2009 roku pozostała na podobnym poziomie co w roku 2008. W Małopolsce widoczny był niewielki spadek wartości tego wskaźnika w 2009, natomiast w 2010 roku spadek był bardziej widoczny, co obrazuje wykres.

Wykres 105. Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 24-64 lata w Polsce, Małopolsce i UE, zmiana 2000-2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

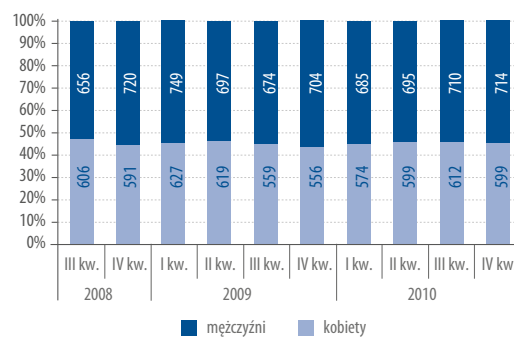
2. *Rynek pracy, przedsiębiorczość i edukacja w Małopolsce*, WUP w Krakowie, 2011, <http://wup-krakow.pl>
3. Por. *Komunikat Komisji. Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, źródło: <http://ec.europa.eu>
4. Por. szczegółowe dane Eurostatu, źródło: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

3. Pracujący

Pod względem płci sytuacja na rynku pracy była spokojniejsza niż w dwóch poprzednich latach – zarówno w przypadku kobiet, jak i mężczyzn w stosunku do końcówki roku 2009 rosła liczba pracujących, a zmiany, które mają zwykle charakter sezonowy, były mniej głębokie.

W 2010 roku sytuacja mieszkańców wsi i miast na rynku pracy była lepsza, niż w porównywalnych okresach roku poprzedniego. Ponad 50-procentowy udział mieszkańców wsi w populacji pracujących Małopolan utrzymał się nie tylko w III kwartale, kiedy prowadzone są prace polowe, ale również w IV kwartale, kiedy to liczba pracujących mieszkańców wsi osiągnęła najwyższy od 2,5 roku poziom 678 tys. pracujących.

Wykres 106. Struktura pracujących w Małopolsce według płci (w tys. osób)

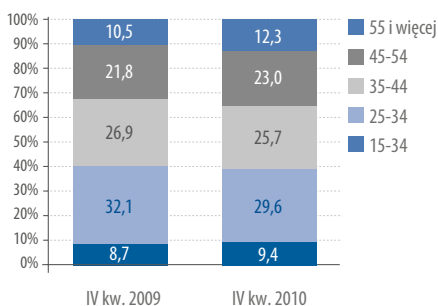
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Małopolskę charakteryzuje stosunkowo wysoki poziom wykształcenia mieszkańców, co ma swoje odzwierciedlenie na rynku pracy. W 2010 roku nadal rósł udział osób pracujących z wykształceniem wyższym lub średnim ogólnokształcącym. Zmniejszył się natomiast udział pracowników z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Najliczniejszą grupę pracujących stanowili specjaliści, choć ich liczba zmniejszała się. W tej grupie niemal 2/3 stanowiły kobiety. Drugą pod względem liczebności grupę stanowili robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (91,2% tej grupy stanowili mężczyźni), a trzecią – rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy (nie zauważono przewagi żadnej z płci).

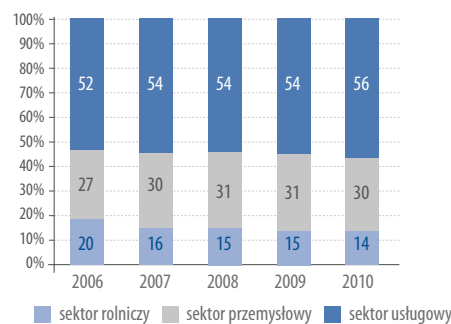
W strukturze pracujących według wieku nastąpił wzrost udziału skrajnych kategorii wiekowych – osoby w wieku 15-24 lat oraz starsze (w wieku powyżej 54. roku życia) zwiększyły swój udział o około 2%.

W Małopolsce w 2010 roku w stosunku do roku poprzedniego w wyniku spadku liczby pracowników w sektorach przemysłowym i rolniczym zmniejszył się ich udział w ogóle pracujących, wzrósł natomiast udział (i liczba) pracujących w usługach.

Wykres 107. Struktura pracujących w Małopolsce według wieku (w %)

Wykres 108. Struktura pracujących w Małopolsce według sektorów ekonomicznych (w %)

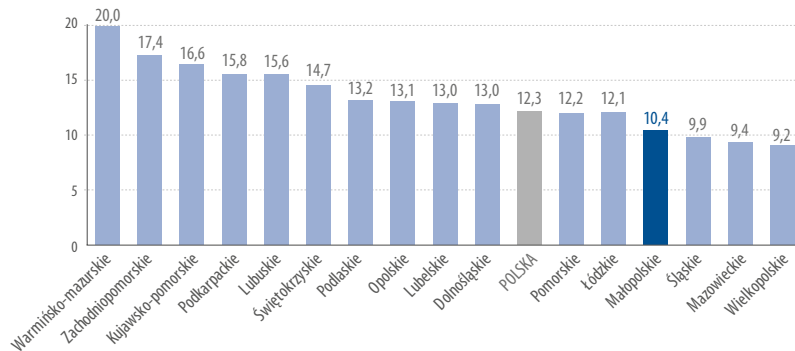
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

4. Bezrobocie rejestrowane

Dane powiatowych urzędów pracy dają powód do umiarkowanego optymizmu. W 2010 roku liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy wzrosła, wzrost ten był jednak ponad trzykrotnie mniejszy niż przed rokiem i wyniósł 9,4%. Jest to zgodne z twierdzeniem, że sytuacja na rynku pracy

w Małopolsce, po okresie pogorszenia, stabilizuje się. W rejestrach PUP wzrósł przede wszystkim udział kobiet oraz osób długotrwale bezrobotnych. W tej ostatniej kategorii znalazły się m.in. osoby, które straciły pracę w wyniku spowolnienia gospodarczego w 2009 roku i dotychczas nie znalazły nowego zajęcia. Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec 2010 roku wyniosła w Małopolsce 10,4% (wzrost w stosunku do roku poprzedniego o 0,7 punktu procentowego). Równocześnie Małopolska utrzymywała się na 4. miejscu w rankingu województw pod względem wysokości stopy bezrobocia z wartością wskaźnika niższą o 1,9 punktu procentowego od średniej krajowej (12,3%).

Wykres 109. Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwach na koniec 2010 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z powiatowych urzędów pracy w Małopolsce

Oferty pracy

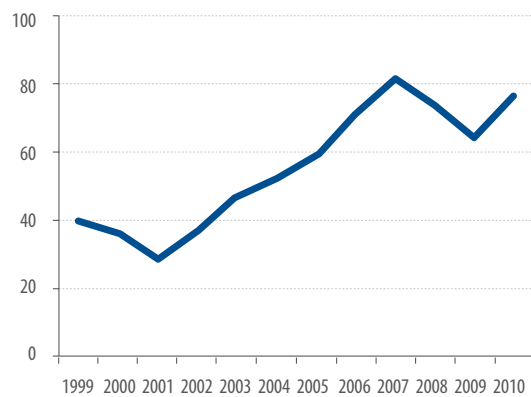
Spowolnienie gospodarcze znalazło swoje odzwierciedlenie również w liczbie ofert pracy spływających do PUP. W 2009 roku do urzędów pracy w Małopolsce zgłoszono 64,1 tys. ofert pracy, czyli o niemal 9,8 tys. (13%) mniej niż w poprzednim roku oraz o 17,2 tys. (21%) mniej niż w rekordowym pod tym względem 2007 roku. W 2010 roku ofert było więcej, bo 75,7 tys. (wzrost o 18% w stosunku do 2009 i spadek o 7% w porównaniu do 2007 roku). Tendencja spadkowa trwająca od 2008 roku została więc zahamowana: w listopadzie i grudniu 2009 roku liczba ofert pracy była większa niż rok wcześniej i taki trend utrzymywał się w 2010 roku.

Zapotrzebowanie na zawody

Kogo potrzebowano najbardziej na rynku pracy w 2010 roku?

Największe zapotrzebowanie wystąpiło w przypadku **robotników budowlanych**, w tym przede wszystkim: murarzy, betoniarzy, cieśli i stolarzy budowlanych, robotników budowy dróg, a także monterów konstrukcji budowlanych, posadzkarzy, tynkarzy oraz hydraulików i monterów instalacji sanitarnych. Równie często, co robotników budowlanych, poszukiwano robotników obróbki metali oraz mechaników maszyn i urządzeń. Pracodawcy chcieli zatrudnić przede wszystkim spawaczy, formierzy odlewników, blacharzy, ślusarzy, operatorów obrabiarek metali, a w ramach

Wykres 110. Oferty pracy złożone do PUP w Małopolsce w latach 1999-2010 (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

WIĘCEJ INFORMACJI

Więcej informacji o zapotrzebowaniu na zawody oraz wymaganiach stawianych przez pracodawców kandydatom do pracy można znaleźć w raporcie Małopolskiego Obserwatorium Rynku Pracy i Edukacji: *Badanie zapotrzebowania na pracowników wśród małopolskich pracodawców* dostępnym na stronie internetowej: www.obserwatorium.malopolska.pl

zawodów mechanicznych – mechaników samochodowych oraz mechaników maszyn i urządzeń. Na trzecim miejscu w rankingu najbardziej poszukiwanych zawodów znaleźli się sprzedawcy – nie jest to zaskoczeniem, gdyż jest to zawód cechujący się tradycyjnie dużą rotacją. Na skutek poprawy sytuacji w branży transportowej, w 2010 roku chciano zatrudnić również kierowców, w tym kierowców samochodów ciężarowych i dostawczych. Nie mniejszym zainteresowaniem pracodawców cieszyli się również operatorzy sprzętu do robót ziemnych, wózków jezdniowych czy urządzeń dźwigowo-transportowych.

Tabela 43. Barometr zawodów 2011 Małopolska

Deficyt	<p>Diagności samochodowi Graficy komputerowi Inżynierowie budownictwa Kierowcy samochodów ciężarowych Kierownicy budowy Kierownicy projektów</p>	<p>Lekarze Nauczyciele przedmiotów zawodowych Operatorzy koparek i zwalówarek Pracownicy ds. finansowo-księgowych ze znajomością języków obcych</p>	<p>Programiści i projektanci stron internetowych Przedstawiciele handlowi Samodzielni księgowi Specjaliści ds. programów unijnych</p>
Równowaga	<p>Agenci ubezpieczeniowi Animatoryzy kultury Ankieterzy, telenankieterzy i telemarketerzy Architekci, urbaniści Archiwiści i muzealnicy Asystenci bankowości Asystenci i technicy dentyści Asystenci rachunkowości Betoniarze i zbrojarze Bibliotekoznawcy, bibliotekarze i specjaliści informacji naukowej Blacharze samochodowi Brukarze Ceramicy i szklarze Cieśle i stolarze budowlani Dekarze i blacharze budowlani Dentyści Doradcy inwestycyjni Dziennikarze i redaktorzy Fakturzyści Farmaceuci Fizjoterapeuci i masażyści Floryści Fotografowie Fryzjerzy Geodeci i kartografowie Gońcy, bagażowicy Hydraulicy Instruktorzy nauki jazdy Instruktorzy rekreacji i sportu Instruktorzy rytmiki i tańca Inżynierowie automatyki i robotyki Inżynierowie elektrycy Kadra kierownicza, menedżerowie Kamieniarze Kasjerzy Kierowcy autobusów</p>	<p>Kosmetyczki Lakiernicy samochodowi Lakiernicy wyrobów drzewnych i metalowych Lekarze weterynarii Listonosze i kurierzy Magazynierzy Masarze Monterzy elektroniki Monterzy instalacji budowlanych Monterzy izolacji Monterzy konstrukcji stalowych Monterzy maszyn i urządzeń Monterzy okien i szklarze Nauczyciele języków obcych, lektorzy Nauczyciele praktycznej nauki zawodu Nauczyciele przedszkoli Nauczyciele szkół specjalnych Operatorzy aparatury medycznej Operatorzy dźwigów, koparek i urządzeń transportowych Operatorzy maszyn do produkcji wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych Operatorzy maszyn do produkcji wyrobów z metali i minerałów Operatorzy maszyn i urządzeń w przemyśle spożywczym Operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych Operatorzy maszyn poligraficznych Operatorzy sprzętu do robót ziemnych Operatorzy wózków podnośnikowych Opiekunki dziecięce Opiekunowie osoby starszej lub niepełnosprawnej Pielęgniarki Położne Pomoce kuchenne</p>	<p>Posadzkarze Pracownicy ds. rekrutacji, zatrudnienia i pośrednictwa pracy Pracownicy myjni Pracownicy poczty Pracownicy pralni Pracownicy produkcyjni Pracownicy socjalni Pracownicy usług ochrony Projektanci i administratorzy systemów komputerowych Przewodnicy turystyczni i piloci wycieczek Psycholodzy i psychoterapeuci Ratownicy medyczni Recepcjoniści i rejestratorzy Robotnicy budowlani Robotnicy gospodarczy Robotnicy obróbki drewna i stolarze Robotnicy obróbki skóry Robotnicy poligraficzni Sekretarki Spawacze elektryczni Spawacze gazowi Specjaliści ds. bezpieczeństwa i jakości Specjaliści ds. podatków Specjaliści ds. public relations i reklamy Specjaliści ds. rynku nieruchomości Specjaliści ds. zarządzania zasobami ludzkimi Specjaliści ds. zastosowań informatyki Specjaliści metod nauczania Spedytorzy i logiści Tapicerzy Trenerzy, szkoleniowcy Tynkarze Wychowawcy Zaopatrzeniowcy i intendenci</p>
Nadwyżka	<p>Artyści plastycy i plastycy Asystenci ekonomiczni Biolodzy, biotechnolodzy, biochemicy Cukiernicy Ekonomiści Elektromechanicy i elektromonterzy Filolodzy i tłumacze Geologowie, geografowie i geofizycy Inżynierowie chemicy i chemicy Inżynierowie inżynierii środowiska Inżynierowie mechanicy Inżynierowie rolnictwa i leśnictwa Kelnerzy i barmani Kierowcy samochodów osobowych Krawcy i pracownicy produkcji odzieży Kucharze Malarze budowlani Mechanicy maszyn i urządzeń</p>	<p>Mechanicy pojazdów samochodowych Murarze Nauczyciele nauczania początkowego Nauczyciele przedmiotów ogólnokształcących Obuwnicy Ogrodnicy Operatorzy maszyn i urządzeń hutniczych Operatorzy obrabiarek skrawających Palacze kotłów CO Pedagogzy Piekarze Portierzy, woźni i dozorczy Pracownicy administracyjni i biurowi Pracownicy biur podróży i organizatorzy obsługi turystycznej Pracownicy fizyczni</p>	<p>Pracownicy rolni Prawnicy Specjaliści administracji publicznej Specjaliści ds. finansowych Specjaliści ds. marketingu Specjaliści ds. sprzedaży Specjaliści technologii żywności i żywienia Sprzedawcy Sprzątaczkę i pokojowe Ślusarze Technicy budownictwa Technicy elektroniki i telekomunikacji Technicy elektrycy Technicy informatycy Technicy mechanicy</p>

W jakich zawodach najłatwiej znaleźć pracę w 2011 roku?

*Barometr zawodów 2011*⁵ wskazuje na 14 takich profesji w Małopolsce: diagnosta samochodowy, graficy komputerowi, inżynierowie budownictwa, kierowcy samochodów ciężarowych, kierownicy budowy, kierownicy projektów, lekarze, nauczyciele przedmiotów zawodowych, operatorzy koparek i zwałowarek, pracownicy ds. finansowo-księgowych ze znajomością języków obcych, programiści i projektanci stron internetowych, przedstawiciele handlowi, samodzielni księgowi, specjaliści ds. programów unijnych.

Kto może mieć problemy ze znalezieniem zatrudnienia?

Do najbardziej nadwyżkowych zawodów w województwie należeli: ekonomiści, asystenci ekonomiczni, specjaliści administracji publicznej, specjaliści technologii żywności i żywienia, technicy mechanicy, technicy elektronicy i telekomunikacji, ślusarze, pedagodzy, inżynierowie rolnictwa i leśnictwa, krawcy i pracownicy produkcji odzieży, nauczyciele przedmiotów ogólnokształcących, technicy budownictwa, inżynierowie chemicy i chemicy, technicy elektrycy, technicy informatycy, pracownicy biur podróży i organizatorzy obsługi turystycznej, inżynierowie inżynierii środowiska, specjaliści ds. marketingu.

WIĘCEJ INFORMACJI

Więcej informacji dostępnych w raporcie Małopolskiego Obserwatorium Rynku Pracy i Edukacji: *Barometr zawodów*, dostępnym na stronie internetowej: www.obserwatorium.malopolska.pl

5. Wynagrodzenia

Według danych Urzędu Statystycznego w Krakowie w Małopolsce w roku 2010 wynagrodzenia rosły szybciej niż rok wcześniej. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw wzrosło w ujęciu rocznym o 3,8% do 3 113,61 zł (w kraju nastąpił wzrost rzędu 3,3%). Realny wzrost przeciętnego wynagrodzenia w Polsce w 2010 roku w stosunku do 2009 roku wyniósł 1,5 %⁶.

W sektorze publicznym średnia płaca wzrosła o 5% do poziomu 3922,47 zł, natomiast w sektorze prywatnym wzrost wyniósł 3,8% do kwoty 3 015,84 zł. W porównaniu z 2009 rokiem wzrost wynagrodzeń wystąpił we wszystkich sekcjach PKD, z wyjątkiem górnictwa i wydobywania (spadek o 16,9%) oraz pozostałej działalności usługowej (-3,2%). Przeciętne płace najbardziej wzrosły w administrowaniu i działalności wspierającej (o 8,8%), jak również w wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę oraz w dostawie wody, gospodarowaniu ściekami i odpadami i rekultywacji (po 6,4%). W przetwórstwie przemysłowym średnie wynagrodzenie było wyższe o 5%.

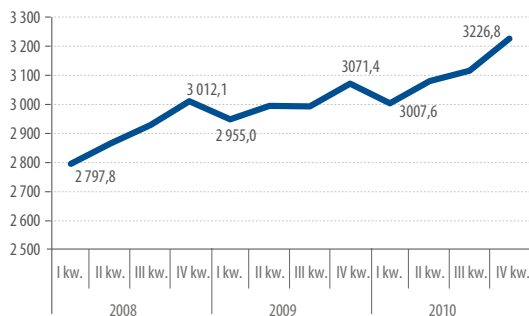
W 2010 roku płace wyższe niż średnia w województwie otrzymywali m.in. zatrudnieni w sekcjach informacja i komunikacja (5 448,95 zł), wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (5 015,48 zł) oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (4 924,44 zł). Najniższe wynagrodzenie wypłacano pracownikom w sekcjach: administrowanie i działalność wspierająca (1 910,85 zł), zakwaterowanie i gastronomia (2 113,90 zł), pozostała działalność usługowa (2 396,84 zł). Płace oscylujące wokół średniej wojewódzkiej odnotowano w budownictwie (3 106,22 zł), przetwórstwie przemysłowym (3 098,05 zł) oraz w obsłudze rynku nieruchomości (3 074,22 zł).

5. *Barometr zawodów* jest krótkookresową (jednoroczną) prognozą tworzoną przez ekspertów z powiatowych urzędów pracy. Celem badania jest diagnoza zapotrzebowania na zawody oraz określenie relacji popytu do podaży na lokalnym rynku pracy. W efekcie badania powstaje lista zawodów poklasyfikowanych w trzy grupy: 1) zawodów deficytowych, w których nie powinno być trudności ze znalezieniem pracy, gdyż zapotrzebowanie pracodawców będzie duże, a podaż niewielka, 2) zawodów zrównoważonych, w których liczba ofert pracy będzie zbliżona do liczby osób poszukujących zatrudnienia – podaż i popyt zrównoważą się, 3) zawodów nadwyżkowych, w których znalezienie pracy może być trudniejsze ze względu na niskie zapotrzebowanie oraz wielu kandydatów.

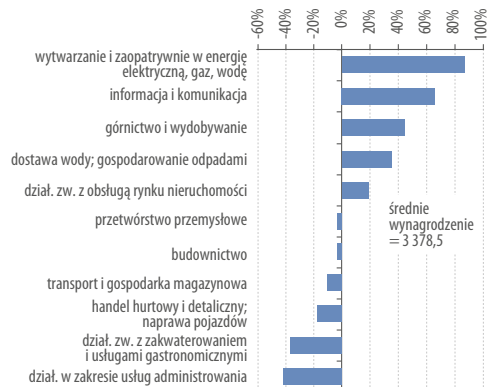
6. Komunikat Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 9 lutego 2011 r. w sprawie realnego wzrostu przeciętnego wynagrodzenia w 2010 roku w stosunku do 2009 roku, „Monitor Polski” nr 11, poz. 123.

Wykres 111. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w Małopolsce w latach 2008–2010 (w zł)

Wykres 112. Odchylenia od przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw w Małopolsce – grudzień 2010 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Małopolska z jak zwykle niższym od średniej krajowej przeciętnym wynagrodzeniem i wzrostem tego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw o 3,8% uplasowała się w środku stawki województw. Najbardziej wzrosły wynagrodzenia w woj. łódzkim (o 6%), lubelskim (o 5,9%), podkarpackim i warmińsko-mazurskim (po 5,2%) i podlaskim (o 5%). Przeciętne miesięczne wynagrodzenie wyższe niż średnio w kraju zanotowano w 2 województwach: mazowieckim (odpowiednio o 25%) i śląskim (3%), a najniższe w woj. podkarpackim i warmińsko-mazurskim (o 16,5% mniejsze niż średnio w kraju) oraz lubuskim (o 15,2% mniejsze niż średnio w kraju)⁷.

6. Wojewódzka informacja i poradnictwo zawodowe

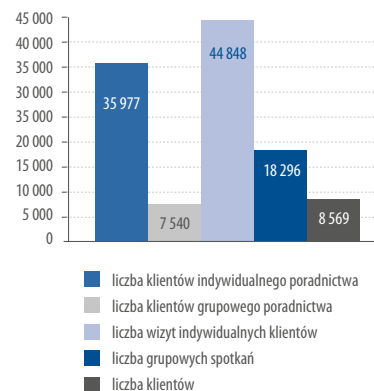
Usługi w zakresie informacji i poradnictwa zawodowego świadczone są przez wojewódzkie i powiatowe urzędy pracy. Osoby korzystające z tych usług należą do różnych grup społecznych, są to m.in: bezrobotni, poszukujący pracy, niepracujący niezarejestrowani, pracujący, studenci, pełnoletni uczniowie. Potrzeby tych osób w zakresie informacji i poradnictwa zawodowego dotyczą różnych obszarów. Jako główne można jednak wymienić pomoc w: określeniu swoich predyspozycji i zainteresowań zawodowych, opracowaniu planu działania powrotu na rynek pracy, poznaniu metod i techniki poszukiwania pracy, znalezieniu zatrudnienia, szkoleń i kursów, w zakładaniu firmy itp.

W 2010 roku z usługi poradnictwa indywidualnego skorzystało 35 977 osób, z czego 33 987 osób to bezrobotni zarejestrowani w PUP, 371 osób to poszukujących pracy, 1 619 osób to inne grupy.

W 2010 roku ramach grupowego poradnictwa zawodowego w 853 grupach warsztatowych w zajęciach wzięło udział 7 540 osób, w tym: 6 936 to osoby bezrobotne oraz 49 poszukujące pracy.

Z indywidualnej informacji zawodowej skorzystało 44 848 klientów, z czego najczęściej korzystającymi z usługi były kobiety, tj. 22 890 wizyt. Klienci powiatowych urzędów pracy najczęściej uzyskali informacje dotyczące szeroko rozumianego rynku pracy, w tym informacji o lokalnych rynkach pracy (oferty pracy, informacje o pracodawcach), usługach urzędów pracy i innych instytucji wspie-

Wykres 113. Charakterystyka usług poradnictwa zawodowego, zajęć aktywizacyjnych i informacji zawodowej w województwie małopolskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP

7. Por. *Zatrudnienie i wynagrodzenia w gospodarce narodowej w 2010 roku*, GUS, Warszawa 2011.

rających bezrobotnych i poszukujących pracy (m.in. agencji zatrudnienia), możliwościach dalszego kształcenia i podnoszenia kwalifikacji zawodowych, formach wsparcia przy zakładaniu działalności gospodarczej. Wychodząc naprzeciw temu zapotrzebowaniu przygotowano i udostępniono w powiatowych urzędach pracy oraz Centrach Informacji i Planowania Kariery Zawodowej bazy, katalogi i zbiory informacji na ww. tematy.

Tabela 44. Informacja zawodowa – liczba wizyt osób indywidualnych

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010
Razem	29 987	38 783	41 223	44 848
Kobiety	15 019	20 986	21 741	22 890

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP

W 2010 roku zorganizowano w całym województwie 1 498 grupowych spotkań informacyjnych, w których wzięło udział 18 077 osób, w tym 9 606 kobiet. Bezrobotni stanowili 83,5%, poszukujący pracy 0,5% oraz osoby pracujące, bezrobotne nie zarejestrowane w PUP, młodzież ucząca się i studenci 16%.

Klienci uczestnicząc w spotkaniach uzyskali informację dotyczącą, m.in: sytuacji na rynku pracy, zawodów deficytowych i poszukiwanych na rynku pracy, usług powiatowych urzędów pracy i innych instytucji, wybranych zagadnień prawa pracy, możliwości pozyskania dotacji na działalność gospodarczą, projektów i szkoleń realizowanych w powiatowych urzędach pracy, warunków pracy i nauki za granicą.

Ogółem w zajęciach aktywizacyjnych w 2010 roku udział wzięło 8 569 osób, tym 85,4% to osoby bezrobotne, 1,2% to poszukujący pracy, pozostałe 13,4% to osoby z kategorii pracujący, bezrobotny nie zarejestrowany w PUP, młodzież ucząca się i studenci.

W 2010 roku powiatowe urzędy pracy zorganizowały i przeprowadziły także 67 edycji Klubu Pracy – szkolenia przeznaczonego dla osób bezrobotnych i poszukujących pracy, które napotykały trudności w poruszaniu się po rynku pracy i wyrażają chęć zmiany zaistniałej sytuacji. Uczestnictwo w zajęciach Klubu Pracy pomaga uczestnikom zmienić postawę wobec siebie i swojej sytuacji, uczy aktywności i samodzielności. Program obejmuje 5 modułów: kompetencje i predyspozycje zawodowe, analiza rynku pracy i oferty na rynku pracy, wizytówka zawodowa – dokumenty aplikacyjne, przygotowanie do rozmowy i rozmowa z pracodawcą, plan poszukiwania pracy i podjęcie zatrudnienia.

W szkoleniach uczestniczyły 1 682 osoby, w tym 96,5% zarejestrowanych jako bezrobotne. Prawie 80% uczestników Klubów Pracy to kobiety. Kluby Pracy w 2010 roku były realizowane tylko przez powiatowe urzędy pracy lub instytucje realizujące program Klubu Pracy na ich zlecenie.

7. Subsydiowane programy aktywizacji zawodowej

W 2010 roku w Małopolsce wsparciem w ramach subsydiowanych form aktywnych objętych zostało 51 477 osób, o 25% więcej niż w 2009 roku. Największy wzrost zauważalny jest w grupie uczestników robót publicznych – o 60%, czyli o 1 221 osób. Spowodowane było to koniecznością realizowania zadań związanych z usuwaniem skutków powodzi. Znacząco wzrosło także wsparcie dla pracodawców na utworzenie miejsc pracy. Forma ta zapewnia korzyść zarówno dla pracodawcy organizującego miejsce pracy, jak i dla osoby bezrobotnej zyskującej szansę na przynajmniej okresowe zatrudnienie i zdobycie lub poszerzenie doświadczenia zawodowego. W przypadku tej formy wsparcia wzrost w porównaniu do 2009 roku wyniósł 52%, czyli o ponad 1 tys. pracodawców więcej. Podobnie jak w roku poprzednim odnotowano kolejne zwiększenie liczby staży – o 31% – co w liczbie uczestników oznaczało wzrost o prawie 5 tys. osób w stosunku do roku 2009. Popularność i znaczenie tej formy zaznacza się szczególnie właśnie od roku 2009 (zmiany w ustawie o promocji zatrudnienia i przeciwdziałaniu bezrobociu), dając możliwość aktywizacji zawodowej wielu kategorii osób pozostających w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy.

O blisko 25% zwiększyła się w roku 2010 liczba osób bezrobotnych, którym przyznano środki na podjęcie działalności gospodarczej. W roku 2009 z tej formy aktywizacji zawodowej skorzystało prawie 5 tys. bezrobotnych

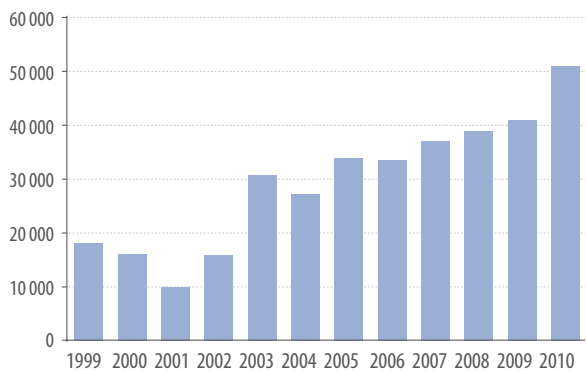
mieszkańców województwa, a w kolejnym roku było to już ponad 6 tys. Analogiczne zmiany obserwowane były w skali całego kraju.

W 2010 roku dominujący udział uczestników subsydiowanych programów rynku pracy zaznaczył się w trzech formach. Jest to tendencja, którą odnotowano już w poprzednich latach. Staż odbywało 41% wszystkich uczestników subsydiowanych programów, w szkoleniach uczestniczyło 25% osób. Natomiast udział osób bezrobotnych w podejmowaniu działalności gospodarczej stanowił 12%.

Należy podkreślić pozytywny aspekt takiego ukie-
runkowania programów rynku pracy. Uwzględ-
niając szkolenia oraz staże – jako praktyczną na-
ukę umiejętności związanych z określoną pracą
– można przyjąć, iż aktywizacja poprzez edukację
objęła 66% uczestników wszystkich programów.
W okresie coraz większego znaczenia kształcenia
przez całe życie, rozwoju społeczeństwa informacyjnego i zarządzania wiedzą w organizacjach, jest to pozytywny element lokalnej polityki, reagujący na wymagania i transformację rynku pracy.

Trzeci z kolei pod względem liczebnego zaangażowania uczestników program, czyli podejmowanie działalności gospodarczej, odznacza się przede wszystkim najwyższą efektywnością zatrudnieniową spośród wszystkich programów.

Wykres 114. Bezrobotni objęci aktywizacją zawodową

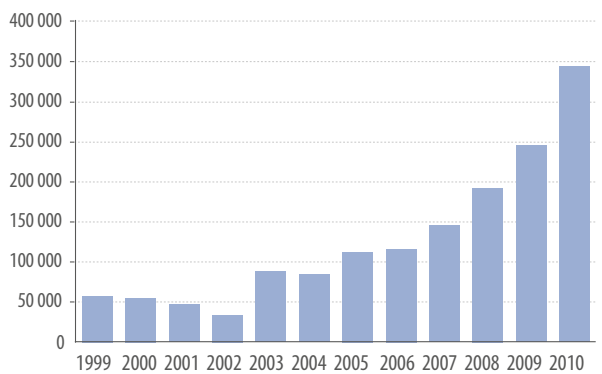

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP

Zastosowanie subsydiowanych programów rynku pracy w 2010 roku pozwoliło na aktywizację ponad 15% osób spośród ogółu obsługiwanych w tym czasie osób bezrobotnych. W ostatnich latach w zakresie tego wskaźnika widoczna jest wyraźna tendencja wzrostowa (2004 – 7%, 2005 – 9%, 2006 – 10%, 2007 – 12,6%, 2008 – 14,8%, 2009 – 13,7%). Zmiany o przeciwnym kierunku wystąpiły tylko w 2009 roku, co związane było ze znacznym wzrostem bezrobocia w tym roku, jaki wystąpił w efekcie spowolnienia gospodarczego obserwowanego od przełomu 2008-2009.

Sukcesywnie zwiększanie w ostatnich latach liczby osób, które skorzystały z programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej było możliwe dzięki rosnącym możliwościom urzędów pracy w zakresie finansowania tych programów. Na przestrzeni ostatnich 8 lat sukcesywnie zwiększał się poziom środków Funduszu Pracy stanowiących finansowe źródło działań aktywizacyjnych. W 2010 roku limit środków Funduszu Pracy przeznaczonych na realizację programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej przekazany małopolskim powiatowym urzędem pracy wynosił 346 334,0 tys. zł. W stosunku do 2009 roku był więc wyższy o prawie 40% (98 681 tys. zł).

Wykres 115. Limit środków Funduszu Pracy przeznaczonych na aktywizację bezrobotnych (w tys. zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP

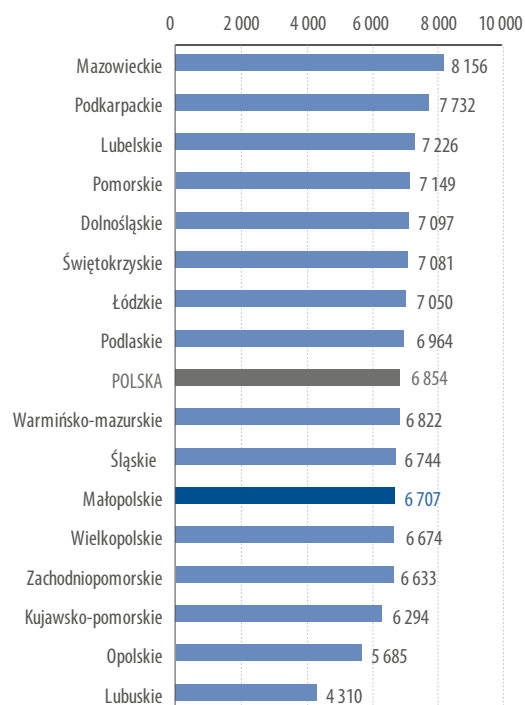
Zestawienie poziomu środków z liczbą osób bezrobotnych, które w tym czasie korzystały z usług urzędów pracy wskazuje, że średnia kwota, jaką urzędy dysponowały na aktywizację 1 bezrobotnego również systematycznie od 2002 roku rosła. W okresie tym zwiększyła się ona aż 11-krotnie. W 2002 roku środki Funduszu Pracy na 1 bezrobotnego wynosiły 90 zł, w 2010 roku ok. 1 000 zł.

Średni koszt aktywizacji 1 osoby wyniósł w 2010 roku 6 707 zł i był niższy niż średnia w kraju – 6 854 zł. Małopolska należy do grupy województw o najniższym wzroście tego kosztu.

Struktura wydatków ukierunkowanych na aktywizację zawodową bezrobotnych jest względnie stała. Największa część ok. 1/3, środków przeznaczona zostaje na realizację staży oraz wypłatę środków przeznaczonych na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Duży udział mają też wydatki związane z refundacją pracodawcom wyposażenia i doposażenia stanowiska pracy dla skierowanego bezrobotnego (2010 roku – 12,1%) i wydatki na szkolenia (2010 roku – 8,6%).

Pula środków Funduszu Pracy, jakimi dysponują powiatowe urzędy pracy, obejmuje również środki przeznaczone na realizację tzw. zadań obligatoryjnych związanych z wypłatą zasiłków dla bezrobotnych, zasiłków aktywizacyjnych, zasiłków integracyjnych oraz stypendiów za okres nauki. Środki te przekazywane są urzędом pracy do wysokości faktycznych potrzeb. Od 2007 roku poziom wydatków przeznaczonych na realizację programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej kształtuje się na wyższym poziomie niż poziom wydatków obligatoryjnych. Jest to pozytywna tendencja świadcząca o rosnącej roli działań aktywizacyjnych w działaniach powiatowych urzędów pracy.

Wykres 116. Średni jednostkowy koszt aktywizacji w 2010 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP

Biznes

Opracowanie: Agnieszka Górniak, Rafał Poniewski, Elżbieta Sztorc, Marcin Wątor

PODSUMOWANIE

1. Przedsiębiorczość

W województwie małopolskim w 2010 roku liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych wzrosła w stosunku do roku poprzedniego o 5,5% (w sektorze prywatnym wzrost wyniósł 5,6%)¹. Jest to najwyższa stopa przyrostu podmiotów gospodarczych wśród wszystkich województw. Na koniec 2010 roku w rejestrze znajdowało się 331,4 tys. podmiotów (w tym 253,2 tys. osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą), co stanowi 8,5% podmiotów zarejestrowanych w Polsce. Małopolska znajduje się na 4. miejscu spośród wszystkich województw w kraju pod kątem liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Przed województwem małopolskim znajdują się województwa: mazowieckie, śląskie i wielkopolskie. Sektor prywatny skupiał 323,3 tys. podmiotów (97,6% ogólnej liczby), a sektor publiczny liczył 8 tys. (2,4% ogólnej liczby). Dominują przedsiębiorstwa z branż takich jak: handel; naprawa pojazdów (90 tys.), budownictwo (44,3 tys.), przetwórstwo przemysłowe (33,2 tys.) oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (28,1 tys.).

› W porównaniu do reszty kraju w Małopolsce stosunkowo szybko przybywa podmiotów gospodarczych (5,5% w skali roku). Małopolska zajmuje pod względem liczby podmiotów gospodarczych 4. miejsce w kraju.

› W 2010 roku handel zagraniczny w Małopolsce zaczął powoli rosnąć po słabym 2009 roku, eksport w Małopolsce osiągnął wartość 7 529 mln USD, a import 8 633 mln USD. Małopolskie wciąż zajmuje pod tym względem 6. miejsce w kraju. W 2010 roku wzrósł deficyt handlowy województwa, jednak wciąż jest on niewielki w porównaniu z latami 2007 i 2008.

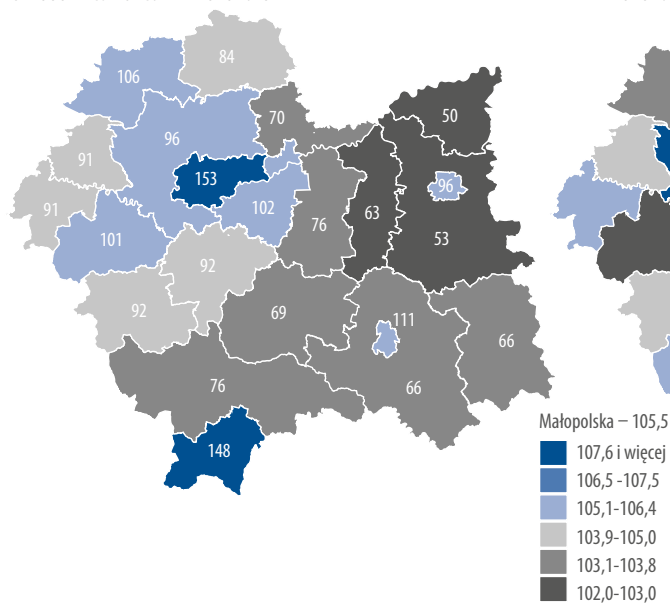
› Ostatnie lata są okresem dużej aktywności instytucji otoczenia biznesu i wspierania przedsiębiorczości w Małopolsce. W tym obszarze działa kilkadziesiąt jednostek wspierających przedsiębiorców we wszystkich możliwych formach. Wyróżnić należy powołanie nowego Funduszu Poradczeniowego oraz udzielenie dotacji, dzięki którym powstało w samym 2010 roku 6 874 firm.

W podziale terytorialnym według powiatów najwięcej przedsiębiorstw zarejestrowano w powiecie grodzkim Kraków – 115 tys. W dalszej kolejności najwięcej przedsiębiorstw ulokowanych jest w powiatach: krakowskim ziemskim (24,6 tys.); wadowickim (15,8 tys.); nowotarskim (14,1 tys.). Najmniejszą liczbę przedsiębiorstw odnotowano w powiatach: dąbrowskim, proszowickim i miechowskim. Największą dynamikę wzrostu liczb przedsiębiorstw w stosunku do roku poprzedniego odnotowano w powiatach: tarnowskim (8,5% w stosunku do poprzedniego roku), limanowskim, krakowskim i wielickim (8,2%). Średnio dla województwa małopolskiego na 1 000 osób przypada 100 podmiotów gospodarczych. Najwyższy wskaźnik odnotowano w Krakowie – powiat grodzki (153 przedsiębiorstwa) i w powiecie tatrzańskim (148), a najniższy w powiatach: tarnowskim ziemskim (53) i dąbrowskim (50).

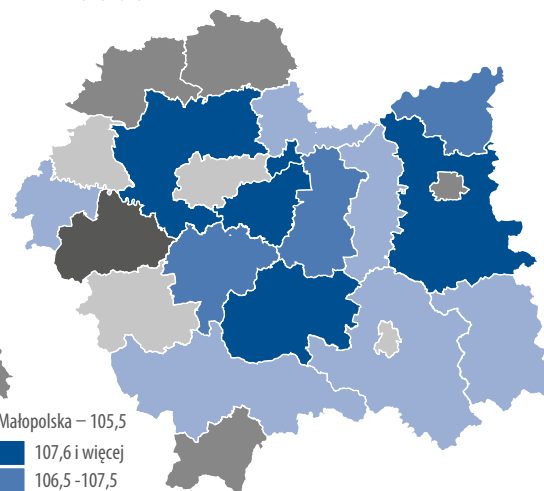
W 2010 roku w województwie małopolskim zarejestrowano 36,4 tys. nowych podmiotów gospodarczych. Wśród nowych przedsiębiorstw najliczniejszy wzrost zanotowano w sekcjach: handel; naprawa pojazdów samochodowych, budownictwo, działalność profesjonalna, naukowa i techniczna. Natomiast w trakcie poprzedniego roku wyrejestrowano 19,3 tys. podmiotów gospodarczych. Wskaźnik stabilności (stosunek liczby jednostek wyrejestrowanych do liczby jednostek nowo powstałych) w województwie małopolskim wyniósł 53%. Wskaźnik ten zmniejszył się o 8 punktów procentowych w stosunku do 2009 roku. Oznacza to, że wzrasta przewaga firm nowo zarejestrowanych do wyrejestrowanych.

1. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Urzędowym Podmiotów Gospodarki Narodowej (REGON).

Mapa 21. Liczba podmiotów gospodarczych w Małopolsce na 1 000 mieszkańców w 2010 roku

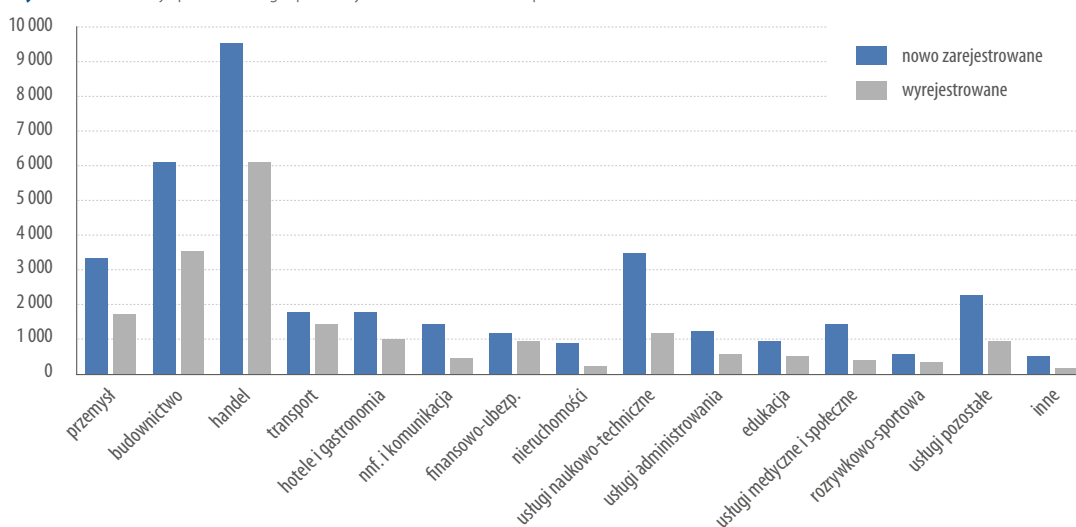

Mapa 22. Wzrost liczby podmiotów gospodarczych w Małopolsce w 2010 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Wykres 117. Rotacja podmiotów gospodarczych w branżach w Małopolsce w 2010 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

W podziale na wielkość zatrudnienia w województwie małopolskim dominują mikroprzedsiębiorstwa (94,9% wszystkich podmiotów). Małe przedsiębiorstwa to 4,3% wszystkich podmiotów, a średnie i duże przedsiębiorstwa to około 0,8%. Małopolska znajduje się na 3. pozycji w kraju pod kątem przyrostu liczby mikro i małych przedsiębiorstw w stosunku do 2009 roku (za województwem mazowieckim oraz śląskim) oraz 2. miejsce pod względem przyrostu liczby średnich przedsiębiorstw (za województwem mazowieckim).

Tabela 45. Podmioty gospodarki narodowej w 2010 roku (stan na 31.12)

Wyszczególnienie	Liczba podmiotów na 1 000 osób	Liczba podmiotów w 2010 roku	Przyrost liczby podmiotów po 2009 roku	Przedziały zatrudnienia			
				do 9	10-49	50-249	≥250
Małopolskie	100	331 363	17 346	314 181	14 390	2 417	375
Powiat m. Kraków	153	115 687	5 517	109 710	4 831	937	209

Powiat tatrzański	147	9 695	292	9 329	323	42	1
Powiat m. Nowy Sącz	111	9 366	432	8 790	439	122	15
Powiat olkuski	106	12 079	417	11 491	497	81	10
Powiat wadowicki	101	15 809	427	15 021	663	108	17
Powiat wielicki	101	11 416	862	10 900	445	64	7
Powiat krakowski	96	24 640	1 859	23 498	991	133	18
Powiat m. Tarnów	96	11 067	401	10 366	533	143	25
Powiat chrzanowski	91	11 605	531	11 017	487	94	7
Powiat myślenicki	91	11 080	770	10 609	399	68	4
Powiat suski	91	7 599	307	7 237	310	47	5
Powiat oświęcimski	90	13 950	763	13 284	552	102	12
Powiat miechowski	84	4 209	150	4 047	141	20	1
Powiat bocheński	76	7 821	519	7 375	384	56	6
Powiat nowotarski	76	14 170	723	13 420	665	77	8
Powiat limanowski	69	8 631	655	8 134	439	50	8
Powiat proszowicki	69	3 022	176	2 855	143	23	1
Powiat gorlicki	66	7 120	415	6 644	411	60	5
Powiat nowosądecki	65	13 352	803	12 557	708	82	5
Powiat brzeski	62	5 757	324	5 426	291	39	1
Powiat tarnowski	52	10 359	811	9 722	576	53	8
Powiat dąbrowski	50	2 929	192	2 749	162	16	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

2. Handel zagraniczny

Wartość obrotów handlowych Małopolski

Wielkość i dynamika eksportu jest w znacznie mierze pochodną potencjału gospodarczego regionu. Przedsiębiorstwa o orientacji eksportowej znacznie „łatwiej się uczą” i wdrażają nowe rozwiązania technologiczne niż przedsiębiorstwa zorientowane wyłącznie na rynek krajowy. W roku 2010 eksport w Małopolsce osiągnął wartość 7 529 mln USD, a import 8 633 mln USD.

WIĘCEJ INFORMACJI

Więcej informacji o handlu zagranicznym w Małopolsce w raportach dostępnych na stronie Małopolskiego Obserwatorium Gospodarki:
www.gospodarka.obserwatoria.malopolska.pl

Analizując dynamikę eksportu i importu w Małopolsce na przestrzeni lat 2006-2010, obserwuje się następujące tendencje:

- › w latach 2006-2008 następował bardzo dynamiczny wzrost zarówno eksportu jak i importu. Jednakże dynamika wzrostu importu była znacznie wyższa niż eksportu, co powodowało, że eksport netto był ujemny,
- › w 2009 roku ze względu na silny spadek koniunktury gospodarczej na świecie kondycja finansowa przedsiębiorstw europejskich znacznie się pogorszyła, co bezpośrednio wpłynęło na poziom wymiany handlowej,
- › w 2010 roku eksport w Małopolsce wzrósł o 1 405 mln USD, a import o 1 549 mln USD względem roku 2009. Wartość ujemnego salda wymiany handlowej z zagranicą w 2009 roku wyniosła -712 mln USD, wzrost o 1 231 mln USD względem 2008 roku. W 2010 roku eksport netto także był ujemny (-856 mln USD),
- › silne osłabienie gospodarcze na świecie spowodowało znaczne zmiany w strukturze wymiany handlowej także dla przedsiębiorstw z Małopolski,
- › szybszy wzrost wartości importu niż eksportu w 2010 roku spowodował istotny wzrost ujemnego salda wymiany z zagranicą. Wymiana handlowa z zagranicą w Małopolsce w 2010 roku wróciła do poziomu z 2007 roku.

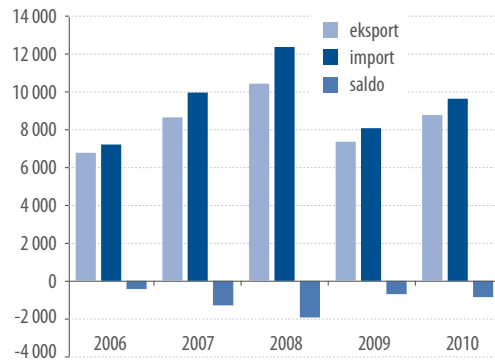

WIĘCEJ INFORMACJI

Na przełomie 2010 i 2011 roku Małopolskie Obserwatorium Gospodarki opracowało raport pt. „Proekologiczne zachowania małopolskich przedsiębiorstw”. Jednym z celów badania było zdiagnozowanie poziomu wdrożonych ekoinnowacji oraz planów małopolskich przedsiębiorstw w tym zakresie na najbliższe 3 lata. W badaniu za cel obrano także określenie, jakimi innowacjami zrównoważonego rozwoju są zainteresowani małopolscy przedsiębiorcy. Raport z badania Małopolskiego Obserwatorium Gospodarki „Proekologiczne zachowania małopolskich przedsiębiorstw” dostępny jest na stronie: www.gospodarka.obserwatoria.malopolska.pl

Wykres 118. Eksport, import oraz saldo obrotów handlu zagranicznego w Małopolsce w latach 2006–2010 (w mln USD)

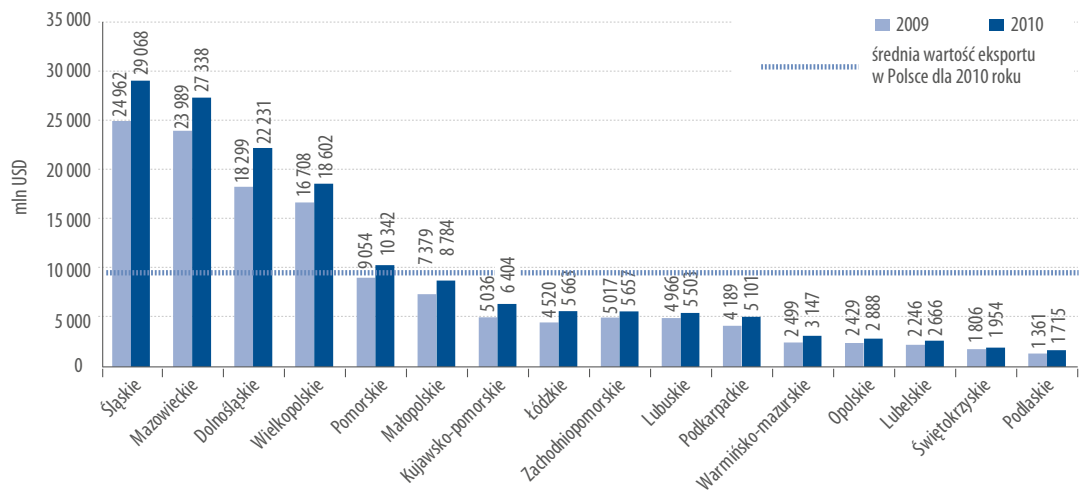
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Izby Celnej w Warszawie

Eksport Małopolski na tle innych województw

W rankingu województw pod kątem najwyższego poziomu eksportu Małopolska niezmiennie zajmuje 6. miejsce za takimi województwami jak: śląskie, mazowieckie, dolnośląskie, wielopolskie oraz pomorskie. „Szóstka polskich eksporterów” w 2010 roku skumulowała na swoim terenie 74,66% krajowego eksportu.

Średnia polskiego eksportu w 2010 roku wyniosła 9 816 mln USD, tylko pięć województw osiągnęło wartość powyżej ogólnopolskiej średniej. Wartość eksportu Małopolski pozostaje niezmiennie na poziomie niższym niż średnia ogólnopolska.

Wykres 119. Wartość eksportu w województwach (w mln USD)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Izby Celnej w Warszawie

3. Ekoinnowacyjność w małopolskich przedsiębiorstwach

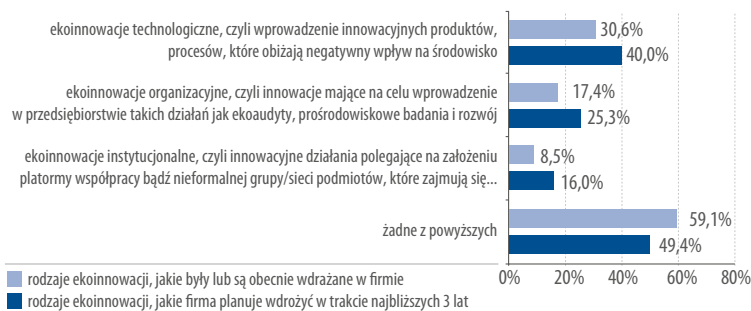
Prawie w 59% przebadanych małopolskich przedsiębiorstwach nie wdrożono żadnej ekoinnowacji od czasu rozpoczęcia działalności. W przedsiębiorstwach, w których wdrożono innowacje zrównoważonego rozwoju, najczęściej wskazywano na ekoinnowacje technologiczne (30,6%). Ekoinnowacje organizacyjne zostały wdrożone w 17,4% małopolskich firm, a ekoinnowacje instytucjonalne w 8,5%. Dysproporcja między poziomem wdrożonych innowacji może być spowodowana wysokimi kosztami, z jakimi wiąże się wprowadzenie ekoinnowacji organizacyjnych i instytucjonalnych oraz z ich relatywnie niskim przełożeniem na zyski firmy. Warto zaznaczyć, że ekoinnowacje instytucjonalne przekładają się na poprawę wizerunku przedsiębiorstwa, co w społecznym odbiorze w najbliższych latach zacznie zyskiwać na sile. Ekoinnowacje są jednym ze sposobów na podnoszenie

poziomu konkurencyjności oraz atrakcyjności przedsiębiorstwa, jednakże wdrażanie ich niejednokrotnie wiąże się z dużymi nakładami finansowymi, a są one w dalszym ciągu inwestycjami podwyższonego ryzyka.

Odnosnie planów wdrażania ekologicznych innowacji należy podkreślić, że połowa respondentów zadeklarowała, że w ich przedsiębiorstwach nie planuje się wdrażania żadnych ekoinnowacji w najbliższych 3 latach. Należy jednak zauważyć, że w najbliższych 3 latach innowacje technologiczne planuje wprowadzić 10% więcej małopolskich przedsiębiorców niż miało to miejsce w ostatnich 3 latach, w przypadku ekoinnowacji organizacyjnych wskaźnik ten wzrasta o 7,9 punktów procentowych – do 25,3%, a ekoinnowacji instytucjonalnych wzrasta o 7,5 punktów procentowych – do 16%.

Wykres 120. Ekoinnowacyjność w małopolskich przedsiębiorstwach

Źródło: Małopolskie Obserwatorium Gospodarki, *Proekologiczne zachowania małopolskich przedsiębiorstw*

4. Instytucje otoczenia biznesu

Instytucje otoczenia biznesu (IOB) to istotne ogniwo nowoczesnych systemów wsparcia rozwoju gospodarczego, obejmujące zróżnicowane grupy niekomercyjnych instytucji, aktywnych w obszarze wspierania przedsiębiorczości, transferu i komercjalizacji technologii oraz poprawy konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw (MSP).

Do kategorii IOB zaliczamy: agencje rozwoju regionalnego i lokalnego, izby gospodarcze, fundacje, ośrodki szkoleniowo-doradcze, fundusze i organizacje reprezentujące przedsiębiorców. W związku z dynamicznym rozwojem nowych technologii i wzrostem roli innowacji jako czynnika rozwoju, coraz większego znaczenia nabiera działalność ośrodków innowacji i przedsiębiorczości, takich jak: centra transferu technologii, inkubatory przedsiębiorczości oraz parki technologiczne.

Agencje rozwoju regionalnego i lokalnego:

- › Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego Sp. z o.o.
- › Agencja Rozwoju Gospodarczego Kraków-Wschód Sp. z o.o.
- › Agencja Rozwoju Miasta S.A.
- › Małopolska Agencja Energii i Środowiska Sp. z o.o.
- › Sądecka Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.
- › Tarnowska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.
- › Agencja Rozwoju Regionu Kluczewskiego S.A.
- › Agencja Rozwoju Małopolski Zachodniej S.A.
- › Myślenicka Agencja Rozwoju Gospodarczego
- › Agencja Regionu Rabka

Izby gospodarcze i instytucje reprezentujące przedsiębiorców:

- › Izba Przemysłowo-Handlowa w Krakowie
- › Chrzanowska Izba Gospodarcza
- › Izba Gospodarcza Dorzecza Raby

- › Izba Przemysłowo-Handlowa w Tarnowie
- › Izba Rzemieśnicza oraz Małej i Średniej Przedsiębiorczości w Tarnowie
- › Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości w Nowym Sączu
- › Małopolska Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości
- › Nowotarska Izba Gospodarcza
- › Odlewnicza Izba Gospodarcza z siedzibą w Krakowie
- › Sądecka Izba Gospodarcza
- › Tatrzańska Izba Gospodarcza
- › Polska Izba Przemysłowo-Handlowa Budownictwa – Oddział Małopolska
- › Podkrakowska Izba Gospodarcza z siedzibą w Skawinie
- › Jurajska Izba Gospodarcza

Parki technologiczne:

działające:

- › Krakowski Park Technologiczny
- › Park Life Science, Jagiellońskie Centrum Innowacji Sp. z o.o.
- › Park Technologiczny – Miasteczko Multimedialne, Miasteczko Multimedialne Sp. z o. o.

w przygotowaniu:

- › Małopolski Park Technologii Informatycznych i Multimedialnych, Krakowski Park Technologiczny
- › Park Technologiczny Kraków-Wschód, Agencja Rozwoju Gospodarczego „Kraków Wschód” Sp. z o.o.

Inkubatory technologiczne:

- › Inkubator Technologiczny Krakowskiego Parku Technologicznego

Inkubatory przedsiębiorczości:

- › Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości Akademii Górniczo-Hutniczej im. Stanisława Staszica
- › Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości przy Krakowskiej Szkole Wyższej im. Frycza Modrzewskiego
- › Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości UJ, Jagiellońskie Centrum Innowacji Sp. z o.o.
- › Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości Szkoły Wyższej im. Bogdana Jańskiego „Skuteczna Firma”
- › Inkubator Przedsiębiorczości, Fundacja Promocji Gospodarczej Regionu Krakowskiego
- › Inkubator Przedsiębiorczości Media 3.0, Miasteczko Multimedialne
- › Małopolski Inkubator Przedsiębiorczości, Urząd Miejski w Andrychowie
- › Nowosądecki Inkubator Przedsiębiorczości, Urząd Miasta Nowy Sącz, Oświęcimski Inkubator Przedsiębiorczości, Centrum Biznesu Małopolski
- › Tarnowski Inkubator Przedsiębiorczości, Tarnowska Agencja Rozwoju Regionalnego

Centra transferu technologii i ośrodki innowacji:

- › Centrum Innowacji, Transferu Technologii i Rozwoju Uniwersytetu (CITTRU), Uniwersytet Jagielloński
- › Centrum Transferu Technologii AGH, Akademia Górniczo-Hutnicza im. St. Staszica w Krakowie
- › Centrum Transferu Technologii Politechnika Krakowska
- › Centrum Transferu Technologii Medycznych Park Technologiczny Sp. z o.o.
- › Centrum Informacji Ekologicznej, Fundacja Partnerstwo dla Środowiska
- › Ośrodek Innowacji NOT Kraków
- › Centrum Innowacji, Transferu i Monitorowania Rozwoju Technologii Wytwarzania, Instytut Zaawansowanych Technologii Wytwarzania
- › Centrum Transferu Technologii, Fundacja „Progress and Business”
- › Ośrodek Innowacji NOT Tarnów

Dynamiczny rozwój IOB w ostatnich latach sprawił, że Małopolska dysponuje znaczącym potencjałem w obszarze wsparcia przedsiębiorczości, a w szczególności sektora MSP. Działalność tych instytucji w istotny sposób przyczynia się do gospodarczego wzmocnienia regionu.

Pomoc publiczna z tytułu inwestycji na terenie krakowskiej specjalnej strefy ekonomicznej jest najwyższa w Polsce. Dotychczas w specjalnej strefie ekonomicznej wydano 90 zezwoleń na działalność, utworzono 8 934 miejsca pracy, a wartość poniesionych nakładów wyniosła 1,6 mld zł.

W latach 2007-2010 Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego podpisała 800 umów (13% w skali kraju) w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka. Beneficjenci projektu w Małopolsce zrealizują projekty warte 2,44 mld zł.

W latach 2007-2010 Małopolskie Centrum Przedsiębiorczości podpisało 1 020 umów o dofinansowanie w ramach II Osi Priorytetowej Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego 2007-2013 o wartości ok. 477 mln zł. Do dofinansowania wybrano 1 160 projektów o wartości ok. 540,6 mln zł, w tym w 2010 roku do dofinansowania wybrano 570 projektów o wartości ok. 253,6 mln zł. Tylko w 2010 roku podpisano 487 umów z beneficjentami na kwotę ok. 215,3 mln zł.

W październiku 2010 roku działalność rozpoczął Małopolski Regionalny Fundusz Poręczeniowy Sp. z o.o. oferujący poręczenia kredytów i pożyczek dla MSP, którego udziałowcami są: MARR S.A. (13,6 mln zł), Bank Gospodarstwa Krajowego (8 mln zł) oraz Województwo Małopolskie (0,1 mln zł). Łącznie Spółka dysponuje środkami na udzielanie poręczeń w kwocie prawie 72 mln zł, co, biorąc pod uwagę najnowsze wytyczne Związku Banków Polskich (dopuszczalny mnożnik kapitałowy 5), pozwala jej na udzielenie ponad 350 mln zł poręczeń. Niezmiennie działają wcześniej utworzone fundusze poręczeniowe: Małopolski Fundusz Poręczeń Kredytowych z Nowego Sącza, oraz Fundusz Poręczeń Kredytowych „Małopolskie Inwestycje” Tarnowskiej Agencji Rozwoju Regionalnego.

W roku 2010 dzięki przyznanym środkom na rozpoczęcie działalności gospodarczej w Małopolsce powstało 6 874 firm, w tym 6 151 firm zostało utworzonych dzięki dotacjom udzielonym przez powiatowe urzędy pracy.

Działania podjęte w roku 2010 w ramach polityki Województwa ukierunkowanej na wspieranie samozatrudnienia w ramach środków POKL doprowadzą do powstania w kolejnych latach 771 nowych przedsiębiorstw, w tym 194 firmy utworzone zostaną przez osoby poszkodowane w wyniku powodzi.

Dzięki środkom Funduszu Pracy i Europejskiego Funduszu Społecznego w latach 2004-2010 utworzono łącznie blisko 24,5 tys mikroprzedsiębiorstw, w tym 22,7 tys. zostało założonych przez osoby bezrobotne wspierane przez PUP.

Rolnictwo

Opracowanie: Krzysztof Jabłoński, Agata Frączek, Marta Baran, Marcin Cichy, Beata Bobula, Ilona Patlewicz

1. Powszechny Spis Rolny 2010

Główny Urząd Statystyczny opublikował 30 czerwca 2011 roku wstępne wyniki Powszechnego Spisu Rolnego 2010. Poniżej przedstawione zostały najistotniejsze fakty. Jest to pierwszy spis rolny po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej, tak więc obrazuje on oddziaływanie Wspólnej Polityki Rolnej na obszary wiejskie i rolnictwo.

Po akcesji do Unii Europejskiej liczba gospodarstw rolnych w Małopolsce spadła o ¼: z 374 tys. w 2002 roku do 284 tys. w 2010 roku, czyli o 90 tys. Jest to tempo porównywalne do przemian w skali całego kraju, gdzie spadek wyniósł 22%.

Zwiększyła się przeciętna powierzchnia gospodarstwa rolnego w Małopolsce z 2,62 ha w 2002 roku do 2,98 ha w 2010. Małopolska nadal jest województwem o największym rozdrobnieniu rolnictwa, odstając niemal 2,5-krotnie niższą średnią powierzchnią gospodarstwa od średniej wielkości gospodarstwa w Polsce (8 ha).

Niski procent użytków rolnych skorelowany jest z wysokim (prawie 25%) odsetkiem lasów w gospodarstwach rolnych Małopolski. Użytki rolne stanowią 77,2% powierzchni gruntów ogółem w gospodarstwach rolnych z terenu województwa małopolskiego. Średnia ogólnopolska wynosi 85,1%.

Na tle kraju zaznaczył się również wyraźnie wyższy spadek powierzchni zasiewów. Małopolscy gospodarze ograniczyli siew o 76 tys. ha, tj. o 20%. W skali ogólnopolskiej spadek wyniósł zaledwie 2% (199 tys. ha).

Pod względem liczby owiec województwo małopolskie jest liderem. W kraju odnotowano 22% spadek pogłowia owiec, jedynie w Małopolsce zarejestrowano wzrost populacji owiec o 4%.

Odwrotną tendencję można zaobserwować w małopolskiej hodowli bydła. Powszechny Spis Rolny 2010 roku, ukazał gwałtowny spadek pogłowia bydła o 30% w województwie małopolskim, choć w skali kraju nastąpił wzrost o 4%. Małopolscy hodowcy trzody chlewnej ograniczyli pogłowia o 34% (w kraju spadek o 18%).

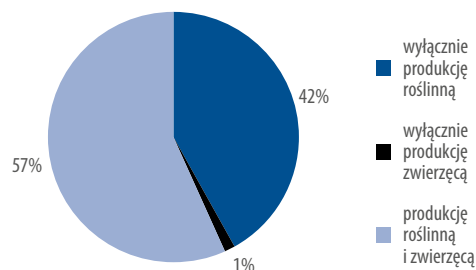
PODSUMOWANIE

› W ostatnich latach liczba gospodarstw rolnych spadła niemal o ¼ (z 374 tys. w 2002 roku do 284 tys. w 2010 tj. o 90 tys.), natomiast powierzchnia zasiewów zmniejszyła się o 20% (w skali kraju spadek wyniósł zaledwie 2%).

› Od 2002 roku nastąpił nieznaczny wzrost średniej powierzchni gospodarstw rolnych z 2,62 ha do 2,98 ha, co pozostaje w dalszym ciągu dużo poniżej średniej dla Polski, wynoszącej 8,01 ha. Małopolskie rolnictwo charakteryzuje więc nadal bardzo duże rozdrobnienie. Wzrost średniej powierzchni gospodarstwa wynika ze spadku liczby najmniejszych gospodarstw, a nie z łączenia się lub faktycznego powiększania pozostałych.

› W tym okresie zaobserwowano również spadek pogłowia zwierząt hodowlanych, np. bydła o 30%, podczas gdy w skali kraju nastąpił wzrost o 4%, spadek pogłowia owiec o 5%, w skali kraju natomiast odnotowano 22% spadek.

Wykres 121. Gospodarstwa rolne według rodzaju prowadzonej działalności rolniczej

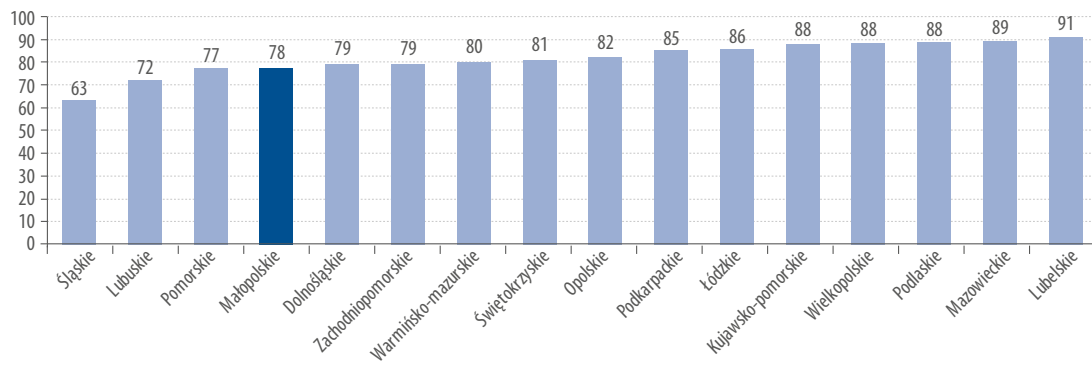

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2010

Małopolskie zajmują pierwsze miejsce w Polsce, jeśli porówna się średnią liczbę ciągników przypadających na 100 ha użytków rolnych. Obecnie w Małopolsce na każde 100 ha użytków rolnych przypada 18 ciągników, przy średniej krajowej 9,5.

Znaczna redukcja powierzchni wykorzystywanej rolniczo oraz likwidacja niewielkich gospodarstw rolnych powiązana jest ze spadkiem areалу zasiewów jak również liczebności zwierząt gospodarskich. Jednocześnie wraz ze spadkiem liczby małych gospodarstw, powiększa się nieznacznie ich średni areal. Oznacza to zmianę statystycznego obrazu, a nie faktyczne powiększanie się gospodarstw rolnych.

Wykres 122. Procentowa liczba gospodarstw prowadząca działalność rolniczą według województw

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2010

Areal użytków rolnych w gospodarstwach naszego województwa stanowił 4,2% powierzchni UR w kraju. Powierzchnia zasiewów stanowi 2,9% powierzchni zasiewów krajowych, co plasuje Małopolskę na przedostatnim miejscu. Struktura zasiewów na tle kraju w 2010 roku kształtowała się następująco:

- ▶ powierzchnia zasiewów zbóż stanowiła 2,7%, mimo iż zboża to 67,7% zasiewów województwa,
- ▶ powierzchnia uprawy warzyw gruntowych – 11,3% (4. miejsce w Polsce),
- ▶ powierzchnia uprawy ziemniaków 9,3% powierzchni zasiewów krajowych, co plasuje Małopolskę na 4. miejscu w Polsce, mimo 43% spadku w stosunku do stanu z 2002 r.,
- ▶ powierzchnia uprawy roślin pastewnych to 2,9% ogółu, daje to Małopolsce 10. miejsce,
- ▶ powierzchnia upraw przemysłowych – 0,7%, mimo zwiększenia upraw tych roślin o 71,3%,
- ▶ powierzchnia upraw roślin strączkowych stanowiła 4,6% uprawy krajowej (6. miejsce w Polsce).

2. Rolnictwo ekologiczne w Małopolsce

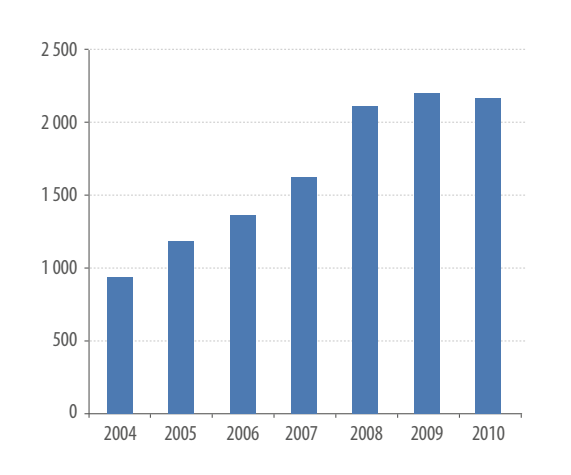
W 2010 roku na terenie Małopolski zlokalizowanych było 2 156 gospodarstw ekologicznych, w tym 1 729 gospodarstw z certyfikatem i 427 będących w okresie przestawiania.

W 2010 roku pierwszy raz w województwie małopolskim odnotowano spadek liczby gospodarstw ekologicznych z 2 197 do 2 156.

Tabela 46. Liczba i struktura obszarowa gospodarstw ekologicznych w województwie małopolskim w 2010 roku

Wielkość gospodarstw ekologicznych	2010	%
<5 ha	1 096	50,8
5-10 ha	667	30,9
10-20 ha	215	10,0
20-50 ha	103	4,8
50-100 ha	54	2,5
>100 ha	21	1,0
Razem	2 156	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z IJHARS

Wykres 123. Liczba gospodarstw ekologicznych w latach 2004–2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z IJHARS

Produkty regionalne i tradycyjne

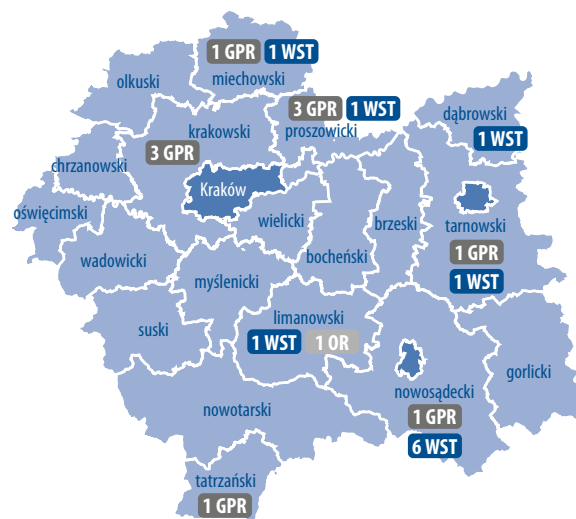
Odgrywają znaczącą rolę w podtrzymywaniu dziedzictwa kulturowego oraz pozarolniczej aktywizacji obszarów wiejskich regionu. Rada ds. Produktów Tradycyjnych działająca od 2005 roku, powołana przez Marszałka Województwa Małopolskiego, w 2010 roku pozytywnie zaopiniowała 10 produktów tradycyjnych. Do końca 2010 roku na ministerialną Listę Produktów Tradycyjnych wpisanych zostało 39 produktów pochodzących z województwa małopolskiego. W roku 2010 Komisja Europejska zarejestrowała kolejne 4 produkty regionalne z Małopolski. Do oscypka, bryndzy podhalańskiej i redykołki dołączyły: kiełbasa lisecka, suska sechlońska, obwarzanek krakowski oraz jabłko łąckie. Więcej informacji na ten temat: <http://produkty.wrotamalopolski.pl>

Grupy producentów rolnych

- › W 2010 roku wydane zostały 3 decyzje wstępnego uznania grup producentów.
- › Powstała 1 organizacja producentów owoców i warzyw.
- › Liczba grup producentów rolnych wzrosła z 10 do 11.
- › Małopolska jest na 14. miejscu w Polsce pod względem liczby grup producentów rolnych.

Absorpcja środków przypadająca na Grupy Producentów Rolnych, Wstępnie Uznane Grupy Producentów Owoców i Warzyw, Organizacje Producentów Owoców i Warzyw w województwie małopolskim osiągnęła w 2010 roku łączną kwotę: 51 573 118,64 zł.

Mapa 23. Grupy Producentów Rolnych (GPR), Wstępnie Uznane Grupy Producentów Owoców i Warzyw (WST), Organizacje Producentów Owoców i Warzyw (OR) według powiatów

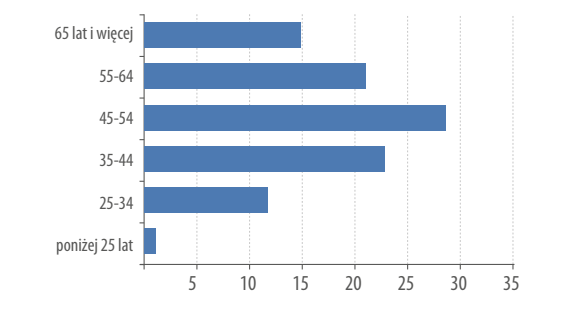

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ARiMR

3. Struktura pracujących w rolnictwie w Małopolsce w 2010 roku

W gospodarstwach indywidualnych w województwie małopolskim pracowało 266,3 tys. osób, dla których było to jedyne bądź główne miejsce pracy. Oprócz tej grupy w gospodarstwach indywidualnych zaangażowani w pracę byli członkowie rodzin, co w sumie daje liczbę 561,9 tys. osób.

Wykres 124. Procentowy udział użytkowników gospodarstw indywidualnych według grup wiekowych

Liczba gospodarstw rolnych o powierzchni do 2 ha stanowi 64,9% ogółu. Na 100 ha użytków rolnych w Małopolsce przypadło 41 osób, przy średniej krajowej 15 osób.

Użytkownicy gospodarstw rolnych to osoby fizyczne, prawne oraz jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej, faktycznie użytkujące gospodarstwa rolne. Liczba użytkowników w 2010 roku wynosiła 216,8 tys., z czego osoby powyżej 45. roku życia stanowią ponad 64% ogółu użytkowników, tj. 139,5 tys. osób.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2010

4. Gospodarka łowiecka w Małopolsce w 2010 roku

Małopolska gospodarka łowiecka prowadzona jest w 255 obwodach łowieckich, w tym 81 leśnych (których co najmniej 40% ogólnej powierzchni stanowią grunty leśne) oraz 174 polnych (których grunty leśne stanowią mniej niż 40% ogólnej powierzchni). Gospodarka łowiecka to działalność w zakresie ochrony, hodowli i pozyskania zwierzyny oraz kształtowania środowiska przyrodniczego w celu polepszenia warunków jej bytowania. Działania te prowadzone były w 2010 roku w małopolskich obwodach łowieckich przez 7 077 myśliwych zrzeszonych w Polskim Związku Łowieckim. Średnia wielkość małopolskiego obwodu łowieckiego wynosi ok. 5 800 ha.

Łowiska w województwie małopolskim charakteryzują się dużą różnorodnością siedliskową, a przez to zróżnicowaniem gatunkowym zwierząt łownych.

Tabela 47. Liczebności oraz odstrzał zwierząt łownych zinwentaryzowanych we wszystkich małopolskich obwodach łowieckich

Gatunek zwierzyny	Liczebności zwierzyny				Odstrzał zwierzyny (plan odstrzału)			
	2007	2008	2009	2010	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011
Łosie	18	18	16	8	0	0	0	0
Jelenie szlachetne	3 796	3967	4 189	4 119	1 150	1 210	1 287	1 311
Daniele	36	60	79	94	2	8	14	18
Sarny	25 100	26 645	28 721	29 297	6 097	6 565	7 195	7 400
Dziki	2372	2876	4013	4 243	1 689	2 210	3 449	3 949

Źródło: opracowanie własne

Z danych pochodzących z inwentaryzacji łowisk wykonanej przez członków małopolskich kół łowieckich PZŁ wynika, iż stany gatunków zwierzyny grubej, tj. daniela, sarny, jelenia oraz dzika w poszczególnych latach wykazują tendencje wzrostowe. Ma to związek z łatwym dostępem zwierzyny do żeru na terenie Małopolski, charakteryzującej się dużym rozdrobnieniem gospodarstw rolnych. Zarysowujące się tendencje wzrostowe lub spadkowe populacji poszczególnych gatunków zwierzyny w największej mierze związane są z uwarunkowaniami środowiskowymi, lecz również z samymi właściwościami populacji. Według danych dotyczących liczebności populacji zwierząt gatunków łownych, od kilkunastu lat obserwuje się spadek liczebności kuropatwy i zająca. Jest to niepokojące, biorąc pod uwagę fakt, iż małopolskie obwody łowieckie w przeważającej części mają charakter polny, czyli preferowany przez powyższe gatunki zwierzyny drobnej. Wśród powodów utrzymywania się tej tendencji wymienia się wiele czynników. Do podstawowych należą: presja drapieżnictwa, głównie ze strony lisa, choroby, zanik remiz śródpolnych stanowiących ostoje zwierzyny drobnej, mechanizacja

i chemizacja rolnictwa. Polski Związek Łowiecki podejmuje wiele starań, aby zapobiec tej tendencji, należą do nich: walka z drapieżnictwem, utrzymanie właściwego biotopu – zakładanie remiz, introdukcje wybranych gatunków zwierzyny drobnej do łowisk.

5. Wojewódzki Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych

Wojewódzki Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych (FOGR) funkcjonujący do 31 grudnia 2010 roku jako fundusz celowy został zlikwidowany zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 2009 roku – Przepisy wprowadzające ustawę o finansach publicznych. Fundusz tworzył się głównie z należności i opłat rocznych związanych z wyłączeniem z produkcji gruntów rolnych. Działał na podstawie ustawy z dnia 3 lutego 1995 roku o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 2004 r., Nr 121, poz. 1266). Celem funduszu była ochrona, rekultywacja i poprawa jakości gruntów rolnych.

Tabela 48. Plan przychodów i wydatków Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych w Małopolsce w latach 2001, 2003, 2005, 2007, 2009, 2010 (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	2001	2003	2005	2007	2009	2010
I	Stan FOGR na początku roku	1 557 925	2 298 069	3 709 104	3 603 564	7 192 338	5 729 308
II	Przychody	6 395 477	6 506 615	8 603 454	9 631 856	9 944 981	7 670 167
	Przelewy z Centralnego FOGR	1 320 000	1 500 000	1 480 000	1 680 000	2 300 000	1 800 000
	Przychody własne w tym:	5 075 477	5 006 616	7 123 454	7 951 856	7 644 981	5 870 167
	› wpływy z opłat za wyłączenie gruntów z produkcji rolniczej	4 711 367	4 844 859	6 960 545	7 776 442	7 434 340	5 684 841
	› odsetki od środków na rachunku bankowym	364 110	161 756	162 909	175 414	210 641	185 326
III	Wydatki	5 311 886	6 652 378	8 273 379	10 011 650	11 408 011	8 607 313
1	Wydatki bieżące	5 145 957	6 652 378	6 680 974	7 845 243	9 115 461	7 107 672
	Przelewy na centralny FOGR	871 095	917 472	1 365 743	1 607 444	1 412 219	1 064 250
	Opłaty komornicze, pozostałe wydatki	4 113	4 761	10 497	4 710	18 850	26 557
	Wydatki zgodnie z art. 25, ust. 1, ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych (remont dróg rolniczych, zbiorników małej retencji)	4 270 748	5 472 181	5 304 734	6 233 089	7 684 392	6 016 865
2	Wydatki inwestycyjne	165 930	257 964	1 592 405	2 166 407	2 292 550	1 499 641
	Wydatki zgodnie z art. 25, ust. 1, ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych (remont dróg rolniczych)	–	–	1 553 438	2 047 418	2 292 550	1 488 112
	Wydatki zgodnie z art. 25, ust. 1, ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych (zakup sprzętu komputerowego)	165 930	257 964	8 967	118 989	–	11 529
IV	Stan FOGR na koniec roku	2 641 516	2 152 306	4 039 179	3 223 770	5 729 308	4 792 162

Źródło: Sprawozdania z wykonania budżetu Województwa Małopolskiego za lata: 2001, 2003, 2005, 2007, 2009, 2010

Środkami funduszu dysponował samorząd województwa, zgodnie z ww. ustawą przeznaczano je głównie na:

- › budowę i modernizację dróg dojazdowych do gruntów rolnych,
- › budowę i renowację zbiorników służących małej retencji,
- › zakup sprzętu pomiarowego i informatycznego oraz oprogramowania niezbędnego do zakładania i aktualizowania operatów ewidencji gruntów oraz prowadzenia spraw ochrony gruntów rolnych.

W 2010 roku środki FOGR spożytkowane zostały w Małopolsce na poprawę jakości sieci dróg dojazdowych do pól w całym województwie (wyremontowano 135 km dróg), a także na zakup sprzętu informatycznego oraz oprogramowania niezbędnego do zakładania i aktualizowania operatów ewidencji gruntów oraz prowadzenia spraw ochrony gruntów rolnych.

Od 1 stycznia 2011 roku wpływy związane z wyłączeniem z produkcji gruntów rolnych stały się dochodami budżetu województwa i nadal będą przeznaczane na ww. cele.

Przemysł

Opracowanie: Jeremiasz Salamon

1. Produkcja sprzedana przemysłu w województwie małopolskim

W 2010 roku wartość produkcji sprzedanej przemysłu w województwie małopolskim wyniosła 58 226 mln zł (6,2% w skali kraju), co w stosunku do roku poprzedniego stanowi wzrost o 8 657 mln zł (w cenach stałych o 20,4%). Wzrost wartości produkcji sprzedanej przemysłu nastąpił również w skali kraju. W 2010 roku jej wartość w cenach stałych wzrosła o 9,8%, zaś w cenach bieżących z poziomu 854,9 mld zł (w 2009 roku) do poziomu 945,3 mld zł (w 2010 roku).

Analizując zmiany produkcji przemysłowej w kolejnych kwartałach (kwartał do kwartału poprzedniego roku) lat 2007-2010, zauważalna jest stała tendencja wzrostowa utrzymująca się od ostatniego kwartału 2009 roku.

W rachunkach miesięcznych (miesiąc do miesiąca poprzedniego roku) tempo wzrostu produkcji było bardziej zróżnicowane. Spadek zapoczątkowany w październiku 2008 roku osiągnął swój punkt kulminacyjny w styczniu 2009 roku. Spowolnienie dynamiki w tym okresie związane było ze światowym kryzysem gospodarczym. Natomiast najwyższy wzrost miał miejsce w listopadzie i grudniu 2010 roku.

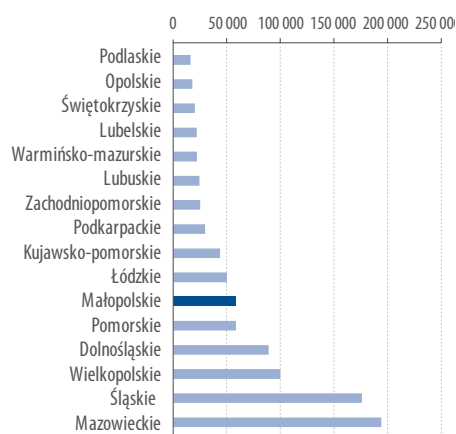
W 2010 roku wzrost produkcji nastąpił we wszystkich sekcjach małopolskiego przemysłu: najwyższy w górnictwie i wydobywaniu (o 24,2%), a w dalszej kolejności w przetwórstwie przemysłowym (o 22%), w wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz i gorącą wodę (o 4,9%), oraz w dostawie wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji (o 1,5%).

PODSUMOWANIE

W 2010 roku nastąpiła poprawa sytuacji w przemyśle województwa małopolskiego. Świadczą o tym m.in. następujące dane:

- › produkcja sprzedana przemysłu wzrosła w 2010 roku o 20,4%, wobec spadku o 9,2% w roku ubiegłym. O wysokim wzroście przesądziły sekcje górnictwo i wydobywanie (24,2%) oraz przetwórstwo przemysłowe (22%);
- › we wszystkich kwartałach 2010 roku zanotowano wzrost dynamiki produkcji sprzedanej małopolskiego przemysłu (najwyższy wzrost miał miejsce w IV kwartale);
- › wartość przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów wyniosła 61 525 mln zł (wzrost o 13% w stosunku do roku ubiegłego), co oznacza przerwanie tendencji spadkowej zapoczątkowanej w 2008 roku.

Wykres 125. Produkcja sprzedana przemysłu w 2010 roku (w mln zł)

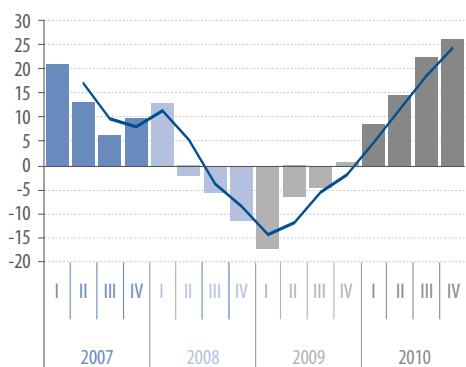
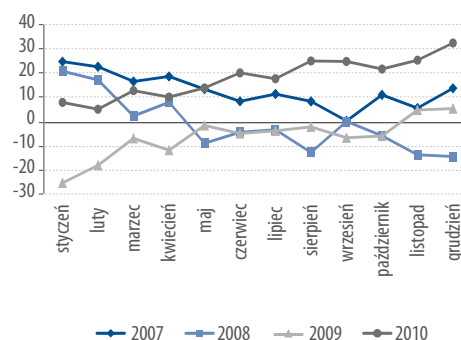

Źródło: Regiony Polski, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2011

WIĘCEJ INFORMACJI

Więcej na temat sytuacji w polskim przemyśle w 2010 roku znajdziesz w opracowaniu Ministerstwa Gospodarki *Ocena sytuacji w przemyśle w 2010 roku* dostępnym na stronie internetowej: www.mg.gov.pl

Wykres 126. Zmiany produkcji przemysłowej w Małopolsce w kolejnych kwartałach lat 2007-2010 (w %)**Wykres 127.** Zmiany produkcji przemysłowej w Małopolsce w kolejnych miesiącach lat 2007-2010 (w %)

Źródło: GUS

Tabela 49. Produkcja sprzedana przemysłu według rodzajów działalności (sekcje PKD 2007) (w mln zł)

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010
Przemysł ogółem	53 487,1	53 060,2	49609,8	58266,7
Górnictwo i wydobywanie	1 043,5	952,4	917,5	1202,7
Przetwórstwo przemysłowe	47 511,4	46 131,6	42594,4	50413,6
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	3 502,5	4 398,2	4571,5	4918,7
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	1 429,8	1 578,0	1526,4	1731,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie: *Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego*, I kwartał 2008 roku, I kwartał 2009 roku, I kwartał 2010 roku oraz I kwartał 2011 roku

W 2010 roku nastąpił również wzrost udziału produkcji przemysłowej województwa małopolskiego w produkcji przemysłowej kraju. Niemniej jednak nadal nie osiągnął on poziomu z 2007 roku.

Tabela 50. Udział produkcji sprzedanej przemysłu na tle kraju według poszczególnych rodzajów działalności

Wyszczególnienie	Udział w produkcji krajowej (w %)			
	2007	2008	2009	2010
Ogółem przemysł	6,5	6,2	5,8	6,2
Górnictwo i wydobywanie	2,7	2,2	2,2	2,4
Przetwórstwo przemysłowe	6,8	6,4	6,0	6,4
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	4,8	5,6	5,2	5,5
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	9,4	9,1	8,3	8,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Głównego Urzędu Statystycznego: *Biuletyn statystyczny* 2011, nr 6 oraz Urzędu Statystycznego w Krakowie *Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego*, I kwartał 2008 roku, I kwartał 2009 roku, I kwartał 2010 roku, I kwartał 2011 roku

Przetwórstwo przemysłowe nieprzerwanie od lat stanowi wiodący sektor małopolskiego przemysłu. Jego udział w produkcji sprzedanej wyniósł w 2010 roku 86,5%. W latach poprzednich wartość ta osiągała zbliżone poziomy: 89% w 2007 roku, 87% w 2008 r. oraz 86% w 2009 roku. Analiza struktury przetwórstwa przemysłowego w województwie małopolskim pokazuje, że w 2010 roku pod względem wielkości sprzedaży dominowały: produkcja artykułów spożywczych (17,6%), produkcja metali (7,8%), produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (5,2%) oraz produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych (4,7%).

Najwyższa dynamika sprzedaży w skali roku (w cenach stałych) w działach przetwórstwa przemysłowego wystąpiła w produkcji urządzeń elektrycznych (o 48%), produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych (o 20%), produkcja wyrobów z gumy (o 16,9%) oraz produkcja napojów (12%).

Z kolei największe spadki (mierzone w cenach stałych) zanotowano w działach: produkcja maszyn i urządzeń (o 12,5%) oraz produkcja odzieży (o 6,4%).

2. Rozmieszczenie przestrzenne podmiotów prowadzących działalność przemysłową

Rozmieszczenie przemysłu w województwie małopolskim nawiązuje do przebiegu głównych równoleżnikowych linii komunikacyjnych, położenia większych miast oraz historycznych obszarów eksploatacji ropy naftowej, węgla kamiennego, rud cynkowych, siarki i soli. Od 1990 roku w Małopolsce zauważalna jest tendencja, występująca w krajach wysoko uprzemysłowionych już od kilkudziesięciu lat, do rozwijania działalności produkcyjnej wokół dużych miast, przy jednoczesnym zmniejszeniu się jej koncentracji w ich granicach. Wzrostowi industrializacji obszarów położonych w sąsiedztwie dużych ośrodków sprzyjają duża podaż i niższa cena terenów o dogodnym położeniu komunikacyjnym, możliwość elastycznego kształtowania stosunków pracy i jej niższe koszty oraz łatwiejsza współpraca z mniejszymi gminami¹.

Na koniec 2010 roku w Małopolsce działalność przemysłową prowadziło 34 585 podmiotów, co stanowi wzrost aż o 1 938 podmiotów w stosunku do 2009 roku. Dla porównania w 2007 roku w regionie zarejestrowanych było 33 485 podmiotów gospodarczych prowadzących działalność przemysłową, w 2008 roku – 33 331, a w 2009 roku – 32 647.

Pośród 22 małopolskich powiatów jedynie w miechowskim nastąpił nieznaczny (bo zaledwie o 3) spadek liczby podmiotów prowadzących działalność przemysłową. Największy wzrost zanotowano natomiast w mieście Krakowie (493), powiecie krakowskim (173), powiecie tarnowskim (130), powiecie myślenickim (118) oraz powiecie wielickim (97).

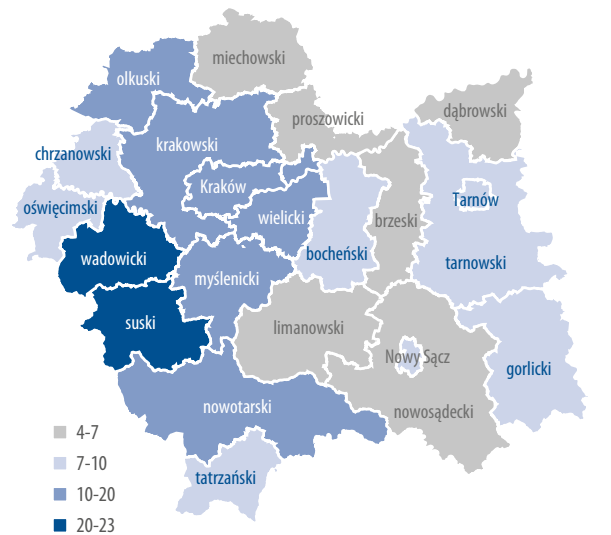
W ujęciu statystycznym o poziomie przedsiębiorczości świadczy liczba jednostek na 1 000 ludności zamieszkałej na danym obszarze. W tym kontekście, najwyższy wskaźnik koncentracji podmiotów przemysłowych występuje niezmiennie od wielu lat w zachodniej części Małopolski – powiecie wadowickim (22) i suskim (21). Średnia dla województwa wynosi natomiast 10,4 podmiotu przemysłowego na 1 000 ludności.

3. Zatrudnienie

W 2010 roku małopolski przemysł dawał zatrudnienie 170 651 osobom, co stanowiło 6,98% ogółu pracujących w tej branży w kraju. W porównaniu do roku ubiegłego liczba pracujących w przemyśle województwa wzrosła o 427 osób. W tym samym okresie przeciętne zatrudnienie w przemyśle w Polsce wyniosło 2 442 tys. osób, co oznacza spadek w stosunku do 2009 roku o 0,5%. Pamiętać jednak należy, iż przed rokiem w branży przemysłowej odnotowano spadek zatrudnienia aż o 5,5%.

Liczba zatrudnionych w przemyśle regionu w latach 1999-2003 wykazywała tendencję spadkową: z 210 178 do 163 372 osób. Przełomowy okazał się natomiast rok 2004, w którym zanotowano wzrost zatrudnienia

Mapa 24. Podmioty przemysłowe zarejestrowane w systemie Regon na 1 000 mieszkańców – stan na 31.12.2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

1. B. Domański, *Przemysł w rozwoju gospodarczym Małopolski*, [w:] *Geograficzne uwarunkowania rozwoju Małopolski*, Polskie Towarzystwo Geograficzne, oddział w Krakowie, Kraków 2002, s. 55-57.

CASE STUDY

Jedną z głównych przyczyn wyraźnego spadku zatrudnienia w małopolskim przemyśle był proces reorganizacji przedsiębiorstw przemysłowych – najbardziej widoczny w górnictwie i hutnictwie. Dla przykładu: utworzenie Mittel Steel Poland z siedzibą w Katowicach (zrzeszającą cztery największe huty stali w Polsce, w tym jedną zlokalizowaną na obszarze Krakowa), będące w praktyce jedynie statystycznym przeniesieniem wielkości produkcji czy zatrudnienia przemysłu z województwa małopolskiego do śląskiego, w praktyce oznaczało znaczne wahania wskaźników ekonomicznych wykazywanych w statystykach wojewódzkich.

w stosunku do 2003 roku o 4 073 osoby. W kolejnych latach tendencja ta została podtrzymana – w 2005 roku wzrost o 3 729 osób, w 2006 roku o 2 355, w 2007 roku aż o 5 448, a w 2008 roku wzrost o 468 osób. Dopiero w 2009 roku, m.in. z powodu światowego kryzysu gospodarczego, nastąpił spadek zatrudnienia w przemyśle województwa aż o 9 222 osoby.

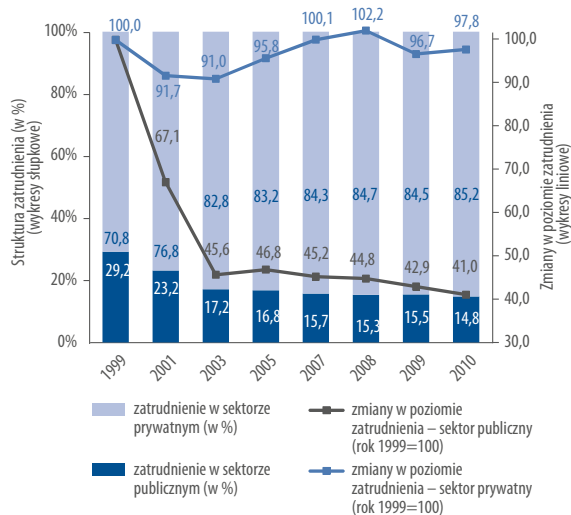
W strukturze zatrudnienia w przemyśle województwa małopolskiego widoczny jest stały wzrost udziału zatrudnionych w sektorze prywatnym (z poziomu 70,8% w 1999 roku do poziomu 85,2% w 2010 roku). Nieznaczny spadek miał miejsce w 2009 roku, jednak już w następnym roku został powstrzymany.

Tabela 51. Struktura przeciętnego zatrudnienia w przemyśle w województwie małopolskim w latach 1999-2010

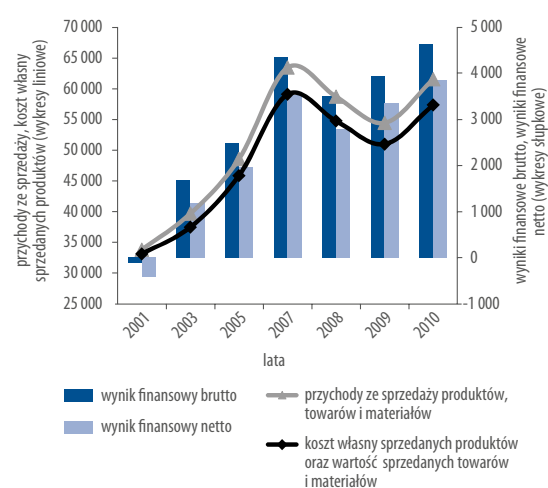
Wyszczególnienie	1999	2001	2003	2005	2007	2008	2009	2010
Przemysł województwa ogółem	210 178	177 617	163 372	171 174	176 593	179 446	170 224	170 651
Sektor przedsiębiorstw w województwie ogółem	398 471	351 216	339 131	354 036	383 956	402 128	407 295	412 072
Górnictwo i wydobywanie	4 647	3 943	2 719	4 011	3 002	3 019	3 042	3 846
Przetwórstwo przemysłowe	194 037	163 258	145 551	147 667	150 077	152 758	143 178	144 301
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	11 494	10 416	15 102	19 496	16 010	15 572	15 460	14 774
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja					7 504	8 097	8 544	7 730

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie: *Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego*, styczeń 2000 roku, kwiecień 2002 roku, I kwartał 2004 roku, I kwartał 2006 roku, I kwartał 2008 roku, I kwartał 2009 roku, I kwartał 2010 roku oraz I kwartał 2011 roku

Wykres 128. Zmiany w strukturze zatrudnienia

Wykres 129. Wyniki ekonomiczne przemysłu

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie: *Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego*, I kwartał 2008 roku, I kwartał 2009 roku, I kwartał 2010 roku oraz I kwartał 2011 roku

4. Wyniki ekonomiczne przemysłu

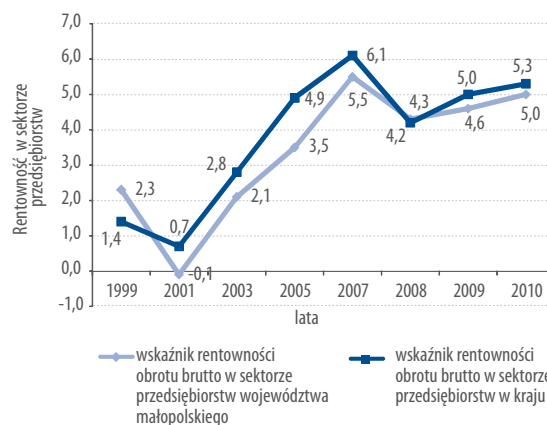
W 2010 roku wartość przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów wyniosła 61 525 mln zł (wzrost o 13% w stosunku do roku ubiegłego). Wynik ten oznacza przerwanie tendencji spadkowej zapoczątkowanej w 2008 roku. W tym miejscu warto odnotować, że w okresie 1999-2007 w przemyśle województwa obserwowano systematyczną poprawę wyników ekonomicznych. Jedynie w 2001 roku zanotowano przejściowy spadek przychodów, który został zrekompensowany już w kolejnym roku. Od 2003 do 2007 roku przychody przemysłu sukcesywnie wzrastały, aby osiągnąć poziom przekraczający 63 400 mln zł.

Podobnie, jak miało to miejsce w 2009 roku, również w 2010 roku nastąpiła poprawa wyników finansowych brutto oraz netto podmiotów przemysłowych. Wzrost zanotowano w 3 z 4 sekcji, spośród których największy dotyczył dostaw wody; gospodarowania ściekami i odpadami; rekultywacji. Z kolei spadek dotknął górnictwo i wydobywanie.

Analiza relacji ekonomicznych w przemyśle województwa małopolskiego pozwala na wyodrębnienie kilku okresów:

- › **lata 1999-2001**, charakteryzujące się wyraźnym pogorszeniem relacji ekonomicznych w przemyśle regionu. Było to widoczne zarówno w odniesieniu do wzrastającego w kolejnych latach wskaźnika poziomu kosztów, jak i obniżającego się wskaźnika rentowności obrotu brutto. Negatywne tendencje zaobserwowano w górnictwie i kopalnictwie, a także w przetwórstwie przemysłowym, mającym bezpośredni wpływ na poziom relacji ekonomicznych w całym sektorze przemysłowym;
- › **lata 2003-2007**, które przyniosły zdecydowaną poprawę wskaźników, z chwilowym, aczkolwiek widocznym zahamowaniem trendu w 2005 roku;
- › **rok 2008**, w którym nastąpił znaczący wzrost wskaźnika poziomu kosztów, jak i spadek wskaźnika rentowności obrotu brutto (tendencja ta uwidoczniła się zwłaszcza w górnictwie i wydobywaniu oraz przetwórstwie przemysłowym);
- › **lata 2009-2010**, w których odnotowano spadek wskaźnika poziomu kosztów przy jednoczesnym wzroście wskaźnika rentowności obrotu brutto (w 2009 roku dotyczyło to 3 z 4 sekcji: górnictwa i wydobywania, przetwórstwa przemysłowego oraz wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę; z kolei w 2010 roku 2 z 4 sekcji: wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę oraz dostawę wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywację).

Wykres 130. Wskaźnik rentowności w sektorze przedsiębiorstw

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Głównego Urzędu Statystycznego *Biuletyn statystyczny* 2011, nr 6 oraz Urzędu Statystycznego w Krakowie: *Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego* styczeń 2000 roku, kwiecień 2002 roku, I kwartał 2004 roku, I kwartał 2006 roku, I kwartał 2008 roku, I kwartał 2009 roku, I kwartał 2010 roku oraz I kwartał 2011 roku

5. Inwestycje w przemyśle

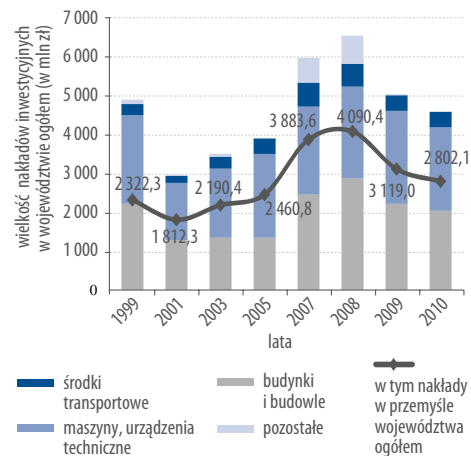
W 2010 roku nakłady inwestycyjne w województwie małopolskim osiągnęły poziom 4 616,6 mln zł. W porównaniu do roku ubiegłego oznacza to spadek o 0,43 mln zł. Zatem nie została powstrzymana tendencja spadkowa zapoczątkowana w 2008 roku.

Struktura nakładów inwestycyjnych poniesionych w Małopolsce w 2010 roku kształtowała się w następujący sposób: 46,5% – na zakup oraz modernizację maszyn, urządzeń technicznych i narzędzi, 44,4% – na realizację budynków i budowli oraz 8,6% – na zakup środków transportowych. W konsekwencji, w ogólnej strukturze nakładów inwestycyjnych w województwie 60,9% stanowiły nakłady w przemyśle.

Udział nakładów inwestycyjnych w małopolskim przemyśle wyniósł w 2010 roku 5,1% nakładów krajowych (wobec 5,3% w 2009 roku). Oznacza to kontynuację spadku zapoczątkowanego w roku ubiegłym. Od 2005 roku nakłady na przemysł województwa systematycznie wzrastały, aż osiągnęły w 2008 roku 4 090 mln zł. Dopiero w 2009 roku spadły do poziomu 3 119 mln zł.

W przypadku nakładów w przetwórstwie przemysłowym, lata 2005-2007 charakteryzowały się wyraźnym wzrostem tego wskaźnika, jednakże lata 2008-2009 przyniosły zahamowanie tej tendencji. Rok 2010 to kontynuacja tego trendu, w konsekwencji którego nakłady poniesione w tej sekcji wyniosły 1 559 mln zł.

Wykres 131. Wielkość nakładów inwestycyjnych (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie: *Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego* kwiecień 2002 roku, I kwartał 2004 roku, I kwartał 2006 roku, I kwartał 2008 roku, I kwartał 2009 roku, I kwartał 2010 roku oraz I kwartał 2011 roku

Budownictwo i mieszkalnictwo

Opracowanie: Kinga Krasoń-Pilch

Udział sektora budownictwa w Małopolsce w generowaniu WDB (wartości dodanej brutto, która jest wartością produktów – wyrobów i usług – wytworzoną przez jednostki rynkowe i nierynkowe, pomniejszoną o zużycie nie poniesione w związku z jej wytworzeniem) jest najwyższy spośród polskich województw – w 2010 roku wyniósł 10,1% (przy 7,5% w 2007), najniższy był w woj. mazowieckim – 6,6% (w 2007 było to 5,4%) – szacunki Biura Inwestycji i Cykli Ekonomicznych.

1. Sytuacja przedsiębiorstw budowlanych

Udział województwa małopolskiego w krajowej produkcji sprzedanej budownictwa w 2010 roku osiągnął poziom 8,8%. W okresie styczeń-grudzień produkcja sprzedana wyniosła 14 115,6 mln zł (w 2009 roku wynosiła 11 158,6 mln zł, co tym samym oznacza wzrost o 26,5% w stosunku do roku poprzedniego – największy w porównaniu do innych województw). Produkcja budowlano-montażowa w 2010 roku wyniosła 7 052,0 mln zł i była wyższa o 7,1% w porównaniu do roku 2009.

Rok 2010 przyniósł spadek wyniku finansowego branży budowlanej w porównaniu do 2009 roku. Oprócz Małopolski nastąpił on również we wszystkich innych województwach, za wyjątkiem województwa łódzkiego, gdzie nastąpił niewielki wzrost.

PODSUMOWANIE

› 2010 rok dał ujemny wynik finansowy branży budowlanej w Małopolsce (spadek o 18,6% w stosunku do 2009 roku) – tak słaby wynik nie był notowany w tym sektorze od 2008 roku, co w dużej mierze spowodowane było skutkami kryzysu ekonomicznego, który branża zaczęła odczuwać później.

› Mimo słabego początku roku w branży budowlanej, spowodowanego w dużej mierze przeciągającą się zimą, od drugiego kwartału 2010 roku prawie wszystkie wskaźniki w budownictwie zaczęły iść w górę, odrabiając straty z pierwszych miesięcy. W efekcie w 2010 roku produkcja sprzedana budownictwa w Małopolsce była o prawie 26,5% wyższa niż w 2009 roku, produkcja budowlano-montażowa – wyższa o 7,1%. W 2010 roku odnotowano także wzrost przychodów netto przedsiębiorstw.

› W 2010 roku w Małopolsce oddano do użytkowania mniej budynków w porównaniu z 2009 rokiem zarówno w budownictwie indywidualnym, spółdzielczym (znaczny spadek), jak i przeznaczonym na wynajem lub sprzedaż. Liczba oddanych do użytkowania mieszkań obniżyła się do poziomu z 2007 roku. W 2010 roku wydano mniej pozwoleń na budowę niż w 2009, ale rozpoczęto więcej inwestycji. Spadki na rynku nieruchomości są pochodną kryzysu finansowego, który ograniczył popyt na nowe mieszkania.

Tabela 52. Wynik finansowy ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów budownictwa w województwach w 2009 oraz 2010 roku (w tys. zł)

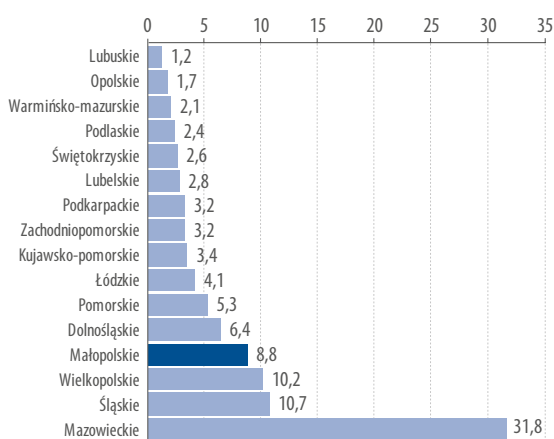
Województwo	2009	2010	Wzrost / Spadek (w %)
Łódzkie	220 064	230 869	4,9
Dolnośląskie	416 465	400 382	-3,9
Lubuskie	135 747	120 481	-11,2
Małopolskie	564 255	459 286	-18,6
Śląskie	727 744	570 507	-21,6
Podlaskie	169 994	129 619	-23,8
Mazowieckie	2 459 917	1 862 371	-24,3
Świętokrzyskie	214 627	150 246	-30,0
Warmińsko-mazurskie	183 538	126 773	-30,9
Podkarpackie	193 278	129 452	-33,0
Zachodniopomorskie	283 791	188 703	-33,5
Pomorskie	569 228	340 206	-40,2

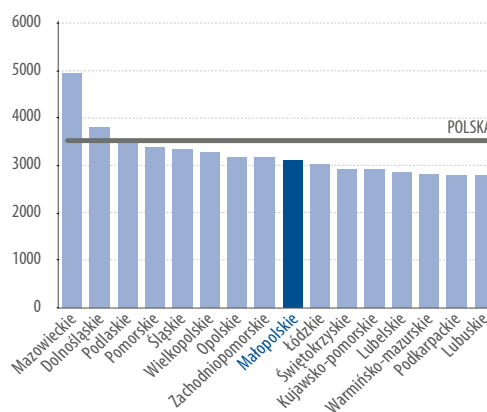
Województwo	2009	2010	Wzrost / Spadek (w %)
Opolskie	93 667	52 290	-44,2
Wielkopolskie	758 708	412 346	-45,7
Kujawsko-pomorskie	339 914	154 126	-54,7
Lubuskie	95 136	29 697	-68,8

Źródło: BDL GUS

Wykres 132. Udział procentowy województw w produkcji sprzedanej budownictwa w 2010 roku według PKD 2007

Wykres 133. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze budownictwa w 2010 roku w podziale na województwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W Małopolsce odnotowano wzrost przychodów netto przedsiębiorstw budowlanych (o 12,5% w porównaniu do roku 2009), choć pierwszy kwartał 2010 roku takiego wzrostu nie zapowiadał – sektor osiągnął wtedy najniższe przychody netto. Czwarty kwartał okazał się jednak decydujący – w odniesieniu do wartości dla analogicznego okresu roku poprzedniego, średnie miesięczne przychody netto wzrosły wtedy o 28,3%.

W czwartym kwartale 2010 roku przeciętne zatrudnienie w budownictwie w województwie małopolskim wyniosło 44,5 tys. W odniesieniu do stanu w 2009 roku wzrosło o ponad 4,5 tys. osób.

W relacji do 2009 roku nastąpił wzrost wynagrodzeń w sektorze budowlanym – przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wynosiło w 2010 roku 3 106 zł brutto i było wyższe o 3,8% od średniego wynagrodzenia w tym sektorze w 2009 roku.

2. Zasoby mieszkaniowe

Zasoby mieszkaniowe województwa małopolskiego wyniosły na koniec 2010 roku 1 089,6 tys. mieszkań, w których znajdowało się 4 168 tys. izb o łącznej powierzchni użytkowej 82 312 tys. m². W porównaniu z 2009 rokiem przybyło ponad 12 tys. mieszkań (wzrost o 1,1%). Równocześnie wzrosła liczba ludności o prawie 12 tys. osób (0,4%).

Zasoby mieszkaniowe Małopolski stanowiły 8,1% zasobów kraju, natomiast ludność województwa to 8,7% ludności Polski. W stosunku do poprzedniego roku odnotowano wzrost zasobów mieszkaniowych o 0,9% i nieznaczny (o 0,1%) wzrost liczby ludności.

Na koniec 2010 roku w miastach znajdowało się 58% ogółu zasobów mieszkaniowych województwa (w Polsce jest to 67,4%), a na wsi – 42% (w skali kraju – 32,6%), przy czym ludność w miastach stanowiła 49,2% ogółu ludności w województwie, a na wsi – 50,8% (w Polsce ludność w miastach stanowiła ponad 60% ogółu ludności).

W porównaniu do roku 2009 w województwie małopolskim zmniejszyła się liczba osób przypadająca na mieszkanie i na koniec 2010 roku wynosiła 3,04 osób (w 2009 roku – 3,06 osób). Zmalała również liczba osób przypadająca na izbę i w końcu 2010 roku wyniosła 0,79 osoby (w 2009 roku – 0,80 osoby). Dla porównania w kraju na 1 mieszkanie w 2010 roku przypadało 2,85 osób, na izbę – 0,77.

W miastach przeciętnie na jedno mieszkanie w końcu 2010 roku przypadało 2,58 osoby (tj. o 0,02 osoby mniej niż w roku poprzednim), a na wsi 3,68 (mniej o 0,01). Na 1 izbę w miastach przypadało średnio 0,74 osoby, a na wsi 0,85, w obu przypadkach o 0,01 mniej niż w roku poprzednim.

Zarówno statystyczny mieszkaniec Polski, jak i województwa małopolskiego w końcu 2010 roku miał do dyspozycji 24,9 m² powierzchni użytkowej mieszkania. Sytuacja wyglądała korzystniej na terenie wsi. Statystyczny mieszkaniec małopolskiego miasta miał w 2010 roku do dyspozycji 24,5 m² powierzchni użytkowej mieszkania (o 0,4 m² więcej niż w 2009 roku), natomiast mieszkaniec wsi 25,2 m² (o 0,3 m² więcej niż w 2009 roku).

Średnia wielkość mieszkania w Małopolsce na koniec 2010 roku wynosiła 75,5 m² i zwiększyła się o 0,4 m² w porównaniu z poprzednim rokiem. Przeciętna liczba izb przypadająca na 1 mieszkanie wynosiła 3,83 (w 2009 roku – 3,82). W porównaniu do przeciętnego mieszkania w kraju, mieszkanie w województwie małopolskim było większe o 4,6 m² i posiadało o 0,12 izby więcej.

Systematycznej, choć niewielkiej zmianie ulega z każdym rokiem wyposażenie mieszkań w województwie w podstawowe instalacje. Najwięcej mieszkań w Małopolsce wyposażonych było w wodociąg – 95,5% ogółu mieszkań (w 2009 roku – 95,4%), w ustęp i łazienkę – po 90,0% (w 2009 roku – 89,9%), w centralne ogrzewanie – 78,5 % mieszkań (w 2009 roku – 78,2%). Jedynie wyposażenie w gaz sieciowy uległo w 2010 roku nieznacznemu zmniejszeniu (65,8% mieszkań wobec 66,0% w 2009 roku).

3. Budynki oddane do użytku i ich kubatura

W 2010 roku na terenie województwa małopolskiego przekazano do użytkowania 8 606 nowych budynków o łącznej kubaturze 10 586,6 tys. m³. W porównaniu do 2009 roku odnotowano nieznaczny spadek, a poziom zbliżył się do tego z 2007 roku (podobnie dzieje się w większości pozostałych województw; jedynie w województwie dolnośląskim od 2007 roku notuje się ciągły wzrost liczby nowych budynków). Nieznacznie natomiast wzrosła liczba budynków oddanych do użytkowania na wsi (5 893, co stanowi 68,5%) – w Polsce na wsi powstało w 2010 roku ok. 62% nowych budynków.

Województwo małopolskie zajmuje pod względem liczby oddanych budynków i ich kubatury, podobnie jak w 2009 roku, czwartą pozycję w kraju, po województwie mazowieckim, wielkopolskim i śląskim.

4. Budownictwo mieszkaniowe

Liczba budynków mieszkalnych oddanych do użytkowania w 2010 roku wyniosła 7 164 i stanowiła ponad 83% ogółu oddanych budynków. W porównaniu do roku 2009 nieznacznie się obniżyła. W miastach w 2010 roku oddano do użytkowania 2 085 budynków mieszkalnych (29,1% wszystkich budynków mieszkalnych), a na terenach wiejskich – 5 079 budynków (70,9%). Łączna kubatura budynków mieszkalnych nowych i rozbudowanych oddanych do użytkowania w 2010 roku wyniosła 6 290,8 tys. m³ (o 26,3% mniej niż w 2009 roku).

W budownictwie mieszkaniowym województwa dominowały budynki jednorodzinne – 95,9% przekazanych do użytkowania budynków mieszkalnych (w miastach – 88,4%, na terenach wiejskich – 98,9%).

Tabela 53. Mieszkania oddane do użytkowania w 2010 roku według powiatów

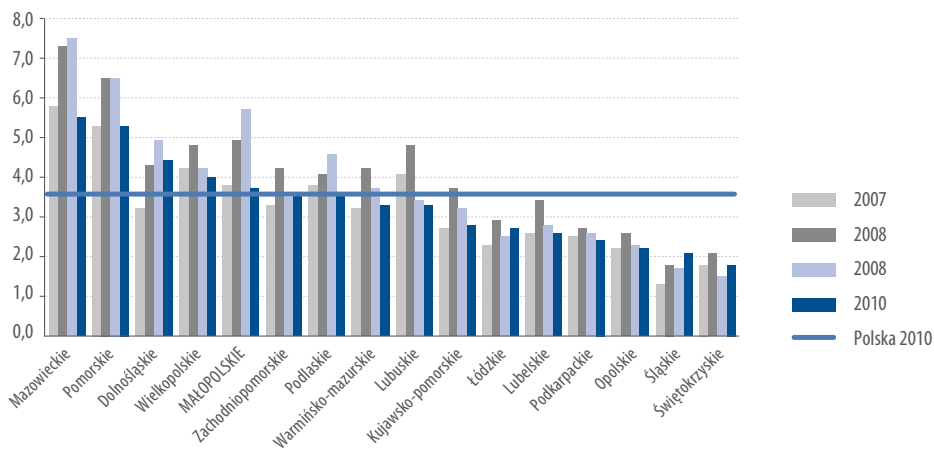
Powiaty	Mieszkania					Powierzchnia użytkowa mieszkań (w tys. m ²)	Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (w m ²)
	w liczbach bezwzględnych		wzrost lub spadek (–) w stosunku do 2009 roku (w %)	na 1 000 mieszkańców			
	Ogółem	w tym w budynkach indywidualnych					
WOJEWÓDZTWO	12 264	7 233	-34,7	3,7	1 409,4	114,9	
Bocheński	338	296	-3,4	3,3	39,4	116,5	
Brzeski	214	214	7,0	2,3	30,9	144,5	
Chrzanowski	213	149	-12,3	1,7	26,8	125,8	
Dąbrowski	88	88	-21,4	1,5	12,5	141,6	
Gorlicki	306	261	26,4	2,9	38,6	126,3	
Krakowski	1 472	1 275	-24,4	5,8	229,4	155,9	
Limanowski	295	294	0,3	2,4	46,3	156,8	

Powiaty	Mieszkania				Powierzchnia użytkowa mieszkań (w tys. m ²)	Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (w m ²)
	w liczbach bezwzględnych		wzrost lub spadek (-) w stosunku do 2009 roku (w %)	na 1 000 mieszkańców		
	Ogółem	w tym w budynkach indywidualnych				
Miechowski	44	44	7,3	0,9	6,1	138,7
Myślenicki	332	330	0,0	2,8	56,4	170,0
Nowosądecki	389	389	-23,3	1,9	60,7	156,0
Nowotarski	475	361	13,1	2,6	65,3	137,4
Olkuski	170	166	-20,2	1,5	26,2	154,1
Oświęcimski	278	272	-19,2	1,8	40,9	147,1
Proszowicki	73	73	-24,0	1,7	12,8	175,3
Suski	241	241	-0,8	2,9	37,0	153,3
Tarnowski	561	553	39,6	2,9	79,2	141,2
Tatrzański	399	221	-22,2	6,1	49,7	124,6
Wadowicki	362	292	-7,7	2,3	43,1	118,9
Wielicki	814	640	-9,9	7,3	116,8	143,5
Kraków	4 716	739	-54,4	6,2	336,6	71,4
Nowy Sącz	219	142	-1,4	2,6	25,9	118,2
Tarnów	265	193	-36,6	2,3	28,8	108,8

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie, Informacja sygnałna - Nr 7, lipiec 2011 roku

W 2010 roku w województwie małopolskim przekazano do użytkowania 12 264 mieszkania (4. miejsce w kraju) o łącznej powierzchni użytkowej 1 409,4 tys. m², tj. o 6 513 mieszkań (o 34,7%) mniej niż w 2009 roku. Spadek ten wynikał głównie z mniejszej liczby mieszkań przeznaczonych na sprzedaż lub wynajem (o 6 444 – 57,2% mieszkań mniej niż w 2009 roku) oraz mieszkań społecznych czynszowych (o 144 – 83,7% mieszkań mniej).

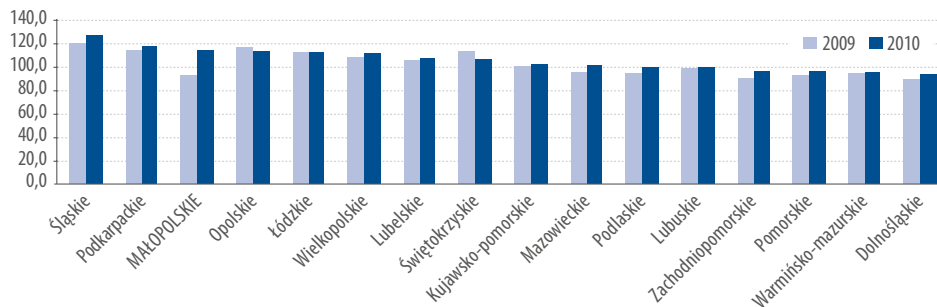
Wykres 134. Liczba nowych mieszkań na 1 000 osób w latach 2007-2010 w podziale na województwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Znacznie mniejszy od spadku liczby oddawanych mieszkań był spadek ich łącznej powierzchni użytkowej (o 15,1%) – w 2010 roku oddawano większe mieszkania niż w roku 2009 (przeciętna powierzchnia odpowiednio: 114,9 m² i 93,3 m²).

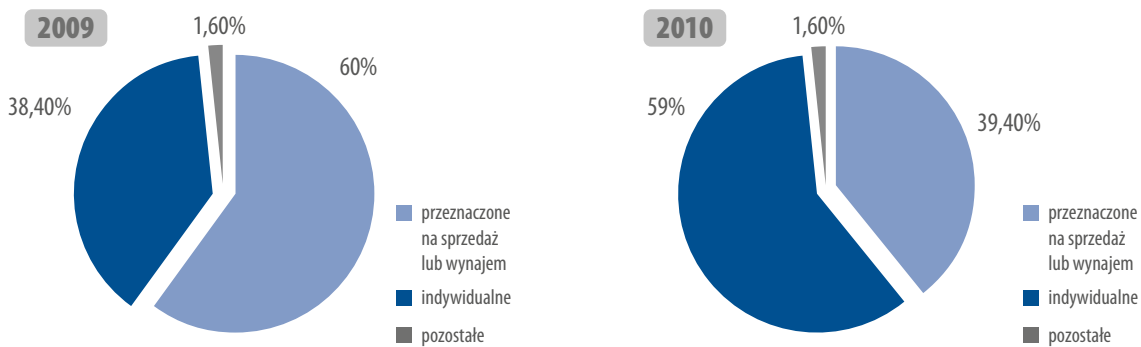
Wykres 135. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania w 2009 oraz w 2010 roku w podziale na województwa (w m²)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W budownictwie indywidualnym nastąpił minimalny wzrost ilości oddanych mieszkań. Wzrost zaznaczył się również w budownictwie komunalnym i zakładowym. Nie wpłynął on jednak znacząco na sytuację w województwie ze względu na niewielki udział tych form budownictwa w strukturze oddanych mieszkań.

Wykres 136. Mieszkania oddane do użytku według form budownictwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL

Wzrost liczby oddanych do użytkowania mieszkań na 1 000 osób wyniósł w 2010 roku 3,7% (5,7% w 2009). W 15 powiatach liczba oddanych mieszkań była niższa niż w 2009 roku. Największy spadek odnotowano w Krakowie – o 54,4% i Tarnowie – o 36,6%, a największy wzrost w powiecie tarnowskim – o 39,6% i gorlickim – o 26,4%. Mieszkania oddane w Krakowie stanowiły 38,5% wszystkich mieszkań oddanych do użytkowania w województwie małopolskim w 2010 roku, w powiecie krakowskim – 12%, a w powiecie wielickim – 6,6%. W pozostałych 19 powiatach oddano 42,9% mieszkań. Największe mieszkania przekazano do użytkowania w powiecie proszowickim (średnio 175,3 m²) i myślenickim (170,0 m²), a najmniejsze w mieście Krakowie (71,4 m²).

5. Pozwolenia na budowę i rozpoczęte inwestycje

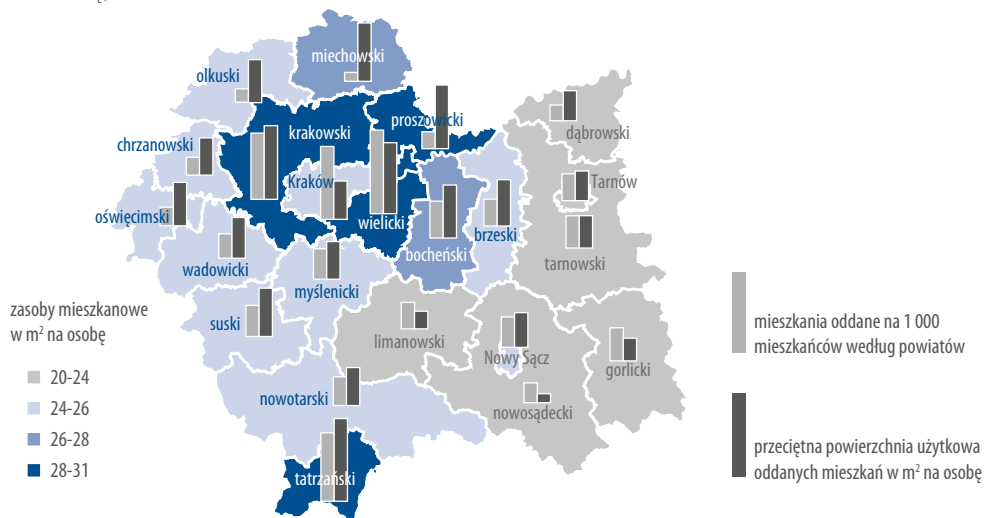
W 2010 roku w województwie małopolskim wydano 9 575 pozwoleń na budowę 10 295 nowych budynków mieszkalnych o łącznej liczbie mieszkań wynoszącej 22 425, z których 44% stanowiły mieszkania w budynkach jednorodzinnych. Ponadto wydano 429 pozwoleń na rozbudowę budynków mieszkalnych oraz 152 na adaptację pomieszczeń niemieszkalnych. Najwięcej pozwoleń wydano w mieście Krakowie – 52,6% ogółu pozwoleń (prawie dwukrotny wzrost w odniesieniu do 2009 roku).

W 2010 roku na terenie województwa małopolskiego inwestorzy rozpoczęli realizację 18 780 mieszkań (o 11,3% więcej niż w 2009 roku), z tego 10 041 (53,5%) w ramach budownictwa indywidualnego. Spośród 8 739 mieszkań, których budowę rozpoczęto poza budownictwem indywidualnym – 98,5% stanowiły mieszkania realizowane w ramach budownictwa przeznaczonego na sprzedaż lub wynajem (8 607 mieszkań), 1,1% – mieszkania społeczne czynszowe (97), 0,3% – mieszkania spółdzielcze (24), oraz 0,1% – komunalne (11 mieszkań).

 WIĘCEJ INFORMACJI
Więcej informacji znajdziesz:

- › Informacja sygnalna nr 7, *Budownictwo mieszkaniowe w województwie małopolskim w 2010 roku* (lipiec 2011), Urząd Statystyczny w Krakowie
- › Informacja sygnalna nr 12, *Zasoby mieszkaniowe w województwie małopolskim w 2010 roku* (wrzesień 2011), Urząd Statystyczny w Krakowie
- › *Sytuacja społeczno-gospodarcza województwa małopolskiego*, Opracowanie kwartalne Urzędu Statystycznego w Krakowie
- › Comiesięczne komunikaty o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa małopolskiego (2010)
- › *Szacunek PKB per capita i bezpośrednich inwestycji w województwach oraz wskaźniki wyprzedzające koniunktury*, ekspertyza Biura Inwestycji i Cykli Ekonomicznych wykonana na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Warszawa (maj 2011)

Mapa 25. Mieszkania oddane do użytkowania na 1 000 mieszkańców i przeciętna powierzchnia użytkowa oddanych mieszkań w 2010 roku według powiatów (w m² na osobę)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Turystyka

Opracowanie: Bogna Stonawska

PODSUMOWANIE

- › Województwo małopolskie w roku 2010 było drugim, po województwie mazowieckim najchętniej odwiedzanym regionem w Polsce, z szacowaną liczbą turystów 8,7 mln. Jak wynika z badań ruchu turystycznego przyjazdowego w województwie małopolskim, w skali 10-punktowej atrakcyjność Małopolski została oceniona na 8 punktów i uznana za zdecydowanie godną polecenia – ponad 70% turystów odwiedzających nasz region poleciłoby znajomym i rodzinie przyjazd do Małopolski.
- › Według badań przeprowadzonych przez Województwo Małopolskie, po spadku wielkości ruchu turystycznego przyjazdowego do Małopolski w roku 2009, spowodowanego światowym kryzysem gospodarczym, w roku 2010 został odnotowany ponowny wzrost ruchu turystycznego. Dotyczy to zarówno gości krajowych jak i zagranicznych. Wśród turystów zagranicznych w porównaniu do roku 2009 wzrosła liczba gości ze Słowacji, Włoch i Irlandii.
- › Efektem wzrostu ruchu turystycznego do Małopolski jest także wzrost szacunkowych wydatków turystów, w roku 2010 wynosiły one ok. 9,3 mld zł i osiągnęły poziom porównywalny do wydatków w roku 2007 (9,8 mld zł) – sprzed kryzysu gospodarczego.
- › W celu podniesienia komfortu planowania podróży po Małopolsce, przy dofinansowaniu ze środków unijnych realizowany jest projekt, który zakłada utworzenie i zintegrowanie sieci 34 jednostek świadczących usługi informacji turystycznej w regionie, w tym dla osób niewidomych i słabowidzących, pn. „Małopolski System Informacji Turystycznej”.

Zrównoważony i kompleksowy rozwój turystyki w regionie to zadanie – w dobie powszechnego dostępu do usług turystycznych i rosnącej pozycji turystyki w sektorze gospodarki – istotne nie tylko ze względu na aspekt ekonomiczny, ale również, a może przede wszystkim na wykreowanie atrakcyjnej i dobrze kojarzonej marki regionu. Rola turystyki we współczesnym świecie i w kontekście coraz powszechniejszej globalizacji stale rośnie – jest czynnikiem rozwoju kultury, bodźcem do rozwoju gospodarczego oraz wzrostu świadomości społeczeństw. Jest doskonałą podstawą do aktywizacji społeczeństw lokalnych i rozwoju regionów. Turystyka jest bardzo ważnym źródłem dochodów ludności wielu krajów i regionów o szczególnych walorach turystycznych. Dlatego jej starannie przemyślany rozwój jest tak ważny z punktu widzenia władz samorządowych, odpowiedzialnych za kreowanie polityki dynamicznego rozwoju gospodarczego i społecznego w regionie. Aby osiągnąć ten cel, konieczne jest wykorzystanie wszystkich walorów i zasobów, jakie posiada region, z uwzględnieniem tych czynników, które wynikają z uwarunkowań zewnętrznych.

Nie sposób nie docenić potencjału turystycznego województwa małopolskiego. Liczba obiektów zabytkowych, walory przyrodniczo-kulturowe oraz bogactwo tradycji stawiają Małopolskę w czołówce najbardziej atrakcyjnych regionów Polski. Optymalne wykorzystanie tych walorów

WIĘCEJ INFORMACJI

Dokument strategiczny *Kierunki Rozwoju Turystyki dla Województwa Małopolskiego na lata 2008-2013* obejmuje analizę pozycji i potencjału Małopolski w zakresie atrakcyjności turystycznej, formułuje wizję, cele i kierunki rozwoju turystyki w regionie oraz koncepcję kierunków promocji turystycznej Małopolski na lata 2008-2013.

Więcej na stronie internetowej: www.malopolskie.pl w zakładce „turystyka”.

wiąże się jednak z prowadzeniem racjonalnej polityki – zarówno przez władze regionalne jak i szczebla lokalnego – opartej na przesłankach obiektywnych oraz spójnej z ogólnymi założeniami strategii rozwoju kraju. Wykładnia tej polityki zawarta jest w dokumentach strategicznych Województwa Małopolskiego: *Kierunki Rozwoju Turystyki Województwa Małopolskiego na lata 2008-2013* oraz w *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2007-2013*.

1. Ruch turystyczny w regionie

Wielkość ruchu turystycznego

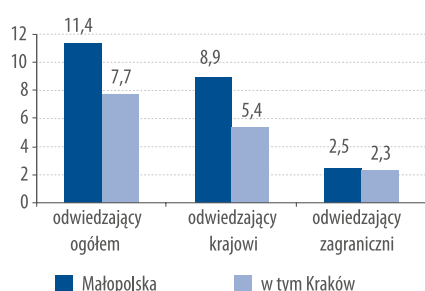
Ruch turystyczny w Małopolsce od roku 2003 wykazuje stałą tendencję wzrostową, z wyjątkiem lat 2008-2009, kiedy to w wyniku wpływu światowego kryzysu gospodarczego uległ niewielkiemu spadkowi. W 2010 roku województwo małopolskie odwiedziło* 11,4 mln osób, to jest o 4,4% więcej niż w 2009 roku. W tym samym czasie Kraków odwiedziło 7,7 mln osób, to jest o 5,5% więcej niż w roku poprzednim, jednak wielkość ruchu turystycznego nie osiągnęła jeszcze poziomu z najlepszego dotąd 2007 roku, kiedy to Małopolskę odwiedziło 13,2 mln osób (patrz: poniższa tabela).

Tabela 54. Szacunkowa liczba odwiedzających Małopolskę w latach 2003-2010 (w tys. osób)

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Wielkość zmian w stosunku do 2009 roku (w %)
Odwiedzający ogółem	8 000	9 100	9 600	10 300	13 200	12 454	10 920	11 400	+ 4,4
w tym Kraków	5 500	6 400	7 100	7 500	8 060	7 450	7 300	7 700	+ 5,5
Odwiedzający krajowi	6 900	7 100	7 200	7 400	9 935	9 757	8 590	8 900	+ 3,6
w tym Kraków	4 800	4 860	4 900	5 100	5 560	5 300	5 200	5 400	+3,8
Odwiedzający zagraniczni	1 100	2 000	2 400	2 900	3 266	2 696	2 330	2 500	+ 7,3
w tym Kraków	700	1 540	2 200	2 400	2 500	2 150	2 100	2 300	+ 9,5

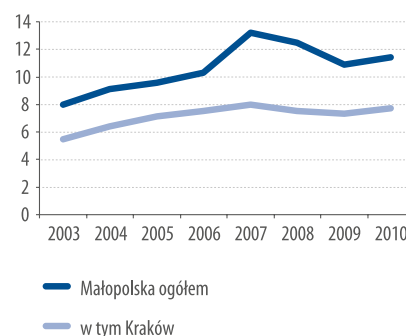
Źródło: opracowanie własne na podstawie *Badania ruchu turystycznego w województwie małopolskim w roku 2009* (Małopolska Organizacja Turystyczna, 2009) oraz w roku 2010 (PBS DGA, 2010)

Wykres 137. Szacunkowa liczba odwiedzających* Małopolskę w roku 2010 (w mln osób)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Badania ruchu turystycznego w Województwie Małopolskim w roku 2010* (PBS DGA, 2010)

Wykres 138. Dynamika przyjazdów odwiedzających Małopolskę w latach 2003-2010 (w mln osób)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Badania ruchu turystycznego w Województwie Małopolskim w roku 2009* (Małopolska Organizacja Turystyczna, 2009) oraz w roku 2010 (PBS DGA, 2010)

Podobne tendencje dotyczą liczby turystów przebywających w regionie. Ich liczba stale rośnie, z wyjątkiem lat 2008-2009, kiedy miał miejsce spadek przyjazdów do Małopolski, spowodowany ogólnosiwiatowym spadkiem koniunktury na rynku gospodarczym.

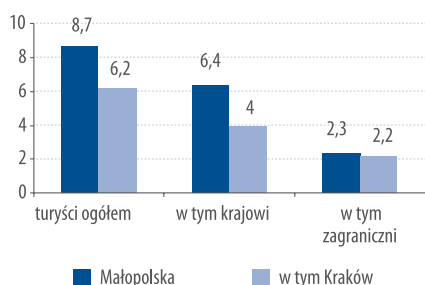
* Odwiedzający to goście, którzy nie zatrzymują się na nocleg podczas pobytu w danym miejscu, turyści natomiast to goście, którzy zatrzymują się w danym miejscu, nie będącym miejscem ich zamieszkania na co najmniej jedną noc.

Tabela 55. Szacunkowa liczba turystów w Małopolsce w latach 2003–2010 (w tys. osób)

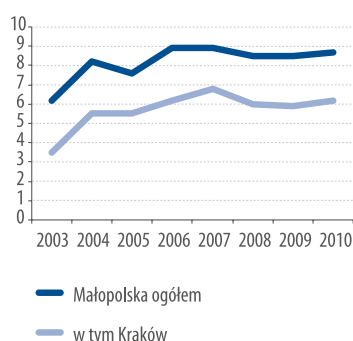
Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Wielkość zmian w stosunku do 2009 roku (w %)
Turyści ogółem	6 200	8 200	7 600	8 900	8 960	8 528	8 540	8 700	+ 1,9%
w tym Kraków	3 500	5 500	5 500	6 200	6 800	6 000	5 850	6 200	+ 6,0
Turyści krajowi	5 200	6 300	5 300	6 100	6 360	6 310	6 385	6 400	+ 0,2
w tym Kraków	2 820	4 000	3 400	3 900	4 340	3 900	3 900	4 000	+ 2,5
Turyści zagraniczni	1 000	1 900	2 300	2 800	2 600	2 218	2 155	2 300	+ 6,3
w tym Kraków	680	1 500	2 100	2 300	2 460	2 100	1 950	2 200	+ 11,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Badania ruchu turystycznego w województwie małopolskim w roku 2009* (Małopolska Organizacja Turystyczna, 2009) oraz w roku 2010 (PBS DGA, 2010)

Wykres 139. Szacunkowa liczba turystów w Małopolsce w roku 2010 (w mln osób)

Wykres 140. Dynamika przyjazdów turystów w Małopolsce w latach 2003–2010 (w mln osób)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Badania ruchu turystycznego w województwie małopolskim w roku 2009* (Małopolska Organizacja Turystyczna, 2009) oraz w roku 2010 (PBS DGA, 2010)

Zwiększenie ogólnej liczby odwiedzających Małopolskę w 2010 roku było spowodowane głównie nieznaną poprawą koniunktury na rynku światowym, co miało bezpośredni wpływ na zamożność turystów i liczbę podróży.

Charakterystyka gości odwiedzających region

Struktura przyjazdów do Małopolski ze względu na pochodzenie gości od wielu lat kształtuje się na podobnym poziomie. Spośród turystów krajowych Małopolskę najczęściej odwiedzają mieszkańcy województw ościennych: śląskiego i podkarpackiego, a także Mazowsza oraz województw: wielkopolskiego i dolnośląskiego. W ciągu ostatnich lat obserwuje się stały wzrost liczby gości ze Śląska. Nadal bardzo aktywni są mieszkańcy samej Małopolski.

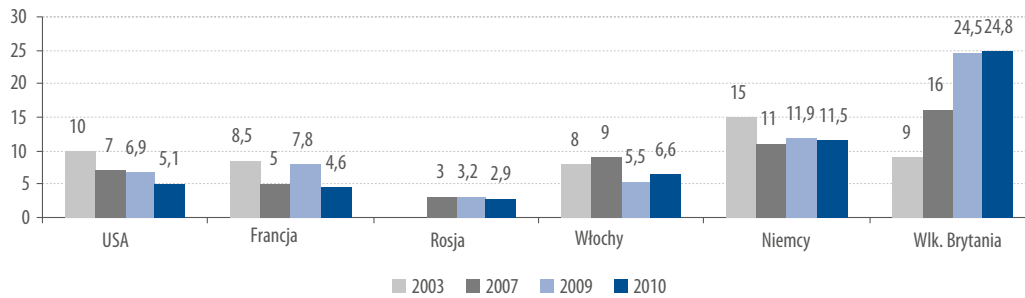
Jeśli chodzi o odwiedzających zagranicznych, badania wykazują, że od kilku lat utrzymuje się stała tendencja i w grupie najchętniej przyjeżdżających do Małopolski przeważają goście z Wielkiej Brytanii i Niemiec. W stosunku do roku 2009 w strukturze gości zagranicznych znacznie zwiększył się udział mieszkańców Słowacji, z roku na rok rośnie także liczba gości z Ukrainy. Spada natomiast liczba gości z USA (patrz: wykres na następnej stronie).

Goście przybywający do Małopolski wybierają najchętniej pobyty wielodniowe. Goście krajowi najczęściej wybierają pobyty weekendowe 2–3 dniowe lub tygodniowe, natomiast turyści zagraniczni pobyty o długości 3–7 dni. Średnia długość pobytu turysty krajowego w Małopolsce wyniosła 5,8 dnia, natomiast zagranicznego 6,2 dnia i nie uległa większym zmianom w stosunku do ostatniego roku.

WIĘCEJ INFORMACJI

Więcej na temat badań ruchu turystycznego w województwie małopolskim w latach 2003–2010 znajduje się na stronie internetowej: www.malopolskie.pl w zakładce „turystyka”.

Wykres 141. Struktura przyjazdów gości zagranicznych (odwiedzających i turystów łącznie) z wybranych krajów do Małopolski w latach 2003–2010 (w %)

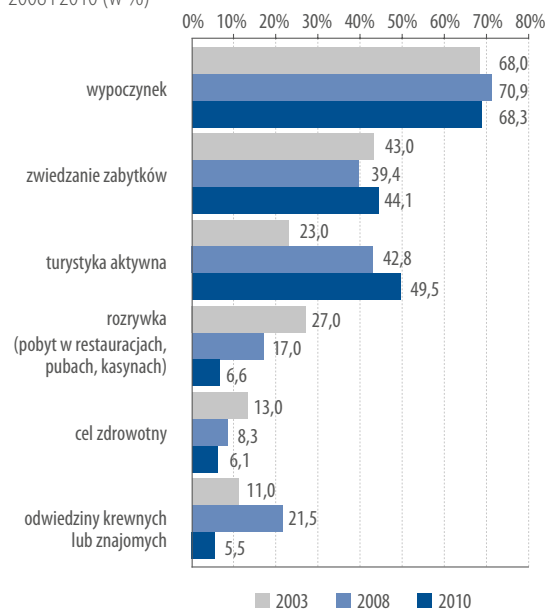
Źródła: *Badania ruchu turystycznego w województwie małopolskim w roku 2008* (Instytut Turystyki 2008), w roku 2009 (Małopolska Organizacja Turystyczna, 2009) oraz w 2010 (PBS DGA Sp. z o.o., 2010)

Turyści krajowi lubią podróżować z rodziną (52,7%), nadal najczęściej wybierają przyjazdy indywidualne organizowane przez siebie (ponad 80%), wybierając samochód jako podstawowy środek transportu (67,2%), zatrzymując się na noc w kwaterach prywatnych lub obiektach agroturystycznych (36,5%), w sanatoriach i domach wypoczynkowych (30,9%) oraz pensjonatach (27,7%). Jeśli nocują w hotelach, wybierają najczęściej kategorię trzygwiazdkową.

Także turyści zagraniczni częściej wybierają przyjazdy indywidualne (81,6%) i udział tego rodzaju organizacji podróży zwiększyła się o ponad 18% w stosunku do roku ubiegłego. Korzystają najczęściej z noclegów w hostelach (46,9%) oraz hotelach (44,2%), podróżując najchętniej samolotem (38,1%), jednak popularność tego środka transportu spadła w stosunku do roku 2009 aż o 23%, na rzecz coraz bardziej powszechnej podróży własnym samochodem (33,7%). Wynika to m.in. z ograniczeń części lotów związanych z napływem pyłu wulkanicznego nad Europę w kwietniu 2010 roku oraz zwiększeniem udziału gości z krajów ościennych, wybierających samochód jako główny środek transportu.

Dwa najczęściej wskazywane przez turystów cele przyjazdów do Małopolski – zarówno krajowych, jak i zagranicznych – to wypoczynek i zwiedzanie zabytków. Coraz bardziej popularnym celem przyjazdu do Małopolski staje się turystyka aktywna – narciarstwo zjazdowe oraz wędrowki górskie, a także udział w imprezach kulturalnych i sportowych. Jako największe atrakcje regionu postrzegane są – zarówno przez turystów krajowych i zagranicznych – Rynek Główny w Krakowie, Wawel i Kopalnie Soli w Wieliczce i Bochni. Do innych, najczęściej odwiedzanych miejsc zaliczają się: Zakopane, Miejsce Pamięci i Muzeum Auschwitz Birkenau oraz uzdrowisko Krynica-Zdrój.

Poziom wydatków zarówno turystów krajowych, jak i zagranicznych podniósł się prawie dwukrotnie w stosunku do roku 2009, okresu największego spadku zamożności turystów, wywołanego kryzysem gospodarczym. Turyści krajowi wydali podczas swojego pobytu w Małopolsce w roku 2010 średnio 719,98 zł na osobę, natomiast turyści zagraniczni 1 478,60 zł na osobę. Na podstawie

Wykres 142. Cele podróży dla kategorii turystów z zagranicy w latach 2003, 2008 i 2010 (w %)

Źródło: *Badania ruchu turystycznego w Województwie Małopolskim w roku 2010* (PBS DGA Sp. z o.o., 2010)

tych danych ankietowych oszacować można, iż wszyscy odwiedzający Małopolskę w roku 2010 pozostawili tutaj około 9,3 mld złotych.

Podstawowym źródłem informacji o Małopolsce w roku 2010, zarówno dla turystów krajowych, jak i zagranicznych były internet oraz mapy i przewodniki. Wśród Polaków podobnie jak w roku ubiegłym ważną rolę odgrywa nadal tzw. promocja szeptana, czyli informacja przekazywana z „ust do ust” przez rodzinę, przyjaciół czy znajomych. W ostatnim roku spadło natomiast znaczenie tradycyjnych mediów: telewizji, radia i prasy jako źródła poszukiwania informacji o regionie.

Zdecydowana większość turystów odwiedzających region bardzo wysoko oceniła swój pobyt w Małopolsce. Wartością stałą i najwyższą ocenianą przez odwiedzających zagranicznych i krajowych jest gościnność mieszkańców, piękne zakątki, atrakcje turystyczne oraz dobre jedzenie i miła atmosfera miejsca odwiedzanego. Ocenę dobrą i bardzo dobrą za pobyt w Małopolsce łącznie przyznało, podobnie jak w latach poprzednich, ponad 90% gości. Goście przebywający w Małopolsce wysoko ocenili także dobrą jakość obsługi turystycznej, usług gastronomicznych, bazy noclegowej, imprez kulturalnych i szeroko rozumianej rozrywki. W skali 10-stopniowej ocena oferty turystycznej Małopolski plasuje się na średnim poziomie 8 punktów. Zdecydowana większość (ponad 70%) gości poleciłaby znajomym lub rodzinie przyjazd do Małopolski.

2. Baza hotelarska regionu i jej wykorzystanie

Na koniec 2010 roku w Ewidencji Obiektów Hotelarskich Marszałka Województwa Małopolskiego znajdowało się 438 obiektów hotelarskich (łącznie z 33 promesami, tj. przyrzeczeniem zaszerogowania do odpowiedniego rodzaju i kategorii).

Najwięcej wśród obiektów hotelarskich było hoteli (276), które stanowią 68,1% skategoryzowanej bazy hotelarskiej. W dalszej kolejności były pensjonaty (70), które stanowiły 17,3% wszystkich obiektów hotelarskich w województwie. Pozostałe obiekty hotelarskie stanowiły niewielką część skategoryzowanej bazy noclegowej (od 1,5% do 5,7%).

Tabela 56. Hotele w podziale na kategorie (stan na 31.12.2010)

Wyszczególnienie	Hotele 5*		Hotele 4*		Hotele 3*		Hotele 2*		Hotele 1*		Razem	
	liczba	miejsca nocleg.	liczba	miejsca nocleg.	liczba	miejsca nocleg.	liczba	miejsca nocleg.	liczba	miejsca nocleg.	liczba	miejsca nocleg.
Województwo małopolskie	14	2 016	35	5 130	153	12 215	59	3 631	15	927	276	23 919
Udział % w całości	5,1	8,4	12,7	21,4	55,4	51,1	21,4	15,2	5,4	3,9		
Kraków	10	1 752	21	3 521	74	6 552	22	2 088	5	576	132	14 489
Udział % w całości	7,6	12,1	15,9	24,3	56,1	45,2	16,7	14,4	3,8	4,0		

Źródło: Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałka Województwa Małopolskiego

W Krakowie standard hoteli jest wyższy w stosunku do całego województwa, prawie 16% wszystkich hoteli stanowią hotele czterogwiazdkowe, a 7,6% hotele pięciogwiazdkowe.

Wszystkie hotele w województwie małopolskim dysponowały w sumie 23 919 miejscami noclegowymi. Ponad połowa wszystkich miejsc noclegowych (12 215) znajdowała się w hotelach trzygwiazdkowych. Najmniej miejsc noclegowych (927 tj. 3,9% wszystkich miejsc noclegowych wśród hoteli w województwie) było w hotelach o najniższej kategorii (jedna gwiazdka). 8,4% całości stanowiły miejsca noclegowe w hotelach o najwyższej kategorii (2 016). Hotele dwu- i czterogwiazdkowe posiadały odpowiednio: 3 631 (15,2%) i 5 130 (21,4%) miejsc noclegowych. Średnio hotel dysponuje 86,7 miejscami noclegowymi.

W Krakowie udział procentowy hoteli różnych kategorii w ogólnej liczbie miejsc noclegowych kształtował się podobnie jak w całym województwie. Zasadnicza zmiana dotyczy hoteli pięciogwiazdkowych, gdyż większość znajdujących się w województwie małopolskim leży na terenie Krakowa, stąd udział ich miejsc noclegowych w całości miejsc noclegowych w hotelach w Krakowie wynosi 12,1%. Z kolei hotele o najniż-

szej kategorii (jedno- i dwugwiazdkowe) dysponowały dużo mniejszą liczbą miejsc noclegowych (2 664) w stosunku do hoteli najwyższej kategorii (cztero- i pięciogwiazdkowych – 5 273). W stosunku do 2009 roku zmniejszył się udział miejsc noclegowych w hotelach trzygwiazdkowych i wyniósł w Krakowie 45,2%.

Tabela 57. Hotele w podziale na kategorie – zestawienie na koniec roku w latach 2006–2010

Rok	Hotele 5*	Hotele 4*	Hotele 3*	Hotele 2*	Hotele 1*	Razem
2006	6	17	97	60	16	196
2007	6	22	114	60	15	217
2008	8	25	134	61	16	244
2009	10	30	146	60	14	260
2010	14	35	153	59	15	276

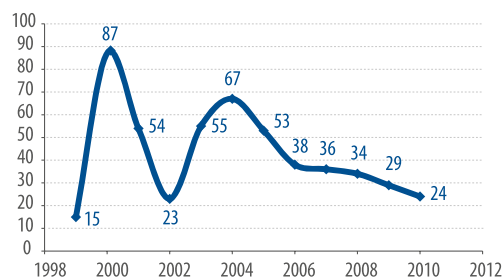
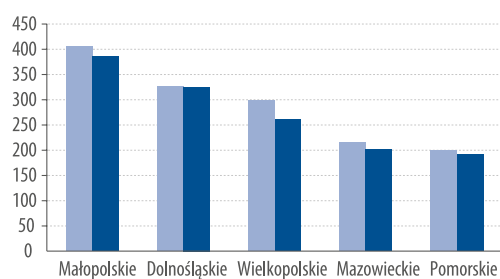
Źródło: Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałka Województwa Małopolskiego

W ciągu 2010 roku decyzję zaszeregowującą Marszałka Województwa Małopolskiego w naszym województwie otrzymały 24 hotele. Najwięcej – hotele średniej klasy (7 trzygwiazdkowych), a poza tym 3 hotele pięciogwiazdkowe, 5 czterogwiazdkowych i 2 dwugwiazdkowe.

Rozmieszczenie obiektów hotelarskich w województwie jest bardzo nierównomierne. Najwięcej obiektów hotelarskich zlokalizowanych jest w Krakowie i są to w 88% hotele. W powiatach wokół Krakowa, np. w powiecie krakowskim również przeważały hotele (14), jak również i w powiecie wielickim (19). Powiat dąbrowski natomiast nie posiada na swoim terenie żadnej skategoryzowanej bazy noclegowej. W południowej części województwa działa spora część obiektów hotelarskich. W tym regionie najwięcej z nich znajduje się w powiecie tatrzańskim, gdzie blisko połowę stanowią pensjonaty (30). W powiecie tatrzańskim jak i nowotarskim najwięcej jest schronisk.

Województwo małopolskie posiada największą skategoryzowaną bazę obiektów hotelarskich wśród wszystkich województw. W dalszej kolejności znajduje się województwo dolnośląskie, następnie wielkopolskie, mazowieckie i pomorskie.

Wykres 143. Liczba obiektów hotelarskich w wybranych województwach **Wykres 144.** Liczba nowych obiektów hotelarskich w latach 1999–2010 bez uwzględnienia promes w latach 2009–2010

Źródło: Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałka Województwa Małopolskiego

Z roku na rok powstają w województwie małopolskim nowe obiekty hotelarskie. W latach 2006–2008 liczba nowych obiektów ustabilizowała się na poziomie 34–38, po okresie większego wzrostu, który nastąpił w roku 2004. W latach 2009–2010 odnotowano natomiast spadek liczby nowych obiektów, która wyniosła odpowiednio: 29 i 24.

Tabela 58. Obiekty hotelarskie w latach 2004–2010

Wyszczególnienie	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Hotele	142	174	195	217	244	260	276
Motele	13	13	13	15	14	12	12

Wyszczególnienie	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Pensjonaty	39	51	55	63	67	69	70
Kempingi	9	10	10	10	10	12	11
Domy wycieczkowe	13	10	10	9	9	7	7
Schroniska	5	18	22	22	21	21	23
Schroniska młodzieżowe	5	5	5	5	5	5	6
Razem	226	281	310	341	370	386	405

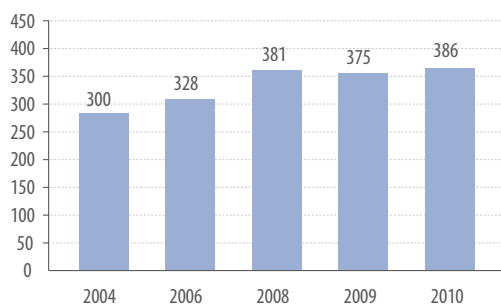
Źródło: Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałka Województwa Małopolskiego

3. Organizatorzy turystyki i pośrednicy turystyczni

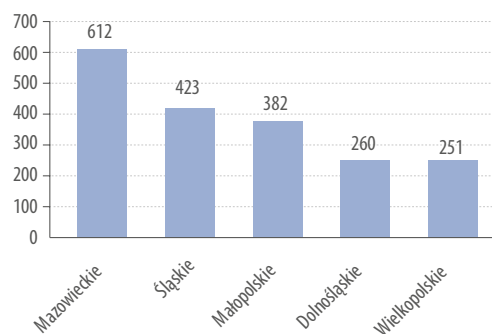
Pod koniec 2010 roku na terenie województwa małopolskiego posiadało swoją siedzibę 386 przedsiębiorców wpisanych do Rejestru Organizatorów Turystyki i Pośredników Turystycznych Marszałka Województwa Małopolskiego, to jest o 2,9% więcej w stosunku do roku 2009.

W ciągu 2010 roku 55 nowych przedsiębiorców zostało wpisanych do Rejestru, natomiast 36 zostało wykreślonych z Rejestru i zaprzestało prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie organizowania imprez turystycznych oraz pośredniczenia na zlecenie klientów w zawieraniu umów o świadczenie usług turystycznych. Ponadto 4 przedsiębiorców otrzymało zakaz prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie organizowania imprez turystycznych i/lub pośredniczenia na zlecenie klientów w zawieraniu umów o świadczenie usług turystycznych.

Wykres 145. Liczba organizatorów i pośredników turystyki w województwie małopolskim

Wykres 146. Województwa o największej liczbie wpisów do Rejestru Organizatorów Turystyki i Pośredników Turystycznych

Źródło: Rejestr Organizatorów Turystyki i Pośredników Turystycznych Marszałka Województwa Małopolskiego (stan na 31.12.2010)

Źródło: Centralna Ewidencja Organizatorów Turystyki i Pośredników Turystycznych (stan na 31.12.2010)

Najwięcej organizatorów turystyki i pośredników turystycznych posiada swoją siedzibę w województwie mazowieckim, natomiast Małopolska zajmuje miejsce 3. wśród innych województw.

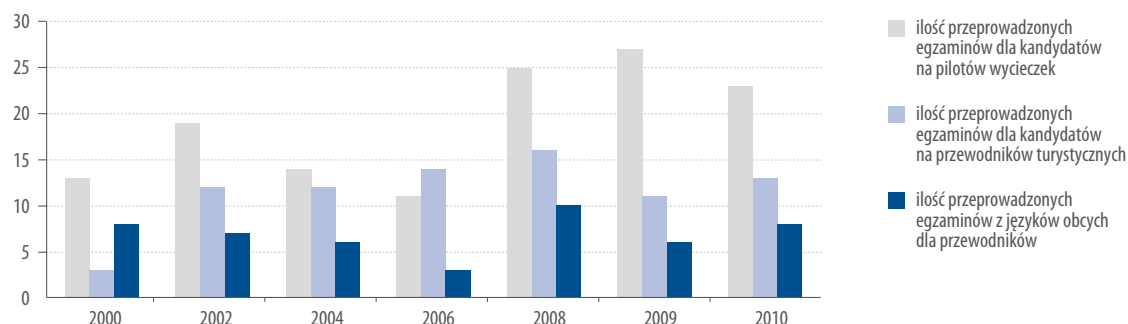
4. Przewodnicy turystyczni i piloci wycieczek

Egzaminy

W roku 2010 w porównaniu do roku 2009 wzrosła liczba egzaminów dla kandydatów na przewodników turystycznych oraz egzaminów z języków obcych dla przewodników turystycznych i pilotów wycieczek przeprowadzanych przez Marszałka Województwa Małopolskiego, natomiast zmalała liczba przeprowadzonych egzaminów dla kandydatów na pilotów wycieczek.

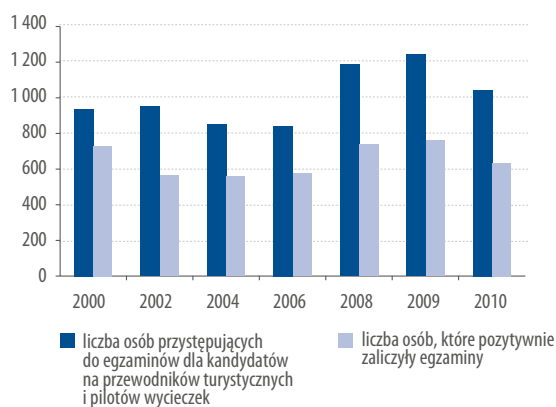
Poniżej przedstawiono wykresy, w których porównano rok 2010 z latami poprzednimi.

Wykres 147. Porównanie liczby egzaminów przeprowadzonych przez Marszałka Województwa Małopolskiego dla kandydatów na przewodników turystycznych i pilotów wycieczek oraz egzaminów z języków obcych dla przewodników turystycznych i pilotów wycieczek w latach 2000-2010

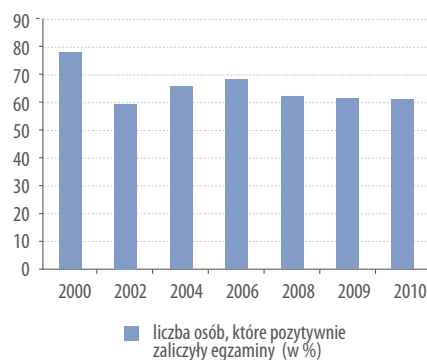

Źródło: protokoły egzaminacyjne z przeprowadzonych egzaminów w latach 2000-2010

Wykres 148. Porównanie łącznej liczby osób przystępujących do egzaminów dla kandydatów na przewodników turystycznych i pilotów wycieczek oraz egzaminów z języków obcych dla przewodników turystycznych i pilotów wycieczek w latach 2000-2010 z liczbą osób, które pozytywnie zaliczyły egzamin

Wykres 149. Liczba osób, które pozytywnie zaliczyły egzaminy dla kandydatów na przewodników turystycznych i pilotów wycieczek oraz z języków obcych dla przewodników turystycznych i pilotów wycieczek w latach 2000-2010 (w %)

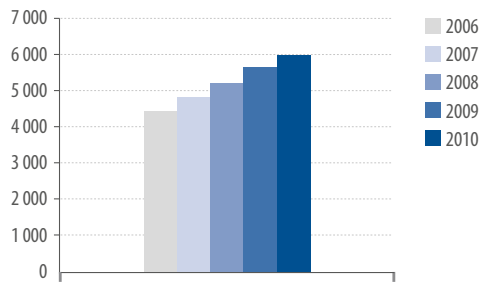

Źródło: protokoły egzaminacyjne z przeprowadzonych egzaminów w latach 2000-2010

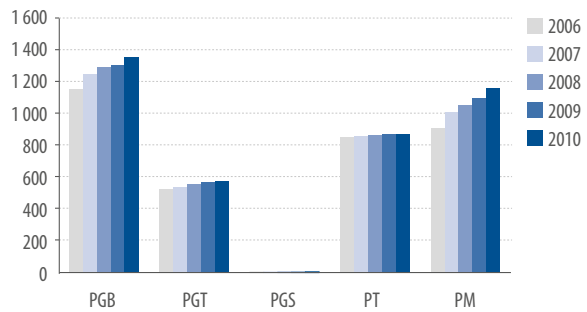
Nadawanie uprawnień

W 2010 roku 7 071 osób posiadało uprawnienia pilota wycieczek i/lub przewodnika turystycznego. Co roku można zaobserwować tendencję wzrostową. W porównaniu z 2009 rokiem liczba osób posiadających uprawnienia pilota wycieczek i/lub przewodnika turystycznego wzrosła o 11%.

Wykres 150. Nadawanie uprawnień – przyrost liczby pilotów wycieczek w latach 2006-2010

Wykres 151. Przyrost liczby przewodników turystycznych w latach 2006-2010

PGB – Przewodnik Turystyczny Górski Beskidzki PGT – Przewodnik Turystyczny Górski Tatrzański
 PGT – Przewodnik Turystyczny Górski Tatrzański PM – Przewodnik Turystyczny Miejski
 PGS – Przewodnik Turystyczny Górski Sudecki

Legenda: PGB – Przewodnik Turystyczny Górski Beskidzki, PGT – Przewodnik Turystyczny Górski Tatrzański, PGS – Przewodnik Turystyczny Górski Sudecki, PT – Przewodnik Turystyczny Terenowy, PM – Przewodnik Turystyczny Miejski

Źródło: Ewidencja Przewodników Turystycznych i Pilotów Wycieczek Marszałka Województwa Małopolskiego

Tabela 59. Liczba przewodników turystycznych (z rozbiem na poszczególne kategorie) i pilotów wycieczek posiadających uprawnienia w latach 2006-2010

Rok	PW	PGB	PGT	PGS	PT	PM
2006	4 448	1 160	527	2	855	909
2007	4 815	1 254	543	2	859	1 011
2008	5 209	1 296	559	4	870	1 053
2009	5 661	1 309	573	4	875	1 102
2010	5 983	1 362	578	5	876	1 162

Legenda: PGB – Przewodnik Turystyczny Górski Beskidzki, PGT – Przewodnik Turystyczny Górski Tatrzański, PGS – Przewodnik Turystyczny Górski Sudecki, PT – Przewodnik Turystyczny Terenowy, PM – Przewodnik Turystyczny Miejski

Źródło: Ewidencja Przewodników Turystycznych i Pilotów Wycieczek Marszałka Województwa Małopolskiego

W przeciągu 5 lat (2006-2010) nastąpił wzrost liczby uprawnień pilota wycieczek o 14% oraz przewodnika turystycznego o 15%. Nieustannie wzrasta liczba osób posiadających uprawnienia przewodnika turystycznego i pilota wycieczek.

ŚRODOWISKO GOSPODARCZE

Baza podatkowa

Opracowanie: Katarzyna Jureczko-Tylek, Joanna Fudalej

Dochody realizowane przez urzędy skarbowe i urzędy celne stanowiące dochody budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego Województwa Małopolskiego w rozbiciu na rodzaje podatków przedstawiają się następująco:

Tabela 60. Dochody realizowane przez urzędy skarbowe i urzędy celne (w mln zł)

Rodzaj należności	2001	2003	2005	2007	2009	2010	Dynamika 2010/2009 (w %)	Struktura w 2010 roku (w %)
Podatek dochodowy od osób prawnych	601	627	1 068	2 164	1 589	1 420	89,4	5,96
Podatek dochodowy od osób fizycznych	2 167	2 199	2 673	4 054	4 233	4 275	101,0	17,94
Podatek zryczałtowany	175	352	349	427	372	375	100,8	1,57
Podatek od towarów i usług	3 136	3 651	5 560	7 039	7 942	7 871	99,1	33,02
Podatek akcyzowy	3 891	5 168	7 499	9 139	9 540	9 579	100,4	40,19
Podatek od gier	16	14	20	36	50	75	150,0	0,31
Odsetki od nieterminowych wpłat	67	22	31	-14	30	54	180,0	0,23
Karta podatkowa	22	13	11	10	9	9	100,0	0,04
Podatek od darowizn i spadków	19	18	23	34	30	32	106,7	0,13
Opłata skarbowa	10	-0,1	0,6		0,1			
Wpłaty jednostek budżetowych	468	475						
Podatki zniesione, pozostałe wpłaty	-8	37	40,0	39,4	5,0	14,3	286,0	0,06
Podatek od czynności cywilnoprawnych	60	82	86	189	129	131	101,6	0,55
Ogółem	10 624	12 658	17 361	23 117	23 929	23 835	99,6	100,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Izby Skarbowej i Izby Celnej w Krakowie

Dochody podatkowe z terenu województwa małopolskiego w 2010 roku wyniosły 23 835 mln zł i były niższe w stosunku do 2009 roku o 94 mln zł, tj. o 0,4%. Głównym źródłem dochodów realizowanych na terenie województwa małopolskiego są podatki pośrednie – łącznie 73,21% i podatki dochodowe od osób fizycznych i prawnych – łącznie 23,90%. Wpływy z podatku dochodowego od osób prawnych spadają trzeci rok z rzędu, natomiast wpływy z podatku od towarów i usług są niższe w stosunku do roku ubiegłego po raz pierwszy.

Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Opracowanie: Katarzyna Jureczko-Tylek, Joanna Fudalej

PODSUMOWANIE

- › W budżetach JST widać wyraźnie wzrost znaczenia dotacji i subwencji w dochodach ogółem. Łączyć to należy głównie z pozyskiwaniem przez JST środków z UE, oraz wpływem kryzysu gospodarczego na dochody z podatków, klasyfikowanych jako dochody własne.
- › Mimo że wydatki majątkowe na wszystkich szczeblach JST są zdecydowanie mniejsze niż wydatki bieżące, to pozytywnie należy ocenić wzrost wydatków majątkowych, który w gminach wyniósł przeciętnie 16%, a w powiatach 30%.
- › Budżet województwa uległ znacznemu zmniejszeniu w wyniku zmian w systemie rozliczania środków unijnych. Od 2010 roku w większości przypadków w MRPO i POKL płatnikiem jest Bank Gospodarstwa Krajowego, a to oznacza, że w budżecie województwa niniejsze środki nie są wykazywane (były wykazywane jeszcze w 2009 roku).
- › W 2010 roku deficyt budżetu województwa był prawie dwukrotnie wyższy niż w 2009 roku. Jedną z głównych przyczyn było silne zmniejszenie się wpływów z tytułu podatku od osób prawnych.

(Małopolskie Obserwatorium Gospodarki)

1. Budżety jednostek samorządu terytorialnego

W 2010 roku dochody jednostek samorządu terytorialnego kształtowały się na poziomie 13 833 mln zł, natomiast wydatki wyniosły 14 679 mln zł. Dochody ogółem wszystkich jednostek w województwie małopolskim wzrosły w porównaniu do roku 2009 o 7,9%, tj. o 1 009 mln zł, w tym dochody własne o 0,9%, dotacje o 25,6% i subwencje o 5,5%. Wzrost dochodów odnotowały gminy, powiaty i miasta na prawach powiatu, natomiast Województwo Małopolskie zanotowało ich spadek. Wydatki ogółem w 2010 roku wzrosły o 6,8% w stosunku do roku 2009, przy czym wydatki bieżące o 8,9%, a wydatki majątkowe o 0,8% (Tabela nr 61). W gminach, powiatach i miastach na prawach powiatu wydatki wzrosły odpowiednio o 14,2%, 16,2% i 1,6%, natomiast w województwie spadły o 20% (w tym majątkowe o 29,3%). Zmianie uległ wynik wykonania budżetów jednostek w 2010 roku. Zmniejszył się niedobór o 46 mln zł (tj. o 4,9%), jednocześnie zwiększyła się nadwyżka budżetowa w porównaniu do 2009 roku o 23 mln zł (tj. o 73,0%). Ogółem budżety wszystkich jednostek ostatecznie zamknęły się niedoborem w wysokości 846 mln zł (spadek w stosunku do 2009 roku o 7,6%).

Gminy osiągnęły dochody ogółem w wysokości 6 602 mln zł i zrealizowały wydatki w kwocie 7 149 mln zł, deficyt ukształtował się na poziomie 547 mln zł. Ostatecznie dochody i wydatki gmin wzrosły w stosunku do 2009 roku odpowiednio o 13,8% i 14,2%, a wynik finansowy o 19,2% (Tabela nr 62).

Powiaty osiągnęły dochody w kwocie 1 919 mln zł, natomiast wydatki zrealizowały w wysokości 2 035 mln zł. W rezultacie ich budżety zamknęły się deficytem w wysokości 116 mln zł, podczas gdy w 2009 roku – w wysokości 93 mln zł (Tabela nr 63).

W strukturze dochodów powiatów, dochody własne stanowiły 28,0%, a dotacje i subwencje odpowiednio: 29,0% i 43,0%. Udział dochodów własnych i subwencji w dochodach ogółem zmniejszył się odpowiednio o 0,6

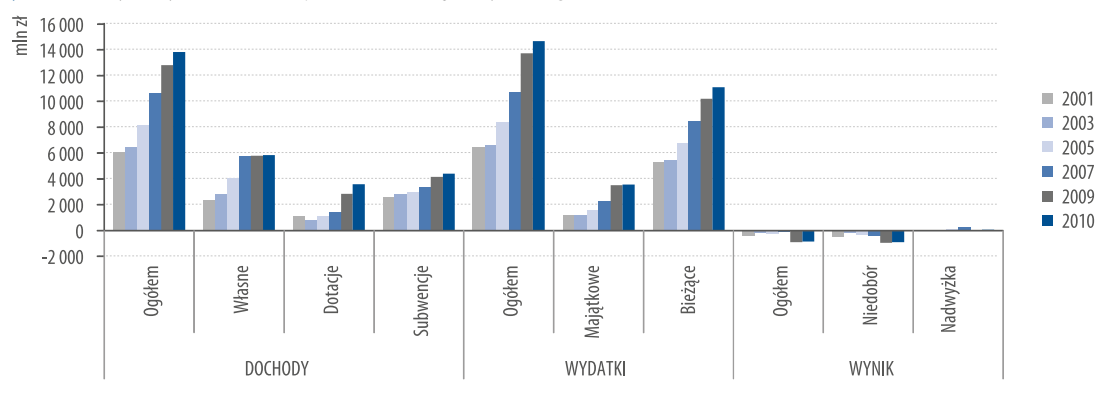
i 3,6 punktu procentowego, natomiast udział dotacji celowych wzrósł o 4,2 punktu procentowego w stosunku do roku 2009.

W 2010 roku w porównaniu do roku 2009 wydatki ogółem powiatów zwiększyły się o 16,2%, natomiast wydatki bieżące były wyższe o 30,2%, a wydatki majątkowe o 12,0% (Tabela nr 63). W strukturze wydatków ogółem, wydatki majątkowe stanowiły 25,9%, natomiast na wydatki bieżące powiaty przeznaczyły 74,1% wydatków ogółem.

W 2010 roku miasta na prawach powiatu osiągnęły dochody w kwocie 4 235 mln zł, tj. o 7,6% wyższe niż w 2009 roku, natomiast wydatki zrealizowały w wysokości 4 296 mln zł. Odnosząc się do roku ubiegłego wydatki wzrosły o 1,6%. W rezultacie budżety miast na prawach powiatu zamknęły się deficytem w wysokości 60 mln zł (o 234% niższym niż w 2009 roku) – Tabela nr 64.

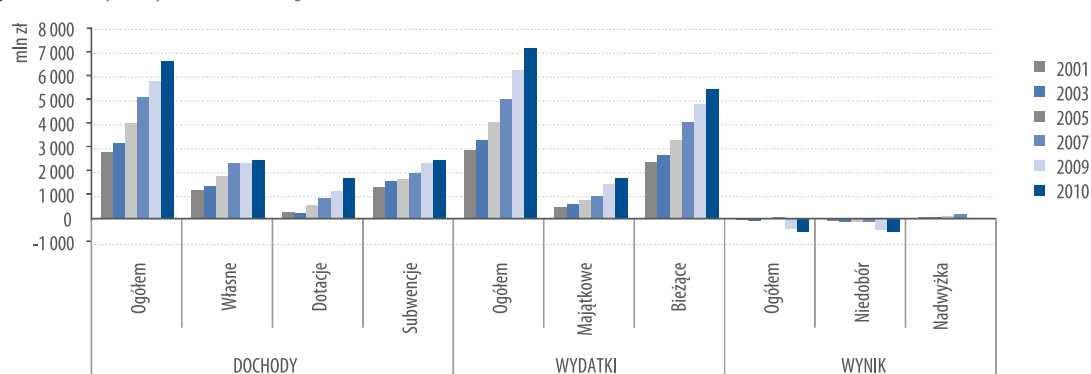
Spadek dochodów zanotowało Województwo Małopolskie – o 24,7%, w tym dochody własne o 20,4%, dotacje o 29,7%, subwencje o 9,7%. Na wydatki majątkowe Województwo przeznaczyło o 29,3% mniej środków niż w 2009 r., w strukturze wydatków ogółem ich udział zmalał o 6,4 punktu procentowego. W 2010 roku. budżet Województwa Małopolskiego zamknął się deficytem w wysokości 122 mln zł (Tabela nr 65).

Wykres 152. Wynik wykonania budżetu jednostek samorządu terytorialnego w latach 2001, 2003, 2005, 2007, 2009, 2010 (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Wykres 153. Wynik wykonania budżetu gmin w latach 2001, 2003, 2005, 2007, 2009, 2010 (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 61. Wynik wykonania budżetu jednostek samorządu terytorialnego w latach 2001, 2003, 2005, 2007, 2009, 2010 (w zł)

Rok	Dochody			Wydatki			Wynik			
	Ogółem	Własne	Dotacje	Subwencje	Ogółem	Majątkowe	Bieżące	Ogółem	Niedobór	Nadwyżka
2001	6 082 270 614	2 359 874 351	1 137 781 512	2 584 614 751	6 482 719 713	1 190 605 431	5 292 114 282	-400 449 099	-446 711 678	46 262 579
2003	6 441 055 081	2 859 526 229	773 996 346	2 807 532 506	6 601 096 007	1 156 093 117	5 445 002 890	-160 040 926	-202 223 143	42 182 217
2005	8 122 819 832	4 037 165 487	1 134 391 981	2 951 262 364	8 355 721 000	1 607 126 829	6 748 594 171	-232 901 168	-323 949 067	91 047 899
2007	10 614 425 749	5 747 140 425	1 467 033 212	3 400 252 112	10 741 496 202	2 282 562 071	8 458 934 130	-127 070 453	-358 875 670	231 805 217
2009	12 823 626 034	5 798 404 752	2 851 327 913	4 173 893 369	13 738 941 679	3 531 402 125	10 207 539 554	-915 315 645	-947 232 022	31 916 377
2010	13 833 045 086	5 849 979 143	3 580 009 409	4 403 056 534	14 678 751 222	3 560 714 093	11 118 037 129	-845 706 136	-900 926 804	55 220 668
DYNAMIKA (2010-2009)	107,9%	100,9%	125,6%	105,5%	106,8%	100,8%	108,9%	92,4%	95,1%	173,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 62. Wynik wykonania budżetu gmin w latach 2001, 2003, 2005, 2007, 2009, 2010 (w zł)

Rok	Dochody			Wydatki			Wynik			
	Ogółem	Własne	Dotacje	Subwencje	Ogółem	Majątkowe	Bieżące	Ogółem	Niedobór	Nadwyżka
2001	2 802 919 676	1 206 773 193	288 486 514	1 307 659 969	2 855 361 987	471 510 449	2 383 851 538	-52 442 311	-97 185 980	44 743 669
2003	3 174 452 116	1 375 375 581	236 417 386	1 562 659 149	3 281 463 966	609 243 890	2 672 220 076	-107 011 850	-142 133 678	35 121 828
2005	4 010 746 179	1 774 885 179	583 722 504	1 652 138 496	4 049 208 780	756 545 633	3 292 663 147	-38 462 601	-124 684 091	86 221 490
2007	5 105 600 594	2 337 737 268	876 810 270	1 891 053 056	5 034 112 564	962 968 681	4 071 143 883	71 488 030	-121 180 264	192 668 294
2009	5 800 380 916	2 334 083 567	1 142 313 279	2 323 984 070	6 259 756 228	1 469 549 411	4 790 206 817	-459 375 312	-491 180 076	31 804 764
2010	6 601 545 189	2 454 280 239	1 682 537 195	2 464 727 755	7 149 032 822	1 711 448 673	5 437 584 149	-547 487 633	-577 275 093	29 787 459
DYNAMIKA (2010-2009)	113,8%	105,1%	147,3%	106,1%	114,2%	116,5%	113,5%	119,2%	117,5%	93,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 63. Wynik wykonania budżetu powiatów w latach 2001, 2003, 2005, 2007, 2009, 2010 (w zł)

Rok	Dochody			Wydatki			Wynik			
	Ogółem	Własne	Dotacje	Subwencje	Ogółem	Majątkowe	Bieżące	Ogółem	Niedobór	Nadwyżka
2001	1 044 647 878	99 204 793	446 863 440	498 579 645	1 062 235 156	116 207 633	946 027 523	-17 587 278	-19 106 188	1 518 910
2003	879 886 774	154 493 819	218 745 205	506 647 750	899 790 256	100 543 388	799 246 868	-19 903 482	-22 768 306	2 864 824
2005	1 074 782 216	337 720 790	204 728 058	532 333 368	1 096 308 334	145 851 716	950 456 618	-21 526 118	-26 352 527	4 826 409
2007	1 310 120 548	486 340 461	203 204 015	620 576 072	1 331 576 019	214 931 672	1 116 644 347	-21 455 471	-35 633 961	14 178 490
2009	1 657 735 387	474 158 401	410 787 920	772 789 066	1 750 999 578	405 034 537	1 345 965 041	-93 264 191	-93 375 804	111 613
2010	1 918 941 560	536 781 168	556 853 765	825 306 627	2 035 079 986	527 420 326	1 507 659 660	-116 138 426	-121 249 362	5 110 936
DYNAMIKA (2010-2009)	115,8%	113,2%	135,6%	106,8%	116,2%	130,2%	112,0%	124,5%	129,9%	4579,2%

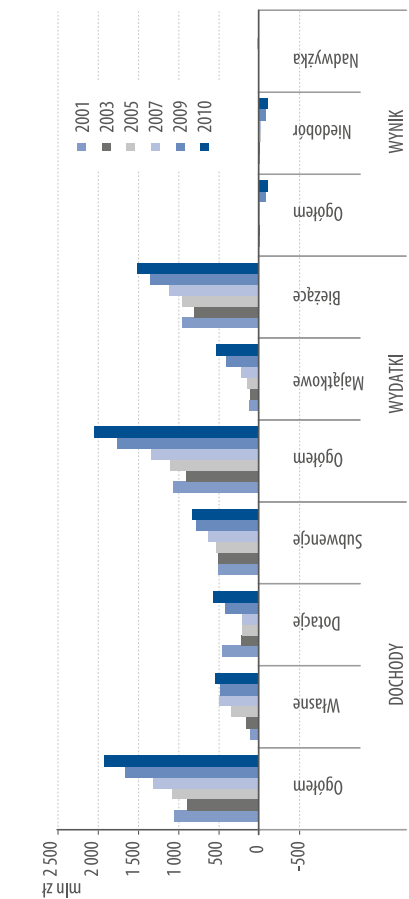
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 64. Wynik wykonania budżetu miast na prawach powiatu w latach 2001, 2003, 2005, 2007, 2009, 2010 (w zł)

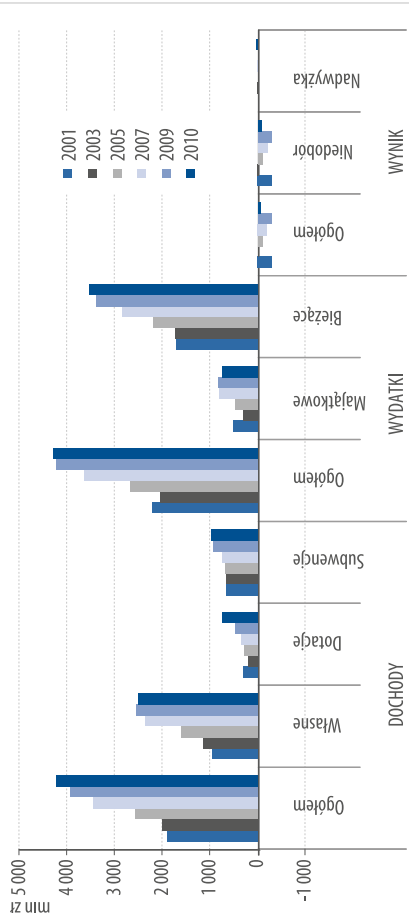
Rok	Dochody			Wydatki			Wynik			
	Ogółem	Własne	Dotacje	Subwencje	Ogółem	Majątkowe	Bieżące	Ogółem	Niedobór	Nadwyżka
2001	1 909 939 237	952 459 256	297 507 563	659 972 418	2 213 143 642	505 907 907	1 707 235 735	-303 204 405	-303 204 405	4 195 565
2003	2 015 992 271	1 146 749 687	207 314 600	661 927 984	2 037 068 963	298 968 506	1 738 100 457	-21 076 692	-25 272 257	4 195 565
2005	2 567 571 810	1 602 341 460	282 147 097	683 083 253	2 675 946 835	478 767 593	2 197 179 242	-108 375 025	-108 375 025	5 168 330
2007	3 452 721 780	2 371 582 717	333 599 621	747 539 442	3 649 614 895	806 273 792	2 843 341 103	-196 896 115	-202 061 445	5 168 330
2009	3 935 271 998	2 544 589 225	466 095 756	924 587 017	4 229 722 812	839 330 428	3 390 392 384	-294 450 814	-294 450 814	20 322 272
2010	4 235 362 806	2 504 064 339	755 960 690	975 337 777	4 295 840 086	743 836 126	3 552 003 960	-60 477 281	-80 799 553	20 322 272
DYNAMIKA (2010-2009)	107,6%	98,4%	162,2%	105,5%	101,6%	88,6%	104,8%	20,5%	27,4%	27,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Wykres 154. Wynik wykonania budżetu powiatów w latach 2001, 2003, 2005, 2007, 2009, 2010 (w mln zł)

Wykres 155. Wynik wykonania budżetu miast na prawach powiatu w latach 2001, 2003, 2005, 2007, 2009, 2010 (w mln zł)

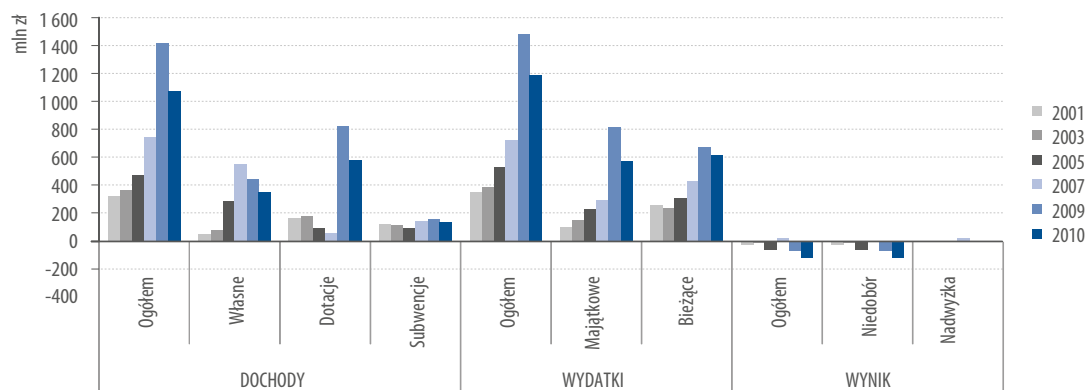

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 65. Wynik wykonania budżetu Województwa Małopolskiego w latach 2001, 2003, 2005, 2007, 2009, 2010 (w zł)

Rok	Dochody				Wydatki			Wynik		
	Ogółem	Własne	Dotacje	Subwencje	Ogółem	Majątkowe	Bieżące	Ogółem	Niedobór	Nadwyżka
2001	324 763 823	45 348 594	161 012 510	118 402 719	351 978 928	96 979 442	254 999 486	-27 215 105	-27 215 105	
2003	370 723 920	77 225 647	181 979 118	111 519 155	382 772 822	147 337 333	235 435 489	-12 048 902	-12 048 902	
2005	469 719 627	288 713 314	91 798 855	89 207 247	534 257 051	225 961 887	308 295 164	-64 537 424	-64 537 424	
2007	745 982 827	551 479 979	53 419 306	141 083 542	726 192 723	298 387 926	427 804 798	19 790 104		19 790 104
2009	1 430 237 733	445 573 559	832 130 958	152 533 216	1 498 463 061	817 487 749	680 975 312	-68 225 328	-68 225 328	
2010	1 077 195 531	354 853 397	584 657 760	137 684 375	1 198 798 328	578 008 968	620 789 360	-121 602 796	-121 602 796	
DYNAMIKA (2010-2009)	75,3%	79,6%	70,3%	90,3%	80,0%	70,7%	91,2%	178,2%	178,2%	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Wykres 156. Wynik wykonania budżetu Województwa Małopolskiego w latach 2001, 2003, 2005, 2007, 2009, 2010 (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

2. Budżety gmin

Dochody gmin ogółem w 2010 roku wyniosły 6 602 mln zł i wzrosły w stosunku do 2009 roku o 13,8%. Najistotniejszą pozycję w strukturze dochodów ogółem gmin stanowiły subwencje – 37,3% ogółu dochodów, choć ich udział w stosunku do 2009 roku spadł o 2,8 punktu procentowego, natomiast udział dotacji wzrósł o 5,8 punktu procentowego i wynosi 25,5% (Tabela nr 62).

Wśród wszystkich gmin województwa małopolskiego najwyższą dynamikę dochodów ogółem (wzrost o 135%) osiągnęła gmina Wietrzychowice, a dochodów własnych (wzrost o 123%) gmina Koszyce. Natomiast najwyższe dochody bez dotacji na jednego mieszkańca (3 930 zł) zanotowała gmina Krynica-Zdrój. Największy spadek dochodów ogółem w stosunku do 2009 roku odnotowała gmina Liszki (o 16%), a dochodów własnych gmina Szczucin (o 53%). Dochody ogółem gmin bez dotacji, przeliczone na 1 mieszkańca, wskazują na duże zróżnicowanie w poszczególnych gminach i kształtują się na poziomie od ok. 1,6 tys. zł do ok. 3,9 tys. zł (Tabele nr 66, 67, 68 i 69).

Wydatki gmin w 2010 roku wzrosły w stosunku do 2009 roku o 14,2%. Wydatki majątkowe były wyższe o 16,5% i stanowiły 23,9% wydatków ogółem (wzrost o 0,4 punktu procentowego w odniesieniu do roku ubiegłego). Na wydatki bieżące gminy przeznaczyły o 13,5% środków więcej niż w roku poprzednim (Tabela nr 63). Duży wzrost wydatków majątkowych w stosunku do roku 2009 odnotowała gmina Gręboszów – o 461,9%, natomiast największy spadek odnotowała gmina Jordanów – o 75,1% (Tabela nr 66).

W 2010 roku liczba gmin, które odnotowały deficyt budżetowy wyniosła 167, czyli o 27 gmin więcej niż w 2009 roku. Najwyższą nadwyżką budżetową zamknęła się gmina Niepołomice (7,8 mln zł), natomiast największy deficyt budżetowy osiągnęła gmina Zakopane (24,0 mln zł) – Tabela nr 72.

Tabela 66. Dynamika dochodów gmin oraz dochody na 1 mieszkańca w latach 2001, 2003, 2005, 2007, 2009, 2010 (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	2001		2003		2005		2007		2009		2010		Dynamika dochodów ogółem (13:11) (w %)	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2010 roku
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1	Alwernia	13 822 104	7 302 517	15 580 490	7 860 642	18 534 532	9 451 123	22 802 622	12 379 990	24 860 091	13 247 984	26 988 188	15 189 204	109	1 194,1
2	Andrychów	44 899 322	22 322 161	52 421 870	24 899 081	67 246 531	32 121 305	85 186 678	41 418 444	92 977 810	45 365 099	99 588 159	47 254 596	107	1 097,2
3	Babice	9 342 151	4 235 846	10 223 838	3 764 604	12 626 716	5 002 866	15 659 892	6 809 905	17 882 964	7 329 142	18 661 669	8 016 902	104	897,5
4	Biały Dunajec	7 684 622	2 078 103	8 686 071	2 115 562	10 991 127	2 848 040	14 571 115	4 445 610	15 300 076	4 000 216	18 649 448	4 251 830	122	619,6
5	Biecz	17 753 160	5 102 209	20 709 402	6 572 546	25 179 012	6 609 149	31 244 256	8 084 120	36 869 177	9 667 576	51 568 795	9 538 132	140	564,8
6	Biskupice	9 144 502	3 129 927	10 541 312	3 352 400	14 108 773	4 609 700	17 793 486	6 075 579	20 415 675	6 118 713	21 622 798	6 455 877	106	707,8
7	Bobowa	10 606 747	1 937 450	13 066 171	2 061 835	16 235 599	2 665 446	21 813 341	4 293 659	30 144 542	5 648 170	31 292 549	4 699 495	104	501,3
8	Bochnia g.	18 763 602	5 889 063	23 465 304	8 494 563	30 589 042	10 874 494	34 955 477	11 289 644	41 851 773	13 118 851	56 657 682	12 497 759	135	667,2
9	Bochnia m.	39 944 299	24 923 117	40 374 600	25 982 772	49 154 097	32 359 880	64 190 676	43 500 284	75 366 945	47 089 944	74 672 729	46 994 848	99	1 577,0
10	Bolesław (pow. dąb.)	13 924 237	9 320 951	3 498 038	833 596	4 369 385	1 099 104	5 280 509	1 403 387	6 777 206	1 250 768	8 587 447	1 101 351	127	395,2
11	Bolesław (pow. olk.)	3 712 600	928 465	12 749 721	8 512 632	16 095 929	11 029 114	20 007 568	14 483 092	21 512 790	14 554 906	28 174 576	21 037 497	131	2 676,2
12	Borzęcin	10 152 652	3 058 199	11 247 494	3 849 601	13 081 078	3 516 650	16 512 884	4 557 774	21 839 665	6 131 419	27 547 090	5 653 728	126	679,9
13	Brzesko	42 934 877	24 297 658	46 893 958	26 407 992	67 339 820	42 702 978	66 760 630	36 834 629	82 102 594	40 801 345	91 253 470	43 678 272	111	1 217,7
14	Brzeszcze	31 487 379	18 036 397	28 212 219	17 609 149	42 795 810	31 329 930	45 521 560	31 792 810	43 781 447	27 955 296	49 441 821	31 546 205	113	1 472,5
15	Brzeźnica	11 319 367	3 882 381	12 831 622	3 873 978	16 682 627	5 546 726	19 005 885	5 763 759	22 849 074	7 170 392	26 478 032	8 631 697	116	876,2
16	Budzów	12 202 679	4 292 627	11 823 736	2 745 680	14 093 672	2 927 511	18 028 387	3 616 577	21 822 009	4 017 756	22 997 590	4 054 858	105	476,3
17	Bukowina Tatrzańska	14 360 609	3 676 625	16 711 780	4 546 739	19 841 948	5 763 995	25 864 964	7 545 846	31 843 950	9 994 411	35 774 042	11 074 916	112	867,7
18	Bukowno	16 504 113	11 834 262	18 916 677	13 976 407	19 330 551	14 318 000	24 089 827	18 302 926	26 160 377	19 098 324	25 772 796	19 336 952	99	1 830,3
19	Bystra-Siódzina	7 242 118	1 879 493	8 606 470	1 695 667	11 296 119	2 455 754	14 591 847	2 752 377	18 021 573	3 394 613	19 304 734	3 361 590	107	510,3
20	Charsznica	9 047 037	2 747 945	10 200 001	3 720 006	15 219 307	7 271 946	14 514 872	5 077 381	15 934 255	4 150 082	17 437 085	4 964 580	109	649,3
21	Cielmek	15 328 509	7 467 529	16 239 275	8 084 980	19 671 133	11 686 259	22 780 133	14 594 106	24 045 354	13 676 417	28 127 407	16 184 907	117	1 258,2
22	Cielmiec	28 620 784	8 112 189	33 822 964	9 516 303	43 681 086	12 231 369	54 375 100	16 095 973	73 122 728	26 933 548	84 297 985	28 870 969	115	1 105,0

Lp.	Wyszczególnienie	2001		2003		2005		2007		2009		2010		Dynamika dochodów ogółem (13:11) (w %)	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2010 roku
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
23	Chrzanów	60 816 470	36 619 205	67 671 683	43 357 733	85 281 437	57 966 249	109 610 819	77 734 706	119 326 011	75 936 994	131 785 550	78 466 394	110	1 601,6
24	Ciężkowice	13 370 039	3 494 556	16 103 237	4 334 762	20 245 328	5 561 094	24 198 995	5 828 335	27 785 912	5 391 938	34 205 784	5 959 994	123	538,0
25	Czarny Dunajec	22 507 383	6 447 371	25 770 780	6 151 227	35 644 389	8 456 992	44 457 900	9 729 799	51 909 259	7 841 157	61 190 967	12 412 263	118	568,1
26	Czchów	11 897 249	3 465 712	15 120 373	5 987 086	17 718 227	6 118 557	26 138 020	11 984 118	22 784 035	5 956 105	25 767 529	5 708 751	113	598,7
27	Czernichów	14 531 876	5 603 639	16 298 508	5 920 031	22 055 285	9 599 022	26 322 061	11 573 052	29 193 067	11 415 860	30 944 934	12 021 845	106	896,2
28	Czorsztyn	8 051 225	3 274 167	10 644 921	4 514 051	12 446 315	4 751 949	15 164 864	4 510 525	17 616 771	4 640 954	23 568 026	5 501 809	134	752,0
29	Dąbrowa Tarnowska	22 382 191	7 786 414	25 055 441	9 013 254	30 385 803	10 667 880	37 822 423	13 862 319	46 877 235	16 129 953	53 883 428	16 144 503	115	787,1
30	Dębno	15 013 515	3 698 291	18 347 388	4 335 546	23 224 323	7 475 514	26 591 876	8 214 861	30 723 313	7 604 438	32 428 355	8 746 505	106	615,1
31	Dobczyce	16 998 240	9 017 603	20 957 831	12 210 552	32 636 777	21 417 094	34 487 340	21 158 166	42 946 526	23 447 835	58 650 019	27 189 250	137	1 861,6
32	Dobra	10 348 558	2 340 379	13 695 625	4 218 086	15 614 985	3 447 807	21 701 823	5 705 459	27 539 144	5 926 117	28 006 698	5 133 132	102	545,7
33	Drwinia	7 331 016	2 736 121	9 032 715	3 784 087	10 861 459	3 965 114	12 620 067	4 090 542	14 210 310	4 217 391	17 264 230	4 288 236	121	668,6
34	Gdów	18 088 986	6 876 409	20 772 108	7 295 542	28 151 066	10 175 961	34 242 059	11 930 280	42 064 637	13 151 676	46 335 879	12 772 784	110	753,9
35	Gnojnik	8 450 988	2 219 358	9 392 491	2 129 231	12 510 227	3 425 263	17 014 991	5 886 153	19 870 670	4 348 395	20 626 888	4 182 982	104	549,5
36	Gołcza	7 087 101	2 152 044	8 279 148	2 659 603	9 488 918	3 007 708	13 523 538	5 440 661	15 230 884	3 972 943	17 001 262	3 893 056	112	631,4
37	Gołnice g.	17 579 867	4 838 259	21 537 035	6 402 984	29 767 158	9 757 274	36 596 210	11 041 615	40 740 476	9 258 153	44 435 393	9 702 251	109	588,3
38	Gołnice m.	38 624 150	23 217 523	42 079 911	26 097 982	56 725 629	37 622 100	62 506 270	40 050 233	66 993 627	40 167 598	73 158 169	41 460 720	109	1 473,6
39	Gręboszów	4 553 728	1 102 997	4 848 855	1 340 556	5 396 798	1 126 422	6 754 942	1 376 323	7 851 533	1 527 425	11 592 572	1 811 386	148	522,6
40	Gromnik	16 936 347	7 215 184	11 493 993	1 823 013	15 644 020	3 808 413	18 000 671	3 145 378	23 059 708	3 044 405	27 563 789	3 325 441	120	386,6
41	Gródek n. Dumajcem	10 357 283	1 720 302	16 414 145	8 992 963	16 135 723	6 161 905	22 680 996	9 250 595	24 991 220	6 837 193	30 927 537	6 762 689	124	748,7
42	Grybów g.	8 117 883	2 567 696	30 281 621	6 507 919	40 366 148	8 628 870	49 531 026	9 659 910	58 774 336	9 373 791	74 094 303	11 916 564	126	506,6
43	Grybów m.	25 947 448	6 203 308	8 456 527	2 432 485	11 369 949	4 371 224	12 470 462	3 793 531	14 775 295	3 907 472	21 094 601	4 754 230	143	798,8
44	Igołomia-Wawrzeńczyce	8 678 724	2 802 614	9 626 609	2 846 333	10 868 315	3 555 736	14 664 505	5 463 751	18 843 748	6 993 417	22 987 431	7 734 200	122	1 001,5
45	Iwanowice	8 845 146	3 121 343	11 750 948	4 319 418	13 398 196	4 305 732	16 723 235	5 830 237	19 549 152	6 073 932	19 822 731	5 823 283	101	677,0

Lp.	Wyszczególnienie	2001		2003		2005		2007		2009		2010		Dynamika dochodów ogółem (13:11) (w %)	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2010 roku
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
46	Iwłkowa	6 319 271	1 506 210	8 603 664	2 380 050	11 206 944	3 322 596	13 809 241	3 472 081	16 431 083	3 134 107	17 822 734	3 095 194	108	492,1
47	Jabłonna	18 598 845	4 693 950	21 691 767	4 780 290	29 493 687	7 803 306	35 479 267	7 563 566	47 303 930	12 621 567	52 346 495	14 809 928	111	846,3
48	Jerzmanowice-Przełgina	11 016 274	3 441 379	13 279 961	3 330 879	15 685 334	4 534 934	21 155 652	7 146 242	22 966 198	6 243 220	24 876 521	6 368 630	108	596,8
49	Jodfownik	9 691 273	1 709 800	11 755 508	2 597 369	14 588 305	3 088 706	18 493 684	4 313 999	21 661 764	4 514 581	30 635 844	4 468 837	141	547,2
50	Jordanów g.	7 136 885	3 819 283	14 660 902	3 483 777	17 476 561	4 289 215	24 780 955	7 312 737	27 219 354	5 313 344	28 350 704	5 471 684	104	511,4
51	Jordanów m.	11 815 385	2 609 250	9 211 026	5 235 250	8 537 935	5 124 091	9 796 705	5 657 914	13 879 858	8 448 164	13 229 106	6 955 366	95	1 328,9
52	Kalwaria Zehrydowska	23 373 152	11 579 491	22 679 502	9 757 760	29 613 730	11 860 313	36 381 763	14 769 010	42 916 487	16 166 454	45 705 739	15 798 877	106	807,6
53	Kamienica	8 782 589	2 396 242	11 944 541	3 681 840	14 585 878	3 314 055	17 536 889	3 155 456	20 054 275	3 165 671	24 030 930	3 471 920	120	459,9
54	Kamionka Wielka	11 737 117	3 924 002	12 026 886	2 855 484	18 085 427	6 074 415	21 472 175	6 355 982	22 952 660	4 959 898	28 072 708	4 963 217	122	510,4
55	Kęty	40 791 599	22 809 175	42 426 550	23 279 169	52 312 446	30 740 737	61 380 721	36 152 586	73 498 333	40 470 073	80 706 854	43 968 621	110	1 302,0
56	Kluźce	19 539 830	10 835 484	21 966 989	12 501 558	28 227 356	16 231 022	32 195 002	18 576 801	33 620 180	18 180 025	36 397 196	18 398 489	108	1 220,9
57	Klaj	12 885 856	6 184 431	16 669 370	8 540 121	17 151 304	7 378 961	19 900 107	8 514 384	22 376 319	8 211 635	25 840 258	9 602 010	115	943,7
58	Kocmyrzów-Luborzyca	12 448 198	5 179 220	14 472 616	5 212 390	17 637 872	6 175 062	24 236 961	9 986 511	27 079 156	11 011 098	30 810 106	13 708 003	114	982,8
59	Koniusza	10 220 806	3 217 489	12 915 530	4 744 143	14 954 005	5 760 200	15 973 243	4 906 514	19 862 501	5 698 165	20 266 545	5 457 360	102	621,8
60	Korzenna	17 437 963	2 867 723	18 651 087	3 481 127	22 764 312	3 239 003	32 183 896	5 267 845	38 408 624	5 990 025	42 802 787	6 126 225	111	448,3
61	Koszyce	7 093 186	2 332 351	7 495 656	2 104 380	8 773 996	2 752 427	13 950 361	6 437 756	14 210 639	4 539 885	23 206 945	10 143 155	163	1 836,2
62	Kościelisko	8 491 870	3 711 974	9 253 939	3 905 349	13 176 207	5 323 261	19 500 351	9 134 280	23 297 085	9 632 261	28 609 388	9 025 689	123	1 103,0
63	Kozłów	4 859 259	1 350 252	5 816 699	1 623 639	6 923 098	1 875 060	8 433 197	2 000 826	10 969 231	2 592 056	11 386 238	2 277 919	104	461,3
64	Krośnice n. Dunajcem	7 063 477	2 120 200	8 884 190	2 751 184	10 330 003	3 368 161	13 379 560	4 707 559	16 214 098	5 147 765	17 056 720	5 098 205	105	776,1
65	Krynica-Zdrój	27 825 863	15 342 083	28 968 462	18 525 157	36 137 509	22 559 986	46 317 849	29 607 528	64 948 236	42 834 400	93 771 825	51 751 370	144	3 144,6
66	Krzyszowice	34 288 197	18 824 313	36 737 575	19 900 332	46 649 775	27 580 641	56 241 570	33 223 995	61 175 756	33 290 642	76 350 602	40 362 080	125	1 259,6
67	Książ Wielki	6 990 020	2 974 866	8 083 915	3 267 359	8 756 555	2 905 522	10 827 797	3 583 693	14 346 002	3 490 873	16 734 242	4 087 622	117	756,5

Lp.	Wyszczególnienie	2001		2003		2005		2007		2009		2010		Dynamika dochodów ogółem (13:11) (w %)	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2010 roku
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
68	Lanckorona	8 278 114	2 440 164	8 600 914	3 404 973	10 194 579	4 154 575	14 426 693	6 457 644	13 732 814	3 947 321	21 131 176	5 514 672	154	925,6
69	Laskowa	9 672 168	2 220 525	12 181 589	4 335 413	13 340 259	2 295 458	19 003 665	4 865 920	22 757 211	4 543 435	28 746 286	4 224 346	126	551,3
70	Libiąż	27 650 531	17 390 887	28 623 756	16 991 744	35 235 250	22 077 397	40 708 205	26 187 455	41 503 103	26 067 057	45 125 136	27 349 129	109	1 205,6
71	Limanowa g.	24 354 709	6 234 960	30 104 425	8 216 894	39 637 424	10 232 316	46 917 408	11 905 373	57 351 329	13 111 102	72 752 455	16 137 473	127	680,5
72	Limanowa m	20 908 886	11 444 554	25 692 201	14 756 210	33 520 248	19 827 685	39 741 978	23 175 469	46 985 018	27 674 685	47 425 584	26 718 008	101	1 791,0
73	Lipinki	8 336 174	2 240 300	9 462 697	2 785 011	12 863 465	4 608 305	14 228 828	4 061 613	17 294 918	3 585 512	20 263 300	3 796 248	117	561,6
74	Lipnica Murowana	6 665 787	1 442 888	7 875 195	1 781 622	10 216 727	2 818 041	12 213 286	2 540 755	14 227 518	2 465 140	16 159 222	3 094 831	114	556,0
75	Lipnica Wielka	8 598 936	2 098 293	8 975 471	1 231 142	10 963 526	1 578 760	13 307 638	1 792 588	15 582 801	1 914 953	16 738 624	1 937 267	107	333,7
76	Lisia Góra	14 950 480	3 542 140	19 235 412	5 374 072	23 071 862	6 408 067	29 272 318	8 427 568	32 764 475	7 533 217	35 307 732	7 867 378	108	552,2
77	Liszki	15 736 942	6 531 601	20 251 472	8 510 064	24 627 869	10 539 877	28 936 062	12 184 258	38 572 943	20 648 145	32 287 648	13 377 189	84	824,5
78	Lubień	11 070 554	2 177 873	11 810 813	2 141 462	14 170 183	2 819 284	18 704 978	3 934 648	23 573 848	4 730 620	25 132 672	4 187 708	107	433,2
79	Łabowa	7 002 000	1 889 905	7 880 036	1 939 554	10 216 628	2 435 697	13 607 116	3 340 993	17 111 465	4 204 674	21 134 485	5 140 371	124	938,9
80	Łapanów	8 878 373	3 103 228	10 224 827	3 026 212	13 105 348	3 600 987	17 392 921	5 703 286	21 882 802	5 586 130	28 304 938	5 373 532	129	693,4
81	Łapsze Niżne	10 962 431	4 070 367	11 707 272	5 382 061	15 300 245	6 222 870	19 403 710	6 901 787	28 519 163	10 985 628	27 677 024	9 118 169	97	1 005,2
82	Łącko	19 439 105	4 340 664	22 637 722	6 086 257	27 225 351	5 854 154	34 730 933	7 759 752	40 663 631	6 484 878	47 171 842	8 658 300	116	561,3
83	Łososina Dolna	13 460 903	3 555 893	13 194 375	3 448 799	17 313 671	4 449 178	22 585 018	6 715 811	25 810 953	6 141 970	33 322 671	6 285 080	129	617,7
84	Łukowica	12 818 440	2 245 400	15 638 113	4 353 546	17 574 853	2 311 659	22 556 430	3 241 682	26 933 867	4 486 903	32 973 649	3 977 313	122	416,7
85	Łuzna	8 727 383	1 956 860	11 568 741	3 093 767	13 575 181	2 643 443	17 750 496	4 106 068	21 221 313	3 469 439	22 243 306	3 362 903	105	405,4
86	Małków Podhalański	20 013 725	7 800 211	20 214 681	9 071 653	25 357 465	10 723 272	33 835 145	15 598 859	33 614 276	13 209 064	36 046 135	12 920 045	107	807,7
87	Mędrzechów	4 063 703	902 613	4 445 110	1 068 384	5 345 195	1 103 389	7 582 513	2 105 289	10 568 774	2 361 650	10 817 532	1 523 222	102	429,2
88	Michałowice	7 888 226	3 298 817	9 262 270	3 554 652	11 489 356	4 716 581	18 242 229	9 553 691	20 351 587	9 811 333	19 448 565	9 284 172	96	1 070,7
89	Miechów	20 553 620	9 704 314	23 444 091	11 076 287	33 847 973	19 318 675	35 702 787	17 475 485	42 556 455	20 773 389	41 490 872	20 145 385	97	1 030,0
90	Mogilany	13 674 569	6 872 783	17 411 591	9 370 015	19 972 660	9 429 115	29 394 333	16 860 968	29 537 829	17 573 031	29 782 161	16 784 244	101	1 374,0
91	Moszczenica	5 433 447	1 241 827	6 855 717	1 977 830	7 273 418	1 508 455	9 919 937	2 060 532	14 193 437	3 896 724	15 153 555	4 182 155	107	882,1

Lp.	Wyszczególnienie	2001		2003		2005		2007		2009		2010		Dynamika dochodów ogółem (13:11) (w %)	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2010 roku
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
92	Mszana Dolna g.	7 943 580	3 758 591	10 146 684	4 565 478	30 218 367	6 715 936	38 055 644	8 367 368	46 787 404	9 085 229	48 146 170	7 317 527	103	431,9
93	Mszana Dolna m.	17 546 232	3 792 692	23 497 615	6 761 060	12 409 655	5 395 260	16 546 123	7 661 290	22 788 556	10 484 447	20 777 366	8 464 909	91	1 113,1
94	Mucharz	4 553 533	1 869 252	5 505 405	1 989 013	8 548 978	3 937 840	10 820 725	5 880 345	9 987 222	3 801 144	13 622 318	6 915 249	136	1 761,8
95	Muszyna	16 765 018	9 106 105	22 830 499	15 544 373	23 092 362	12 607 873	38 607 181	24 170 940	43 173 957	15 800 798	57 886 477	21 348 997	134	1 857,4
96	Myslenice	44 410 192	22 539 259	50 584 144	26 236 326	63 126 188	33 190 377	100 761 426	59 978 112	91 201 234	48 181 435	114 177 263	55 994 555	125	1 324,4
97	Nawojowa	9 970 353	3 113 605	11 624 763	3 743 647	14 757 879	4 280 564	17 053 821	4 019 126	21 315 245	3 969 198	22 428 265	4 609 520	105	570,1
98	Niedźwiedź	8 481 943	2 284 082	11 424 716	4 046 809	15 197 700	4 980 790	17 070 637	4 880 065	19 949 768	3 168 406	22 455 531	3 773 396	113	533,9
99	Niepołomice	34 158 432	20 567 339	41 864 055	26 338 738	55 032 973	33 260 653	93 924 339	68 774 030	91 311 522	63 150 726	103 615 387	65 463 006	113	2 733,1
100	Nowe Brzesko	6 408 007	2 320 057	8 564 765	3 631 837	9 646 348	3 631 579	11 184 673	3 567 750	14 278 236	3 236 078	18 796 682	3 662 708	132	631,5
101	Nowy Targ g.	24 171 578	5 822 136	27 764 246	5 885 834	35 484 696	7 282 530	46 350 236	8 358 668	57 240 886	10 838 213	63 510 446	12 145 021	111	532,1
102	Nowy Targ m.	42 187 237	26 171 711	42 828 242	26 336 660	55 743 578	34 501 321	64 745 885	39 660 989	70 173 551	42 956 092	91 823 845	52 729 540	131	1 574,7
103	Nowy Wiśnicz	13 822 830	3 910 426	16 523 427	4 724 500	20 089 479	5 106 534	26 249 841	7 454 760	30 001 747	8 569 267	36 573 090	11 205 195	122	844,8
104	Ochothnica Dolna	9 481 853	1 677 180	13 564 883	4 266 161	17 891 394	5 544 443	19 545 110	3 937 022	31 946 789	9 264 215	29 049 126	5 277 762	91	649,3
105	Olesno	8 827 800	1 494 280	9 314 191	1 884 442	12 032 165	2 613 775	18 846 169	6 932 402	18 321 294	3 211 438	20 705 257	3 740 621	113	487,1
106	Olkusz	58 312 307	33 975 853	62 086 980	37 370 543	73 915 389	45 665 050	98 905 679	64 070 309	98 902 209	62 067 797	107 915 736	66 368 948	109	1 330,9
107	Osiek	7 115 823	2 565 999	15 003 198	8 583 292	11 661 145	4 433 638	15 342 044	6 255 306	18 264 265	5 980 796	17 310 622	6 366 908	95	792,4
108	Oświęcim g.	27 699 927	19 401 607	20 447 878	11 161 519	24 943 910	14 326 923	31 104 772	18 396 825	37 695 243	21 108 488	39 201 681	19 855 339	104	1 128,9
109	Oświęcim m.	70 115 537	47 251 601	70 465 552	49 071 362	88 628 547	63 819 101	111 334 054	81 564 621	116 609 762	79 692 384	122 547 000	79 155 430	105	1 984,6
110	Pałacznica	4 243 165	1 092 307	5 236 607	2 042 011	8 560 325	4 225 229	7 187 621	1 771 159	11 286 724	2 046 399	11 154 428	1 787 403	99	477,7
111	Pćim	11 045 589	2 930 089	13 562 447	3 585 217	16 993 437	5 049 246	21 225 920	5 445 011	26 173 002	6 007 794	29 171 140	6 481 341	111	607,4
112	Piwniczna-Zdrój	14 126 037	5 184 073	16 510 614	6 622 314	19 045 819	6 786 504	23 735 135	8 506 997	27 892 453	8 592 408	32 230 826	9 649 271	116	919,5
113	Pleśna	12 516 119	3 295 032	14 630 320	3 237 571	18 277 392	4 187 234	22 788 578	5 418 723	26 764 322	5 547 457	32 647 261	5 445 565	122	462,7
114	Podegrodzie	13 486 647	2 666 271	18 521 787	5 846 654	20 098 329	4 779 055	25 155 221	5 030 590	30 755 549	6 123 016	31 392 870	6 085 623	102	504,1

Lp.	Wyszczególnienie	2001		2003		2005		2007		2009		2010		Dynamika dochodów ogółem (13:11) (w %)	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2010 roku
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
115	Polanka Wielka	4 559 219	2 052 901	5 548 755	2 290 941	6 231 501	2 713 331	8 031 310	3 505 616	9 702 282	3 424 570	10 716 291	3 917 537	110	925,3
116	Poronin	11 417 879	3 440 097	13 173 039	4 117 213	16 288 694	4 655 411	21 697 338	6 436 358	28 239 912	6 850 528	34 284 833	8 005 319	121	726,1
117	Proszowice	18 064 130	8 201 419	19 586 641	7 487 765	25 096 169	9 828 359	34 032 513	15 217 003	35 242 234	13 656 598	36 120 291	14 041 272	102	867,9
118	Przeciszów	7 924 452	3 449 331	8 880 549	3 533 378	11 504 175	5 493 582	11 540 331	4 310 143	13 543 117	5 004 550	13 303 841	5 305 952	98	787,0
119	Raba Wyżna	14 230 662	3 119 756	17 743 196	4 349 839	20 794 767	4 964 268	27 856 024	6 290 509	37 527 644	9 265 289	35 030 841	7 583 029	93	539,0
120	Rabka-Zdrój	19 969 345	9 161 980	21 428 365	9 783 870	27 338 737	12 114 958	36 110 144	17 768 384	38 984 418	16 471 895	42 143 884	16 970 205	108	985,6
121	Radachowice	8 702 741	2 323 233	10 376 411	3 400 478	11 605 383	2 537 928	15 514 598	3 629 983	18 671 729	3 986 202	21 306 091	3 914 742	114	653,4
122	Radawice	2 804 836	875 761	3 917 777	1 422 553	4 294 459	1 163 788	5 802 473	1 989 041	6 514 630	1 408 408	7 196 214	1 776 236	110	704,3
123	Radgoszcz	8 456 898	1 347 180	12 242 797	3 518 693	14 844 252	4 388 130	15 899 896	2 267 972	21 181 109	2 572 408	28 474 122	2 713 568	134	371,3
124	Radłów	11 051 532	3 635 036	13 165 951	4 282 133	14 884 909	4 312 725	18 890 776	5 725 555	20 675 271	5 753 934	25 114 228	6 083 527	121	625,4
125	Radziemice	3 766 258	1 442 427	4 167 990	1 388 552	5 645 427	1 787 181	6 822 548	2 299 068	8 710 839	2 322 913	9 476 301	2 294 186	109	678,0
126	Ropa	5 675 912	1 251 525	7 646 002	1 558 732	9 994 825	2 315 755	11 456 915	2 188 210	14 731 681	1 989 981	18 833 747	2 112 505	128	403,5
127	Ryglice	12 545 123	2 451 527	14 428 918	2 972 105	19 796 274	4 501 078	23 586 945	4 543 052	28 723 598	4 231 859	36 586 276	4 700 573	127	406,0
128	Rytro	6 819 418	1 221 594	5 511 730	1 536 741	8 260 663	3 462 653	8 423 208	2 610 152	9 342 161	2 757 900	11 693 045	3 528 777	125	959,4
129	Rzepiennik Strzyżewski	8 327 586	2 158 734	8 822 816	1 614 401	11 225 742	2 262 656	15 084 295	2 945 569	17 414 557	2 380 913	23 305 582	3 383 135	134	492,4
130	Rzezawa	12 074 644	3 520 112	17 948 124	7 282 658	19 337 292	6 794 899	20 449 995	4 697 585	26 403 615	7 750 718	28 817 861	8 346 378	109	775,8
131	Sękowa	6 772 322	2 243 312	7 851 848	2 523 138	9 291 063	2 615 813	11 897 617	3 433 725	15 689 944	4 666 494	15 539 149	3 599 980	99	743,6
132	Siepraw	8 564 082	3 119 591	11 166 380	4 527 691	13 701 480	5 616 790	16 178 877	6 212 531	19 322 290	8 007 013	21 464 216	9 118 002	111	1 125,1
133	Skąta	11 322 479	5 318 935	12 952 492	5 722 852	14 673 853	5 976 789	20 320 533	9 406 114	23 271 479	10 648 790	23 396 001	10 460 484	101	1 054,6
134	Skawina	52 597 055	31 154 808	58 673 424	35 681 285	71 042 987	43 927 669	92 770 369	60 939 444	118 962 260	80 785 012	117 245 947	75 561 168	99	1 794,8
135	Skrzyszów	14 576 293	4 592 163	17 964 995	6 189 951	22 066 182	8 138 132	26 149 272	8 536 179	31 172 518	9 969 527	34 127 288	10 634 611	108	786,1
136	Słaboszów	3 496 692	1 140 827	4 275 849	1 337 293	5 699 675	2 000 398	6 663 248	1 958 037	8 326 099	2 385 768	8 604 384	2 693 447	103	719,4

Lp.	Wyszczególnienie	2001		2003		2005		2007		2009		2010		Dynamika dochodów ogółem (13:11) (w %)	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2010 roku
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
137	Ślōmniki	16 373 659	6 485 326	18 664 094	6 241 960	22 113 687	7 292 385	27 781 321	9 802 109	35 199 493	12 609 408	35 569 484	10 311 245	101	749,3
138	Ślōpnice	6 536 573	1 049 065	7 980 949	1 190 212	10 734 015	1 359 724	14 387 527	2 010 194	18 376 583	2 277 242	22 586 886	2 781 132	123	453,0
139	Spytkowice (pow. nowotarski)	7 720 102	1 895 556	5 892 987	2 273 202	7 321 350	2 584 919	8 322 491	2 646 430	10 692 911	2 837 195	11 776 240	3 140 463	110	751,7
140	Spytkowice (pow. wadowicki)	10 416 528	3 407 948	12 167 827	3 578 662	16 302 202	6 438 362	19 618 882	6 951 996	23 208 316	8 163 575	24 750 661	7 944 701	107	789,1
141	Stary Sącz	24 592 953	8 163 534	27 910 358	8 591 978	36 252 008	11 308 915	45 820 378	15 299 616	58 057 931	15 045 261	61 629 388	14 346 153	106	631,6
142	Stryszawa	13 996 342	4 356 489	15 020 713	4 256 324	23 708 351	10 220 554	25 244 562	9 692 778	25 967 842	8 378 155	27 329 085	7 727 230	105	652,9
143	Stryszów	8 086 296	2 445 310	8 981 562	2 899 804	23 849 480	16 261 440	30 077 180	20 908 298	15 344 351	4 074 895	16 181 058	4 434 629	105	666,6
144	Sucha Beskidzka	11 680 144	6 778 112	13 115 675	8 169 086	18 404 369	12 046 351	20 193 688	13 794 302	19 176 873	11 943 719	23 930 262	14 102 658	125	1 478,1
145	Sułkowice	16 144 855	5 663 033	17 728 324	6 095 282	24 942 736	11 026 192	26 288 520	9 146 866	30 138 098	9 735 255	33 090 113	9 922 440	110	697,4
146	Sułoszowa	6 648 981	2 014 192	8 685 399	2 776 126	11 417 125	4 533 972	13 928 441	5 109 122	18 246 084	6 709 307	20 006 507	6 020 043	110	1 023,5
147	Szafłary	10 453 177	2 781 322	12 181 527	2 927 710	17 085 341	4 255 190	20 442 696	4 899 493	28 151 080	4 998 851	30 002 245	4 841 115	107	458,7
148	Szczawnica	9 009 618	4 714 063	9 880 148	5 085 459	13 796 292	7 024 359	16 589 486	9 397 983	24 399 472	9 282 361	36 018 222	14 566 244	148	1 981,5
149	Szczucin	16 096 463	4 604 436	20 434 545	7 111 351	30 622 946	14 432 807	29 892 379	9 897 698	49 243 312	15 806 747	62 240 800	7 461 072	126	559,7
150	Szczurowa	11 199 463	3 218 600	13 127 118	4 394 667	17 607 862	6 764 574	19 337 394	5 233 806	23 679 089	5 267 869	44 147 717	7 071 188	186	721,5
151	Szerzyny	10 869 104	4 985 281	12 113 508	5 365 565	14 250 978	6 098 468	18 068 511	7 908 625	21 793 222	8 713 098	23 960 064	8 901 019	110	989,6
153	Tarnów	22 402 735	11 177 033	26 569 695	12 837 754	37 461 535	17 484 276	46 722 580	22 106 493	56 230 887	24 194 280	69 382 333	25 548 386	123	1 061,4
154	Tokarnia	9 220 554	2 188 751	11 095 090	2 487 784	13 042 729	2 582 062	17 910 274	3 516 116	22 298 825	4 240 563	22 433 274	3 756 669	101	450,2
155	Tomice	7 493 530	2 624 799	9 811 822	3 925 443	10 568 857	3 320 272	14 669 307	5 029 556	16 186 751	5 191 621	17 350 094	5 363 121	107	715,9
156	Trzciana	6 663 313	1 751 413	7 658 351	1 792 518	11 707 285	4 699 013	11 505 242	3 125 574	13 110 716	2 857 835	15 135 456	3 432 924	115	663,5
157	Trzebinia	53 309 844	37 233 415	54 712 568	38 724 982	63 569 733	45 370 435	88 512 761	67 954 980	81 724 125	56 987 942	94 815 987	61 611 354	116	1 801,0
158	Trzyciąż	8 024 576	2 572 869	7 935 224	2 007 818	10 890 400	3 084 899	13 219 674	3 440 383	17 590 902	4 094 964	18 447 746	3 634 194	105	511,1

Lp.	Wyszczególnienie	2001		2003		2005		2007		2009		2010		Dynamika dochodów ogółem (13:11) (w %)	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2010 roku
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
159	Tuchów	21 839 065	5 293 625	23 218 541	7 460 744	27 764 436	8 182 788	33 599 411	9 407 956	38 828 251	9 133 688	50 967 061	8 934 916	131	501,1
160	Tymbark	8 485 241	3 282 767	9 339 775	3 953 329	11 698 629	3 985 831	14 654 281	5 959 558	17 104 878	5 949 146	20 013 864	7 163 398	117	1 120,5
161	Uście Gorlickie	10 307 435	3 121 688	12 969 852	5 282 197	15 566 307	4 577 853	23 390 638	9 927 243	25 447 734	6 974 207	27 467 639	5 906 874	108	925,1
162	Wadowice	46 714 613	25 887 132	47 142 808	26 452 449	60 661 720	35 924 117	74 585 139	43 133 359	82 059 960	46 251 341	88 573 315	46 299 927	108	1 216,8
163	Wieliczka	49 462 705	28 069 391	57 721 267	30 932 283	73 145 451	37 436 689	96 511 081	52 993 738	112 669 930	63 247 197	128 097 621	62 961 411	114	1 211,5
164	Wielka Wieś	8 571 486	4 179 500	9 822 302	5 330 345	15 817 088	10 433 954	99 459 719	93 350 680	28 170 479	17 688 123	33 583 649	22 992 356	119	2 260,4
165	Wieprz	13 359 239	4 953 270	14 686 961	4 939 883	19 182 428	6 998 149	22 985 874	7 397 117	26 111 159	7 788 388	29 376 319	7 998 745	113	674,5
166	Wierzchosławice	11 397 594	4 769 093	12 405 238	4 786 512	24 340 715	15 153 636	18 781 450	8 068 001	23 032 173	8 010 462	29 329 149	13 458 416	127	1 256,7
167	Wietrzychowice	4 716 432	1 248 180	5 203 922	1 142 628	6 433 920	1 501 596	10 194 291	4 090 169	9 594 344	1 670 297	22 548 521	2 453 636	235	595,0
168	Wiśniowa	8 514 400	2 970 443	10 118 363	2 960 091	13 373 421	4 893 992	14 863 253	4 100 917	20 923 517	5 076 459	20 379 797	4 527 446	97	645,6
169	Wojnicz	14 576 721	4 467 257	16 787 996	4 368 039	20 273 859	6 149 999	26 238 700	8 689 907	31 521 211	9 607 592	30 624 090	9 112 705	97	691,1
170	Wolbrom	25 878 183	12 742 417	29 223 806	13 766 461	33 169 479	16 322 532	42 961 371	21 290 569	47 663 056	23 676 556	50 739 992	23 847 313	106	1 021,9
171	Zabierzów	28 332 315	17 347 886	27 614 162	15 603 921	33 433 124	19 584 690	45 377 519	28 515 773	59 807 228	37 649 877	68 625 686	40 415 178	115	1 699,2
172	Zakliczyn	14 198 329	3 593 410	16 815 711	4 134 494	19 939 690	5 431 360	25 110 350	6 796 529	29 553 616	6 237 489	29 737 748	6 113 771	101	494,7
173	Zakopane	45 669 214	33 091 806	53 636 303	40 582 126	62 311 271	46 939 802	74 300 304	57 993 823	82 152 386	63 794 485	94 585 871	67 188 317	115	2 515,6
174	Zator	13 519 776	5 288 857	13 588 101	6 822 967	14 763 290	5 940 081	18 797 327	8 749 340	22 900 450	10 171 476	26 607 176	11 187 789	116	1 220,7
175	Zawoja	9 994 769	3 240 722	11 702 661	3 344 398	15 740 982	5 292 312	18 753 252	5 720 737	22 265 709	6 154 462	22 960 531	5 449 172	103	605,3
176	Zembrzyce	8 019 747	3 067 337	7 589 020	2 692 832	17 826 596	11 773 789	22 429 099	15 952 491	12 281 877	3 706 544	14 672 937	5 013 033	119	895,8
177	Zielonki	16 232 259	9 133 105	25 398 693	17 750 546	25 174 229	15 190 557	41 731 150	30 246 886	41 068 994	25 707 869	55 045 254	27 862 398	134	1 536,6
178	Żabno	21 076 817	7 869 222	22 264 620	7 863 234	28 735 520	10 916 763	36 501 596	15 194 473	40 750 094	14 707 913	43 347 611	12 068 208	106	634,1
179	Żegocina	7 322 053	1 521 923	9 201 716	2 802 841	11 706 348	3 545 207	13 381 963	4 089 538	16 684 352	4 449 706	18 005 189	3 104 238	108	604,3
Średnia dla wszystkich gmin w województwie														115	898,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 67. Dochody gmin (w zł) – dynamika dochodów ogółem w latach 2009–2010

Lp.	Wyszczególnienie	2009		2010		Dynamika dochodów ogółem (5:3) (w %)
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	
1	2	3	4	5	6	7
I Gminy o najwyższej dynamice dochodów ogółem w 2010 roku						
1	Wietrzychowice	9 594 344	1 670 297	22 548 521	2 453 636	235
2	Szczurowa	23 679 089	5 267 869	44 147 717	7 071 188	186
3	Koszyce	14 210 639	4 539 885	23 206 945	10 143 155	163
4	Lanckorona	13 732 814	3 947 321	21 131 176	5 514 672	154
5	Gręboszów	7 851 533	1 527 425	11 592 572	1 811 386	148
6	Szczawnica	24 399 472	9 282 361	36 018 222	14 566 244	148
7	Krynica-Zdrój	64 948 236	42 834 400	93 771 825	51 751 370	144
8	Grybów m.	14 775 295	3 907 472	21 094 601	4 754 230	143
9	Jodłownik	21 661 764	4 514 581	30 635 844	4 468 837	141
10	Biecz	36 869 177	9 667 576	51 568 795	9 538 132	140
II Gminy o najniższej dynamice dochodów ogółem w 2010 roku						
1	Liszki	38 572 943	20 648 145	32 287 648	13 377 189	84
2	Mszana Dolna m.	22 788 556	10 484 447	20 777 366	8 464 909	91
3	Ochotnica Dolna	31 946 789	9 264 215	29 049 126	5 277 762	91
4	Raba Wyżna	37 527 644	9 265 289	35 030 841	7 583 029	93
5	Jordanów m.	13 879 858	8 448 164	13 229 106	6 955 366	95
6	Osiek	18 264 265	5 980 796	17 310 622	6 366 908	95
7	Michałowice	20 351 587	9 811 333	19 448 565	9 284 172	96
8	Łapsze Niżne	28 519 163	10 985 628	27 677 024	9 118 169	97
9	Miechów	42 556 455	20 773 389	41 490 872	20 145 385	97
10	Wiśniowa	20 923 517	5 076 459	20 379 797	4 527 446	97
11	Wojnicz	31 521 211	9 607 592	30 624 090	9 112 705	97
12	Przeciszów	13 543 117	5 004 550	13 303 841	5 305 952	98
III Średnia dla wszystkich gmin województwa w 2010 roku						115

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 68. Gminy o najwyższych i najniższych dochodach bez dotacji na 1 mieszkańca w 2010 roku

Lp.	Wyszczególnienie	Dochody ogółem (w zł)	Dotacje (w zł)	Dochody (3-4) (w zł)	Liczba ludności	Kwota (w zł) na 1 mieszkańca (5:6)
1	2	3	4	5	6	7
I Gminy o najwyższych dochodach na 1 mieszkańca						
1	Krynica-Zdrój	93 771 825	29 097 909	64 673 916	16 457	3 929,9
2	Niepołomice	103 615 387	17 268 379	86 347 008	23 952	3 605,0
3	Bolesław (pow. olk.)	28 174 576	2 443 450	25 731 126	7 861	3 273,3
4	Koszyce	23 206 945	5 945 289	17 261 656	5 524	3 124,8
5	Muszyna	57 886 477	23 057 851	34 828 626	11 494	3 030,2
6	Zakopane	94 585 871	17 035 728	77 550 143	26 709	2 903,5
7	Mucharz	13 622 318	2 298 228	11 324 090	3 925	2 885,1
8	Uście Gorlickie	27 467 639	9 727 268	17 740 371	6 385	2 778,4
9	Łabowa	21 134 485	5 923 209	15 211 276	5 475	2 778,3
10	Szczawnica	36 018 222	15 697 234	20 320 988	7 351	2 764,4
II Gminy o najniższych dochodach na 1 mieszkańca						
1	Kozłów	11 386 238	3 584 067	7 802 171	4938	1 580,0
2	Żabno	43 347 611	12 148 037	31 199 574	19031	1 639,4
3	Liszki	32 287 648	5 186 634	27 101 014	16225	1 670,3
4	Wolbrom	50 739 992	10 911 854	39 828 138	23336	1 706,7
5	Libiąż	45 125 136	6 095 371	39 029 765	22685	1 720,5

Lp.	Wyszczególnienie	Dochody ogółem (w zł)	Dotacje (w zł)	Dochody (3-4) (w zł)	Liczba ludności	Kwota (w zł) na 1 mieszkańca (5:6)
1	2	3	4	5	6	7
6	Przeciszów	13 303 841	1 677 733	11 626 108	6 742	1 724,4
7	Maków Podhalański	36 046 135	8 229 634	27 816 501	15 996	1 739,0
8	Miechów	41 490 872	7 348 219	34 142 653	19 558	1 745,7
9	Biskupice	21 622 798	5 486 743	16 136 055	9 121	1 769,1
10	Koniusza	20 266 545	4 733 451	15 533 094	8 777	1 769,7
III Średnia na 1 mieszkańca dla wszystkich gmin w województwie						2089,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 69. Dochody gmin (w zł) – dynamika dochodów własnych w latach 2009–2010

Lp.	Wyszczególnienie	2009 rok		2010 rok		Dynamika dochodów własnych (6:4) (w %)
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	
1	2	3	4	5	6	7
I Gminy o najwyższej dynamice dochodów własnych w 2010 roku						
1	Koszyce	14 210 639	4 539 885	23 206 945	10 143 155	223
2	Mucharz	9 987 222	3 801 144	13 622 318	6 915 249	182
3	Wierzchosławice	23 032 173	8 010 462	29 329 149	13 458 416	168
4	Czarny Dunajec	51 909 259	7 841 157	61 190 967	12 412 263	158
5	Szczawnica	24 399 472	9 282 361	36 018 222	14 566 244	157
6	Wietrzychowice	9 594 344	1 670 297	22 548 521	2 453 636	147
7	Bolesław (pow. olk.)	21 512 790	14 554 906	28 174 576	21 037 497	145
8	Rzepiennik Strzyżewski	17 414 557	2 380 913	23 305 582	3 383 135	142
9	Lanckorona	13 732 814	3 947 321	21 131 176	5 514 672	140
10	Muszyna	43 173 957	15 800 798	57 886 477	21 348 997	135
11	Zembrzyce	12 281 877	3 706 544	14 672 937	5 013 033	135
II Gminy o najniższej dynamice dochodów własnych w 2010 roku						
1	Szczucin	49 243 312	15 806 747	62 240 800	7 461 072	47
2	Ochotnica Dolna	31 946 789	9 264 215	29 049 126	5 277 762	57
3	Mędrzechów	10 568 774	2 361 650	10 817 532	1 523 222	64
4	Liszki	38 572 943	20 648 145	32 287 648	13 377 189	65
5	Żegocina	16 684 352	4 449 706	18 005 189	3 104 238	70
6	Sękowa	15 689 944	4 666 494	15 539 149	3 599 980	77
7	Mszana Dolna g.	46 787 404	9 085 229	48 146 170	7 317 527	81
8	Mszana Dolna m.	22 788 556	10 484 447	20 777 366	8 464 909	81
9	Jordanów m.	13 879 858	8 448 164	13 229 106	6 955 366	82
10	Raba Wyżna	37 527 644	9 265 289	35 030 841	7 583 029	82
11	Słomniki	35 199 493	12 609 408	35 569 484	10 311 245	82
12	Żabno	40 750 094	14 707 913	43 347 611	12 068 208	82
III Średnia dla wszystkich gmin województwa w 2010 roku						105

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 70. Wydatki majątkowe gmin w latach 2001, 2003, 2005, 2007, 2009, 2010 (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	2001		2003		2005		2007		2009		2010	
		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	
		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	2												
1	Bochnia	11 468 367	27,21	9 594 578	21,70	7 738 425	15,67	14 234 055	22,82	36 562 793	39,41	19 777 335	23,74
2	Bukowno	597 047	3,66	2 784 339	14,01	836 531	4,34	1 454 368	6,48	5 059 850	17,86	5 310 434	17,63
3	Gorlice	6 683 015	16,81	4 091 287	9,86	11 236 351	21,10	18 020 623	27,20	15 852 026	22,38	20 126 110	25,25
4	Grybów	1 192 353	14,66	1 782 354	18,80	2 387 745	20,23	670 124	5,66	2 743 618	17,82	5 958 574	28,82
5	Jordanów	325 760	4,59	3 188 375	30,31	746 204	9,47	491 593	5,51	1 747 971	12,64	434 395	3,17
6	Limanowa	1 340 662	6,43	4 407 713	16,91	4 935 637	14,94	10 111 801	23,36	7 683 162	16,35	10 884 542	20,22
7	Mszana Dolna	677 929	8,40	1 353 668	13,09	838 271	6,77	3 559 744	18,75	7 810 120	31,35	3 306 380	15,14
8	Nowy Targ	9 428 625	23,57	9 026 153	21,35	13 389 798	24,88	18 366 101	27,96	25 075 252	30,19	30 381 803	33,09
9	Oświęcim	13 014 047	18,44	12 967 981	17,18	12 903 766	13,92	13 211 437	12,66	19 996 261	16,84	22 486 311	17,80
10	Sucha Beskidzka	2 262 104	18,68	3 287 096	24,73	5 652 279	29,34	7 566 770	34,34	4 270 695	20,58	6 751 825	27,07
12	Zakopane	6 889 667	15,34	9 626 695	19,02	9 790 133	16,28	15 436 722	21,83	9 368 049	11,26	42 084 166	35,48
	Razem miasta	57 002 608	17,13	63 947 397	18,09	70 455 140	14,75	103 123 338	17,21	136 169 797	22,74	167 501 875	20,62
13	Alwernia	828 727	6,14	2 583 830	14,93	785 831	4,40	1 286 451	5,89	4 411 217	15,88	4 607 022	14,99
14	Andrychów	4 267 741	9,51	7 729 218	14,73	20 772 860	26,45	7 406 887	9,59	11 247 326	12,06	22 081 581	20,72
15	Biecz	2 924 266	14,67	2 806 535	13,08	2 044 398	8,08	2 148 212	6,65	5 724 062	15,12	19 228 927	31,41
16	Brzesko	10 286 755	22,87	6 684 262	13,85	28 373 588	36,42	5 792 379	8,86	17 738 778	19,67	21 890 204	21,40
17	Brzeszcze	2 731 513	9,06	4 089 383	12,65	8 730 082	19,85	7 221 030	15,13	5 122 750	10,24	1 751 615	3,49
18	Chełmek	1 819 175	12,17	2 491 004	14,36	6 191 037	26,93	2 874 683	12,81	6 234 520	21,76	2 450 063	9,36
19	Chrzanów	8 580 620	13,66	7 149 874	10,70	9 116 956	10,73	7 996 021	7,95	31 903 302	23,80	28 729 510	20,47
20	Ciężkowice	917 661	7,02	1 631 078	9,98	2 581 066	13,19	2 901 963	11,96	5 500 009	18,87	8 443 365	22,93
21	Czchów	6 048 029	34,90	6 048 029	34,90	3 371 633	18,32	4 604 309	16,91	3 548 225	14,79	6 179 984	21,61
22	Dąbrowa Tarnowska	5 883 651	25,10	5 946 739	22,91	8 978 195	26,93	3 487 698	9,86	14 294 119	28,43	14 199 390	25,56

Lp.	Wyszczególnienie	2001		2003		2005		2007		2009		2010	
		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	
		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
23	Dobczyce	4 807 411	26,53	4 099 274	18,40	12 707 758	35,72	8 262 547	22,88	13 286 960	29,03	23 002 644	38,57
24	Kalwaria Zebrzydowska	1 984 957	8,62	858 111	3,70	1 872 348	6,54	2 450 848	6,93	3 400 453	7,98	8 479 858	15,94
25	Kęty	8 704 129	20,43	6 429 252	15,67	15 240 696	27,03	10 728 958	18,23	22 824 598	27,75	15 161 555	18,76
26	Krynica-Zdrój	8 730 450	29,04	9 098 978	28,79	7 966 357	22,22	13 222 039	27,30	25 779 705	34,90	31 767 468	34,33
27	Krzyszowice	5 773 302	16,12	7 669 337	18,91	7 109 698	15,14	6 107 123	11,12	16 592 865	22,56	22 914 684	26,74
28	Libiąż	4 927 006	16,39	1 732 513	5,71	5 336 587	13,67	2 661 985	6,35	1 383 222	3,20	2 643 644	5,68
29	Maków Podhalański	3 474 215	16,69	4 232 329	19,77	4 318 384	17,05	8 006 320	23,14	3 138 867	9,25	5 457 795	13,53
30	Miechów	5 352 702	22,49	2 529 020	10,97	13 211 393	34,85	5 433 221	15,60	9 979 431	21,87	7 017 590	16,11
31	Muszyna	4 390 950	25,09	10 135 343	41,28	5 536 872	24,14	17 564 174	44,71	23 408 251	47,74	30 837 337	45,99
32	Myślenice	5 406 173	12,20	6 297 990	12,35	13 783 638	19,93	38 240 365	35,99	38 775 040	33,14	34 582 449	28,05
33	Niepołomice	7 523 463	20,77	13 774 527	29,36	18 585 560	28,89	44 147 891	45,05	50 702 786	43,10	23 596 153	24,62
34	Nowy Wiśnicz	2 318 638	16,45	5 350 777	27,05	2 539 079	12,07	3 492 620	13,41	4 225 454	13,09	7 656 587,00	18,13
35	Olkusz	11 973 963	17,75	3 943 672	6,41	7 544 071	10,21	13 791 463	14,89	11 268 501	10,35	15 969 644,00	12,77
36	Piwniczna Zdrój	2 726 525	16,96	4 413 700	24,10	897 665	5,03	1 939 415	8,41	2 001 293	7,38	10 480 624,00	26,39
37	Proszowice	950 898	5,50	1 677 056	8,15	749 554	3,20	7 795 385	21,13	3 176 412	8,50	6 391 303,00	14,65
38	Rabka-Zdrój	2 064 628	10,93	1 350 159	6,38	6 094 836	22,59	15 343 070	38,02	10 691 201	25,11	12 293 911,00	26,37
39	Ryglice	2 880 843	22,49	2 594 186	17,76	4 080 261	20,49	5 017 634	19,40	5 404 892	18,60	12 507 461,00	30,75
40	Skąta	2 880 843	22,49	1 228 277	10,16	1 892 416	12,82	5 674 940	26,48	4 173 215	17,53	3 926 726,33	16,14
41	Skawina	8 350 781	15,40	9 764 782	16,09	15 514 166	20,00	20 052 606	21,65	30 503 984	24,31	24 767 447,00	19,29
42	Stomniki	2 029 867	12,43	2 539 443	13,98	3 612 765	15,72	3 668 466	13,82	6 740 097	19,70	14 418 689,00	32,48
43	Stary Sącz	2 517 052	10,22	3 911 890	14,05	5 237 351	15,11	8 638 140	19,18	11 864 045	21,79	15 493 856,00	25,28
44	Sułkowice	2 486 590	16,18	3 131 657	18,18	5 470 097	24,44	5 155 940	19,45	15 615 128	37,48	4 616 121,38	13,30
45	Szczawnica	1 681 882	19,71	1 837 158	18,55	2 645 485	19,93	4 618 269	27,74	13 313 920	49,26	32 738 958,00	68,40

Lp.	Wyszczególnienie	2001		2003		2005		2007		2009		2010	
		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	
		Wydatki majątkowe	Wydanki ogółem	Wydatki majątkowe	Wydanki ogółem	Wydatki majątkowe	Wydanki ogółem	Wydatki majątkowe	Wydanki ogółem	Wydatki majątkowe	Wydanki ogółem	Wydatki majątkowe	Wydanki ogółem
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
46	Świątniki Górne	1 972 378	17,92	2 256 623	19,07	2 157 175	15,08	3 078 247	17,66	5 270 545	22,29	5 767 209,00	22,31
47	Trzebnia	5 255 563	11,25	4 245 328	8,00	8 239 545	12,26	19 895 050	21,43	13 321 183	14,71	19 896 534,00	19,98
48	Tuchów	5 562 535	21,69	5 160 571	21,39	3 759 712	14,15	6 167 979	18,03	7 092 310	18,13	9 598 832,00	18,16
49	Wadowice	9 541 412	20,52	4 293 389	9,49	14 500 568	22,78	11 723 205	16,52	23 162 895	25,69	15 924 100,00	17,16
50	Wieliczka	6 077 430	12,30	7 465 933	13,96	11 312 095	15,54	19 563 612	19,65	36 100 988	27,25	38 070 782,00	25,49
51	Wojnicz	2 996 568	17,69	738 347	4,34	1 187 847	5,86	3 066 724	11,57	5 862 596	16,48	3 721 436,10	10,67
52	Wolbrom	2 090 997	7,71	2 760 507	8,68	747 899	2,34	3 517 445	8,23	4 688 450	9,68	6 469 360,00	11,64
53	Zakliczyn	1 453 109	10,28	1 997 026	11,94	3 131 864	15,43	4 433 086	16,87	4 921 135	16,21	4 898 356,59	14,96
54	Zator	2 594 294	19,91	3 970 285	28,37	1 926 658	13,69	3 148 277	18,13	11 658 330	41,27	9 871 557,00	34,54
55	Żabno	4 219 020	19,79	2 961 672	12,87	5 256 422	18,45	6 462 154	18,43	9 926 454	23,41	10 478 329,00	21,91
	Razem miasta-gminy	181 059 840	16,28	191 609 064	15,33	305 112 468	20,35	378 788 831	21,16	555 979 513	22,84	620 980 663	26,11
56	Babice	1 932 929	19,39	3 188 206	24,43	923 809	7,49	1 831 214	11,54	3 332 860	21,01	1 922 916	9,92
57	Biały Dunajec	979 308	12,53	466 079	5,77	1 933 224	17,62	2 523 768	18,09	4 800 214	34,40	1 210 847	6,93
58	Biskupice	776 694	9,08	1 623 392	15,35	1 119 333	8,45	4 388 883	21,86	4 432 837	22,07	4 865 958	19,32
59	Bobowa	1 022 217	8,92	777 388	5,99	948 696	6,23	4 303 595	19,64	8 222 286	37,53	17 613 586	42,55
60	Bochnia	2 867 120	15,57	5 244 701	22,63	4 538 071	15,80	7 576 964	20,21	9 409 626	25,09	8 748 161	14,34
61	Bolesław (pow. dąbrowski)	183 940	5,11	187 039	5,23	285 686	6,86	654 189	12,64	1 850 604	35,77	3 122 087	28,49
62	Bolesław (pow. olkuski)	680 545	5,67	8 812 260	42,98	1 740 758	11,71	2 803 022	15,59	3 983 778	22,16	7 915 994	23,43
63	Borzęcin	2 483 182	23,82	1 971 737	17,30	1 817 756	13,31	2 882 983	16,13	7 032 882	39,35	6 098 473	21,80
64	Brzeźnica	1 723 199	14,58	956 657	7,40	1 113 529	6,94	1 015 277	5,39	4 312 381	22,91	4 425 301	15,59
65	Budzów	1 397 105	11,36	3 577 539	28,83	2 928 584	20,82	3 572 322	20,08	5 327 511	29,94	4 781 356	20,42

Lp.	Wyszczególnienie	2001		2003		2005		2007		2009		2010	
		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	
		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	2												
66	Bukowina Tatrzańska	2 104 955	14,71	2 336 930	14,55	2 929 460	15,25	4 186 757	17,43	3 734 548	15,55	12 228 474	31,61
67	Bystra-Sidzina	814 163	11,35	872 415	10,19	1 962 384	17,44	1 371 677	10,10	3 627 758	26,72	3 298 472	16,84
68	Charsznica	2 393 819	25,46	2 468 075	22,10	5 116 758	34,29	1 339 577	9,91	2 684 866	19,87	6 222 313	29,96
69	Chelmiec	4 208 626	15,48	10 532 453	27,33	10 216 985	22,28	8 520 560	16,16	18 601 252	35,27	15 312 022	19,09
70	Czarny Dunajec	5 008 678	21,52	4 541 718	17,84	7 691 940	21,85	7 563 519	17,19	9 950 275	22,62	18 672 175	28,71
71	Czchów	2 402 643	20,80					3 548 225					
72	Czernichów	1 566 648	11,90	2 973 787	17,95	3 651 679	18,08	3 037 979	12,37	7 375 608	30,03	10 981 410	28,03
73	Czorsztyn	186 070	2,41	2 141 728	19,19	1 060 229	8,32	2 361 512	14,91	1 987 811	12,55	7 836 738	31,96
74	Dębno	1 272 664	8,60	1 662 722	9,52	1 617 462	7,59	6 168 087	21,73	5 612 193	19,77	4 339 865	13,15
75	Dobra	1 185 480	11,61	3 753 704	25,91	988 928	6,94	2 175 001	11,13	9 247 351	47,30	6 077 655	20,04
76	Drwinnia	1 562 664	20,23	2 180 002	22,99	1 814 221	16,82	1 948 459	15,28	1 291 463	10,13	2 210 615	11,74
77	Gdów	1 904 087	10,99	1 553 850	7,53	7 284 999	23,54	2 298 021	7,08	10 122 152	31,20	14 308 647	27,10
78	Gnojnik	905 847	11,46	2 010 865	19,66	2 686 723	20,80	3 682 581	22,19	5 709 888	34,40	11 064 968	40,48
79	Gołcza	347 586	4,87	773 794	9,78	1 487 541	15,45	3 017 436	23,18	6 205 708	47,67	5 170 459	29,65
80	Gołtce	2 157 722	12,09	3 497 491	15,99	5 405 457	18,72	6 049 814	16,85	11 425 840	31,82	6 346 946	13,91
81	Gręboszów	697 408	15,86	937 852	18,55	51 769	0,95	368 403	5,63	668 876	10,22	3 758 577	29,57
82	Gromnik	1 576 105	15,24	900 510	8,05	1 188 298	8,92	3 488 743	19,08	5 403 322	29,56	10 390 614	34,01
83	Gródek nad Dunajcem	2 140 287	15,84	7 542 411	41,24	3 314 851	19,99	5 654 667	24,20	7 173 206	30,70	6 539 068	22,15
84	Grybów	2 800 563	10,91	2 759 697	9,42	4 291 674	11,04	7 921 314	15,95	9 428 737	18,99	16 420 647	22,42
85	Igołomia-Wawrzętczyce	212 245	2,51	502 272	5,25	568 597	5,22	1 599 594	11,12	4 024 945	27,98	7 171 598	27,47
86	Iwanowice	1 383 453	14,38	3 884 142	29,69	2 529 098	18,94	1 331 238	8,74	4 902 696	32,17	3 465 501	15,92

Lp.	Wyszczególnienie	2001		2003		2005		2007		2009		2010	
		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	
		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
87	Iwłkowa	340 110	5,51	1 377 071	15,35	343 158	3,27	719 358	5,41	1 842 564	13,86	1 307 994	7,15
88	Jablonka	3 204 194	17,68	2 237 681	10,68	4 676 241	16,36	3 552 265	10,76	21 700 778	65,72	21 916 217	37,24
89	Jerzmanowice-Przebinia	856 386	8,13	5 637 421	32,29	1 594 410	10,52	3 864 449	18,56	3 845 709	18,47	8 693 703	27,41
90	Jodłownik	887 945	8,47	1 232 539	10,09	3 210 362	19,91	2 909 629	14,95	2 763 008	14,19	10 408 901	30,65
91	Jordanów	1 827 384	14,95	3 014 590	19,74	2 788 467	16,60	10 969 495	38,01	7 042 208	24,40	8 052 281	25,55
92	Kamienica	1 494 810	17,23	3 141 289	27,17	2 929 673	20,32	2 757 020	16,19	4 438 021	26,07	5 688 693	23,02
93	Kamionka Wielka	1 858 804	16,74	1 818 180	14,83	4 011 298	22,97	3 790 256	18,24	2 661 173	12,81	4 433 436	14,75
94	Klucze	586 032	2,94	2 527 097	11,13	1 890 281	6,90	1 149 999	3,64	3 430 418	10,85	5 845 709	14,20
95	Kłaj	2 253 919	15,75	4 085 201	22,77	2 263 661	13,53	3 204 049	14,82	4 426 775	20,47	4 971 133	19,02
96	Kocmyrzów-Luborzyca	1 902 832	15,14	2 691 954	18,45	1 886 985	10,77	6 262 203	25,08	8 295 294	33,22	5 394 527	18,81
97	Koniusza	1 299 101	13,96	3 629 316	27,63	3 653 486	26,27	2 592 468	16,43	5 387 795	34,14	4 985 405	23,25
98	Korzenna	1 137 539	7,29	2 294 791	12,35	1 301 800	5,52	4 267 923	13,66	7 065 256	22,61	8 456 099	19,48
99	Koszyce	1 804 782	25,66	1 021 248	14,22	838 420	11,24	5 514 275	39,99	5 348 291	38,79	9 977 293	42,97
100	Kościelisko	1 021 147	11,99	1 221 807	13,04	3 302 662	24,41	4 481 132	23,43	9 889 674	51,71	12 345 025	40,64
101	Kozłów	354 155	7,04	435 035	7,45	289 129	4,41	188 773	2,29	1 849 705	22,46	2 986 410	21,75
102	Krościenko n. Dunajcem	1 265 663	17,54	1 939 077	21,76	1 811 275	17,29	2 882 184	20,07	3 604 674	25,10	2 627 343	14,27
103	Książ Wielki	653 524	9,72	1 651 913	20,11	888 932	11,03	966 668	8,80	3 673 737	33,44	6 922 224	34,51
104	Lanckorona	1 143 369	13,38	1 678 907	19,45	3 696 465	32,12	4 556 755	31,08	2 206 360	15,05	3 869 334	18,98
105	Laskowa	1 787 849	18,45	3 008 662	24,34	1 676 161	12,15	3 453 278	18,19	5 830 859	30,71	9 162 335	29,98
106	Limanowa	5 793 837	20,99	4 280 049	15,69	12 093 490	28,76	6 929 269	15,36	20 075 858	44,49	30 466 142	38,55
107	Lipinki	2 483 419	28,12	2 664 821	26,32	3 523 737	27,25	1 995 379	14,75	4 989 258	36,87	7 695 330	33,33

Lp.	Wyszczególnienie	2001		2003		2005		2007		2009		2010	
		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	
		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
108	Lipnica Murowana	661 702	9,98	2 249 095	22,97	1 516 171	15,67	847 224	7,51	1 370 358	12,14	1 188 559	7,12
109	Lipnica Wielka	1 715 778	20,34	614 123	7,15	1 932 648	16,67	750 102	6,09	1 983 528	16,10	2 649 116	15,29
110	Lisja Góra	2 711 224	18,48	3 991 456	21,09	3 977 835	17,39	5 034 138	17,20	8 492 459	29,02	11 448 499	28,11
111	Liszki	4 621 238	26,06	6 620 677	29,56	3 982 805	17,67	5 239 976	18,63	11 064 562	39,34	10 297 562	24,66
112	Lubień	5 782 596	40,24	788 738	7,24	881 096	6,66	1 842 803	9,82	4 777 339	25,45	3 226 590	12,43
113	Łabowa	888 358	12,87	1 096 498	13,49	1 471 720	13,30	3 629 574	22,99	949 620	6,02	4 831 083	21,59
114	Łapanów	1 061 547	12,12	2 276 533	18,96	1 473 984	10,67	3 213 879	17,56	3 932 977	21,49	6 500 568	21,79
115	Łapsze Niżne	1 467 083	13,99	1 912 725	16,40	3 262 976	20,53	2 996 807	15,76	11 405 255	59,98	6 406 413	22,32
116	Łącko	3 015 989	16,01	6 289 988	25,46	2 974 577	11,24	7 947 184	21,94	9 050 402	24,98	11 715 360	23,43
117	Łososina Dolna	2 577 752	19,83	1 558 338	11,70	2 160 405	12,76	4 188 081	18,77	4 516 000	20,24	10 089 138	26,64
118	Łukowica	1 654 755	13,31	4 091 350	26,42	670 320	3,82	1 094 608	4,87	4 465 897	19,88	7 184 260	21,38
119	Łużna	336 962	3,85	2 112 769	18,32	1 078 949	7,93	2 962 112	16,57	2 160 120	12,08	4 989 982	20,17
120	Mędrzechów	27 275	0,69	319 690	7,12	90 450	1,75	2 277 528	26,92	3 354 380	39,65	2 011 088	18,65
121	Michałowice	1 604 208	20,05	1 637 118	18,01	3 531 148	26,45	2 650 139	16,88	6 942 676	44,23	6 223 021	27,10
122	Mogilany	2 439 109	18,31	5 651 452	30,08	1 732 660	9,24	10 413 994	30,40	5 758 622	16,81	2 597 703	8,59
123	Moszczenica	682 770	12,40	1 644 340	23,00	508 772	7,20	1 406 926	13,92	6 963 744	68,90	7 072 341	38,99
124	Miszana Dolna	2 993 787	17,02	6 430 249	26,78	11 162 726	32,40	9 645 301	24,89	14 628 893	37,75	13 453 552	26,39
125	Miucharz	52 991	1,08	135 588	2,43	1 728 223	21,30	2 858 672	27,34	1 815 545	17,36	5 134 130	31,40
126	Nawojowa	2 801 298	26,76	3 282 978	28,25	2 104 423	15,69	1 591 733	9,66	6 479 530	39,33	8 136 512	32,07
127	Niedźwiedz	2 844 697	28,41	3 931 631	31,65	2 979 596	21,30	4 469 421	24,53	3 835 973	21,05	5 194 281	21,53
128	Nowe Brzesko	917 216	15,03	2 941 373	33,46	1 065 813	12,58	1 284 218	11,79	5 088 167	46,70	8 461 630	37,45
129	Nowy Targ	2 494 780	10,79	5 286 970	18,43	8 560 783	22,96	7 295 363	15,52	17 020 308	36,22	19 935 120	29,77

Lp.	Wyszczególnienie	2001		2003		2005		2007		2009		2010	
		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	
		Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
130	Ochoznica Dolna	1 572 153	15,77	6 345 845	40,70	4 963 012	29,55	5 990 922	28,94	12 591 166	60,83	11 413 587	37,57
131	Olesno	1 523 698	17,82	1 321 271	14,51	1 726 432	15,07	6 230 884	32,51	3 179 894	16,59	5 619 705	23,96
132	Osiek	1 357 431	19,12	7 526 250	46,04	659 166	5,96	2 695 960	16,92	3 397 729	21,33	1 310 827	7,35
133	Oświęcim	5 831 904	22,84	2 540 129	10,79	1 927 950	8,04	6 823 254	21,56	3 619 696	11,44	6 055 907	14,53
134	Paiecznica	437 890	10,08	1 301 196	24,25	2 854 239	36,99	730 723	10,74	3 716 025	54,61	6 536 577	43,64
135	Pcim	3 717 132	27,74	2 182 850	16,37	4 573 063	23,63	4 058 294	17,62	5 721 724	24,84	5 314 121	16,54
136	Pleśna	3 231 266	23,72	1 586 443	10,99	2 688 931	14,40	1 880 257	8,73	6 079 868	28,23	8 577 198	23,57
137	Podegrodzie	2 235 960	15,34	7 862 397	36,60	1 201 052	6,54	1 043 502	4,56	5 038 820	22,04	6 949 861	19,49
138	Polanka Wielka	145 694	3,35	1 417 734	23,25	597 565	9,56	513 248	7,11	2 692 585	37,29	3 018 796	25,29
139	Poronin	983 434	8,83	2 190 044	16,34	2 755 815	16,28	3 871 944	17,35	10 309 645	46,19	11 752 047	32,16
140	Przediszów	1 662 575	21,01	1 919 015	21,46	3 796 552	32,11	261 549	2,45	1 507 285	14,10	2 991 839	20,30
141	Raba Wyżna	2 481 575	17,65	4 804 772	25,58	2 494 131	12,26	7 414 796	23,49	15 812 522	50,10	4 687 502	13,13
142	Raciborz	1 376 886	14,91	2 239 019	20,06	495 365	4,22	2 463 400	13,85	967 765	5,44	1 053 978	4,40
143	Racławice	380 990	13,62	1 225 555	29,23	514 072	12,50	1 423 132	23,92	1 025 355	17,24	1 630 626	22,13
144	Radgoszcz	2 155 970	22,65	4 839 130	37,02	1 844 474	14,43	2 881 011	16,89	4 198 126	24,61	11 115 139	36,33
145	Radłów	1 483 896	12,87	1 683 413	12,99	1 832 468	11,85	3 519 921	17,49	1 444 823	7,18	6 236 567	21,74
146	Radziemice	194 494	5,19	423 427	10,13	683 913	12,48	1 125 094	16,03	2 446 062	34,86	3 739 655	31,67
147	Ropa	780 541	12,91	1 693 406	20,49	2 417 161	24,39	1 386 356	12,81	2 078 593	19,21	5 052 756	26,09
148	Ryglice	2 098 473	16,42										
149	Rytro	2 599 450	37,42	2 034 253	32,19	3 108 746	36,23	284 808	3,91	434 950	5,97	1 971 780	15,55
150	Rzeplennik Strzyżewski	635 010	8,06	310 685	3,49	1 264 540	11,57	1 956 165	13,13	1 767 102	11,86	3 684 705	16,77
151	Rzezawa	2 110 050	17,24	11 225 317	48,55	5 205 648	27,69	2 459 330	12,14	3 195 093	15,77	2 965 956	9,56

Lp.	Wyszczególnienie	2001		2003		2005		2007		2009		2010	
		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	
		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	2												
152	Sękowa	799 689	11,47	1 001 164	12,62	693 329	7,86	2 029 242	15,70	2 711 519	20,98	2 999 539	18,26
153	Siepraw	2 180 220	23,57	3 347 876	28,53	1 353 582	11,25	5 010 205	27,42	2 473 552	13,54	4 395 922	19,02
154	Skrzyszów	2 035 540	15,49	5 614 688	29,19	4 092 732	19,13	2 994 226	11,89	7 391 052	29,35	10 601 345	27,51
155	Słaboszów	145 116	4,11	242 315	6,00	1 561 064	25,77	1 255 926	18,41	867 146	12,71	1 505 571	16,41
156	Słopnice	1 311 334	20,09	1 649 322	21,45	1 803 286	16,61	1 945 829	14,12	3 808 910	27,64	8 423 405	33,56
157	Spytkowice (pow. nowotarski)	5 062 478	56,17	911 587	16,42	935 073	13,51	575 866	7,20	2 271 951	28,42	4 080 943	29,15
158	Spytkowice (pow. wadowicki)	2 789 886	23,54	830 717	7,20	1 495 605	9,98	5 835 234	26,47	3 051 429	13,84	2 431 870	10,24
159	Stryżawa	1 775 928	12,26	2 554 002	17,38	5 558 162	25,45	5 202 938	20,49	4 561 931	17,97	4 278 861	13,65
160	Stryżów	1 228 460	15,83	1 679 329	19,37	14 311 366	60,01	19 906 778	63,15	3 013 594	9,56	4 234 625	23,47
161	Sułoszowa	1 002 954	15,07	2 236 529	26,30	2 698 121	27,67	4 533 555	34,25	11 404 699	86,15	8 942 079	42,35
162	Szaflary	1 319 192	12,99	1 118 238	9,12	2 814 103	16,49	2 845 323	13,85	15 547 744	75,70	7 519 132	25,22
163	Szczucin	1 819 112	10,38	7 287 621	31,67	10 646 931	36,21	6 838 504	23,31	24 882 502	84,83	10 861 769	17,62
164	Szczurowa	1 903 027	17,29	2 879 022	21,91	5 450 843	30,72	3 815 846	19,42	2 936 416	14,95	6 997 056	16,50
165	Szerzyny	5 186 140	21,45	4 473 403	16,75	7 245 497	19,78	14 274 770	26,47	15 879 428	29,45	24 886 734	34,26
167	Tokarnia	1 382 035	14,39	1 686 573	15,19	1 572 914	11,73	791 184	4,65	3 450 948	20,28	3 259 079	13,27
168	Tomice	1 235 852	15,22	3 991 099	32,48	18 210	0,19	2 336 685	16,29	2 355 653	16,43	3 318 206	17,04
169	Trzciana	1 355 177	20,11	1 202 366	15,51	3 910 041	32,81	811 875	7,45	1 716 940	15,76	4 165 234	23,86
170	Trzyciąż	2 202 103	24,95	392 318	5,38	2 054 159	19,17	981 267	8,04	2 898 419	23,74	6 249 599	30,07
171	Tymbark	2 041 207	23,40	2 672 936	26,04	2 348 796	19,06	2 099 875	14,77	2 478 828	17,44	6 617 818	28,65
172	Uście Gorlickie	2 454 056	20,84	2 807 485	22,95	3 459 003	22,69	3 138 536	15,07	7 596 768	36,47	7 784 903	25,60

Lp.	Wyszczególnienie	2001		2003		2005		2007		2009		2010									
		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)									
		Wydanki majątkowe	4	Wydanki majątkowe	5	Wydanki majątkowe	6	Wydanki majątkowe	7	Wydanki majątkowe	8	Wydanki majątkowe	9	Wydanki majątkowe	10	Wydanki majątkowe	11	Wydanki majątkowe	12	Wydanki majątkowe	13
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14								
173	Wielka Wieś	2 158 031	21,13	1 337 684	12,72	6 139 115	35,57	9 841 705	36,02	27 395 577	100,26	24 419 031	51,22								
174	Wieprz	1 513 900	11,53	2 779 363	18,83	3 537 464	19,28	2 369 289	10,89	5 446 578	25,04	6 807 243	21,60								
175	Wierzchosławice	4 474 318	33,81	1 241 835	10,44	14 336 698	51,45	2 987 829	15,06	8 066 822	40,65	8 696 159	28,77								
176	Wietrzychowice	826 471	15,80	29 689	0,59	751 546	11,18	3 297 375	32,12	1 787 179	17,41	1 221 506	5,71								
177	Wiśniowa	1 123 498	12,95	1 673 286	15,96	2 134 948	16,25	3 884 133	22,19	5 046 786	28,83	6 639 995	27,15								
178	Zabierzów	9 708 257	32,85	13 921 483	39,15	10 231 884	27,48	13 551 940	28,16	24 752 864	51,43	25 225 004	32,85								
179	Zawoja	1 075 924	10,17	676 817	6,33	4 536 590	25,36	2 477 123	12,80	3 137 954	16,21	2 969 962	12,23								
180	Zembrzyce	1 340 034	17,42	1 090 073	14,38	9 619 543	55,86	12 676 837	56,59	411 114	1,84	1 776 479	12,54								
181	Zielonki	5 422 714	30,86	13 470 128	49,77	3 761 000	16,91	14 397 083	38,65	25 311 503	67,96	18 481 858	34,05								
182	Żegocina	1 072 890	14,58	2 027 745	21,65	2 826 201	23,55	2 012 231	15,59	5 473 190	42,39	7 181 207	34,01								
	Razem gminy	235 129 883	16,67	355 524 587	20,98	380 978 025	17,13	481 056 516	17,29	780 948 327	24,02	922 966 136	23,32								
	Ogółem	473 192 331	16,51	611 081 048	18,57	756 545 633	18,68	962 968 685	19,13	1 473 097 637	29,26	1 711 448 674	23,94								

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 71. Wynik wykonania budżetu gmin w 2009 roku (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	Dochody ogółem	Wydatki ogółem	Wynik wykonania budżetu
I Gminy o najwyższej nadwyżce budżetowej				
1	Bukowina Tatrzańska	31 843 950	27 503 751	4 340 199
2	Oświęcim g.	37 695 243	33 723 859	3 971 384
3	Stary Sącz	58 057 931	54 453 792	3 604 139
4	Trzyciąż	17 590 902	15 640 201	1 950 701
5	Bobowa	30 144 542	28 362 680	1 781 862
6	Spytkowice	23 208 316	21 662 454	1 545 862
7	Ochoznica Dolna	31 946 789	30 558 226	1 388 563
8	Łabowa	17 111 465	15 926 568	1 184 897
9	Zembrzyce	12 281 877	11 151 645	1 130 232
10	Słomniki	35 199 493	34 217 450	982 043
II Gminy o najwyższym deficycie budżetowym				
1	Niepołomice	91 311 522	117 640 691	-26 329 169
2	Myślenice	91 201 234	117 007 890	-25 806 656
3	Wieliczka	112 669 930	132 469 775	-19 799 845
4	Wielka Wieś	28 170 479	47 387 944	-19 217 465
5	Bochnia	75 366 945	92 779 982	-17 413 037
6	Zielonki	41 068 994	56 065 959	-14 996 965
7	Chrzanów	119 326 011	134 071 605	-14 745 594
8	Nowy Targ miasto	70 173 551	83 069 888	-12 896 337
9	Krzeszowice	61 175 756	73 541 792	-12 366 036
10	Sułkowice	30 138 098	41 664 887	-11 526 789

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 72. Wynik wykonania budżetu gmin w 2010 roku (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	Dochody ogółem	Wydatki ogółem	Wynik wykonania budżetu
I Gminy o najwyższej nadwyżce budżetowej				
1	Niepołomice	103 615 387	95 836 532	7 778 855
2	Chełmiec	84 297 985	80 209 898	4 088 087
3	Kocmyrzów-Luborzyca	30 810 106	28 683 503	2 126 603
4	Chełmek	28 127 407	26 187 993	1 939 414
5	Szczurowa	44 147 717	42 408 962	1 738 755
6	Gródek nad Dunajcem	30 927 537	29 520 575	1 406 962
7	Rzepiennik Strzyżewski	23 305 582	21 965 510	1 340 072
8	Krynica-Zdrój	93 771 825	92 540 053	1 231 772
9	Biały Dunajec	18 649 448	17 473 838	1 175 610
10	Wietrzychowice	22 548 521	21 380 771	1 167 750
II Gminy o najwyższym deficycie budżetowym				
1	Zakopane	94 585 871	118 630 217	-24 044 346
2	Wieliczka	128 097 621	149 359 093	-21 261 472
3	Olkusz	107 915 736	125 102 591	-17 186 855
4	Wielka Wieś	33 583 649	47 674 703	-14 091 054
5	Szczawnica	36 018 222	47 861 675	-11 843 453

Lp.	Wyszczególnienie	Dochody ogółem	Wydatki ogółem	Wynik wykonania budżetu
6	Skawina	117 245 947	128 397 695	-11 151 748
7	Brzesko	91 253 470	102 266 933	-11 013 463
8	Bobowa	31 292 549	41 396 954	-10 104 405
9	Biecz	51 568 795	61 227 423	-9 658 628
10	Liszki	32 287 648	41 756 400	-9 468 752

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

3. Budżety powiatów

W porównaniu do 2009 roku dochody powiatów zwiększyły się o 261,2 mln zł, tj. o 15,8%. Spośród 19 powiatów województwa małopolskiego, 2 powiaty odnotowały ich spadek o 1% – miechowski i wadowicki – wielkość dochodów uzyskanych przez poszczególne powiaty przedstawia Tabela nr 73. Największy wzrost dochodów osiągnął powiat dąbrowski – o 40%.

W 2010 roku wydatki zrealizowane przez powiaty ukształtowały się na poziomie 2 035 mln zł i były wyższe niż w 2009 roku o 16,2%. Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem powiatów był o 2,8 punktu procentowego wyższy niż w roku ubiegłym (dane dotyczące zrealizowania wydatków w poszczególnych powiatach zostały przedstawione w Tabeli nr 14). Największy udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (42,6%) wystąpił w powiecie limanowskim, natomiast najmniejszy w powiecie wadowickim (6,2%). Podobnie jak w latach poprzednich, najwyższe wydatki ogółem poniósł powiat nowotarski (173,2 mln zł), a najniższe powiat proszowicki (34,6 mln zł).

W 2010 roku budżety prawie wszystkich powiatów zamknęły się deficytem, jedynie w 3 powiatach: wadowickim, suskim i nowosądeckim wystąpiła nadwyżka. Podobnie jak w roku ubiegłym wynik wykonania budżetu wszystkich powiatów (zbiorczo) w 2010 roku był ujemny (deficyt) i wzrósł z 93 mln zł do 116 mln zł – Tabela nr 75.

4. Budżety miast na prawach powiatu

Dochody ogółem miast na prawach powiatu w 2010 roku ukształtowały się na poziomie 4 235 mln zł. Największy udział w dochodach ogółem miast na prawach powiatu mają dochody własne (59,1% ogółu dochodów). W strukturze dochodów ogółem dotacje stanowią 17,8%, natomiast subwencje 23,0% (w 2009 roku wartości te stanowiły odpowiednio 11,8% i 23,5%) – Tabela nr 64.

Wydatki ogółem miast na prawach powiatu w 2010 roku wyniosły 4 296 mln zł, z czego 17,3% stanowiły wydatki majątkowe (744 mln zł). W strukturze wydatków ogółem, zrealizowanych przez miasta na prawach powiatu w 2010 roku, udział wydatków majątkowych zmniejszył się o 11,4 punktu procentowego w porównaniu do 2009 roku. Wydatki na zadania bieżące poniesione przez miasta na prawach powiatu wyniosły 3 552 mln zł i stanowiły 82,7% ogólnej kwoty wydatków poniesionych przez te jednostki.

Wszystkie miasta na prawach powiatu odnotowały wzrost dochodów i wydatków, tylko Miasto Kraków obniżyło wydatki o 55 mln zł. Podobnie jak w roku poprzednim najwyższy wzrost osiągnęło Miasto Tarnów (odpowiednio o 10,9% i 19,2%), natomiast Miasto Kraków odnotowało najniższy wzrost dochodów – o 7,1% oraz spadek wydatków o 1,6%.

Dwa miasta na prawach powiatu województwa małopolskiego zanotowały deficyt w 2010 roku – Nowy Sącz (20 mln zł) i Tarnów (61 mln zł), natomiast budżet Miasta Krakowa zamknął się nadwyżką w wysokości 20 mln zł (po raz pierwszy od kilku lat) – tabela nr 18. Skumulowane zadłużenie z tytułu kredytów i pożyczek w poszczególnych miastach na prawach powiatu na koniec 2010 roku wynosiło: Kraków – 2 004 mln zł, Tarnów – 231 mln zł, Nowy Sącz – 93 mln zł.

Tabela 73. Dochody powiatów (w zł) – dynamika dochodów ogółem w latach 2001, 2003, 2005, 2007, 2009, 2010

Lp.	Wyszczególnienie	2001		2003		2005		2007		2009		2010		Dynamika dochodów ogółem (w %)
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	
	Ogółem	1 044 647 878	99 204 793	879 886 774	154 493 819	1 074 782 216	337 720 790	1 313 120 547	486 340 461	1 657 735 387	474 158 401	1 918 941 560	536 781 168	116
1	bocheński	47 258 862	2 940 878	41 674 973	7 066 819	50 871 985	14 106 987	59 905 341	17 393 232	81 303 394	20 604 396	96 875 185	21 803 792	119
2	brzeski	41 696 234	4 748 636	32 472 040	3 255 981	41 428 137	10 239 466	53 421 324	18 631 328	58 232 077	13 293 632	70 713 190	16 276 670	121
3	chrzanowski	65 449 197	4 232 180	43 474 777	4 279 731	56 430 534	20 670 237	64 825 534	29 220 177	80 552 908	29 350 398	86 326 830	34 553 002	107
4	dąbrowski	29 810 732	1 595 349	22 100 308	2 469 776	25 207 994	5 084 718	27 853 779	6 514 654	42 984 098	6 264 369	60 303 174	6 786 414	140
5	gorlicki	63 636 091	5 332 852	55 585 134	6 380 414	64 347 669	16 311 524	74 460 471	19 576 963	103 946 194	21 933 036	123 642 846	23 282 472	119
6	krakowski	84 738 560	10 603 876	68 101 656	12 316 129	85 895 380	39 334 195	115 970 602	64 362 224	132 704 088	68 872 798	149 877 708	76 631 133	113
7	limanowski	63 576 706	12 053 233	50 496 928	10 989 873	66 954 970	25 313 093	83 356 792	34 223 655	103 461 513	28 226 013	133 890 755	43 498 698	129
8	miechowski	35 475 223	2 856 187	29 932 694	3 568 013	36 180 186	7 432 634	44 492 239	12 012 636	56 233 927	11 702 480	55 621 819	12 051 830	99
9	myslenicki	50 810 381	4 269 833	43 067 385	5 663 345	55 143 635	17 429 282	66 750 991	22 456 714	89 033 956	25 091 413	100 321 901	27 076 502	113
10	nowosądecki	58 158 957	6 894 709	56 906 563	10 736 785	73 572 334	23 340 219	99 274 029	39 070 857	128 686 833	35 272 986	151 363 357	34 041 230	118
11	nowotarski	96 871 092	6 217 009	85 752 393	34 594 723	80 250 585	19 690 682	99 322 037	33 647 190	134 553 859	38 898 382	159 672 787	36 370 355	119
12	olkuski	61 587 021	3 871 740	48 798 598	5 259 622	57 793 562	17 746 470	67 072 708	24 776 237	81 432 986	25 741 482	104 987 430	35 748 778	129
13	oświęcimski	83 206 152	6 470 481	72 749 818	8 773 788	94 211 466	32 867 086	115 143 925	46 140 645	127 222 529	39 421 103	130 936 255	39 182 268	103
14	proszowicki	21 817 302	1 748 940	17 944 230	2 832 892	23 210 050	6 618 147	24 622 652	6 433 862	31 094 427	6 392 875	34 065 081	7 408 236	110
15	suski	43 756 928	3 686 013	38 886 311	7 686 787	46 123 368	12 239 402	51 324 549	14 679 608	64 350 673	13 894 528	76 143 669	22 411 178	118
16	tarnowski	51 389 861	7 150 367	52 471 461	10 134 187	71 590 647	24 107 919	88 557 166	31 776 424	104 821 566	26 883 950	133 552 757	28 228 206	127
17	tatrzański	39 863 866	4 147 495	31 770 355	5 928 154	36 878 338	9 684 688	46 123 274	15 433 103	72 239 148	15 586 160	82 287 102	17 865 531	114
18	wadowicki	75 475 608	6 874 204	64 447 215	8 741 166	75 182 534	20 399 416	88 971 402	30 684 761	108 221 054	27 961 336	107 632 240	29 492 570	99
19	wielicki	30 069 105	3 510 811	23 253 935	3 815 634	33 508 842	15 104 625	41 671 732	19 286 191	56 660 157	18 767 064	60 727 474	24 072 303	107

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 74. Powiaty: udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w latach 2001, 2003, 2005, 2007, 2009, 2010

Lp.	2001			2003			2005			2007			2009			2010		
	Wydatki ogółem (w zł)	Wydatki majątkowe (w zł)	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki ogółem (w zł)	Wydatki majątkowe (w zł)	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki ogółem (w zł)	Wydatki majątkowe (w zł)	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki ogółem (w zł)	Wydatki majątkowe (w zł)	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki ogółem (w zł)	Wydatki majątkowe (w zł)	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)			
Ogółem	1 062 235 156	116 207 633	10,9	899 790 256	100 543 388	11,2	1 096 308 334	145 851 716	13,3	1 331 576 017	214 931 672	16,1	1 750 999 578	405 034 537	23,1	2 035 079 987	527 420 325	25,9
1 bocheński	49 933 736	2 364 950	4,7	40 949 593	3 124 316	7,6	51 576 979	6 687 088	13,0	57 981 787	7 476 140	12,9	83 985 814	19 884 269	23,7	111 016 520	34 006 666	30,6
2 brzeski	43 693 750	7 082 852	16,2	33 991 544	3 008 630	8,9	40 863 227	3 193 485	7,8	50 514 602	6 470 300	12,8	60 590 594	6 879 263	11,4	76 787 648	16 884 719	22,0
3 chrzanowski	65 912 568	10 883 402	16,5	47 215 296	3 052 541	6,5	55 458 985	5 826 743	10,5	64 482 786	8 590 823	13,3	94 936 755	27 609 573	29,1	96 934 332	24 309 908	25,1
4 dąbrowski	29 777 038	3 543 243	11,9	24 274 548	3 088 400	12,7	23 540 716	1 517 949	6,4	28 435 582	4 173 934	14,7	42 872 485	10 056 483	23,5	67 755 509	24 208 054	35,7
5 gorlicki	64 769 623	2 511 936	3,9	56 494 629	4 158 982	7,4	65 087 489	8 617 356	13,2	73 352 220	5 214 932	7,1	109 179 685	28 112 775	25,7	126 733 956	38 278 426	30,2
6 krakowski	85 927 395	5 356 631	6,2	67 747 506	2 433 242	3,6	90 305 349	7 237 325	8,0	111 083 169	13 963 803	12,6	141 509 731	27 039 495	19,1	159 811 551	39 506 292	24,7
7 limanowski	64 566 080	5 949 865	9,2	51 702 014	8 938 085	17,3	70 389 789	22 226 164	31,6	91 980 797	33 466 766	36,4	108 863 290	31 497 208	28,9	150 574 169	64 124 145	42,6
8 miechowski	36 474 382	635 409	1,7	29 480 283	864 556	2,9	37 013 639	3 346 056	9,0	47 127 389	7 861 497	16,7	60 119 227	16 580 692	27,6	58 682 638	13 207 224	22,5
9 myślenicki	50 283 405	2 615 450	5,2	43 231 174	3 052 448	7,1	55 004 293	5 907 590	10,7	70 242 284	10 336 400	14,7	93 439 158	17 465 686	18,7	102 721 869	20 820 217	20,3
10 nowosądecki	59 808 115	9 639 581	16,1	61 097 239	7 561 011	12,4	80 408 848	12 903 622	16,0	104 641 352	22 026 925	21,0	139 737 729	38 818 594	27,8	148 630 708	18 906 573	12,7
11 nowotarski	97 306 400	29 409 600	30,2	86 622 901	31 418 709	36,3	78 911 660	15 739 324	19,9	107 762 289	25 026 889	23,2	142 140 245	47 769 421	33,6	173 176 555	63 031 587	36,4
12 olkusi	62 209 397	3 742 719	6,0	48 362 779	1 514 077	3,1	61 140 258	4 986 924	8,2	68 248 896	4 584 742	6,7	82 192 877	3 991 610	4,9	116 103 095	31 169 679	26,8
13 oświęcimski	85 884 634	8 490 551	9,9	71 914 157	3 878 677	5,4	94 236 832	12 938 819	13,7	117 625 352	26 019 506	22,1	132 895 199	27 981 548	21,1	135 054 576	23 309 783	17,3
14 proszowicki	21 695 767	1 927 582	8,9	21 061 813	4 366 973	20,7	23 066 718	2 852 435	12,4	24 982 684	2 824 857	11,3	31 721 016	6 849 483	21,6	34 621 495	8 146 364	23,5
15 suski	43 214 300	3 890 624	9,0	40 764 612	5 138 019	12,6	47 654 949	4 871 706	10,2	51 045 081	2 729 288	5,3	65 340 433	6 316 627	9,7	75 750 265	15 961 954	21,1
16 tarnowski	55 475 541	9 293 315	16,8	55 400 918	7 453 999	13,5	76 090 392	15 144 994	19,9	85 940 513	11 735 283	13,7	112 091 557	23 185 594	20,7	139 549 800	31 192 239	22,4
17 tatrzański	39 569 789	2 294 990	5,8	31 747 934	2 359 902	7,4	36 877 265	2 611 704	7,1	47 523 315	5 306 895	11,2	77 554 465	26 655 891	34,4	87 827 564	32 308 705	36,8
18 wadowicki	75 496 702	4 595 899	6,1	64 516 363	3 860 392	6,0	76 168 082	5 670 306	7,4	87 434 091	9 417 937	10,8	114 048 078	21 945 175	19,2	105 647 358	6 529 268	6,2
19 wielicki	30 236 534	1 979 034	6,5	23 214 953	1 270 429	5,5	32 512 864	3 572 126	11,0	41 171 828	7 704 755	18,7	57 781 240	16 395 150	28,4	67 700 379	21 518 522	31,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 75. Powiaty: wynik wykonania budżetu w latach 2001, 2003, 2005, 2007, 2009, 2010 (w zł)

Lp. Wyszczególnienie	2001		2003		2005		2007		2009		2010							
	Dochody	Wydatki	Dochody	Wydatki	Dochody	Wydatki	Dochody	Wydatki	Dochody	Wydatki	Dochody	Wydatki						
Wynik wykonania budżetu																		
Ogółem powiaty	1 044 647 878	1 062 235 156	-17 587 278	879 886 774	899 790 256	-19 903 482	1 074 782 216	1 096 308 334	-21 526 118	1 310 120 546	1 331 576 015	-21 455 469	1 657 735 387	1 750 999 578	-93 264 191	1 918 941 560	2 035 079 987	-116 138 427
1 bocheński	47 258 862	49 933 736	-2 674 874	41 674 973	40 949 593	725 380	50 871 985	51 576 979	-704 994	56 905 341	57 981 787	-1 076 446	81 303 394	83 985 814	-2 682 420	96 875 185	111 016 520	-14 141 335
2 brzeski	41 696 234	43 693 750	-1 997 516	32 472 040	33 991 544	-1 519 504	41 428 137	40 863 227	564 910	53 421 324	50 514 602	2 906 722	58 232 077	60 590 594	-2 358 517	70 713 190	76 787 648	-6 074 458
3 chrzanowski	65 449 197	65 912 568	-463 371	43 474 777	47 215 296	-3 740 519	56 430 534	55 458 985	971 549	64 825 533	64 482 786	342 747	80 552 908	94 936 755	-14 383 847	86 326 830	96 934 332	-10 607 502
4 dąbrowski	29 810 732	29 777 038	33 694	22 100 308	24 274 548	-2 174 240	25 207 994	23 540 716	1 667 278	27 853 779	28 435 582	-581 803	42 984 098	42 872 485	111 613	60 303 174	67 755 509	-7 452 335
5 gorlicki	63 636 091	64 769 623	-1 133 532	55 585 134	56 494 629	-909 495	64 347 669	65 087 489	-739 820	74 460 471	73 352 219	1 108 252	103 946 194	109 179 685	-5 233 491	123 642 846	126 733 956	-3 091 110
6 krakowski	84 738 560	85 027 395	-1 188 835	68 101 656	67 747 506	354 150	85 895 380	90 305 349	-4 409 969	115 970 602	111 083 169	4 887 433	132 704 088	141 509 731	-8 805 643	149 877 708	159 811 551	-9 933 843
7 limanowski	63 576 706	64 566 080	-989 374	50 496 928	51 702 014	-1 205 086	66 954 970	70 389 789	-3 434 819	83 356 792	91 980 797	-8 624 005	103 461 513	108 863 290	-5 401 777	133 890 755	150 574 169	-16 683 414
8 miechowski	35 475 223	36 474 382	-999 159	29 932 694	29 480 283	452 411	36 180 186	37 013 639	-833 453	44 492 239	47 127 389	-2 635 150	56 233 927	60 119 227	-3 885 300	55 621 819	58 682 638	-3 060 819
9 myślenicki	50 810 381	50 283 405	526 976	43 067 385	43 231 174	-163 789	55 143 635	55 004 293	139 342	66 750 991	70 242 284	-3 491 293	89 033 956	93 439 158	-4 405 202	100 321 901	102 721 869	-2 399 968
10 nowosądecki	58 158 957	59 808 115	-1 649 158	56 906 563	61 097 239	-4 190 676	73 572 334	80 408 848	-6 836 514	99 274 029	104 641 352	-5 367 323	128 686 833	139 737 729	-11 050 896	151 363 357	148 630 708	2 732 649
11 nowotarski	96 871 092	97 306 400	-435 308	85 752 393	86 622 901	-870 508	80 250 585	78 911 660	1 338 925	99 322 037	107 762 289	-8 440 252	134 553 859	142 140 245	-7 586 386	159 672 787	173 176 555	-13 503 768
12 olkuski	61 587 021	62 209 397	-622 376	48 798 598	48 362 779	435 819	57 793 562	61 140 258	-3 346 696	67 072 708	68 248 895	-1 176 187	81 432 986	82 192 877	-759 891	104 987 430	116 103 095	-11 115 665
13 oświęcimski	83 206 152	85 884 634	-2 678 482	72 749 818	71 914 157	835 661	94 211 466	94 236 832	-25 366	115 143 925	117 625 352	-2 481 427	127 222 529	132 895 199	-5 672 670	130 936 255	135 054 576	-4 118 321
14 proszowicki	21 817 302	21 695 767	121 535	17 944 230	21 061 813	-3 117 583	23 210 050	23 066 718	143 332	24 622 652	24 982 684	-360 032	31 094 427	31 721 016	-626 589	34 065 081	34 621 495	-556 414
15 suski	43 756 928	43 214 300	542 628	38 886 311	40 764 612	-1 878 301	46 123 368	47 654 949	-1 531 581	51 324 549	51 045 081	279 468	64 350 673	65 340 433	-989 760	76 143 669	75 750 265	393 404
16 tarnowski	51 389 861	55 475 541	-4 085 680	52 471 461	55 400 918	-2 929 457	71 590 647	76 090 392	-4 499 745	88 557 166	85 940 513	2 616 653	104 821 566	112 091 557	-7 269 991	133 552 757	139 549 800	-5 997 043
17 tatrzański	39 863 866	39 569 789	294 077	31 770 355	31 747 934	22 421	36 878 338	36 877 265	1 073	46 123 274	47 523 315	-1 400 041	72 239 148	77 554 465	-5 315 317	82 287 102	87 827 564	-5 540 462
18 wadowicki	75 475 608	75 496 702	-21 094	64 447 215	64 516 363	-69 148	75 182 534	76 168 082	-985 548	88 971 402	87 434 091	1 537 311	108 221 054	114 048 078	-5 827 024	107 632 240	105 647 358	1 984 882
19 wielicki	30 069 105	30 236 534	-167 429	23 253 935	23 214 953	38 982	33 508 842	32 512 864	995 978	41 671 732	41 171 828	499 904	56 660 157	57 781 240	-1 121 083	60 727 474	67 700 379	-6 972 905

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 76. Miasta na prawach powiatu: wynik wykonania budżetu za 2009 rok (w zł)

Wyszczególnienie	Dochody	Wydatki	Wynik wykonania budżetu	w tym:	
				nadwyżka „+”	niedobór „-”
Ogółem	3 935 271 998	4 229 722 812	-294 450 814		-294 450 814
Kraków	3 160 518 447	3 419 539 328	-259 020 881		-259 020 881
Nowy Sącz	336 235 375	351 178 661	-14 943 286		-14 943 286
Tarnów	438 518 176	459 004 823	-20 486 647		-20 486 647

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 77. Miasta na prawach powiatu: wynik wykonania budżetu za 2010 rok (w zł)

Wyszczególnienie	Dochody	Wydatki	Wynik wykonania budżetu	w tym:	
				nadwyżka „+”	niedobór „-”
Ogółem	4 235 362 806	4 295 840 087	-60 477 281	20 322 273	-80 799 554
Kraków	3 384 810 201	3 364 487 928	20 322 273	20 322 273	
Nowy Sącz	364 270 788	384 268 309	-19 997 521		-19 997 521
Tarnów	486 281 817	547 083 850	-60 802 033		-60 802 033

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

5. Budżet Województwa Małopolskiego

W 2010 roku dochody budżetu Województwa Małopolskiego zmniejszyły się w stosunku do 2009 roku o 353 mln zł (tj. 24,7%). Dochody z wszystkich głównych źródeł, czyli z dochodów własnych, subwencji ogólnej i dotacji były niższe niż w roku 2009 odpowiednio o 20,47%, 9,73% i 29,51%. W strukturze dochodów ogółem największy udział miały dotacje (55,5%), dochody własne (31,7%) i subwencje (12,8%). W strukturze dotacji celowych, największą pozycję stanowiły dotacje celowe w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich (65,8% ogółu dotacji celowych i 36,5% dochodów ogółem), a następnie na zadania zlecone z zakresu administracji rządowej (27,1%). W porównaniu z rokiem ubiegłym (2009) dotacje celowe w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich zmniejszyły się o 45,7%, natomiast wzrosły dotacje na zadania zlecone (o 102,1%) i na zadania własne (o 18,2%). Spadek wynika ze zmiany sposobu finansowania wydatków w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego. W latach 2008-2009 środki z budżetu UE „przechodziły” przez budżet województwa w całości (Województwo było przekaznikiem środków dla beneficjentów Programu), natomiast od 2010 roku do budżetu Województwa wpływają tylko środki na zadania własne realizowane przez urząd marszałkowski i wojewódzkie jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej.

Dynamika dochodów budżetu Województwa Małopolskiego według poszczególnych źródeł powstawania została przedstawiona w Tabeli nr 79.

Wydatki ogółem budżetu Województwa Małopolskiego spadły w porównaniu do roku 2009 o 299,71 mln zł, tj. o 20,0%. W strukturze wydatków ogółem wydatki majątkowe stanowiły 48,2% (spadek w stosunku do 2009 r. o 6,4 punktu procentowego). Główne kierunki wydatków budżetu województwa to wydatki na realizację zadań z zakresu: transportu, które nadal są wydatkami priorytetowymi (46,3% ogółu wydatków, wzrost o 8,5 punktu procentowego w stosunku do 2009 roku), rolnictwa i łowiectwa (12,3%, wzrost o 7,6 punktu procentowego w stosunku do 2009 roku), kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (9,7%, spadek o 5,8 punktu procentowego w stosunku do 2009 roku), pozostałych zadań w zakresie polityki społecznej (5,9%), przetwórstwa przemysłowego (6,1%), oświaty i wychowania (4,5%). Pozostałe wydatki stanowią 15,2% ogółu wydatków budżetu województwa – Tabela nr 80.

W 2010 roku budżet Województwa Małopolskiego zamknął się deficytem w wysokości 121 602 mln zł (wzrost deficytu w stosunku do 2009 roku o 53 mln zł) – Tabela nr 82.

Tabela 78. Dochody Województwa Małopolskiego według ważniejszych źródeł powstawania w latach 2001, 2003, 2005, 2007, 2009, 2010 (w tys. zł)

Wyszczególnienie	Dochody ogółem						Dynamika 2010/2009 (w %)
	2001	2003	2005	2007	2009	2010	
Ogółem	324 764	370 724	469 719	745 983	1 430 238	1 077 196	75,32
A. Dochody własne województwa	45 349	77 226	288 713	492 617	429 595	341 661	79,53
w tym: udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa	39 233	39 039	213 046	375 870	355 616	313 142	88,06
B. subwencje i dotacje	279 415	293 498	181 006	253 366	1 000 643	735 535	73,51
I. Subwencja ogólna	118 403	111 518	89 208	141 084	152 533	137 685	90,27
› część oświatowa	38 105	34 078	44 481	46 660	55 307	55 858	101,00
› część wyrównawcza	24 619	25 057	37 845	86 721	84 332	48 613	57,64
› część drogowa	55 679	52 383					
› część regionalna			1 382	4 703	7 798	30 834	395,41
uzupełnienie subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego			5 500	3 000	5 096	2 380	46,70
II. Dotacje	161 012	181 980	91 798	112 282	848 110	597 850	70,49
1) dotacje na zadania zlecone	93 899	85 576	33 327	60 790	80 292	162 253	202,08
› bieżące	58 250	42 815	19 632	30 459	41 187	46 304	112,42
› inwestycyjne	35 649	42 761	13 695	30 331	39 105	115 949	296,51
2) dotacje na zadania własne	50 725	74 143	37 468	21 425	12 587	14 873	118,16
› bieżące	34 147	29 895	7 694	16 055	4 857	5 559	114,45
› inwestycyjne	16 578	44 248	29 774	5 370	7 730	9 314	120,49
3) dotacje na zadania realizowane na podstawie porozumień	6 214	12 259	13 438	20 542	23 898	20 826	87,15
› bieżące	4 612	3 588	6 694	9 201	5 650	7 293	129,08
› inwestycje	1 602	8 671	6 744	11 341	18 248	13 533	74,16
4) dotacje z funduszy celowych	10 174	10 002	7 565	6 543	7 372	6 787	92,06
› bieżące	2 136	271	362	259	1 167	1 552	132,99
› inwestycje	8 038	9 731	7 203	6 284	6 205	5 235	84,37
5) dotacje rozwojowe (od 2010 roku dotacje celowe w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich)							
› bieżące				2 982	723 961	393 111	54,30
› inwestycje				153	533 615	268 682	50,35

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu Województwa Małopolskiego

Tabela 79. Struktura wydatków budżetu Województwa Małopolskiego według działów klasyfikacji budżetowej w latach 2001, 2003, 2005, 2007, 2009, 2010 (w tys. zł)

Dział	Wyszczególnienie	2001	struktura (w %)	2003	struktura (w %)	2005	struktura (w %)	2007	struktura (w %)	2009	struktura (w %)	2010	struktura (w %)
010	Rolnictwo i łowiectwo	57 425	16,3	62 663	16,4	32 650	6,1	63 864	8,8	71 109	4,7	147 560	12,3
	w tym inwestycje	44 112	-	50 489	-	21 109	-	38 013	-	50 505	-	123 274	-
050	Rybołówstwo i rybactwo											147	0,0
	w tym inwestycje											9	-
150	Przetwórstwo przemysłowe	2 496	0,7	6 732	1,8	5 986	1,1	25 372	3,5	101 184	6,8	73 717	6,1
	w tym inwestycje		-	1 629	-	5	-	8 962	-	34 009	-	36 279	-
400	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę					9		18					
600	Transport i łączność	135 016	38,4	139 292	36,4	238 372	44,6	280 401	38,6	566 184	37,8	555 011	46,3

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Dział	Wyszczególnienie	2001		2003		2005		2007		2009		2010	
		struktura (w %)		struktura (w %)		struktura (w %)		struktura (w %)		struktura (w %)		struktura (w %)	
	w tym inwestycje	35 132	-	66 759	-	131 277	-	154 756	-	392 638	-	336 852	-
630	Turystyka	666	0,2	1 048	0,3	1 808	0,3	1 902	0,3	5 931	0,4	6 246	0,5
	w tym inwestycje	-	-	79	-	-	-	-	-	2 029	-	3 071	-
700	Gospodarka mieszkaniowa	260	0,1	335	0,1	1 002	0,2	1 077	0,1	4 714	0,3	6 046	0,5
	w tym inwestycje	-	-	-	-	213	-	160	-	3 515	-	4 893	-
710	Działalność usługowa	1 568	0,4	1 255	0,3	2 217	0,4	1 725	0,2	2 161	0,1	2 215	0,2
	w tym inwestycje	75	-	10	-	35	-	-	-	-	-	-	-
720	Informatyka	-	-	-	-	891	0,2	6 008	0,8	1 575	0,1	1 694	0,1
	w tym inwestycje	-	-	-	-	469	-	5 320	-	956	-	1 186	-
750	Administracja publiczna	17 876	5,1	24 644	6,4	32 357	6,1	58 923	8,1	86 540	5,8	87 361	7,3
	w tym inwestycje	1 369	-	2 160	-	1 330	-	14 346	-	3 851	-	1 077	-
751	Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	516	-
752	Obrona narodowa	-	-	-	-	-	-	3	-	11	-	3	-
754	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	35	-	-	-	-	-	-	-	3 047	-	3 980	-
	w tym inwestycje	-	-	-	-	-	-	-	-	2 109	-	2 863	-
757	Obsługa długu publicznego	586	0,2	5 248	1,4	7 246	1,4	6 536	0,9	10 276	0,7	9 199	0,8
801	Oświata i wychowanie	39 186	11,1	36 109	9,4	47 954	9,0	47 544	6,5	60 244	4,0	53 967	4,5
	w tym inwestycje	1 508	-	801	-	7 679	-	5 641	-	10 266	-	3 992	-
803	Szkolnictwo wyższe	750	0,2	1 687	0,4	10 753	2,0	9 027	1,2	34 943	2,3	3 075	0,3
	w tym inwestycje	750	-	1 520	-	8 273	-	703	-	34 932	-	2 837	-
851	Ochrona zdrowia	27 542	7,8	25 969	6,8	41 526	7,8	57 518	7,9	96 502	6,4	27 170	2,3
	w tym inwestycje	5 903	-	3 813	-	22 130	-	39 935	-	89 327	-	21 182	-
852	Pomoc społeczna	966	0,3	525	0,1	2 296	0,4	5 405	0,7	2 245	0,1	4 141	0,3
	w tym inwestycje	-	-	-	-	97	-	12	-	-	-	1 698	-
853	Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	9 493	2,7	5 877	1,5	16 245	3,0	39 892	5,5	129 110	8,6	70 225	5,9
	w tym inwestycje	224	-	905	-	433	-	351	-	3 056	-	462	-
854	Edukacyjna opieka wychowawcza	4 523	1,29	3 349	0,9	16 051	3,0	19 547	2,7	13 975	0,9	9 549	0,8
	w tym inwestycje	-	-	-	-	805	-	2 030	-	845	-	1 602	-
900	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1 069	0,3	9 170	2,4	3 982	0,7	640	0,1	35 263	2,4	1 929	0,2
	w tym inwestycje	4	-	8 794	-	3 533	-	143	-	33 364	-	389	-
921	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	50 990	14,5	57 549	15	70 599	13,2	97 129	13,4	232 263	15,5	115 923	9,7
	w tym inwestycje	5 309	-	10 030	-	14 925	-	24 511	-	121 654	-	20 896	-
925	Ogrody botaniczne i zoologiczne oraz naturalne obszary i obiekty chronionej przyrody	-	-	-	-	-	-	-	-	418	-	1 743	0,1
	w tym inwestycje	-	-	-	-	-	-	-	-	141	-	70	-
926	Kultura fizyczna i sport	1 532	0,4	1 321	0,3	2 312	0,4	3 660	0,5	40 767	2,7	17 381	1,4
	w tym inwestycje	-	-	-	-	649	-	450	-	33 926	-	12 139	-
	Ogółem	351 979	100	382 773	100	534 256	100	726 193	100	1 498 463	100	1 198 798	100
	w tym wydatki majątkowe	94 385	26,8	147 337	38,5	225 962	42,3	298 388	41,1	817 488	54,6	578 009	48,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu Województwa Małopolskiego

Tabela 80. Wydatki Województwa Małopolskiego w latach 2001, 2003, 2005, 2007, 2009, 2010 (w tys. zł)

Rok	Ogółem	Wzrost do roku poprzedniego (w %)	Wskaźnik inflacji (w %)	Przyrost realny (w %)
2001	351 979	26,7	5,5	21,2
2003	382 773	4,8	0,8	4,0
2005	534 257	26,1	2,1	24,0
2007	726 193	15,6	2,5	13,1
2009	1 498 463	62,3	3,5	58,8
2010	1 198 798	-20,0	2,6	-22,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu Województwa Małopolskiego oraz danych GUS

Tabela 81. Wydatki Województwa Małopolskiego na inwestycje w latach 2001, 2003, 2005, 2007, 2009, 2010 (w tys. zł)

Rok	Ogółem wydatki na inwestycje	Wzrost do roku poprzedniego (w %)	Wskaźnik inflacji (w %)	Przyrost realny (w %)
2001	94 385	9,3	5,5	3,8
2003	146 986	14,0	0,8	13,2
2005	212 961	55,3	2,1	53,2
2007	295 354	30,6	2,5	28,1
2009	817 124	94,9	3,5	91,4
2010	574 771	-29,7	2,6	-32,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu Województwa Małopolskiego oraz danych GUS

Tabela 82. Wynik wykonania budżetu Województwa Małopolskiego w latach 2001, 2003, 2005, 2007, 2009, 2010 (w tys. zł)

Wyszczególnienie	2001	2003	2005	2007	2009	2010
Dochody	324 764	370 724	469 719	745 983	1 430 237	1 077 196
Wydatki	351 979	382 773	534 257	726 193	1 498 463	1 198 798
Wynik wykonania budżetu	-27 215	-12 049	-64 538	19 790	-68 226	-121 602
w tym: nadwyżka „+”				19 790		
niedobór „-”	-27 215	-12 049	-64 538		-68 225	-121 602

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu Województwa Małopolskiego

Projekty współfinansowane ze środków europejskich

Opracowanie: Andrzej Binda

Opracowanie dotyczy projektów współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programów Operacyjnych:

- › Infrastruktura i Środowisko,
- › Innowacyjna Gospodarka,
- › Kapitał Ludzki,
- › Regionalny Program Operacyjny.

Prezentowane informacje opracowane zostały w oparciu o raporty miesięczne z systemu SIMIK07-13, publikowane przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. Zgodnie z przyjętą metodologią wartość projektów przypisana jest do zadeklarowanego województwa/powiatu/gminy proporcjonalnie do ilości wskazanych we wniosku o dofinansowanie projektu jednostek samorządu terytorialnego.

Według stanu na 31 grudnia 2010 roku wartość podpisanych umów na realizację projektów współfinansowanych ze środków europejskich – bez funduszy przeznaczonych na realizację Europejskiej Współpracy Terytorialnej oraz Wspólnej Polityki Rolnej – w skali kraju wyniosła 262,3 mld zł, przy dofinansowaniu ze środków UE w wysokości 153,8 mld zł. W przeliczeniu na mieszkańca wielkości te wynoszą ogółem 6 867 zł, a w ramach dofinansowania – 4 027 zł. Z wielkości ogółem prawie 90% wartości projektów przypisanych jest do województw. W dalszej części opracowania wszelkie porównania województwa do średniej krajowej odnoszą się będą do wartości pomniejszych niż do projekty ogólnokrajowe.

W województwie małopolskim realizowane były projekty o łącznej wartości 21,3 mld zł, tj. ok. 9% wartości ogólnopolskiej, ustępując jedynie województwom: mazowieckiemu (42,2 mld zł) i śląskiemu (26,2 mld zł). W przeliczeniu na mieszkańca lokata Małopolski (6 500 zł) ulega obniżeniu o jedną pozycję, ustępując województwom mazowieckiemu (8 063 zł), warmińsko-mazurskiemu (7 823 zł) i podkarpackiemu (7 043 zł). Wysoką pozycję te dwa ostatnie województwa uzyskały dzięki funduszom z Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej.

PODSUMOWANIE

› 1 stycznia 2010 roku weszła w życie ustawa o finansach publicznych z 27 sierpnia 2009 roku, która wprowadziła fundamentalne zmiany w systemie wdrażania funduszy europejskich. Dotyczą one przede wszystkim systemu finansowania realizacji programów, ale również systemu instytucjonalnego. Nowe przepisy ustanowiły instytucję Płatnika, którego rolę pełni Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK).

› W roku 2010 w województwie małopolskim rozpoczęto realizację projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej, o łącznej wartości ponad 13 mld zł. Z wielkości ogółem przeszło 4 mld zł zawarto w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego i Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

› Ze środków Unii Europejskiej wypłacono beneficjentom realizującym projekty na terenie województwa małopolskiego prawie 2 mld zł.

› Według szacunków Instytutu Badań Strukturalnych (model EUImpactModIII) fundusze europejskie przyniosły województwu małopolskiemu w 2010 roku wzrost PKB w cenach bieżących o 3,5%, liczby pracujących o 4,11%, nakładów brutto na środki trwałe o 19,07%.

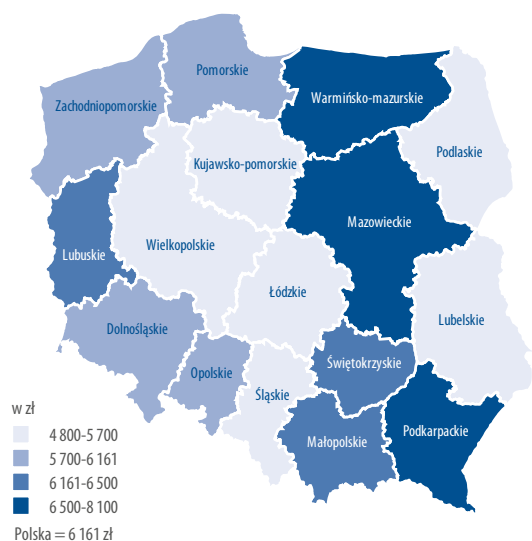

WIĘCEJ INFORMACJI

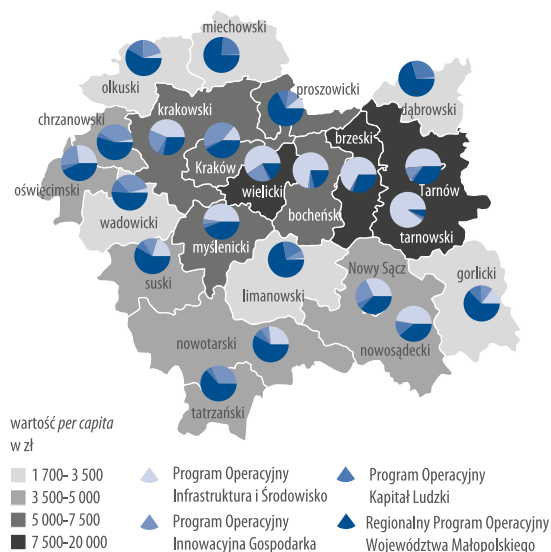
O funduszach z UE:

- › projekty współfinansowane ze środków unijnych realizowane na terenie województwa małopolskiego *Raporty Roczne Małopolskiego Obserwatorium Polityki Rozwoju*: <http://politykarozwoju.obserwatoria.malopolska.pl>
- › wykorzystanie funduszy europejskich w skali ogólnopolskiej: www.funduszeuropejskie.gov.pl
- › programy wdrażane na poziomie regionalnym: www.fundusze.malopolska.pl

Mapa 26. Wartość projektów współfinansowanych z funduszy europejskich w przeliczeniu na mieszkańca według województw (w zł)

Mapa 27. Wartość na mieszkańca projektów realizowanych na terenie powiatów województwa małopolskiego i ich struktura według wartości (w zł)

Źródło: opracowanie własne

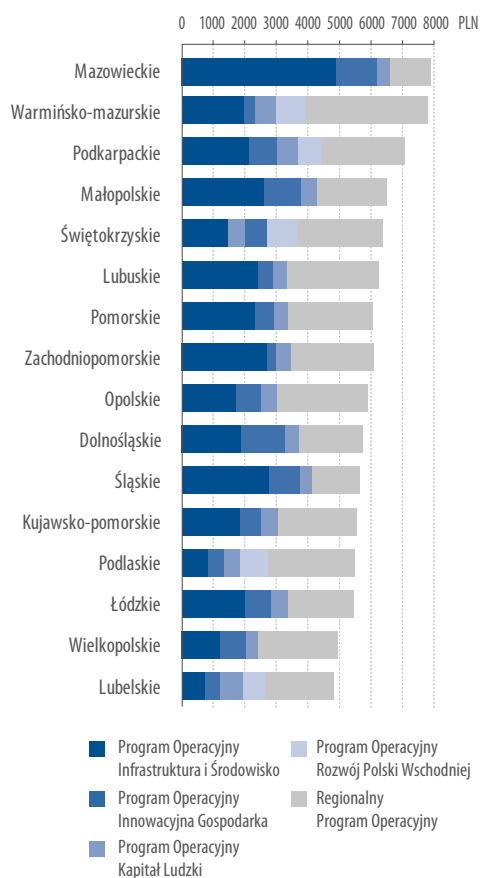
Rok 2010 przyniósł znaczący wzrost wartości projektów realizowanych na terenie województwa małopolskiego; w stosunku do końca 2009 roku odnotowano przeszło 2,5-krotny przyrost wartości, przy czym „lokomotywą” był Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko z przeszło 8-krotnym wzrostem wartości. Jest to „efekt księgowy” wynikający głównie z wprowadzenia do rejestru SIMIK:

- › budowy autostrady Kraków–Rzeszów (umowa zawarta była w 2009 roku),
- › modernizacji linii kolejowej Kraków–Rzeszów.

Te dwie inwestycje odciskają swoje piętno również w przeliczeniach wewnątrz regionalnych, według powiatów i gmin. Z największych projektów przyjętych do realizacji w 2010 roku warto wymienić jeszcze: Park Technologiczny – Miasteczko Multimedialne w Nowym Sączu (w ramach POIS, 80,7 mln zł dofinansowania ze środków UE), Małopolski Park Technologii Informatycznych – Ośrodek Innowacyjności Krakowskiego Parku Technologicznego (POIS, 64,6 mln zł dofinansowania z UE), Szlaki nowej przygody w zabytkowej Kopalni Soli „Wieliczka” (POIS, 16,9 mln zł dofinansowania unijnego), Rozbudowa Strefy Aktywności Gospodarczej w Tarnowie – etap I (MRPO, 17,8 mln zł dofinansowania z UE), Budowa tunelu pod Rondem Ofiar Katynia w Krakowie (MRPO, 17,7 mln zł dofinansowania z UE).

W przekroju według powiatów i gmin województwa małopolskiego wartości projektów *per capita* są zniekształcone przez dwie główne inwestycje realizowane na terenie województwa małopolskiego, tj. budowę autostrady A4 i modernizacji linii kolejowej

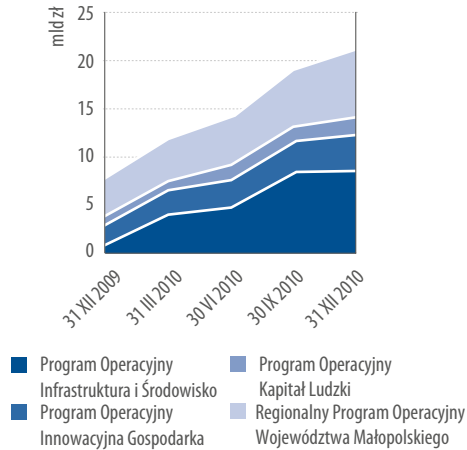
Wykres 157. Struktura wartości *per capita* projektów realizowanych w poszczególnych województwach według programów operacyjnych

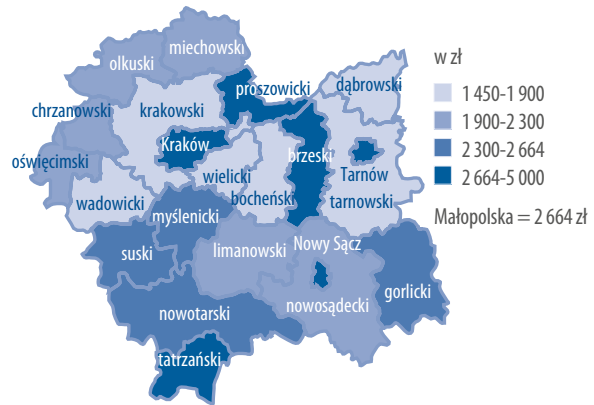
Źródło: opracowanie własne

wej Kraków–Tarnów–Rzeszów. Na te wielkości nakłada się koncentracja projektów z Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka w Krakowie.

Wykres 158. Przyrost wartości projektów w województwie małopolskim według programów w poszczególnych kwartałach 2010 roku (w mld zł)

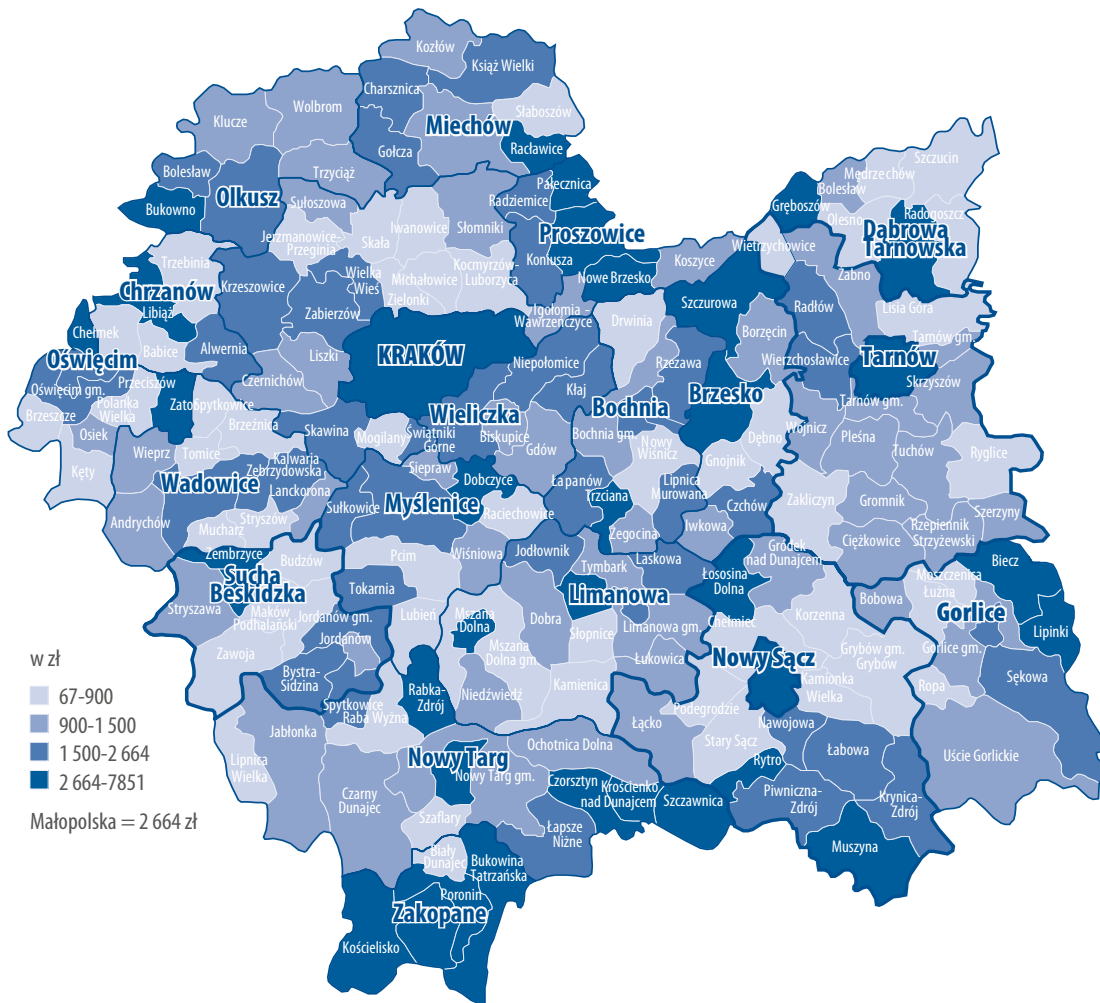

Mapa 28. Wartość na mieszkańca projektów realizowanych w ramach POKL i MRPO według powiatów województwa małopolskiego (w zł)

Źródło: opracowanie własne

Mapa 29. Wartość na mieszkańca projektów realizowanych w ramach POKL i MRPO według gmin województwa małopolskiego (w zł)

Źródło: opracowanie własne

Porównywalność realizowanych projektów uzyskujemy w zasadzie tylko dla programów zarządzanych regionalnie, chociaż i w tym przypadku należy brać pod uwagę znaczenie niektórych inwestycji dla rozwoju całego regionu. Łącznie dla Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, w którym wartość projektów o charakterze regionalnym stanowi ok. 90% wartości wszystkich projektów, oraz dla Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego wartość realizowanych projektów w przeliczeniu na mieszkańca wynosi 2 664 zł, przy czym najwyższe wartości osiągnięto w gminach: Dobczyce (7 851 zł), Zembrzyce (7 783 zł), Czorsztyn (7 398zł), Szczurowa (6 831 zł), Raclawice (6 480 zł), Nowe Brzesko (6 202 zł). Z drugiej strony tabele zamykają Iwanowice i Skała (po 68 zł).

Zawarte umowy angażują w przypadku Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego 78,3% przyznanej alokacji finansowej (wzrost w ciągu roku o 37,8 punktów procentowych). W przypadku komponentu regionalnego Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki poziom wykorzystania alokacji wyniósł na koniec 2010 roku 67,0%, co stanowiło wzrost o 36,6 punktów procentowych w stosunku do końca 2009 roku.

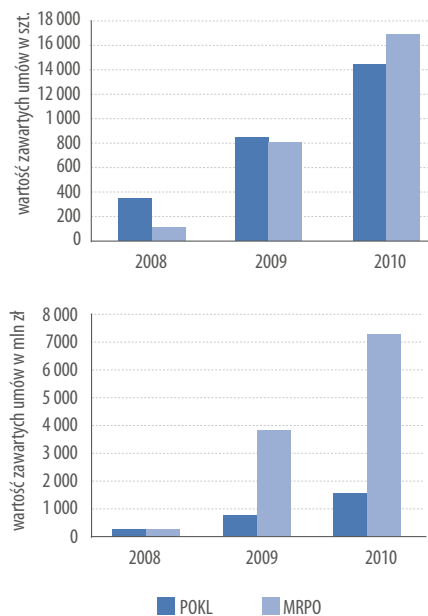
CASE STUDY

Muzeum Lotnictwa

Nowy gmach krakowskiego Muzeum Lotnictwa z lotu ptaka przypomina wirujące śmigło. Słowem-kluczem jest tu „ruch”, gdyż supernowoczesny budynek oznacza również przededefiniowanie funkcji instytucji, która ze statycznego muzeum przemienia się w tętniące życiem centrum edukacyjne. Poza efektywną, wielkokubaturową przestrzenią ekspozycyjną, zwiedzającym udostępniono nowoczesną bibliotekę naukową z czytelnią, 2 sale audytoryjno-edukacyjne, kino, otwarte terminale komputerowe, kawiarenkę internetową i – uwaga – symulator lotu. Na terenie muzeum można oglądać ponad 200 zachowanych samolotów, w tym kilka unikatowych w skali świata.

Projekt „Budowa Lotniczego Parku Kulturowego, w tym Gmachu Głównego Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie” został zrealizowany w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego. Koszt całkowity wyniósł 45,8 mln zł, w tym dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej w kwocie 35,2 mln zł. Nowy gmach umożliwi przyjęcie dodatkowych 44 tys. osób rocznie.

Wykres 159. Liczba i wartość zawartych umów w ramach POKL i MRPO w latach 2008-2010 – stan na 31.12

Źródło: opracowanie własne

Współpraca i promocja

Opracowanie: Rafał Kocot, Magdalena Kwaśniewska, Małgorzata Ratajska-Grandin, Magdalena Zawada, Filip Zoń, Paweł Tokarczyk

1. Współpraca międzynarodowa

W roku 2010 Małopolska prowadziła współpracę partnerską z 16 regionami świata. Aktywnie poszukiwała szans na zdobywanie inwestycji i promocję gospodarczą, a także wspierała Polonię na wschodzie.

Misja gospodarcza do Chin

Województwo Małopolskie wspólnie z Małopolską Agencją Rozwoju Regionalnego S.A. oraz Krakowskim Parkiem Technologicznym zorganizowało Misję Gospodarczą do Chin, w ramach projektu „Invest in Małopolska”. Głównym celem tego przedsięwzięcia była promocja gospodarcza Województwa Małopolskiego jako dobrego miejsca dla lokalizacji inwestycji. Zachęcano firmy produkcyjne i usługowe, zwłaszcza z sektora wysokich technologii (w tym IT, o profilu R&D i BPO) do ulokowania swoich inwestycji w naszym regionie, a szczególnie w Krakowskiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej. Założeniem misji było również rozwinięcie współpracy pomiędzy parkami technologicznymi m.in. przy budowie oraz rozwijaniu nowego parku IT w Małopolsce. Podczas misji, w pawilonie Polskim na EXPO w Szanghaju, zorganizowane zostało seminarium biznesowe na temat możliwości inwestycyjnych w Małopolsce, w którym wzięło udział ponad 100 przedstawicieli chińskich firm. Podczas pobytu w Chinach podpisano list intencyjny o współpracy pomiędzy Hi-tech Business Innovation Service Centre a Krakowskim Parkiem Technologicznym. W efekcie planowane jest podpisanie porozumienia pomiędzy ZHONGGUANCUN HAIDIAN SCIENCE PARK w Pekinie a Krakowskim Parkiem Technologicznym. Podczas misji odbyła się również wizyta studyjna w firmie Lenovo, która wyraziła chęć inwestycji w Małopolsce.

Oficjalna wizyta Premier Turynii Christine Lieberknecht

Fakt, że nowy Premier Turynii pierwszą swą wizytę zagraniczną odbył w Małopolsce podkreśla znaczenie, jakie nasz niemiecki partner przywiązuje do dwustronnej współpracy. Program pobytu Pani Premier obejmował wizytę w Państwowym Muzeum Auschwitz Birkenau wraz ze złożeniem wieńca pod Ścianą Śmierci oraz spotkanie ze wspólnotą niemieckojęzyczną w Krakowie. Ponadto podczas spotkania

PODSUMOWANIE

› W roku 2010 Małopolska należała do grona regionów najaktywniejszych na polu integracji europejskiej. Opinia ta znalazła potwierdzenie w decyzji Konwentu Marszałków RP, który wyznaczył Przedstawicielstwo Województwa Małopolskiego w Brukseli na jednego z liderów wspólnych wydarzeń organizowanych przez polskie regiony w trakcie Polskiej Prezydencji w Radzie UE 2011.

› W 2010 roku – w działaniach w obszarze współpracy międzynarodowej – szczególny akcent położono na współpracę gospodarczą i pozyskiwanie inwestorów. Był to również rok bardzo intensywnej współpracy z Polonią na wschodzie. Dużą wagę przywiązywano także do przemodelowania niektórych więzi bilateralnych na formułę trilateralną (Małopolska – Turynia – Picardia, czy Małopolska – Obwód Lwowski – Turynia).

› W 2010 roku zrealizowano dwie kompleksowe kampanie promocyjne „Małopolska – Smak Najlepszego”, „Małopolska na narty – krzeselko”. Małopolska otrzymała medal Mercurius Gedanensis na targach turystycznych w Gdańsku za najlepszą kompleksową kampanię promocyjną w Polsce w 2010 roku oraz nominację do Złotych Formatów za kampanię „Małopolska zimą” w Iphone w kategorii Kampania PR online. Kolejny rekord frekwencji pobito podczas Małopolskiego Festiwalu Smaku. Wszystkie półfinały odwiedziło 120 tys. osób, ponad 30 tys. oddanych głosów! Małopolska została Partnerem Głównym Forum Ekonomicznego w 2010 roku.

CASE STUDY

Bollywood w Krakowie

Kraków po raz pierwszy był miejscem realizacji bollywoodzkiego przedsięwzięcia filmowego, w ramach którego nakręcony został film *Azaan*. Jest to duży sukces, który stał się możliwy dzięki aktywnej współpracy Małopolski z Indiami. Dzięki współdziałaniu urzędu marszałkowskiego, Kraków Film Commission oraz Film Polska, Kraków – jako miejsce akcji filmu – wygrał w konkurencji z Pragą, a hinduscy producenci planują w naszym mieście kolejne produkcje.

z Marszałkiem Województwa i Przewodniczącym Sejmiku omówiono perspektywy współpracy, kładąc szczególny nacisk na projekty wielostronne. Punktem kulminacyjnym wizyty było wystąpienie podczas sesji Sejmiku Województwa Małopolskiego, podsumowujące dotychczasową ponad 10-letnią współpracę. Było to pierwsze w historii wystąpienie szefa regionu partnerskiego przed radnymi województwa.

Organizacja wycieczki dla dzieci polonijnych ze wschodu

Jak co roku – we współpracy z Stowarzyszeniem Gmin i Powiatów Małopolski oraz Wspólnotą Polską – zorganizowano kolonie dla dzieci z Ukrainy, Białorusi, Rosji, Kirgistanu. Po raz pierwszy ojczyznę przodków odwiedziły polonijne dzieci z Kazachstanu z okolic Pierwomajki.

Dzień Przedsiębiorczości w Bawarii

14 czerwca 2010 roku w siedzibie Bawarskiej Izby Przemysłowo-Handlowej odbył się „Dzień Przedsiębiorczości”, którego gościem specjalnym była Małopolska. Ponad 100 przedstawicieli małych i średnich firm odwiedziło małopolskie stoisko oraz zapoznało się z możliwościami inwestycyjnymi, a także gospodarczymi naszego województwa. Przedstawiona została również informacja o prawnej i biznesowej infrastrukturze współpracy gospodarczej.

2. Integracja europejska

W 2010 roku Biuro Regionalne Małopolski w Brukseli prowadziło szereg działań służących utrwaleniu wizerunku Województwa Małopolskiego jako regionu aktywnego, innowacyjnego i otwartego na wyzwania oraz wiarygodnego partnera instytucji europejskich.

Jednym z wiodących kierunków pracy Przedstawicielstwa Małopolski w ubiegłym roku był monitoring działań Komisji Europejskiej w zakresie sieci TEN-T. Prowadzone były aktywne działania lobbingsowe – związane ze wspieraniem budowy korytarzy transportowych przechodzących przez teren województwa małopolskiego (projekt połączenia kolejowego Podłęże-Piekiełko-Muszyna), które będą kontynuowane w 2011 roku.

Przedstawicielstwo współpracowało również z Dyrekcją Generalną ds. Przedsiębiorstw w zakresie nowopowstającej platformy innowacyjnych regionów działających w sektorze przemysłów czasu wolnego. Równoległe prowadzony był monitoring możliwości uzyskania wsparcia ze strony Europejskiego Banku Inwestycyjnego (m.in. poprzez instrument inżynierii finansowej ELENA) na działania inwestycyjne, dążące do zwiększenia wydajności energetycznej.

Podczas 8. edycji Europejskiego Tygodnia Regionów i Miast OPEN DAYS Małopolska wraz z regionami Sztokholmu, Randstadu, Nawarry i Zachodniej Irlandii zorganizowała dwa seminaria poświęcone problematyce nowych wskaźników rozwoju wykraczających poza PKB oraz roli regionów w realizacji celów Strategii *Europa 2020*. Wydarzenie to odniosło sukces, o czym świadczy m.in. liczba uczestników – ponad 250 osób.

W kontekście planowanej na 2011 roku Prezydencji Polski w Radzie UE, przedstawicielstwa polskich regionów w Brukseli już w 2010 roku rozpoczęły przygotowania do aktywnego uczestnictwa w tym wydarzeniu. 16 przedstawicielstw wspólnie zdecydowało, iż w okresie wrzesień-grudzień 2011 roku zorganizują serię 4 konferencji oraz wspólną Wigilię. Przedstawicielstwo Małopolski aktywnie uczestniczyło w pracach grup roboczych, pełniąc rolę lidera w jednej z nich.

W dniach 5-16 września 2010 roku w Brukseli odbyła się IV edycja Dni Małopolski. Tym razem Województwo Małopolskie gościło w Brukseli przez blisko dwa tygodnie, dając tysiącom osób szansę na lepsze zapoznanie się z regionem. W tym czasie w Parku Pięćdziesięciolecia – kilka kroków od budynków Komisji Europejskiej i Rady UE – stanął jedyny w swoim rodzaju plac zabaw, na którym przez dwa tygodnie mieszkańcy Brukseli i jej goście mieli okazję podziwiać małopolskie regionalne zabawki. Z inicjatywy Małopolski w jednej z sal Parlamentu Europejskiego zgromadziło się ponad 100 ekspertów w dziedzinie cyfryzacji kin, polityków, przedstawicieli świata nauki, kultury i przemysłów kreatywnych. Informacje na temat bieżącej działalności Przedstawicielstwa, zbliżających się konferencji oraz bieżących wydarzeń w Brukseli zamieszczane są w zakładce „Małopolska w Brukseli” w ramach portalu Wrota Małopolski, będącej źródłem informacji dla partnerów z regionu oraz polskich samorządów. Wydawany jest dwumiesięcznik „Blżej Brukseli”, będący internetową gazetą, której celem

jest przybliżenie tendencji politycznych, sposobów myślenia oraz głosów w debacie na temat rozwoju regionów, a także wskazanie, w jaki sposób funkcjonuje Unia Europejska i poprzez jakie działania Małopolska może wzmocnić swoją pozycję na arenie międzynarodowej.

3. Współpraca regionalna

W 2010 roku Samorząd Województwa kontynuował współpracę z partnerami zewnętrznymi – zarówno na forum regionalnym, jak i ogólnopolskim. Członkowie ZWM brali udział w posiedzeniach Konwentu Starostów Województwa Małopolskiego oraz spotkaniach Forum Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów. Na spotkaniach tych omawiano bieżące działania władz regionu, w tym m.in. postępy w realizacji MRPO na lata 2007-2013. Przedstawiciele Zarządu Województwa przekazywali również samorządowcom informacje na temat przygotowywanych w Małopolsce dokumentów strategicznych, w tym *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*.

Wspólnie z Wojewodą Małopolskim zorganizowano spotkania z przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego z terenu Małopolski. Pierwsze z nich miało miejsce 8 lutego, poświęcone było przede wszystkim nowej strategii rozwoju regionu. Na kolejnym spotkaniu, w dniu 6 lipca, dyskusję zdominował temat powodzi, która w tym czasie nawiedziła Małopolskę.

Na forum ogólnopolskim przedstawiciele ZWM brali aktywny udział w pracach Związku Województw RP oraz Konwentu Marszałków Województw RP. Marszałek Województwa Marek Nawara sprawował funkcję zastępcy przewodniczącego ZW RP, był również przedstawicielem Związku w Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego.

Komisja i działające w jej strukturze zespoły tematyczne są ważnym elementem w procesie prowadzenia prac legislacyjnych, stanowią bowiem forum dyskusji na temat przygotowywanych przez Rząd projektów aktów prawnych, które trafiają następnie pod obrady Parlamentu. Polskie samorządy – poprzez przedstawicieli poszczególnych korporacji, do których należy też Związek Województw RP – mają możliwość prezentowania opinii na temat proponowanych rozwiązań ustawowych dotyczących wszystkich dziedzin życia społecznego: ochrony zdrowia, edukacji, infrastruktury, finansów publicznych, kultury, bezpieczeństwa publicznego.

4. Promocja Małopolski

Kampanie promocyjne

Kampania promocyjna „Małopolska – Smak Najlepszego” – sierpień-wrzesień 2010 roku

Kampania miała na celu promocję regionu jako miejsca o wyjątkowym bogactwie walorów: turystycznych, kulturalnych i kulinarnych, co miało odzwierciedlenie w komunikacie kampanii. Projekt graficzny billboardu miał wywołać u odbiorcy pozytywne emocje związane z Małopolską jako esencją polskości, zawierającą wszystko, co najlepsze, ciekawe, unikalne i smakowite, z zaproszeniem do poznania, posmakowania jej skarbów. Do zbudowania takiego przekazu po raz kolejny wykorzystano motyw czerwonego koralu, który bezpośrednio nawiązuje do tradycji i sfery kulturalnej Małopolski.

Kampania składała się z dwóch rodzajów równolegle prowadzonych działań. Działania medialne obejmowały reklamę outdoorową (750 billboardów), reklamę banerową w Internecie (7,5 mln odsłon na portalu onet.pl,

CASE STUDY

Nagroda im. Jerzmanowskich

W 2010 roku po raz drugi wręczono Nagrodę im. Jerzmanowskich, nazywaną „polskim Noblem”, na ufundowanie której Województwo Małopolskie przekazało 100 tys. zł. Partnerem Województwa Małopolskiego w tym przedsięwzięciu jest Polska Akademia Umiejętności, a celem Nagrody jest uhonorowanie tych, którzy – zgodnie z wolą przedwojennego fundatora Erazma Jerzmanowskiego – przez swe prace literackie, naukowe lub humanitarne dokonywane z pożytkiem dla ojczystego kraju, potrafili zająć wybitne stanowisko w społeczeństwie polskim. W 2010 roku laureatem został profesor Jerzy Nowosielski, znakomity malarz, filozof i teolog. Uroczystość przekazania nagrody odbyła się na Wawelu.

WIĘCEJ INFORMACJI

- › strona internetowa przedstawicielstwa Małopolski w Brukseli, zawierająca również informację nt. działalności przedstawicielstw innych województw: www.malopolska.pl
- › dwumiesięcznik Przedstawicielstwa Małopolski w Brukseli „Blżej Brukseli”: www.malopolska.pl

wp.pl, nk.pl), stronę własną kampanii www.smakowanie-malopolski.pl oraz stworzenie kont regionu na portalach społecznościowych: Naszej Klasie i Facebooku.

Kampanię medialną uzupełniały akcje eventowe pn. „Podróż Korala” realizowane w Warszawie, Katowicach, na plażach w wybranych miejscowościach województwa pomorskiego. Zwieńczeniem kampanii była akcja „Małopolskie Lody o Smaku Koralowym” towarzysząca finałowi 6. Małopolskiego Festiwalu Smaku w ostatni weekend sierpnia na placu Wolnica w Krakowie.

Efekty kampanii:

- › 17 mln – średnia dobowa liczba kontaktów brutto generowana przez billboardy,
  - › 7,5 mln odsłon reklam w Internecie,
  - › 86 tys. osób zetknęło się z akcjami promocyjnymi,
  - › 80 relacji medialnych w prasie ogólnopolskiej i krajowej oraz w mediach elektronicznych,
  - › szacunkowy ekwiwalent reklamowy wyniósł ok. 700 tys. zł.
-

Kampania „Małopolska na narty – krzeselko” – grudzień 2010 roku

Kampania, połączona z akcją PR, miała na celu promocję zimowej oferty turystycznej Małopolski oraz budowę wizerunku nowoczesnego i pionierskiego regionu, stawiającego na niestandardowe akcje reklamowe.

Kampania rozegrała się wokół billboardu 3D w Warszawie, do którego zostało przymocowane krzeselko z autentycznego wyciągu narciarskiego. Kampanię zainaugurował event w Warszawie, podczas którego na podwieszonym do billboardu reklamowego krzeselku narciarskim zasiedli w pełnym ekwipunku snowboardowym popularni aktorzy – Jan Wieczorkowski i Bartosz Obuchowicz. Po inauguracji kampanii narciarzy zastąpiły manekiny w pełnym ekwipunku narciarskim.

Akcja reklamowa Małopolski spotkała się z dużym odzewem medialnym. Miejsce eventu odwiedziło kilka ekip telewizyjnych i radiowych, m.in. programu „Dzień Dobry TVN”, TVN Warszawa, Telewizji Polskiej, Radia RMF Maxxx oraz przedstawiciel Polskiej Agencji Prasowej. Relację na żywo z eventu można było obejrzeć w programie „Dzień Dobry TVN”, a późniejszą transmisję w „Teleexpressie”, głównym wydaniu „Wiadomości” w TVP1 oraz na antenie TVN Warszawa.

Efekty kampanii:

- › 40 relacji medialnych, w tym: „Dzień Dobry TVN”, „Teleexpress”, „Wiadomości” TVP 1, TVN Warszawa, TVN24, Radio RMF Maxxx, Radio Kraków,
  - › szacunkowy ekwiwalent reklamowy wyniósł ok. 1 mln zł.
-

Promocja inicjatyw społeczności lokalnych

Program „Nasz Region Nasza Szansa”

W ramach programu „Nasz Region Nasza Szansa” dokonano zakupu usług promocyjnych na ponad 133 przedsięwzięciach odbywających się w Małopolsce, a także poza granicami kraju. Program został podzielony na 5 kategorii: Małopolska Tradycyjna, Małopolska Pełna Smaku, Aktywna Małopolska, Małopolska Społecznie oraz Kreatywna Małopolska. W 2010 roku przeprowadzono 3 nabory na łączną kwotę 800 tys. zł.

Promocja podczas eventów okolicznościowych

Małopolskie posiłki. Grunwald 1410-2010

„Małopolskie posiłki. Grunwald 1410-2010” (10-18 lipca 2010 roku) – projekt realizowany wspólnie z Małopolskim Instytutem Kultury miał na celu przywołanie małopolskich wątków w kontekście bitwy grunwaldzkiej oraz przypomnienie historycznego znaczenia Małopolski i Krakowa w przygotowaniach do jednej z największych bitew średniowiecznej Europy. Głównym małopolskim akcentem w obchodach 600-lecia bitwy był symboliczny tabor średniowieczny zmierzający na pola Grunwaldu z aprowizacją dla rycerstwa, który wyruszył z Krakowa, przez Warszawę. Przemarszowi taboru towarzyszyły warsztaty tańców, spektakle „Niepokoje średniowiecza”, warsztaty szycia strojów, pokaz mody średniowiecznej, warsztaty rycerskie, pokazy walk rycerskich oraz dystrybucja na Polach Grunwaldu obradowanych małopolskich produktów regionalnych: obwarzanków krakowskich, soli wielickiej i miodu.

Efekty projektu:

- › 2,5 mln osób mających kontakt z kampanią promocyjną wydarzenia,
  - › 100 publikacji w mediach,
  - › 25 tys. rozdanych obwarzanków,
  - › 2 tys. rozdanych wianuszków z krakowskimi preclami,
  - › 22 tys. rozdanych materiałów promocyjnych o Małopolsce.
-

Dni Małopolski w Brukseli

Zrealizowano Dni Małopolski w Brukseli (5-16 września 2010 roku) – 4. edycję imprezy promocyjnej, która wpisała się już w pejzaż wydarzeń kulturalnych w Brukseli. Program wydarzenia zrealizowanego we współpracy z Małopolskim Instytutem Kultury, obejmował:

- › interaktywną wystawę plenerową „mega zabawek” dla dzieci i dorosłych rozstawioną w Parku Cinquante-naire pt. „Rzecz małopolska – park doświadczeń kulturowych” przygotowaną przez Muzeum Etnograficzne w Krakowie – to inspirująca zabawa z dizajnem, etnografią i rzemiosłem ludowym Małopolski,
- › koncert pt. „U źródeł muzyki Fryderyka Chopina” w wykonaniu Marii Pomianowskiej z zespołem, prezentujący polskie pieśni i melodie ludowe, zainspirowane twórczością Fryderyka Chopina,
- › ekspozycję Uchofonów – rzeźb emitujących utwory Fryderyka Chopina oraz dźwięki z Małopolski,
- › poczęstunek przysmaków kuchni małopolskiej.

Wydarzeniu towarzyszyła kampania medialna w stolicy Belgii (outdoor, ulotki) oraz strona własna projektu: www.malopolskadays.eu

---

Efekty kampanii:

- › ok. 30 relacji medialnych, w tym: w mediach krajowych i zagranicznych.
-

Promocja z wykorzystaniem małopolskich gwiazd sportu

„Małopolska w akcji” – kampania promocyjna na wybranych rynkach zagranicznych przy wykorzystaniu wizerunku małopolskich sportowców

Projekt polega na wykorzystaniu potencjału małopolskich gwiazd sportu: Justyny Kowalczyk, siatkarek Muszynianki Fakro Muszyna, koszykarek Wisły Can Pack Kraków do promocji walorów Małopolski. W ramach projektu podpisano umowy na zakup usług promocyjnych z ww. sportowcami. W 2010 roku zrealizowano budowę serwisu internetowego www.discover.malopolska.pl w trzech wersjach językowych: polskiej, angielskiej i włoskiej, przeprowadzono sesje zdjęciowe z udziałem zawodniczek Muszynianki Fakro Muszyna, Wisły Can Pack Kraków oraz z Justyną Kowalczyk. Materiały przygotowane podczas sesji zostały wykorzystane w działalności promocyjnej Małopolski. Przeprowadzono również akcję promocyjną w Hiszpanii podczas turnieju finałowego Final Four Euroligi, w którym występowała Wisła Can Pack Kraków.

Wykorzystując wizerunek Justyny Kowalczyk, zrealizowano kampanię „Małopolska zimą” w Iphone tworząc nowoczesny przewodnik po największych atrakcjach Małopolski połączony z interaktywną mapą, przygotowany na platformy iPhone i Android. W przewodniku największy nacisk postawiono na pokazanie najlepszych ośrodków narciarskich regionu. Dzięki interaktywnej mapie obsługującej wbudowany w telefon GPS, można zobaczyć, gdzie się znajdujemy i gdzie położone są poszczególne atrakcje.

Promocja Walorów Gospodarczych

Forum Ekonomiczne w Krynicy

W lutym br. została podpisana umowa ramowa między Województwem Małopolskim a Fundacją Instytut Studiów Wschodnich, w myśl której Fundacja zobowiązała się do organizowania Forum Ekonomicznego w Krynicy-Zdroju przez kolejne 10 lat, przyznając tym samym Województwu Małopolskiemu tytuł Głównego Partnera Forum Ekonomicznego, Forum Regionów oraz Forum Inwestycyjnego. Zostało także opracowane tzw. Logo Partnerskie, utworzone z logo Województwa oraz Fundacji, którym sygnowane były/będą ww. przedsięwzięcia organizowane w ramach tej inicjatywy.

Podsumowanie:

Forum Ekonomiczne wraz z towarzyszącymi mu imprezami odbyło się w dniach 8-11 września 2010 roku. Wzięło w nim udział około 2 tys. uczestników, w tym ponad 1 100 z zagranicy, zorganizowano 5 sesji plenarnych, ponad 140 paneli dyskusyjnych i wydarzeń specjalnych z udziałem ponad 900 panelistów. Obrady relacjonowało niemal 400 dziennikarzy z ponad 150 redakcji zagranicznych, ogólnopolskich i lokalnych. Wszędzie obecna była Małopolska.

Promocja Kulinarnego Dziedzictwa Regionu

Małopolski Festiwal Smaku

Zorganizowano szóstą edycję Małopolskiego Festiwalu Smaku – wydarzenia promującego małopolskie produkty lokalne, tradycyjne i regionalne. W czerwcu zainaugurowano letnią edycję Festiwalu. W sześciu półfinałach, które odbyły się w Oświęcimiu, Krakowie, Tarnowie, Nowym Sączu, Nowym Targu i Miechowie wzięło udział ponad 100 wystawców żywności. W ostatni weekend sierpnia na krakowskim placu Wolnica odbył się wielki finał z udziałem 50 wystawców – laureatów wyłonionych podczas wszystkich półfinałów i prawie 70 tys. osób, które odwiedziły plac Wolnica w tych dniach. Wydarzenie było obsługiwane przez ogólnopolską stację telewizyjną – TVN (program „Wyjazdowa Prognoza Pogody”) i krakowski oddział TVP3 (program „Smakowanie Małopolski”). Zlecono wykonanie spotu telewizyjnego, który został wyemitowany w lokalnych telewizjach kablowych oraz jingla dźwiękowego emitowanego w lokalnych rozgłośniach radiowych. Przedsięwzięcie wzbogacono zewnętrzną ekspozycją na nośnikach reklamowych, ulotkami, gadżetami promocyjnymi i upominkami. W 2010 roku zorganizowano również świąteczne odsłony Małopolskiego Festiwalu Smaku – Wielkanocny i Wigilijny Smak, które towarzyszyły Targom Wielkanocnym i Bożonarodzeniowym, tradycyjnie odbywającym się na Rynku Głównym w Krakowie. Podczas Wielkanocnego Smaku zaprezentowało się 16 producentów żywności z całej Małopolski.

Przed świętami Bożego Narodzenia na krakowskim Rynku Głównym odbył się Wigilijny Małopolski Smak z udziałem 15 producentów żywności. Wydarzeniu towarzyszył świąteczny program artystyczny przygotowany z tej okazji. W związku ze zbliżającymi się świętami Bożego Narodzenia został przygotowany także program telewizyjny z udziałem wystawców, który został wyemitowany na antenie Telewizji Kraków w pierwszy i drugi dzień świąt. W 2010 roku zrealizowano również 7 kiermaszów, podczas których zaprezentowało się 150 producentów żywności, imprezę odwiedziło 120 tys. osób i oddano ponad 32 tys. głosów w plebiscycie publiczności.

WIĘCEJ INFORMACJI

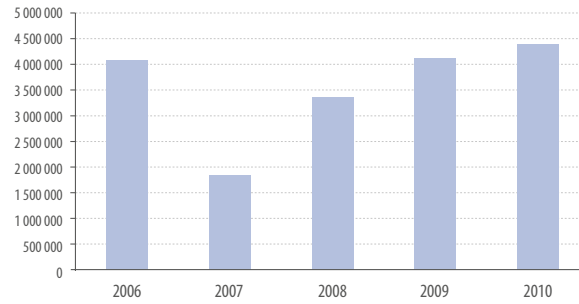
www.discover.malopolska.pl
www.malopolskadays.eu
www.malopolski.smak.pl

Promocja wartości patriotycznych

Młodzież pamięta

Projekt „Młodzież pamięta” wspierają działania zmierzające do upowszechnienia wiedzy o historii i symbolach narodowych mieszkańców Małopolski. W ramach przedsięwzięcia wśród mieszkańców Małopolski dystrybuowane były śpiewniki z pieśniami patriotycznymi, w dniach 3 maja i 11 listopada po Krakowie jeździł „Tramwaj Patriotyczny”, a podczas specjalnych happeningów na Rynku Głównym w Krakowie młodzież śpiewała pieśni patriotyczne i zachęcała mieszkańców Małopolski do udziału.

Wykres 160. Wysokość środków na promocję województwa w latach 2006–2010 (w zł)

Źródło: opracowanie własne

SYSTEMY TECHNICZNE

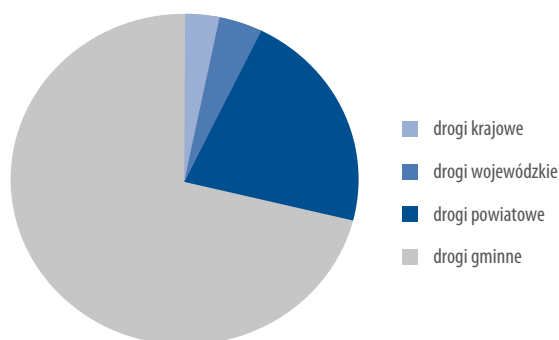
Transport i komunikacja

Opracowanie: Paweł Rogala, Katarzyna Siuda

1. Infrastruktura drogowa

Podstawowy układ drogowy w województwie małopolskim tworzą drogi krajowe, o łącznej długości 910 km, z czego 98 km to autostrady i drogi ekspresowe. W skład układu podstawowego wchodzi również drogi wojewódzkie o łącznej długości 1 376 km. Uzupełnieniem tego układu są drogi powiatowe o długości 6 632 km i gminne o długości 19 145 km.

Wykres 161. Elementy infrastruktury drogowej w województwie małopolskim w 2010 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GDDKiA oraz ZDW

Drogi krajowe

W 2010 roku na inwestycje i utrzymanie dróg krajowych w Małopolsce Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad wydała 1,1 mld zł. Średnio na każdy kilometr przeznaczone zostało ponad 1,2 mln zł. Ta kwota to 84% wydatków z roku 2009 (1,3 mld zł).

Najważniejsze zadania zrealizowane na drogach krajowych w 2010 roku

- › kontynuacja budowy autostrady A4 na odcinku Szarów-Krzyż, o długości 56,9 km,
- › zakończenie budowy i oddanie do użytkownika odcinka drogi ekspresowej S7 Bieżanów-Igołomska o długości 2,7 km.

PODSUMOWANIE

› Z roku na rok poprawia się proporcja odcinków dróg w stanie dobrym. Zwiększa się jednak ich obciążenie, w 2010 roku średni dobowy ruch w Małopolsce na drogach krajowych wyniósł prawie 13 tys. pojazdów (2. miejsce w kraju po Śląsku), a na drogach wojewódzkich 5,5 tys. pojazdów. Mimo to nastąpiła poprawa bezpieczeństwa na drogach w stosunku do lat ubiegłych.

› Dofinansowanie do regionalnych przewozów kolejowych wyniosło 69 mln zł, wobec 61,5 mln w roku poprzednim. W ramach *Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013* podpisano umowę na zakup 5 elektrycznych zespołów trakcyjnych o wartości 91 mln zł. Przeznaczono też środki na modernizację linii kolejowej nr 94 Płaszów-Oświęcim na odcinku Kraków Bonarka-Kraków Swoszowice.

› Liczba pasażerów odprawionych na lotnisku w Balicach wzrosła o 7% w porównaniu z rokiem 2009 i wyniosła 2,86 mln osób, natomiast liczba operacji utrzymała się na poziomie z 2009 roku i wyniosła 32,9 tys. (średnio 90 dziennie). Największa liczba pasażerów krakowskiego lotniska odprawiona została do Londynu (15,1%), kolejne najpopularniejsze cele podróży to: Dublin (7,5%), Warszawa (6,9%), Monachium (6,5%), Liverpool (5,3%), Frankfurt (4,7%) oraz Paryż (4,5%).

WIĘCEJ INFORMACJI

Szczegółowe informacje o inwestycjach na drogach krajowych i wojewódzkich, a także mapy obrazujące przebieg dróg oraz kamery na drogach znajdziesz się na stronach internetowych:

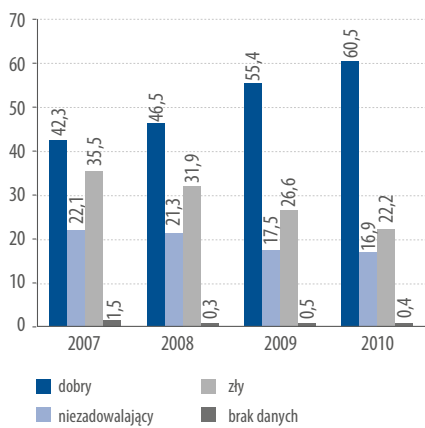
- › drogi wojewódzkie – Zarząd Dróg Wojewódzkich: www.zdw.krakow.pl
- › drogi krajowe – Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych oddział Kraków: www.krakow.gddkia.gov.pl

Mapa 30. Przebieg dróg krajowych i wojewódzkich w województwie małopolskim

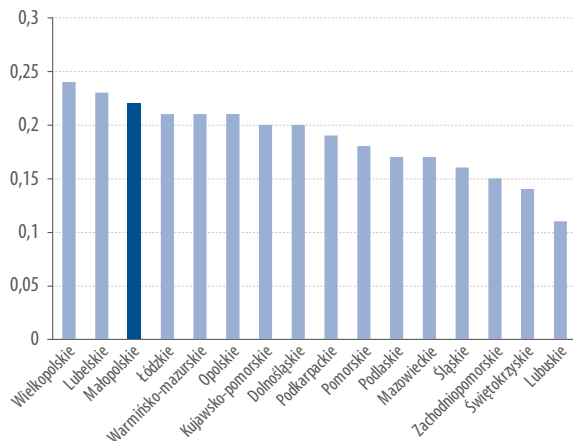

Źródło: opracowano na podstawie bazy danych obiektów topograficznych

Wykres 162. Stan techniczny dróg krajowych w latach 2007–2010 (w %)

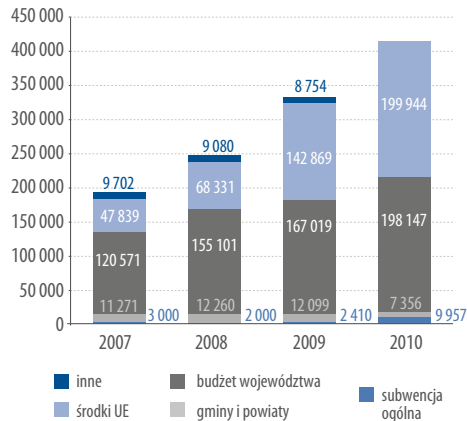
Wykres 163. Rozkład wskaźnika natychmiastowych potrzeb remontowych na drogach krajowych w województwach w 2010 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GDDKiA Oddział w Krakowie

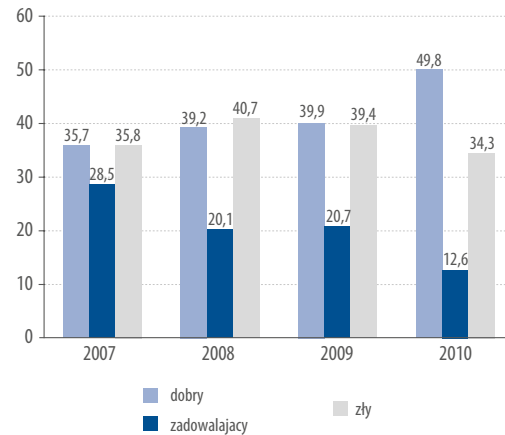
Drogi wojewódzkie

Wykres 164. Nakłady finansowe przeznaczane na drogi wojewódzkie w latach 2007–2010 (w tys. zł)

Źródło: dane Zarządu Dróg Wojewódzkich

Wykres 165. Stan techniczny dróg wojewódzkich w latach 2007–2010 (w %)

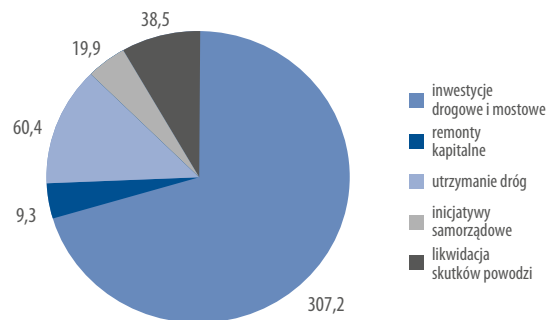

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zarządu Dróg Wojewódzkich

Do najważniejszych inwestycji zrealizowanych w 2010 roku na drogach wojewódzkich zaliczyć należy między innymi:

- › budowę mostu o długości 18 m w miejscowości Kasina Wielka za kwotę 2,8 mln zł,
- › budowę mostu o długości 27 m w miejscowości Stryżawa za kwotę 2,7 mln zł,
- › budowę mostu o długości 65 m na potoku Leśnica w m. Ostrowsko za kwotę 5,9 mln zł,
- › przebudowę mostów w ciągu drogi wojewódzkiej nr 980 w m. Binarowa i Kończyska za kwotę 1,6 mln zł,
- › zabezpieczenie osuwiska na DW 977 w m. Chojnik za kwotę 2,4 mln zł,
- › budowę obwodnicy Zembrzyc, za kwotę 9,5 mln zł,
- › modernizację drogi woj. nr 776 Kraków-Proszowice-Ostrów za kwotę 70,7 mln zł.

Wykres 166. Łączne wydatki na drogi wojewódzkie w 2010 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zarządu Dróg Wojewódzkich

Wzorem lat ubiegłych na drogach wojewódzkich prowadzone były wspólne inwestycje realizowane we współpracy z samorządami lokalnymi. Łącznie zrealizowano 75 zadań na kwotę 40,1 mln zł. Udział finansowy Województwa wyniósł 19,9 mln zł, natomiast samorządów 20,2 mln zł.

Tabela 83. Inwestycje zrealizowane na drogach wojewódzkich we współpracy z gminami w ramach Inicjatyw Samorządowych

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010
Chodniki	48,4 km	35,7km	7,8km	35,4 km
Kanalizacja opadowa	12,1 km	15,3 km	0 km	18,2km
Zatoki autobusowe	40 szt.	25 szt.	4 szt.	32 szt.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zarządu Dróg Wojewódzkich

CASE STUDY

W 2010 roku kontynuowany był „Narodowy Program Przebudowy Dróg Lokalnych 2008-2011” (tzw. schetynówki). W ramach programu na drogach gminnych i powiatowych zrealizowano 51 projektów, w tym: 33 projekty gminne i 18 projektów powiatowych. Zostało wyremontowanych i przebudowanych 217,76 km dróg, w tym: 92,13 km dróg gminnych, 125,64 km dróg powiatowych. Na inwestycje na drogach lokalnych z budżetu państwa zostało wydane 71,5 mln zł dotacji, w tym: 35,6 mln zł na drogi gminne, 35,9 mln zł na drogi powiatowe.

CASE STUDY

W roku 2010 na odcinku Kraków-Myślenice-Rabka Zdrój-Zakopane został wdrożony innowacyjny system, którego zadaniem jest monitorowanie i informowanie kierowców o aktualnych warunkach jazdy na trasie Kraków-Zakopane-Kraków. System działa na podstawie rozpoznawania tablic rejestracyjnych przejeżdżających pojazdów i pomiaru czasu pojawiania się tych pojazdów w każdym z trzech punktów pomiarowych. Na tej podstawie system oblicza czas przejazdu na całej trasie Kraków – Zakopane. W skład systemu wchodzi:

- › stacje meteorologiczne,
- › stacje pomiaru ruchu,
- › tablice zmiennej treści,
- › kamery.

Aktualny czas przejazdu znajdziesz na stronie internetowej: www.nadrodze.info

W maju i czerwcu 2010 roku województwo małopolskie zostało dotknięte klęską powodzi. W ramach odbudowy ciągów dróg wojewódzkich po powodzi na drogach wojewódzkich wykonano zabezpieczenie korpusu drogowego wraz z częściowym remontem nawierzchni, odbudowę poboczy i odwodnienia, odbudowę uszkodzonych skarp i rowów na łącznej długości 39 km, na kwotę 12,9 mln zł, głównie na najbardziej zniszczonych drogach nr 971, 980, 981 i 982.

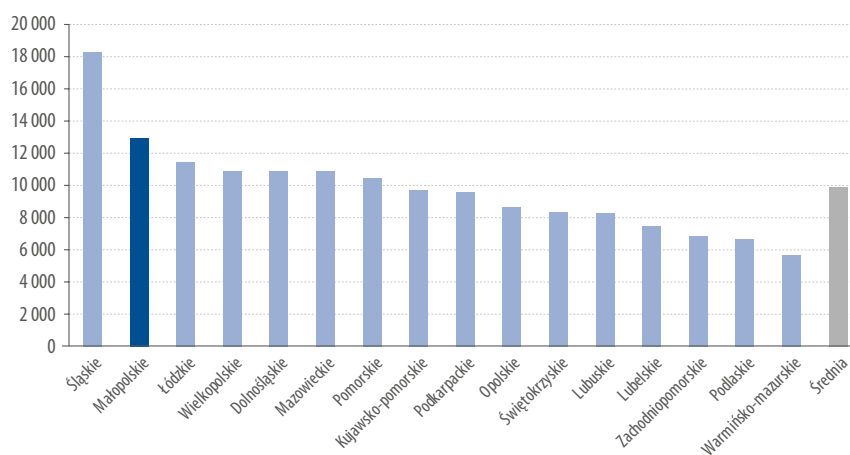
Ponadto w ramach bieżącej likwidacji skutków powodzi przeprowadzono udroźnienie rowów, czyszczenie kanalizacji i poboczy na łącznej długości 251,4 tys. mb, udroźniono 136 szt. przepustów, dokonano remont 10,0 tys. mb. nawierzchni, wykonano remont stożków i przyczółków 44 mostów, remont 20 szt. murów oporowych oraz zabezpieczenie nasypu 57 szt. skarp za łączną kwotę 38,5 mln zł.

Stan bezpieczeństwa ruchu drogowego

W zakresie bezpieczeństwa ruchu drogowego na drogach wojewódzkich wykonano następujące zadania:

- › oznakowanie poziome w ilości 141 tys. m² za 933 tys. zł,
- › oznakowanie pionowe w ilości 12,7 tys. szt. na kwotę 585 tys. zł,
- › na długości 1 802 km dróg wymieniono bariery energochłonne,
- › audyt bezpieczeństwa ruchu drogowego w rejonie przejścia dla pieszych w ciągu DW 780 w m. Chełmek,
- › Generalny Pomiar Ruchu 2010,
- › System „Czas przejazdu na odcinku Kraków-Myślenice-Rabka Zdrój-Zakopane”.

Wykres 167. Ilość pojazdów na dobę w 2010 roku, drogi krajowe

Transport publiczny w miastach na prawach powiatu**Tabela 84.** Transport publiczny w miastach na prawach powiatu

	Liczba mieszkańców (w tys.)		Praca przewozowa (liczba km * liczba pasażerów)	Liczba linii	Długość linii (w km)	Liczba pasażerów w 2010 roku (w tys.)
	aglomeracja	miasto				
Kraków	1 680	756	50 093 569	176	2 244	336 000
Nowy Sącz	100	85	3 248 000	30	150	12 660
Tarnów	300	114	5 052 129	31	177	15 300
Łódź	1 150	737	55 555 500	76	1345	b.d.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych od organizatorów transportu publicznego w Krakowie, Tarnowie i Nowym Sączu oraz dla porównania w Łodzi

Przewozy autobusowe komunikacją zbiorową wykonywane są na terenie miasta Kraków oraz trzynastu gmin aglomeracji krakowskiej (Czernichów, Iwanowice, Kocmyrzów-Luborzyca, Liszki, Michałowice, Mogilany, Skała, Skawina, Świątyni Górne, Wieliczka, Wielka Wieś, Zabierzów, Zielonki) w ramach zawartych porozumień międzygminnych.

Komunikacja autobusowa w Tarnowie oprócz samego miasta obejmuje również gminy Lisia Góra, Tuchów i Pleśna, a w ramach przewozów autobusowych w Nowym Sączu obsługiwane są również gminy Kamionka Wielka, Stary Sącz, Chelmiec i Nawojowa.

2. Transport kolejowy

W celu poprawy stanu infrastruktury kolejowej w województwie podjęto prace modernizacyjne na linii kolejowej nr 94 Płaszów-Oświęcim na odcinku Kraków Bonarka-Kraków Swoszowice oraz linii nr 96 Tarnów-Lełuchów, na odcinku Tarnów -Stróże. Zadania uzyskały dofinansowanie z Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013. Zakończenie prac modernizacyjnych planowane jest na rok 2011.

Ponadto PKP PLK S.A. prowadzi prace przygotowawcze do realizacji modernizacji linii kolejowych współfinansowanych ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko. Prace te dotyczą:

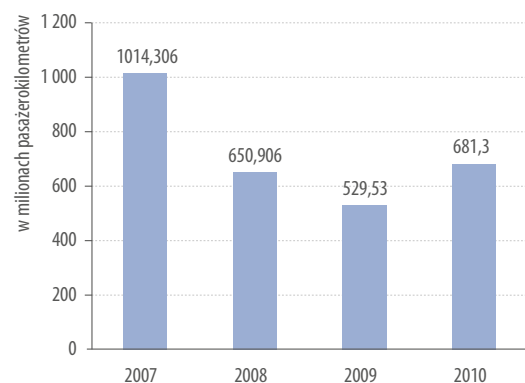
- › modernizacji linii kolejowej E30, etap II, odcinek Zabrze-Katowice-Kraków,
- › budowy połączenia kolejowego MPL „Kraków-Balice” z Krakowem, odcinek Kraków Główny-Mydlniki-Balice,
- › modernizacji linii kolejowej E30/CE-30, odcinek Kraków – Rzeszów, etap III.

Regionalne przewozy pasażerskie na terenie województwa są organizowane i dotowane przez Województwo Małopolskie. Przewozy te realizują „Przewozy Regionalne” Sp. z o.o., Małopolski Zakład Przewozów Regionalnych w Krakowie. W roku 2010 Województwo Małopolskie kolejny raz zwiększyło dotację na organizowanie przewozów pasażerskich.

WIĘCEJ INFORMACJI

Głównym celem Generalnego Pomiaru Ruchu jest uzyskanie, na podstawie przeprowadzonych pomiarów bezpośrednich, podstawowych parametrów i charakterystyk ruchu dla wszystkich odcinków sieci dróg krajowych administrowanych przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad (GDDKiA), w tym Średniego Dobowego Ruchu w roku.

Wyniki Generalnego Pomiaru Ruchu stanowią jedną z najbardziej istotnych informacji o sieci drogowej. Na ich podstawie podejmowane są decyzje dotyczące budowy nowych dróg (ich przekroju, geometrii, skrzyżowań, itp.). Określone są wskaźniki ekonomiczne decydujące o realizacji inwestycji lub jej zaniechaniu. Na podstawie wyników GPR podejmowane są również decyzje związane z klasyfikacją dróg, ustalaniem ciągów dróg oraz ich priorytetów w sieci drogowej zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym. Więcej na temat Generalnego Pomiaru Ruchu 2010 na stronie internetowej: <http://siskom.waw.pl>

Wykres 168. Praca przewozowa w mln pasażerokilometrów na terenie województwa małopolskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych „Przewozy Regionalne” Sp. z o.o.

Największe obciążenie ruchem pasażerskim występuje na liniach magistralnych:

- › Kraków-Tarnów
- › Kraków-Trzebinia-Katowice
- › Kraków-Warszawa

Z usług realizowanych przez Małopolski Zakład Przewozów Regionalnych w roku 2010 skorzystało 12,06 mln pasażerów. Średnia odległość przewozu osób w pociągach osobowych w odniesieniu do roku 2009 zmniejszyła się z 42,2 do 36,6 km. W pociągach interREGIO odległość ta wzrosła z 80 do 118,3 km.

Tabela 85. Zestawienie środków finansowych przeznaczonych na realizację zadań związanych z organizowaniem i dotowaniem regionalnych kolejowych przewozów pasażerskich (w zł)

Rok	Przeznaczenie środków		Razem
	Dotowanie i organizowanie przewozów pasażerskich	Nabywanie pojazdów szynowych	
2007	39 300 000	13 653 375	52 953 375
2008	43 086 100	4 871 167	47 957 267
2009	61 643 568	4 871 167	66 514 735
2010	69 000 000	12 164 917	81 164 917

Źródło: opracowanie własne

Tabela 86. Zestawienie rentowności regionalnych pociągów osobowych na terenie województwa małopolskiego

Rok	Łączna liczba pociągów	Liczba pociągów w podziale według stopnia pokrycia kosztów przychodami				
		od 0 do 30%	od 31 do 50%	od 51 do 75%	od 76 do 100%	powyżej 100%
2007	324	136	71	65	27	25
2008	328	134	62	65	40	27
2009	328	186	53	50	22	17
2010	350	201	58	41	27	23

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych „Przewozy Regionalne” Sp. z o.o.

Zwiększa się liczba uruchamianych pociągów osobowych na terenie województwa małopolskiego. Jednak rośnie także liczba pociągów najmniej frekwencyjnych, dla których stopień pokrycia kosztów przychodami nie przekracza 30%.

Począwszy od roku 2003 Województwo Małopolskie dokonuje zakupu pojazdów szynowych do realizacji regionalnych przewozów kolejowych. Dotychczas zakupionych i wprowadzonych do eksploatacji zostało dziesięć nowych autobusów szynowych (cztery z napędem spalinowym i sześć z napędem elektrycznym). Ponadto w roku 2010 Województwo Małopolskie podpisało umowę na zakup 5 niskopodłogowych elektrycznych zespołów trakcyjnych mieszczących jednorazowo 350 pasażerów (w tym 180 miejsc siedzących). Pojazdy te będą wyposażone w klimatyzację, monitoring wnętrza, instalacje rozgłoszeniowe i informacyjne.

3. Transport lotniczy

W 2010 roku liczba pasażerów odprawionych przez Kraków Airport, po dwóch latach spadków, wzrosła o 7% w porównaniu z rokiem ubiegłym i wyniosła 2 863 996 pasażerów, natomiast liczba operacji utrzymała się na poziomie z 2009 roku i wyniosła 32 878 (średnio 90 dziennie).

Po raz kolejny największym przewoźnikiem w roku 2010 na krakowskim lotnisku był Ryanair, którego udział w ruchu pasażerskim wyniósł 35% (wzrost o 3,4% w porównaniu z rokiem ubiegłym). Ponadto, ruch pasażerski realizowany był przez następujących przewoźników: Easy Jet (18,5% udziału w ruchu), LOT (12,6%), Lufthansa (9,1%), Czartery (7,7%), Norwegian (5,2%), Aerlingus (2,7%), Germanwings (2,1%), Air Berlin (2%), CSA (1,6%), pozostałe (3,5%).

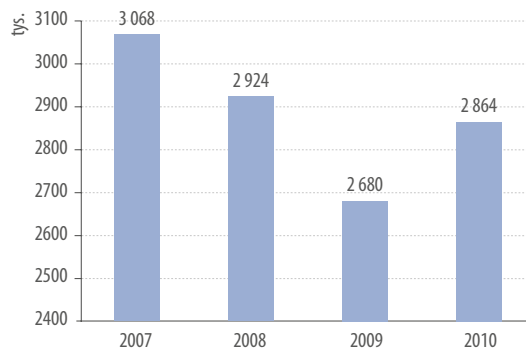
W ubiegłym roku Kraków miał regularne połączenia z 53 portami w 44 miastach z 18 krajów. Największa liczba pasażerów krakowskiego lotniska odprawiona została do Londynu (15,1%), kolejne najpopularniejsze

cele podróży to: Dublin (7,5%), Warszawa (6,9%), Monachium (6,5%), Liverpool (5,3%), Frankfurt (4,7%) oraz Paryż (4,5%).

W roku 2010 w Międzynarodowym Porcie Lotniczym zakończyły się prace związane z budową łącznika pomiędzy płytą postojową a drogą startów i lądowań. Łącznik to dodatkowa droga kołowania, która zwiększa przepustowość płyty postojowej, czyli możliwości obsługi operacji lotniczych przez port – z 17 do 30 na godzinę. Stanowi on drugą drogę wjazdu na płytę postojową i jednocześnie drogę wyjazdu na drogę startów i lądowań dla samolotów, dzięki czemu usprawnia ruch naziemny oraz zwiększa bezpieczeństwo operacji. Koszt inwestycji to 39 mln zł, a część środków pochodziła z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko.

Został również częściowo otwarty parking wielopoziomowy, zlokalizowany naprzeciwko budynku terminalu międzynarodowego. W 2010 roku można było korzystać z sześciu kondygnacji, po oddaniu całego obiektu łączna liczba miejsc miała wynieść 1 243. Przeorganizowany został również ruch wokół terminalu, między innymi zmieniono miejsca postoju krótkoterminowego.

Wykres 169. Przewozy pasażerów w Międzynarodowym Porcie Lotniczym Kraków Airport (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Międzynarodowego Portu Lotniczego im. Jana Pawła II Kraków-Balice

Infrastruktura energetyczna

Opracowanie: Wiesław Fela

1. Zaopatrzenie w energię elektryczną

W województwie małopolskim zanotowano w 2009¹ roku w stosunku do 2008 roku niewielki wzrost zużycia energii elektrycznej w gospodarstwach domowych ogółem – o 0,15%, w tym w miastach nastąpił spadek o 0,67%, natomiast na wsiach wzrost o 1,15%. W okresie 2006-2009 wystąpił wzrost zużycia energii elektrycznej o 5,3%, w tym w miastach wzrost o 2,3% i na wsiach wzrost o 9,0%. Największe zużycie energii elektrycznej na osobę w 2009 roku odnotowano w powiecie tatrzańskim, Krakowie oraz powiatach wielickim i proszowickim.

Tabela 87. Odbiorcy energii elektrycznej oraz zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych

Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009
Odbiorcy energii elektrycznej w gospodarstwach domowych (w tys.)	1 150,4	1 160,7	1 174,5	1 190,0
dynamika	100	100,9	102,1	103,4
w tym w miastach	642,1	650,8	659,9	672,4
dynamika	100	101,4	102,8	104,7
w tym na wsiach	508,3	510,0	514,6	517,6
dynamika	100	100,3	101,2	101,8
Zużycie energii elektrycznej (w ciągu roku) w gospodarstwach domowych (w GWh)	2 507,0	2 504,0	2 635,2	2 639,2
dynamika	100	99,9	105,1	105,3
w tym w miastach	1 398,2	1 364,5	1 440,3	1 430,6
dynamika	100	97,6	103,0	102,3
w tym na wsiach	1 108,8	1 139,5	1 194,9	1 208,6
dynamika	100	102,8	107,8	109,0
Zużycie energii elektrycznej (w ciągu roku) na jednego odbiorcę (w MWh)	2,18	2,16	2,24	2,22
dynamika	100	99	102,7	101,8
w tym w miastach	2,18	2,10	2,18	2,13
dynamika	100	96	100	98
w tym na wsiach	2,18	2,23	2,32	2,33
dynamika	100	1,02	1,06	1,07

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

2. Zaopatrzenie w gaz sieciowy

Łączna długość gazowej sieci rozdzielczej w województwie małopolskim w 2010 roku wynosiła 22 123,1 km i wzrosła w porównaniu do 2009 roku o 0,4%. W okresie od 2007-2010 zaobserwowano systematyczny wzrost długości tej sieci, zarówno na obszarach wiejskich, jak i w miastach. W 2010 roku nastąpił też wzrost zużycia gazu w gospodarstwach domowych o 5% w porównaniu z 2009 rokiem.

1. Dane za 2010 rok nie są jeszcze dostępne w Urzędzie Statystycznym Kraków.

Tabela 88. Długość gazowej sieci rozdzielczej (w km)

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010
Długość sieci rozdzielczej	21 785,2	21 902,7	22 032,2	22 123,1
dynamika	100	100,5	101,1	101,5
w tym w miastach	5 144,3	5 169,7	5 280,4	5 348,7
dynamika	100	100,5	102,6	103,9
w tym na wsiach	16 640,8	16 733,0	16 751,8	16 774,4
dynamika	100	100,5	100,7	100,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Tabela 89. Zaopatrzenie gospodarstw domowych w gaz ziemny

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010
Odbiorcy gazu ogółem (w tys.)	680,3	687,0	690,8	693,8
dynamika	100	100,9	101,5	101,9
w tym w miastach	463,7	466,8	470,3	471,9
dynamika	100	100,7	101,4	101,7
w tym na wsiach	216,6	220,2	220,5	221,9
dynamika	100	101,7	101,8	102,4
Zużycie gazu ogółem (w hm ³)	398,0	401,4	391,9	411,4
dynamika	100	100,8	98,5	103,4
w tym w miastach	266,5	267,3	261,1	272,3
dynamika	100	100,3	98,0	102,2
w tym na wsiach	131,6	134,1	130,8	139,1
dynamika	100	101,9	99,4	105,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Tabela 90. Odbiorcy gazu i zużycie gazu w gospodarstwach domowych

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010
Odbiorcy gazu z sieci w tys.	680,3	687,0	690,8	693,8
Zużycie gazu w tys. hm ³	398,0	401,4	391,9	411,4
Zużycie gazu na jednego odbiorcę w hm ³	0,58	0,58	0,57	0,59

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Krakowie

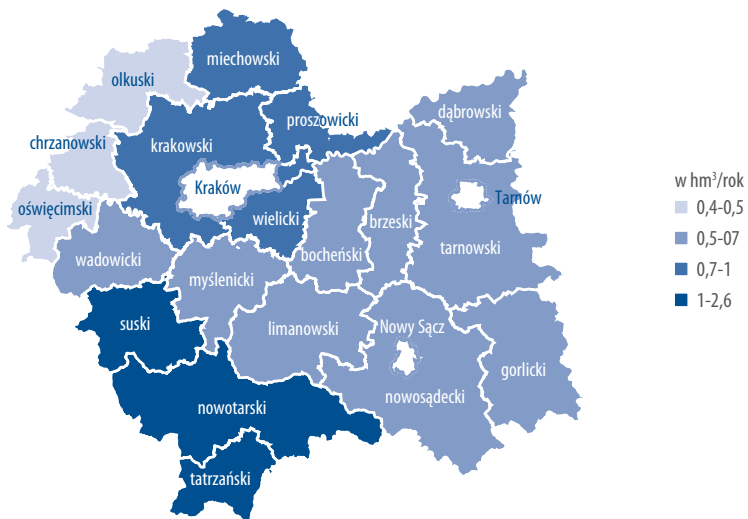
Tabela 91. Odbiorcy gazu i zużycie gazu w gospodarstwach domowych w powiatach w 2010 roku

Powiat	Odbiorcy gazu z sieci (w tys.)	Zużycie gazu (w tys. hm ³)	Zużycie gazu na jednego odbiorcę (w hm ³)
bocheński	23,6	13,3	0,56
brzeski	19,0	11,1	0,58
chrzanowski	30,9	13,5	0,44
dąbrowski	9,6	6,3	0,66
gorlicki	21,5	11,6	0,54
krakowski	53,0	42,5	0,80
limanowski	15,8	9,7	0,61
miechowski	0,7	0,6	0,86
myślenicki	17,8	11,6	0,65
nowosądecki	24,7	16,5	0,67
nowotarski	4,6	5,5	1,19

Powiat	Odbiorcy gazu z sieci (w tys.)	Zużycie gazu (w tys. hm ³)	Zużycie gazu na jednego odbiorcę (w hm ³)
olkuski	25,8	12,2	0,47
oświęcimski	39,5	18,6	0,47
proszowicki	1,4	1,1	0,77
suski	0,8	0,9	1,13
tarnowski	33,8	21,8	0,64
tatrzański	0,9	2,3	2,55
wadowicki	28,8	16,3	0,56
wielicki	27,8	21,6	0,78
m. Kraków	251,7	138,8	0,55
m. Nowy Sącz	24,6	14,7	0,60
m. Tarnów	37,5	20,9	0,56

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Krakowie

Mapa 31. Przeciętne zużycie gazu sieciowego na odbiorcę w 2009 roku

Źródło: GUS

Infrastruktura sanitarna

Opracowanie: Magdalena Burek, Monika Budzińska, Elżbieta Łojan-Tomal

1. Wodociągi

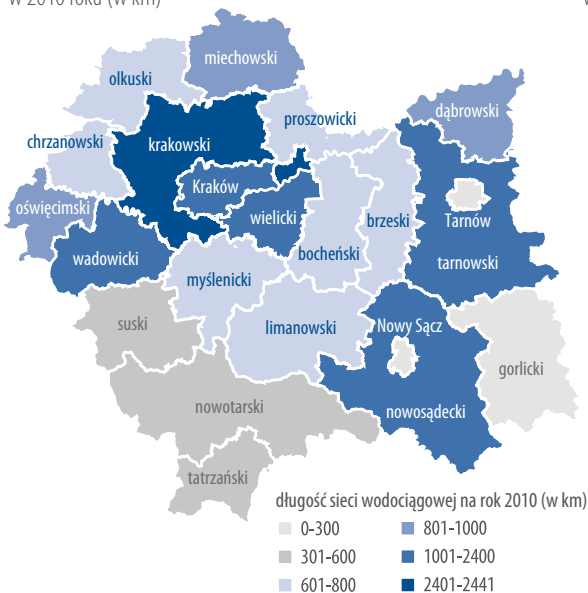
Zasoby wodne Małopolski zaspokajają z nadwyżką jej potrzeby, jednak konieczne jest wyrównywanie poziomu zaopatrzenia w wodę na całym obszarze województwa przy pomocy środków technicznych. W tym celu woda pobierana jest na potrzeby obszarów ubogich w zasoby, z obszarów bogatych i przesyłana systemami wodociągów, nawet na znaczne odległości. Przykładem może być Kraków, dla którego woda pobierana jest ze zbiornika w Dobczycach i transportowana rurociągiem na odległość ok. 20 km.

Według danych Urzędu Statystycznego (US) w Krakowie w 2010 roku na terenie województwa małopolskiego przybyło 297,7 km wodociągów (długość sieci wyniosła 17 621,9 km).

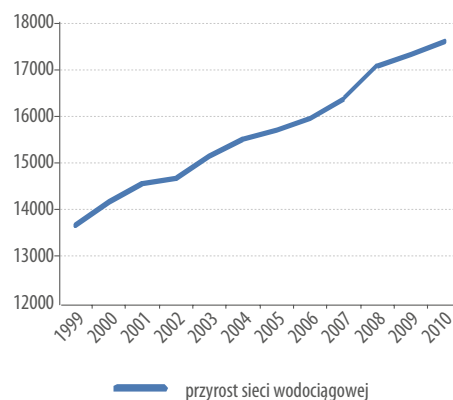
PODSUMOWANIE

Na przestrzeni ostatnich 5 lat obserwuje się stałą tendencję wzrostową w długości budowanej sieci kanalizacyjnej. Średni przyrost tej sieci wynosił 7,5% rocznie. Natomiast w przypadku sieci wodociągowej przyrost ten jest mniejszy i wynosi 2,1% rocznie. Najwięcej sieci kanalizacyjnej w 2010 roku wybudowano w gminie Tarnów – 83,2 km, do której podłączono 4 tys. mieszkańców. Najwięcej wodociągów wybudowano w gminie Borzęcin – 68,75 km sieci.

Mapa 32. Długość sieci wodociągowej w województwie małopolskim w 2010 roku (w km)

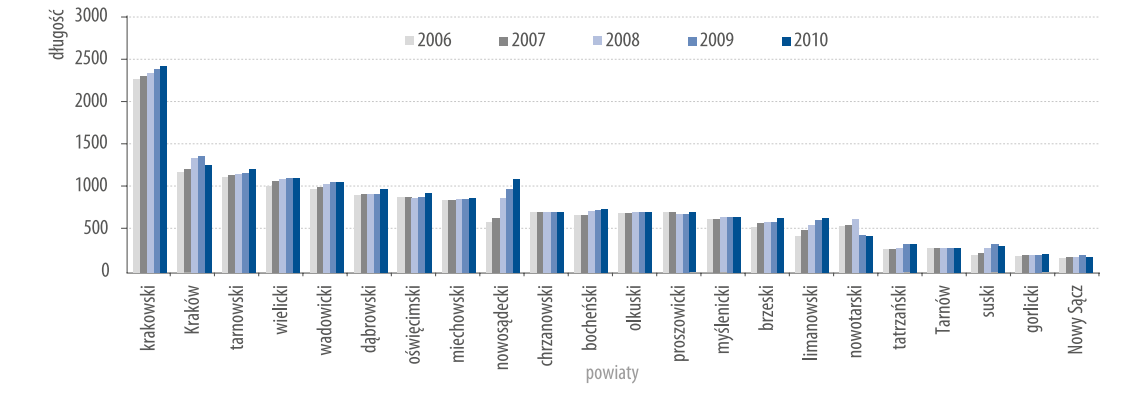

Wykres 170. Przyrost sieci wodociągowej w województwie małopolskim w latach 1999-2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Wykres 171. Długość sieci wodociągowej w latach 2006–2010 (w km)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

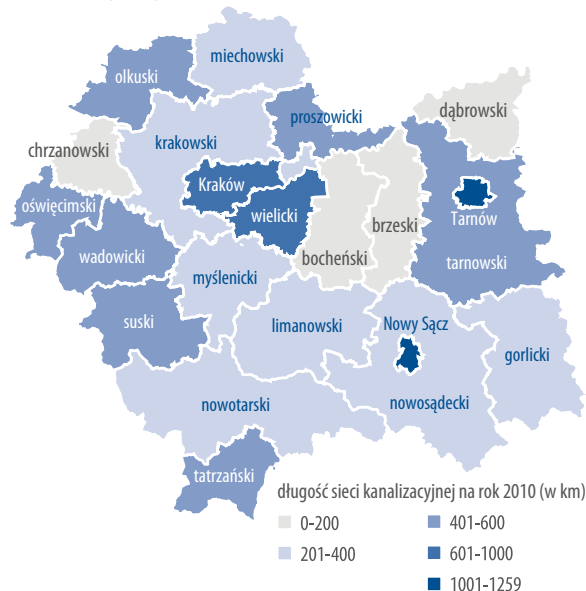
2. Kanalizacje

Rozwój sieci kanalizacyjnej nie był w Małopolsce tak gwałtowny jak rozwój wodociągów (Wykres 172). Dopiero w latach 2005-2010 przyrost sieci kanalizacyjnej był większy od przyrostu sieci wodociągowej.

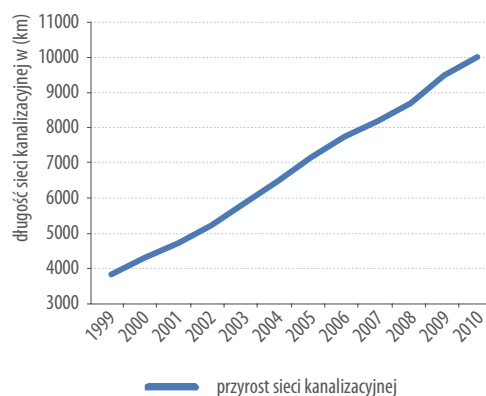
Według danych US w Krakowie w 2010 roku przybyło w Małopolsce 521,1 km sieci kanalizacyjnej (długość kanalizacji wyniosła 10 008,2 km), podczas gdy w 2009 roku przyrost ten wyniósł 789,9 km.

W województwie małopolskim występuje nadal dysproporcja pomiędzy długością sieci kanalizacyjnej w miastach i na wsi, chociaż sytuacja ta ulega poprawie. W 2005 roku kanalizacje wiejskie stanowiły 51,9% ogółu długości sieci kanalizacyjnej natomiast w 2010 roku kanalizacje na wsi stanowiły już 57,6% ogółu długości sieci kanalizacyjnej województwa.

Mapa 33. Długość sieci kanalizacyjnej w województwie małopolskim w 2010 roku (w km)

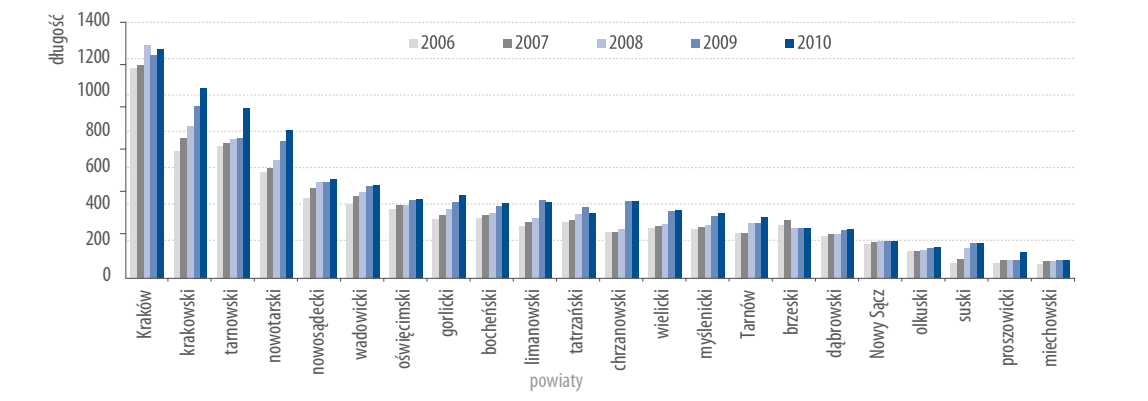

Wykres 172. Przyrost sieci kanalizacyjnej w województwie małopolskim w latach 1999–2010 (w km)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Wykres 173. Długość sieci kanalizacyjnej w latach 2006–2010 (w km)

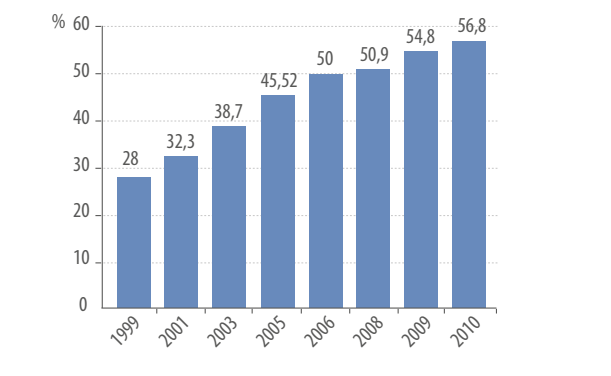
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Liczba oczyszczalni komunalnych w województwie małopolskim wynosi 234, w tym:

- › mechanicznych – 1,
- › biologicznych – 177,
- › z podwyższonym usuwaniem biogenów – 56.

Budowa i rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków komunalnych oraz budowa i modernizacja zbiorczych systemów kanalizacyjnych na terenie gminy realizowana jest w ramach Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK). Program ten zakłada wyposażenie aglomeracji¹ w infrastrukturę sanitarną do końca 2015 roku.

Wykres 174. Stosunek długości sieci kanalizacyjnej do wodociągowej w latach 1999–2010 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

CASE STUDY

W 2010 roku zmodernizowano oczyszczalnie ścieków w gminie Koszyce do przepustowości 700 m³/dobę, gminie Jerzmanowice–Przegonia do przepustowości 700 m³/dobę, gminie Limanowa do przepustowości 655 m³/dobę.

Wybudowano oczyszczalnie ścieków w gminie Krynica-Zdrój o przepustowości 230 m³/dobę i w gminie Bochnia o przepustowości 220 m³/dobę.

Łączny koszt inwestycji wyniósł 12 mln zł.

WIĘCEJ INFORMACJI

Więcej informacji o KPOŚK na stronie internetowej:
www.kzgw.gov.pl

1. Aglomeracja oznacza teren (w obszarze jednej lub wielu gmin), na którym zaludnienie lub działalność gospodarcza jest wystarczająco skoncentrowane, aby ścieki komunalne były zbierane i przekazywane systemem kanalizacyjnym do oczyszczalni ścieków.

Społeczeństwo informacyjne

Opracowanie: Beata Bańdura, Piotr Kaczor

Społeczeństwo informacyjne funkcjonuje w oparciu o szybką wymianę informacji, a podstawowym warunkiem jego rozwoju jest dostęp do nowoczesnej sieci teleinformatycznej oraz umiejętność wykorzystania technologii informacyjnych we wszystkich aspektach życia gospodarczego i społecznego. Umiejętność gromadzenia, przetwarzania i przekazywania informacji, z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, wpływa na rozwój gospodarczy całego regionu.

1. Wybrane projekty w zakresie społeczeństwa informacyjnego realizowane w Małopolsce

Regionalny portal internetowy Wrota Małopolski

Województwo Małopolskie jako pierwsze w kraju utworzyło w 2001 roku regionalny portal internetowy Wrota Małopolski (www.malopolska.pl). Dzięki projektowi integrowane są systemy informatyczne instytucji i urzędów administracji publicznej, obywatele i podmioty prawne mogą korzystać z usług elektronicznych, regionalnej informacji. W portalu Wrota Małopolski można wyróżnić trzy komponenty: Biuletyn Informacji Publicznej, Cyfrowy Urząd oraz część informacyjną. Od listopada 2010 roku portal funkcjonuje w nowej wersji. Wyróżniono 3 główne kategorie tematyczne: Obywatel, Przedsiębiorca oraz Turysta. Kategorie dzielą się na moduły: Obywatel – m.in. Edukacja, Niepełnosprawni, Zdrowie i Rodzina, Komunikacja Regionalna; Przedsiębiorca – m.in. Portret Gospodarczy, Wsparcie Przedsiębiorczości, Małopolska w Brukseli oraz Fundusze Europejskie. Kategoria Turysta zawiera informacje dla mieszkańców i turystów odwiedzających Małopolskę, aktualne wiadomości o wydarzeniach społecznych, gospodarczych, kulturalnych i turystycznych w Małopolsce.

W kategorii Obywatel działa platforma e-learningowa. Oprócz gotowych kursów (np. Pomoc Przedmedyczna, Kurs umiejętności komputerowych) dostępnych dla wszystkich zainteresowanych, możliwe jest udostępnienie platformy do przeprowadzenia kursów dedykowanych.

W Małopolskiej Bibliotece Cyfrowej (www.mbc.malopolska.pl/dlibra) jest gromadzone i udostępnione dziedzictwo kulturowe Małopolski (książki, czasopisma, dokumenty), zabytki kultury narodowej przechowywane w małopolskich bibliotekach oraz publikacje z kolekcji małopolskich twórców i instytucji, łącznie ponad 57 tys. pozycji.

PODSUMOWANIE

› Województwo Małopolskie sięga po nowoczesne komunikatory, dzięki którym dociera do nowej grupy odbiorców. W tym celu zostały utworzone profile, każdy o innym charakterze, na platformie Facebook: serwis promocyjny – Koral Małopolski oraz serwis informujący o wydarzeniach w regionie – Wrota Małopolski. Z tego typu nowych rozwiązań korzystają również instytucje kulturalne i jednostki województwa.

› W Krakowie utworzono Europejskie Centrum Gier, wspólną inicjatywę firm związanych z przemysłem gier wideo, Akademii Górniczo-Hutniczej, Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Krakowskiego Parku Technologicznego. Pierwszym krokiem do stworzenia „Doliny Gier” jest otwarcie studiów dla twórców gier. Wartość światowego rynku gier wideo wzrasta rocznie o około 10%.

CASE STUDY

Wirtualny spacer po Małopolsce – region w formie panoram 3D. Od 2010 roku we Wrotach Małopolski, w kategorii Turysta zamieszczane są panoramy 3D wybranych miejsc w Małopolsce. Autor wszystkich panoram, nowosądecki fotograf Maciej G. Szling, przedstawił na zdjęciach m.in. Biecz, Nowy Sącz, Krynicę, Muszynę, Kamienne Miasto w Ciężkowicach, drewniane kościołki i cerkwie, zdjęcia ze szczytów Pienin, Tatr, Gorców, Beskidu Sądeckiego. Panoramy znajdują się na stronie internetowej: <http://www.malopolska.pl>

Województwo Małopolskie utworzyło na platformie Facebook profil promocyjny – Koral Małopolski. Także instytucje kulturalne i jednostki województwa posiadają swoje profile. Regionalny Portal Internetowy „Wrota Małopolski” wykorzystuje do promocji portale społecznościowe, m.in.: Facebook oraz narzędzia ułatwiające popularyzowanie artykułów w pozostałych portalach tego typu, np. Twitter, Digg This, Blip, Blogger i inne. Przygotowano także Komiks Zambozi, który promuje region, jego tradycje i legendy w portalu społecznościowym.

Rozwój dostępu do usług elektronicznych w Małopolsce

W ramach projektu następuje przebudowa Cyfrowego Urzędu, która pozwoli na utrzymywanie kontaktu online z użytkownikami systemu oraz umożliwi świadczenie e-usług przez jednostki administracji publicznej na rzecz przedsiębiorców, inwestorów oraz obywateli. Przebudowa Biuletynu Informacji Publicznej oznacza wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w prezentacji informacji publicznych, usprawnienie zarządzania treścią. Projekt nawiązuje do realizowanego latach 2005-2008 projektu *Rozbudowa systemów elektronicznej administracji w Małopolsce* (www.malopolskie.pl), w ramach którego wdrożono publiczne punkty dostępu do internetu, elektroniczny system obiegu dokumentów, infrastrukturę podpisu elektronicznego oraz platformę do prowadzenia zamówień publicznych przy wykorzystaniu technik elektronicznych. Łącznie w projekcie wzięło udział 113 instytucji publicznych.

Podwyższanie kwalifikacji mieszkańców Małopolski w zakresie IT

Projekt realizowany jest od 2008 roku w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Koncentruje się na kluczowych zagadnieniach z punktu widzenia przyszłości regionu: przeprowadzeniu diagnozy rynku edukacji IT oraz opracowaniu założeń kompleksowego systemu edukacji w zakresie IT dla Małopolski. W 2009 roku przeprowadzono diagnozę rynku edukacji IT w Małopolsce. Kolejnym etapem projektu będzie opracowanie systemu podnoszenia kompetencji IT mieszkańców Małopolski. Więcej informacji o projekcie oraz raport *Diagnoza rynku edukacji IT w Małopolsce* znajduje się na stronie www.kompetencjeIT.malopolska.pl

Wirtualne Muzea Małopolski

Innowacyjny projekt realizowany przez Województwo Małopolskie oraz Małopolski Instytut Kultury od 2010 roku w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013. W ramach projektu zostanie stworzony regionalny system digitalizacji obiektów zabytkowych, obejmujący:

- › utworzenie Regionalnej Pracowni Digitalizacji,
- › zdigitalizowanie do końca 2012 roku 700 najciekawszych i najcenniejszych dla dziedzictwa kulturowego obiektów z 35 małopolskich muzeów,
- › utworzenie portalu, na którym zcyfryzowane zbiory zostaną zaprezentowane w formie fotorealistycznych modeli 3D, wirtualnych wystaw i interaktywnych prezentacji.

Projekt umożliwi zachowanie, utrwalanie i upowszechnienie pełnego obrazu dziedzictwa kulturowego Małopolski, z uwzględnieniem perspektywy ogólnopolskiej i europejskiej. Więcej informacji o projekcie WMM znajduje się na stronie www.muzea.malopolska.pl

Europejskie Centrum Gier

W 2009 roku w Krakowie rozpoczęło działalność Europejskie Centrum Gier (www.ega.org.pl), wspólna inicjatywa firm związanych z przemysłem gier wideo, Akademii Górniczo-Hutniczej, Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Krakowskiego Parku Technologicznego. Pierwszym krokiem do stworzenia „Doliny Gier” jest otwarcie pierwszej w Polsce profesjonalnej szkoły profilowanej pod kątem kompleksowego kształcenia twórców gier wideo. W 2010 roku ECG kontynuowało swoją działalność. Według analityków PricewaterhouseCoopers wartość światowego rynku gier wideo wzrasta rocznie o około 10%.

Małopolski Park Technologii Informacyjnych

Głównym celem projektu, realizowanego przez Krakowski Park Technologiczny, jest stworzenie ośrodka wspierającego tworzenie i rozwój przedsiębiorstw ICT aktywnie uczestniczących w tworzeniu gospodarki opartej na wiedzy w Polsce poprzez wzmocnienie instytucjonalne i infrastrukturalne KPT. Projekt koncentruje się na rozwoju innowacyjnych firm działających w obszarze ICT, w tym tworzeniu firm *start up* i *spin off*, poszerzaniu ich oferty, podnoszeniu kwalifikacji pracowników, transferze technologii itp. Inwestycja została zlokalizowana na obszarze krakowskiej specjalnej strefy ekonomicznej zarządzanej przez KPT. Więcej informacji o projekcie MPTI znajduje się na stronie www.sse.krakow.pl

Projekty międzynarodowe

Województwo Małopolskie korzysta ze wsparcia europejskich partnerów przy realizacji własnych projektów rozwoju społeczeństwa informacyjnego. W ramach projektu *B3 Regions: Regions for Better Broadband Connection* (www.b3regions.eu) pozyskano *know-how*, które jest wykorzystywane przy realizacji projektu Małopolska Sieć Szerokopasmowa. W ramach projektu *RTF: Regional Telemedicine Forum* (www.regional-telemedicine.eu) tworzona jest sieć regionów europejskich, posiadających doświadczenie w planowaniu i wdrażaniu rozwiązań telemedycznych. Partnerzy projektu zbierają i analizują dobre praktyki z zakresu telemedycyny, wymieniają doświadczenia na temat sposobów skutecznego kształtowania polityki rozwoju telemedycyny w regionach.

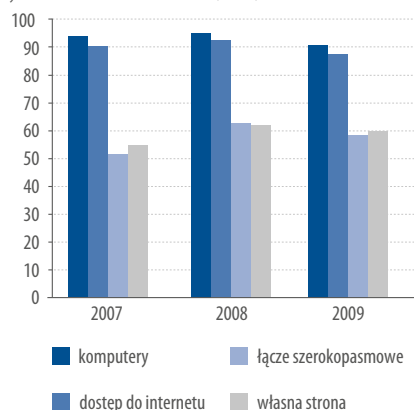
2. Infrastruktura i umiejętności IT w Małopolsce

Komputery w przedsiębiorstwach

W województwie małopolskim dynamicznie rozwija się branża informatyczna oraz rynek usług Business Process Outsourcing, wykorzystujących najnowsze rozwiązania technologiczne. Firmy świadczące usługi BPO pracują głównie na rzecz dużych koncernów międzynarodowych w zakresie usług: informatycznych, finansowo-księgowych, badań i rozwoju oraz logistyczno-magazynowych. Poziom wykorzystania komputerów oraz dostępu do internetu w małopolskich przedsiębiorstwach jest wysoki, choć w 2009 roku nieco spadł. Zmienia się rodzaj dostępu do internetu, rezygnuje się z modemów, głównie na rzecz stałego łącza szerokopasmowego. Wzrasta liczba stron internetowych, od najprostszych prezentujących katalogi wyrobów lub cenniki, po strony umożliwiające składanie zamówień, rezerwacje on-line i dokonanie płatności. Coraz więcej przedsiębiorstw decyduje się na prowadzenie rekrutacji przez internet.

W 2009 roku w ramach *Diagnozy rynku edukacji IT w Małopolsce* przeanalizowano umiejętności różnych grup mieszkańców województwa małopolskiego w odniesieniu do potrzeb w życiu prywatnym i publicznym. Wśród pracowników biurowych 41,7% respondentów dysponuje średnio zaawansowaną znajomością w zakresie edytora tekstu, na poziomie podstawowym pozostaje obsługa arkusza kalkulacyjnego, programu do obsługi baz danych, a także kalendarza elektronicznego i organizera. Znajomość programów specjalistycznych jest na bardzo niskim poziomie, a tylko 22% respondentów zadeklarowało zamiar wzięcia w przyszłości udziału w szkoleniach z tego zakresu. 35,8% respondentów planuje udział w szkoleniach na poziomie podstawowym.

Wykres 175. Przedsiębiorstwa w Małopolsce wykorzystujące wybrane technologie teleinformatyczne w latach 2007–2009 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Wśród pracowników korzystających ze specjalistycznego oprogramowania blisko 54% badanych zadeklarowało dobrą znajomość programów graficznych. Ponad 49% zna w stopniu zaawansowanym programy projektanckie, a dodatkowo 8,4% na poziomie średnio zaawansowanym. Ponad 20% badanych potwierdza dobrą znajomość programów finansowo-księgowych. Umiejętności pracowników małopolskich przedsiębiorstw są na poziomie wystarczającym do realizacji powierzonych im zadań. Jednak, jak podaje GUS, poziom wykorzystania narzędzi ICT spadł w porównaniu do poprzedniego roku.

Komputery w gospodarstwach domowych

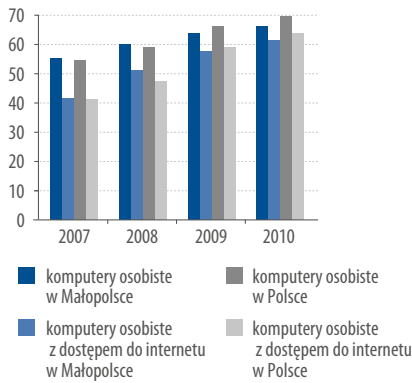
Równoległe ze wzrostem wykorzystania technologii teleinformatycznych w przedsiębiorstwach rośnie liczba indywidualnych jej użytkowników. Na stopień wyposażenia gospodarstwa domowego mają wpływ np.: wysokość dochodów, miejsce zamieszkania, posiadanie dzieci na utrzymaniu oraz potrzeba posiadania danego sprzętu.

Według autorów raportu *Diagnoza społeczna 2009. Warunki i jakość życia Polaków* przyrost skomputeryzowanych gospodarstw domowych w ostatnich dwóch latach był mniejszy niż poprzednio. Spowolnienie może świadczyć o stopniowym nasycaniu się rynku. Jednocześnie około 30% z gospodarstw posiadających komputer

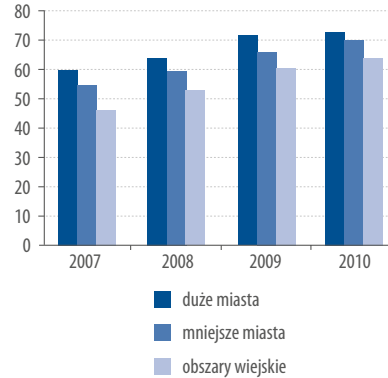

posiada więcej niż jeden i coraz częściej są to komputery przenośne – w ciągu dwóch lat liczba gospodarstw posiadających laptop wzrosła z 11 do 25%.

Wykres 176. Liczba komputerów osobistych na 100 gospodarstw domowych w latach 2007–2009

Wykres 177. Miejsce zamieszkania a liczba komputerów na 100 gospodarstw domowych w Polsce w latach 2007–2009

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i Urzędu Statystycznego w Krakowie

Źródło: opracowanie własne na podstawie opracowania GUS *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2006–2010*

Jak podaje Główny Urząd Statystyczny w opracowaniu *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2006–2010* w Polsce występują dysproporcje między liczbą komputerów w miastach i na wsiach, na niekorzyść tych ostatnich. Przyczynia się do tego mniejszy dostęp do internetu na terenach wiejskich, mniej atrakcyjnych dla inwestorów telekomunikacyjnych.

WIĘCEJ INFORMACJI

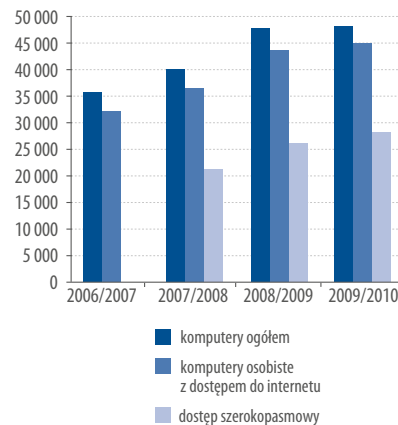
Więcej informacji o Raporcie *Diagnoza społeczna 2009. Warunki i jakość życia Polaków* znajduje się na stronie internetowej www.diagnoza.com

W *Diagnozie rynku edukacji IT w Małopolsce* wskazano, że umiejętności obywateli posługujących się IT w życiu prywatnym są zadowalające w zakresie edytora tekstu, arkusza kalkulacyjnego oraz programu do prezentacji. Zainteresowanie podnoszeniem swoich kwalifikacji jest niskie – aż 75% badanych nie zamierza brać udziału w szkoleniach z zakresu informatyki, technologii informatycznych, oprogramowania bądź internetu.

Komputery w szkołach

Dla rozwoju dzieci i młodzieży duże znaczenie ma dostęp do komputerów i szkolna edukacja informatyczna. Według danych zgromadzonych przez Urząd Statystyczny, w Krakowie w roku szkolnym 2009/2010 aż 96,4% szkół podstawowych posiadało komputery, a 89,63% komputerów przeznaczonych do użytku uczniów posiadało dostęp do internetu. Z grupy szkół ponadgimnazjalnych najwięcej placówek wyposażonych w komputery stanowią licea ogólnokształcące (78,2%). Najgorzej sytuacja wygląda w zasadniczych szkołach zawodowych, gdzie komputery posiada tylko 30% z nich.

Wykres 178. Liczba komputerów w szkołach podstawowych, średnich oraz policealnych w Małopolsce w latach 2006–2010

Podając za *Diagnozą rynku edukacji IT w Małopolsce* we wszystkich typach szkół uczniowie nabywają umiejętności obsługi edytora tekstu, arkusza kalkulacyjnego, programów do prezentacji, graficznych oraz do obsługi poczty elektronicznej. Im wyższy poziom szkoły, tym częściej uczniowie uczą się programów do obsługi baz

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i Urzędu Statystycznego w Krakowie

danych, tworzenia stron www, scalania i organizowania w pakiety plików pochodzących z różnych programów oraz kalendarzy elektronicznych i organizatorów.

Większość szkół i placówek edukacyjnych w województwie małopolskim posiada własne strony internetowe, które służą jako wizytówka szkoły, źródło informacji, a także do świadczenia elektronicznych usług, wspierania procesu dydaktycznego oraz rekrutacji.

Dostęp do internetu

Rynek usług internetowych charakteryzuje się dużą dynamiką rozwoju. Następuje przyrost ogólnej liczby łączących się przez operatorów. Wzrasta liczba dostawców usług na rynku telekomunikacyjnym z 629 w 2009 do 1 886 w 2010 roku, przy jednoczesnym spadku cen usług.

WIĘCEJ INFORMACJI

Więcej informacji o *Raporcie o stanie rynku telekomunikacyjnego w Polsce w 2010 roku* wydanym przez Urząd Komunikacji Elektronicznej znajduje się na stronie internetowej: www.uke.gov.pl

Jak podaje Urząd Komunikacji Elektronicznej w *Raporcie o stanie rynku telekomunikacyjnego w Polsce w 2010 roku* dynamicznie rozwijał się rynek mobilnego dostępu do internetu, a jego penetracja przekroczyła średnią dla UE o 1,9%, osiągając wartość 9,1 na 100 mieszkańców. Jednocześnie wartości dla stacjonarnego dostępu do internetu utrzymywały się o 10,6% poniżej średniej w UE (26,6%), tym samym Polska znalazła się w trójce państw z najniższym wskaźnikiem. Według autorów raportu w 2010 roku w Polsce funkcjonowało ponad 5,7 mln stacjonarnych i blisko 3,5 mln mobilnych łączących się z internetem. W porównaniu z 2009 rokiem przybyło w sumie 1,6 mln nowych użytkowników, z czego większość (84,7%) korzystała z modemów 2G/3G. 63,2% posiadaczy łączących się szerokopasmowych mogło korzystać z internetu o prędkości powyżej 2 Mbit/s. Poprawa parametrów dostępu do internetu to stały trend, który znajduje odbicie również w Małopolsce.

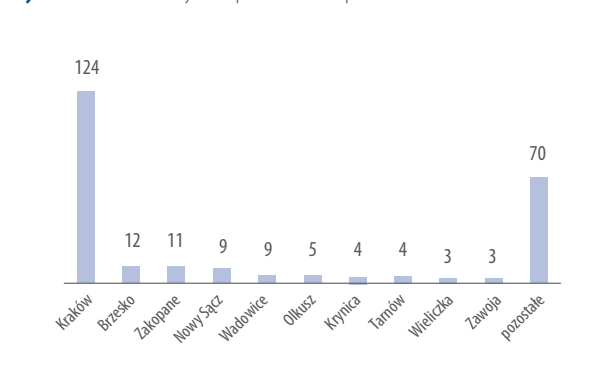
Dostawcy internetu

Na terenie województwa małopolskiego działa kilkuset dostawców usług internetowych. Największe znaczenie na rynku posiadają operatorzy ogólnopolscy, wśród których liderem, jeśli chodzi o wielkość i dostępność usług internetowych, pozostaje Telekomunikacja Polska S.A. Coraz większą rolę odgrywają inni operatorzy, np. Netia, Aster, Vectra i UPC, operatorzy wirtualni wykorzystujący sieć TP S.A. na zasadach BSA¹ oraz operatorzy telefonii komórkowej dostarczający internet w technologiach GPRS, HSCSD i EDGE.

Telecentra

W Małopolsce od kilku lat funkcjonują punkty publicznego dostępu do internetu, głównie telecentra. Telecentra określane są jako publicznie dostępne miejsca, gdzie zainteresowane osoby mogą skorzystać z komputera, internetu. Instalowane są zazwyczaj w bibliotekach publicznych, ośrodkach kultury, szkołach i urzędach administracji publicznej. Liczba telecentrów w małopolskich gminach jest zróżnicowana. Na terenie jednej gminy znajduje się zazwyczaj od jednego do sześciu telecentrów. Część z nich powstała dzięki realizacji np. programu Ikonka, projektu Podkrakowska Sieć Publicznych Punktów Dostępu, czy projektu EduNet.

Wykres 179. Lokalizacja hotspotów w Małopolsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://hotspots.pl>

Hotspoty

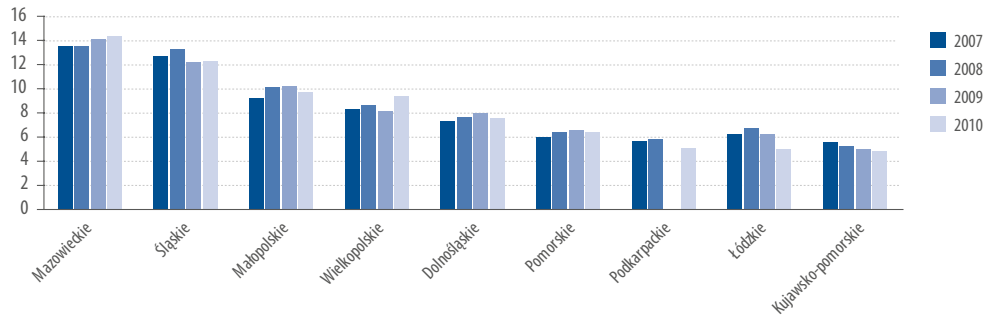
W wielu miejscach publicznych w Małopolsce można korzystać z internetu za pomocą bezprzewodowej sieci (WiFi). Najczęściej punkty dostępu znajdują się w hotelach, restauracjach, centrach handlowych, bibliotekach, centrach miast. W latach 2004-2010 liczba hotspotów w Małopolsce zwiększyła się ponad jedenastokrotnie. W 2004 roku było ich 22², natomiast obecnie na terenie województwa znajduje się 250³ punktów.

1. BSA (Bitstream Access) – usługa, która polega na hurtowym dostępie innych operatorów do węzłów sieci w technologii ADSL.
 2. T. Szetyński, *Wi-Fi z ulicy*, www.chip.pl, 2004.
 3. Na podstawie danych ze stron <http://hot.spots.pl>, 01.08.2011.

Internauci a miejsce zamieszkania

Internet szczególnie dobrze rozwija się w dużych aglomeracjach i na terenach o dobrze rozwiniętej infrastrukturze telekomunikacyjnej. Województwo małopolskie zajmuje 3. miejsce pod względem liczby użytkowników internetu, mimo drobnych wahań tej liczby w kolejnych latach.

Wykres 180. Miejsca zamieszkania użytkowników internetu w Polsce w latach 2007-2010 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportów strategicznych IAB Polska: *Internet Polska – Internet – Świat* za lata 2007-2010

3. Łączność telefoniczna

Telefony, obok telewizorów, to urządzenia najczęściej występujące w gospodarstwach domowych. W 2006 roku nastąpił przełom dla rozwoju telekomunikacji w Polsce. Po raz pierwszy liczba gospodarstw domowych dysponujących telefonami komórkowymi (74%) przewyższyła liczbę gospodarstw posiadających telefony stacjonarne (72%). Kolejne lata potwierdzają trwałość tej tendencji. Spadek liczby użytkowników telefonii stacjonarnej związany jest z rozpowszechnianiem się telefonii komórkowej i znacznym spadkiem cen usług telefonii mobilnej. W ostatnich latach zauważalny jest trend rezygnowania konsumentów z posiadania telefonu stacjonarnego na rzecz telefonu komórkowego.

Telefonia przewodowa

Według danych zawartych w publikacji GUS *Łączność. Wyniki działalności w 2010 roku* usługi w zakresie telefonii stacjonarnej w 2010 roku świadczyło w Polsce 126 operatorów. To o 5 więcej niż w 2009 roku. Tymczasem liczba abonentów telefonii stacjonarnej stale spada. W Małopolsce w 2003 roku liczba abonentów telefonii stacjonarnej (operatorów telekomunikacyjnych sieci publicznej) osiągnęła najwyższą wartość – 1 mln 52 tys., a w 2010 roku spadła do zaledwie 680 tys.

Telefonia komórkowa

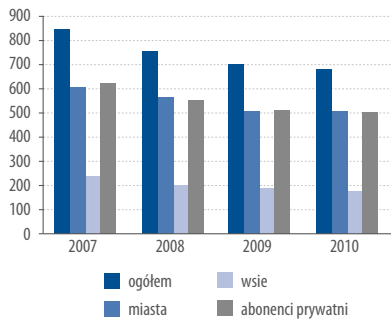
Dzięki wprowadzeniu na rynek telefonii mobilnej większość mieszkańców Polski uzyskała dostęp do usług telekomunikacyjnych niezależnie od miejsca przebywania. Według danych UKE zamieszczonych w *Raporcie o stanie rynku telekomunikacyjnego w 2010 roku* było 47 mln aktywnych kart SIM, co oznacza penetrację na poziomie 123%. Wzmacnia się trend posiadania więcej niż jednego aktywnego numeru na użytkownika. Z raportu UKE wynika, że na rynku telefonii mobilnej w 2010 roku, działało 21 przedsiębiorców telekomunikacyjnych, w tym 15 operatorów wirtualnych. W ciągu ostatnich kilku lat ceny usług w sieciach komórkowych w Polsce spadły o kilkadziesiąt procent, a rosła dostępność i wykorzystanie usług. Średnie ceny krajowych usług telefonii mobilnej spadły odpowiednio o 25% dla połączeń głosowych, 5% dla SMS, 11% dla MMS, 2% dla transmisji danych. Dominującym trendem, którego kontynuacji należy spodziewać się w kolejnych latach, był szybki rozwój transmisji danych przy jednoczesnym spadku zainteresowania konsumentów połączeniami głosowymi świadczonymi w stałej lokalizacji.

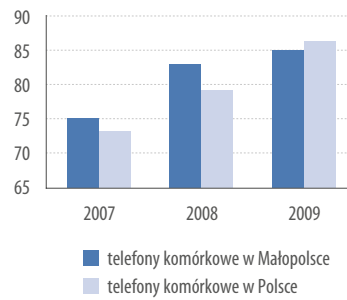
WIĘCEJ INFORMACJI

Więcej informacji o publikacji Głównego Urzędu Statystycznego *Łączność. Wyniki działalności w 2010 roku* znajdują się na stronie internetowej www.stat.gov.pl

Wykres 181. Liczba telefonicznych łączy głównych w Małopolsce (w tys.) w latach 2007-2009

Wykres 182. Liczba telefonów komórkowych na 100 gospodarstw domowych w Małopolsce w latach 2007-2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i Urzędu Statystycznego w Krakowie

ANEKS

Tabela I. Pozycja Małopolski na tle innych województw i regionów

Wyszczególnienie	Polska		Województwa							Lokata				
	Małopolskie	Wielkopolskie	Dolnośląskie	Pomorskie	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2010			
Ludność (w tys.)	3 304,3	3 414,2	2 877,1	2 235,5	4.	4.	4.	4.	4.	4.	4.			
Gęstość zaludnienia na km ²	122	115	144	122	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.			
Wskaźnik urbanizacji	61	49,3	56	66,1	13.	13.	13.	13.	13.	13.	13.			
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	0,9	2,3	2,9	3,4	4.	4.	4.	4.	5.	3-4.	3.			
Saldo migracji wew. i zagr. na pobyt stały na 1000 mieszkańców	-0,1	1,3	0,4	1,2	2.	2.	2.	2.	2.	2-3.	2.			
Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec roku	12,3	10,4	9,2	12,2	2.	2.	2.	1.	2.	4.	4.			
Liczba bezrobotnych na 1 ofertę pracy (stan na XII)	83	72	61	63	5.	8.	2.	1.	4.	2.	7.			
Przemysł														
› Produkcja sprzedana (w mln zł)	945 306,9	99 835,6	88 862,0	58 388,9	4.	5.	5.	5.	5.	6.	6.			
› Dynamika produkcji	109,8	120,4	107,5	114,3	4.	10.	13.	4.	5.	14.	2.			
› Dynamika przeciętnego zatrudnienia	99,5	100,3	99,2	98,6	4.	9-10.	9.	3.	11.	3-4.	4-5.			
› Produkcja sprzedana (w mln zł)	160 403,8	14 115,5	16 291,6	8 473,4	4.	4.	4.	4.	4.	4.	4.			
› Dynamika produkcji	105,2	126,5	96,8	103,0	10.	13.	8.	6.	10.	13.	1.			
› Dynamika przeciętnego zatrudnienia	101,6	107,0	96,7	111,7	13.	11.	6.	4.	12.	6.	5.			
Budownictwo														
Mieszkania oddane do użytku	135 835	12 264	13 494	11 815	2.	2.	2.	3.	3.	2.	4.			
Przećniana pow. użytkowa mieszkań na 1 osobę	24,9	24,9	25,2	24,1	10.	10.	9.	9.	9.	9.	9.			
Łóżka w szpitalach na 10 tys. mieszkańców	47,4	43,1	45,8	38,9	8.	9.	12.	12.	12.	13.	12.			
Podmioty gospodarki narodowej w systemie REGON	3 909 802	331 363	375 482	260 202	6.	5.	5.	5.	5.	5.	4.			
› w tym spółki prawa handlowego	303 040	22 530	27 818	22 027	6.	6.	6.	6.	6.	6.	5.			
› z tego z udziałem kapitału zagranicznego	68 325	3 740	5 838	4 151	7.	6.	7.	7.	7.	7.	7.			
Rolnictwo														
Powierzchnia użytków rolnych (w tys. ha)*	15534	654	1797	908	12.	12.	11.	12.	12.	12.	12.			
Plony zbóż podstawowych z 1 ha (w dt)	31,4	25,1	35,8	35,0	9.	11.	7.	7.	8.	11.	14.			
Plony ziemniaków z 1 ha (w dt)	179	124	218	216	13.	16.	10.	9.	15.	15-16.	16.			

Wyszczególnienie	Polska		Województwa					Lokata					
			Małopolskie	Wielkopolskie	Dolnośląskie	Pomorskie	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2010
Zwierzęta gospodarskie na 100 ha w szt.*													
> bydło	37,0		30,6	47,0	11,4	21,6	2.	4.	4.	7.	8.	8.	
> trzoda chlewna	98,3		54,9	268,2	31,5	93,1	13.	11.	10.	12.	11.	11.	
Miejsca w obiektach noclegowych turystyki	610 111		69 959	42 930	49 067	80 178	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.
Dochody budżetów gmin (w mln zł)	72 310,5		6 601,6	6 891,7	6 034,8	4 244,3	4.	3.	3.	4.	3.	3.	3.
Dochody budżetów powiatów i miast na prawach powiatów (w mln zł)	76 382,1		6 154,3	5 547,6	5 734,5	5 057,9	5.	5.	4.	5.	3.	3.	3.
Dochody budżetów województw (w mln zł)	14 104,0		1 077,2	1 063,7	1 013,3	724,6	4.	5.	4.	5.	5.	5.	3.
Nakłady na działalność badawczą i rozwojową (w mln zł)**	9 070,0		922,6	845,9	581,3	397,4	2.	2.	2.	2.	3.	-	
Produkt krajowy brutto (w mld zł)***	1 424,0		106,2	132,9	116,3	78,6	5.	5.	5.	6.	5.	5.	5.
> Na 1 mieszkańca (w zł)***	37 290		32 178	38 938	40 615	35 237	9.	10.	9.	9.	8.	9.	8.

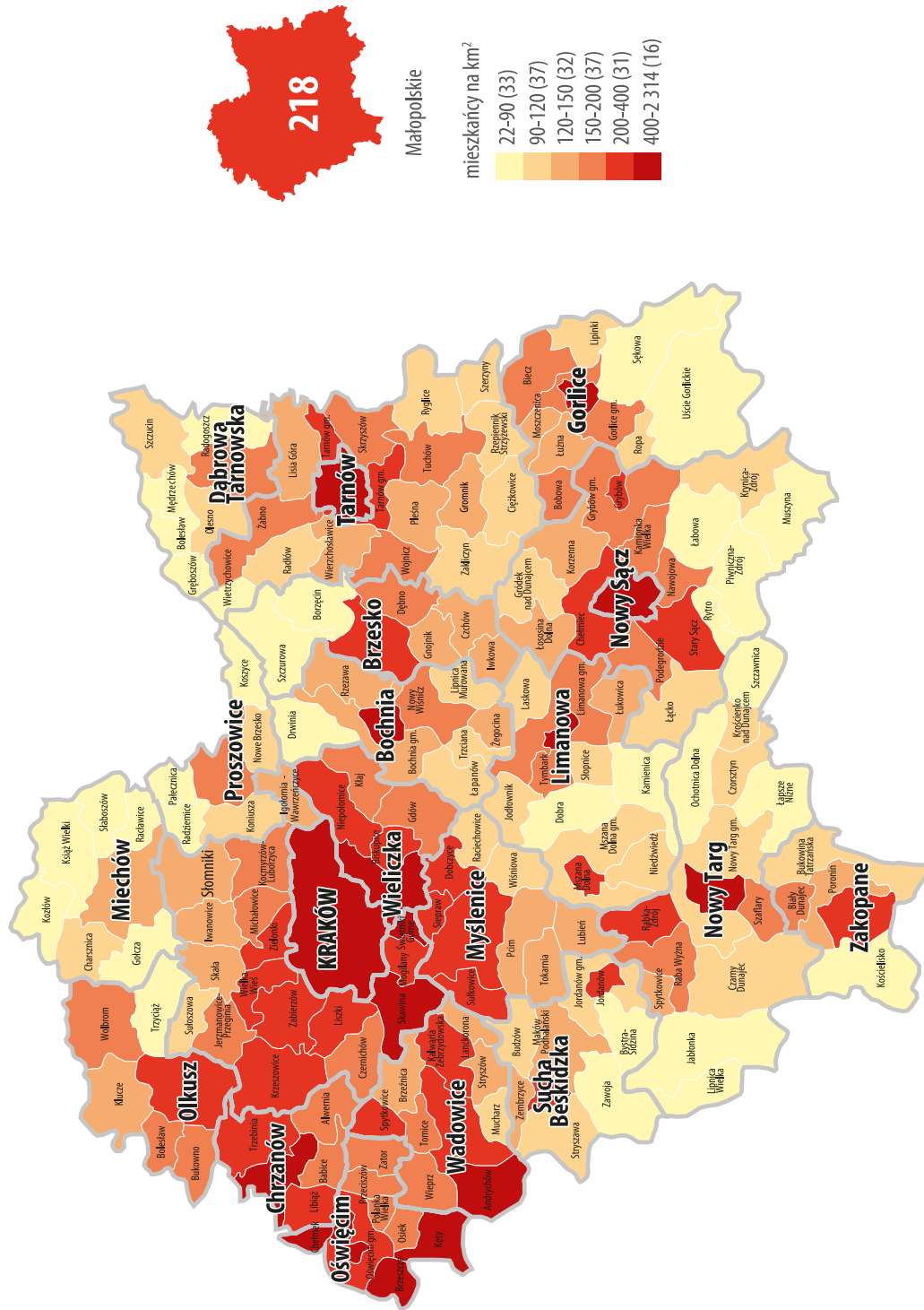
* dane z Powszechnego Spisu Rolnego 2010

** dane za 2009 rok

*** szacunek Instytutu Badań Strukturalnych, Raport półroczny 2010 (za lata 2009 i 2010)

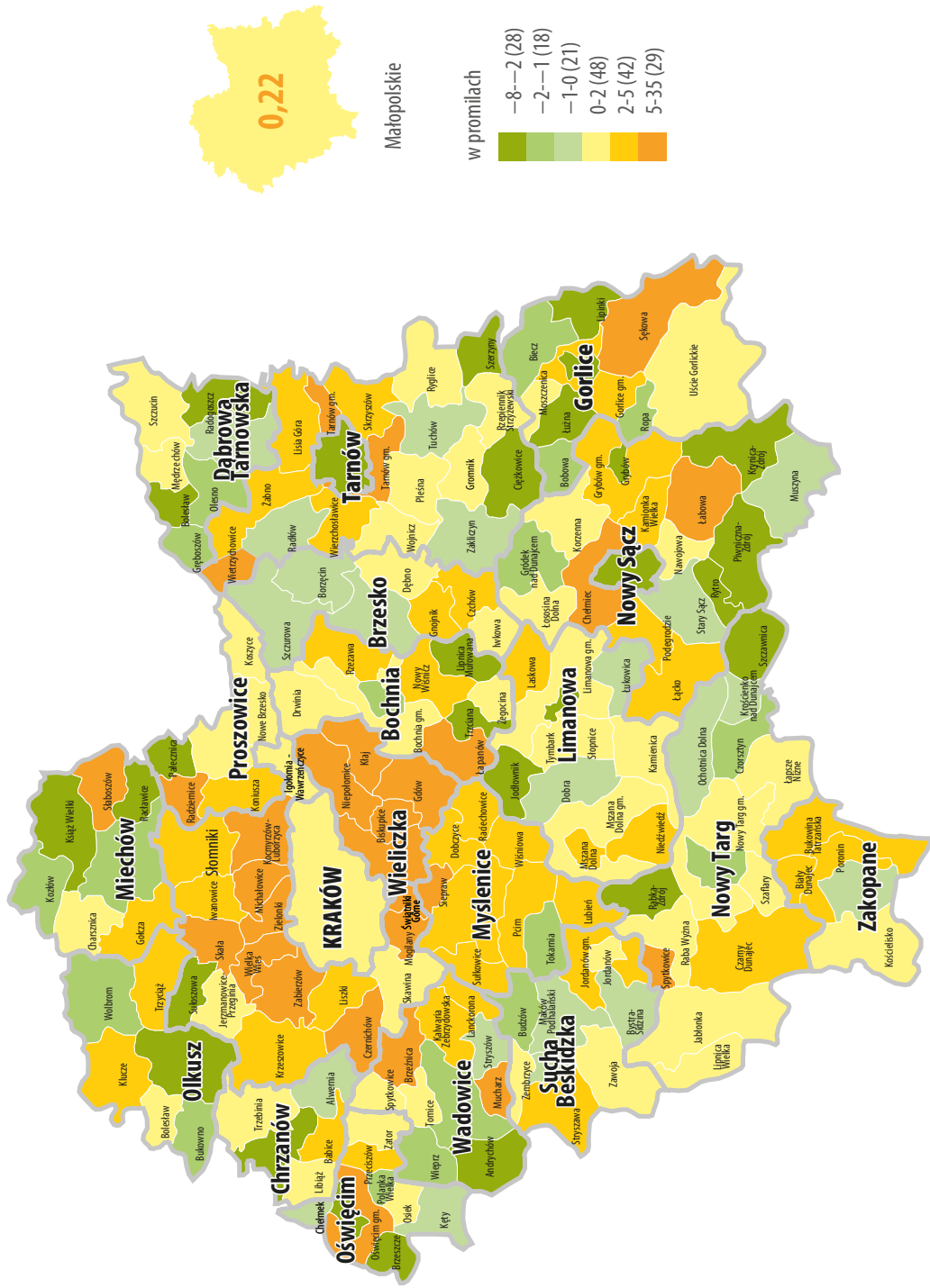

Mapa I. Gęstość zaludnienia według gmin

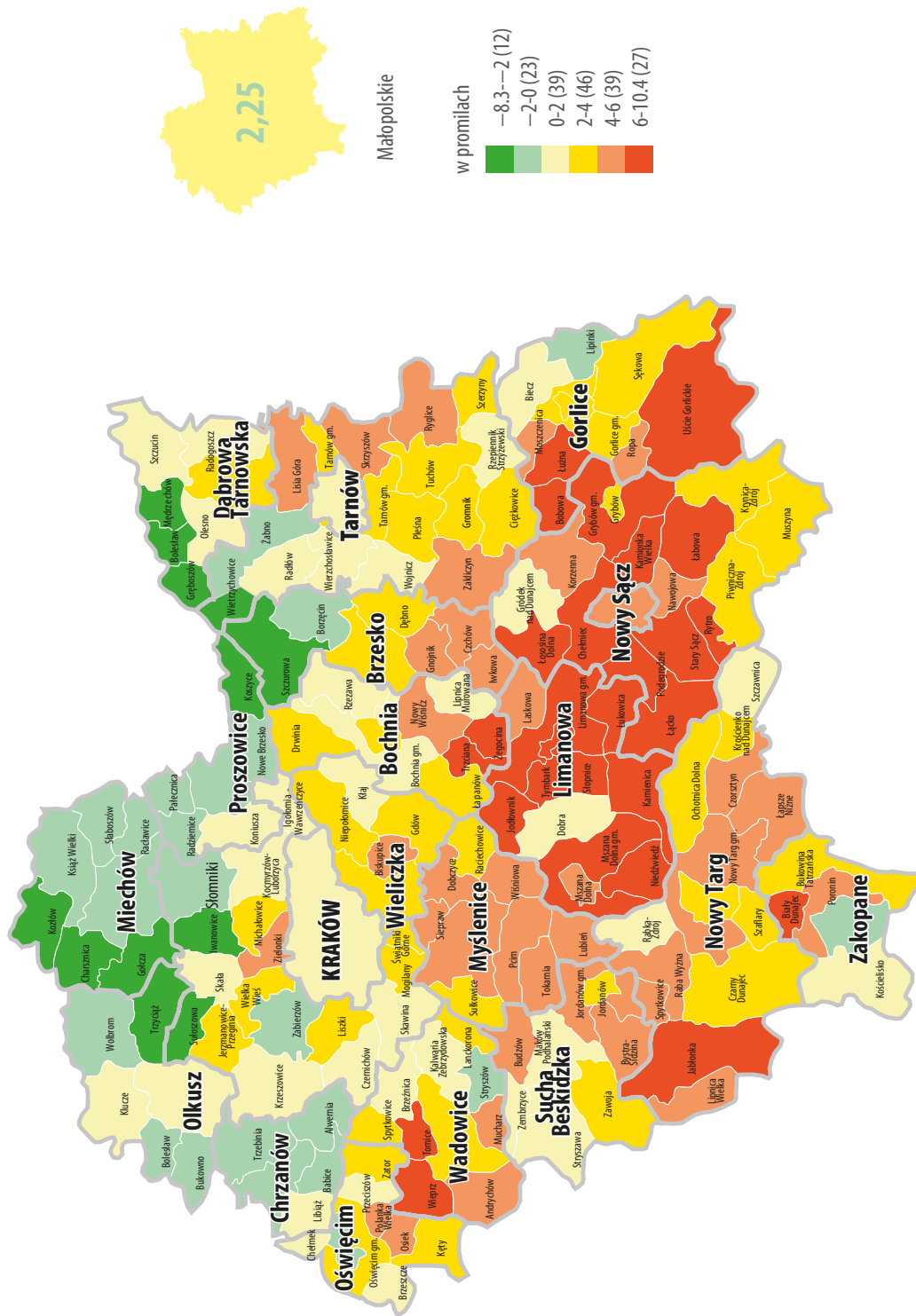
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mapa II. Saldo migracji na 1 000 mieszkańców według gmin

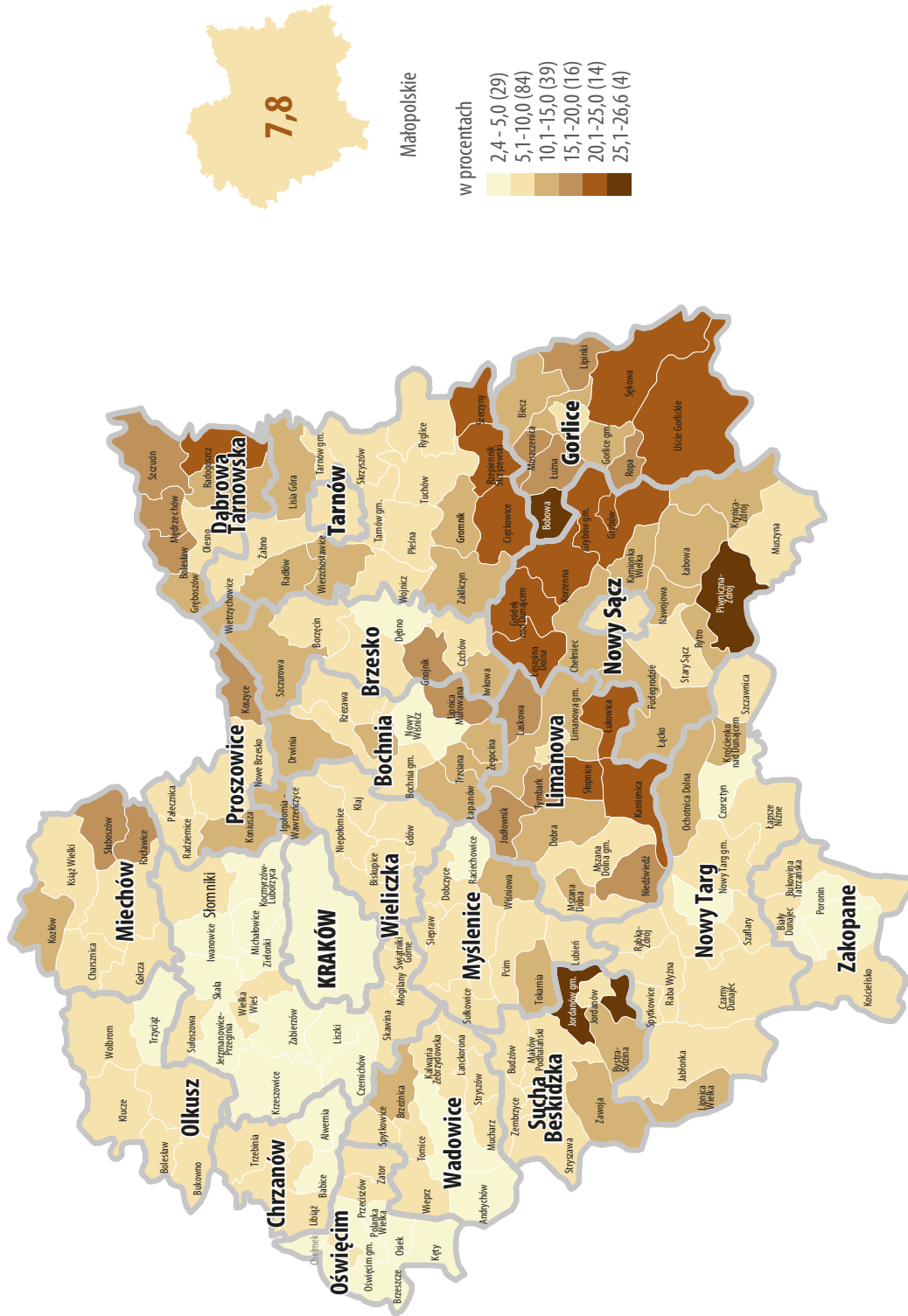
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mapa III. Przyrost naturalny według gmin

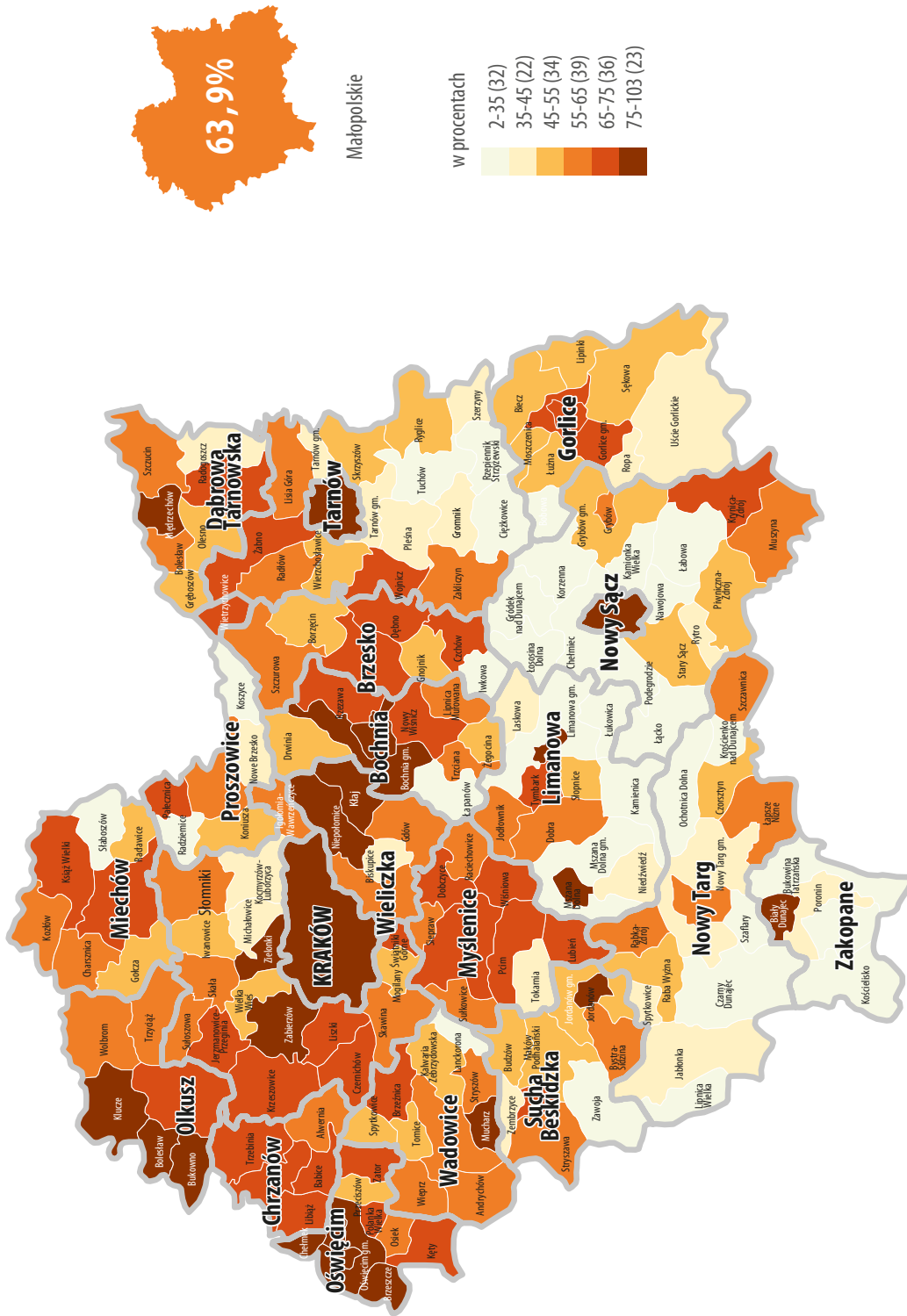

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mapa IV. Korzystający z pomocy społecznej na 1 000 mieszkańców w gminach

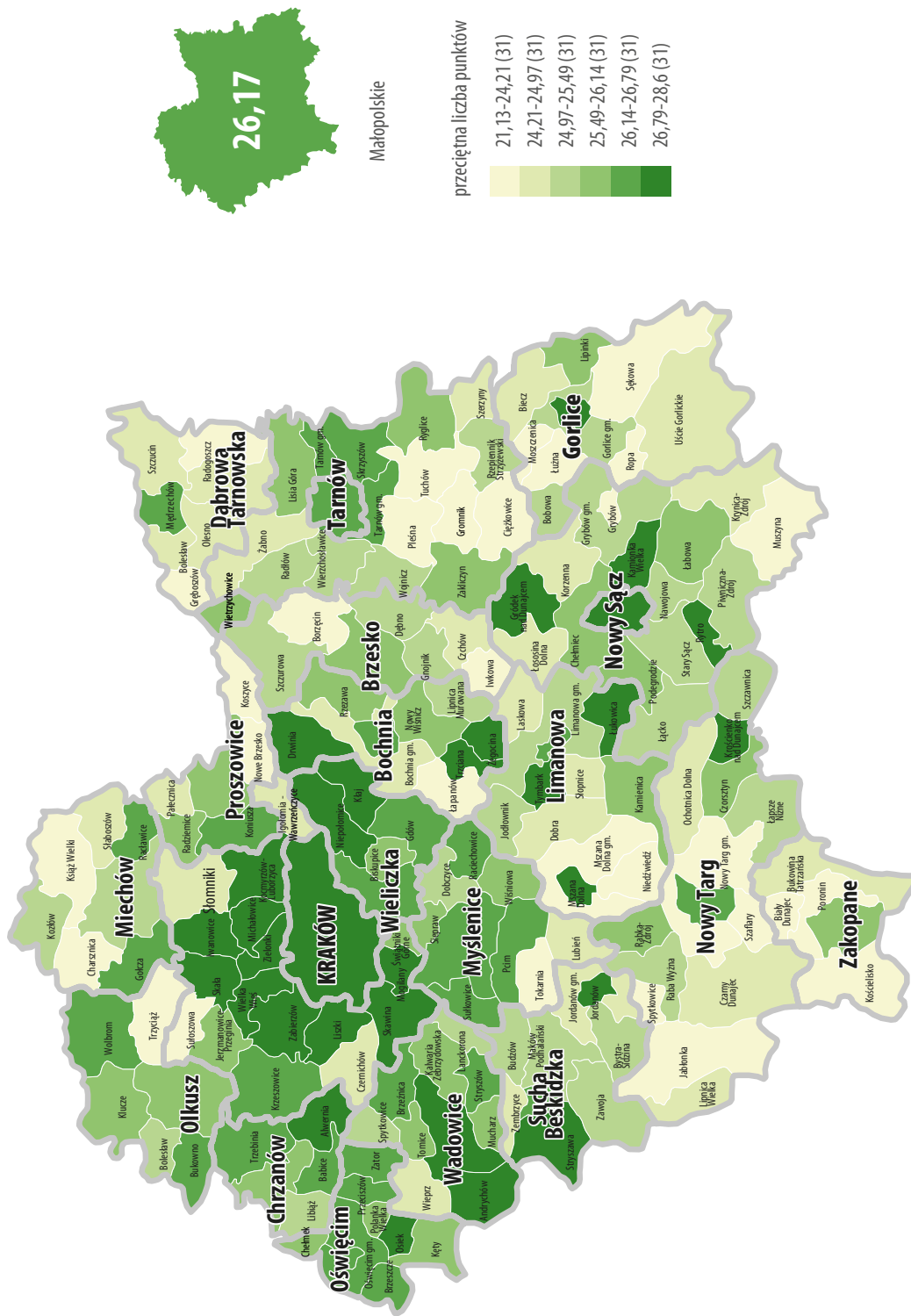

Mapa V. Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat uczęszczających do przedszkoli

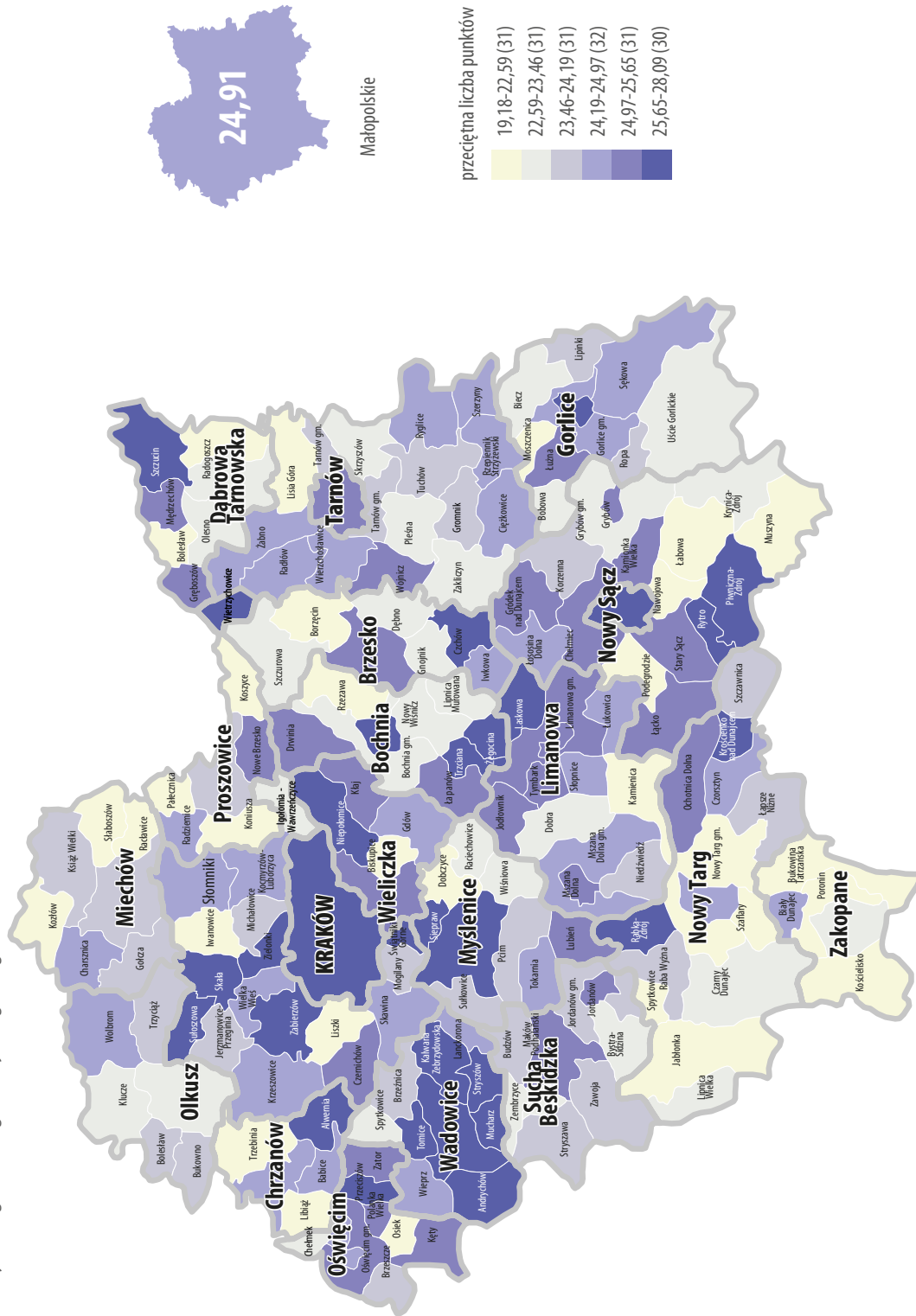
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mapa VI. Wyniki sprawdzianu 6-klasisty w gminach w 2011 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

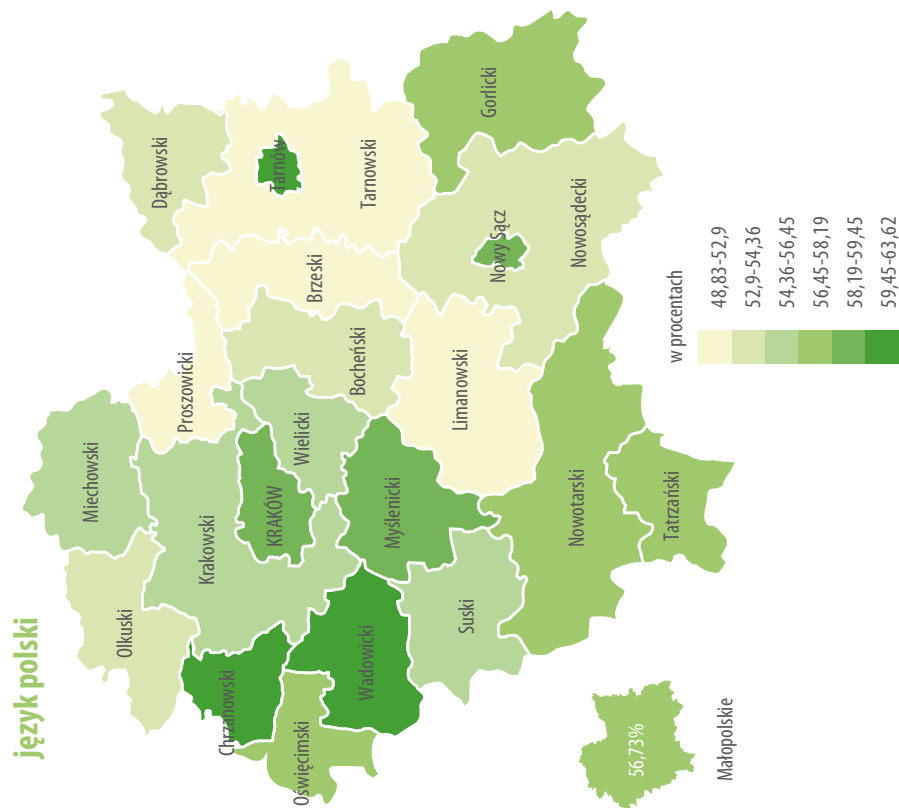
Mapa VII. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w gminach w 2011 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

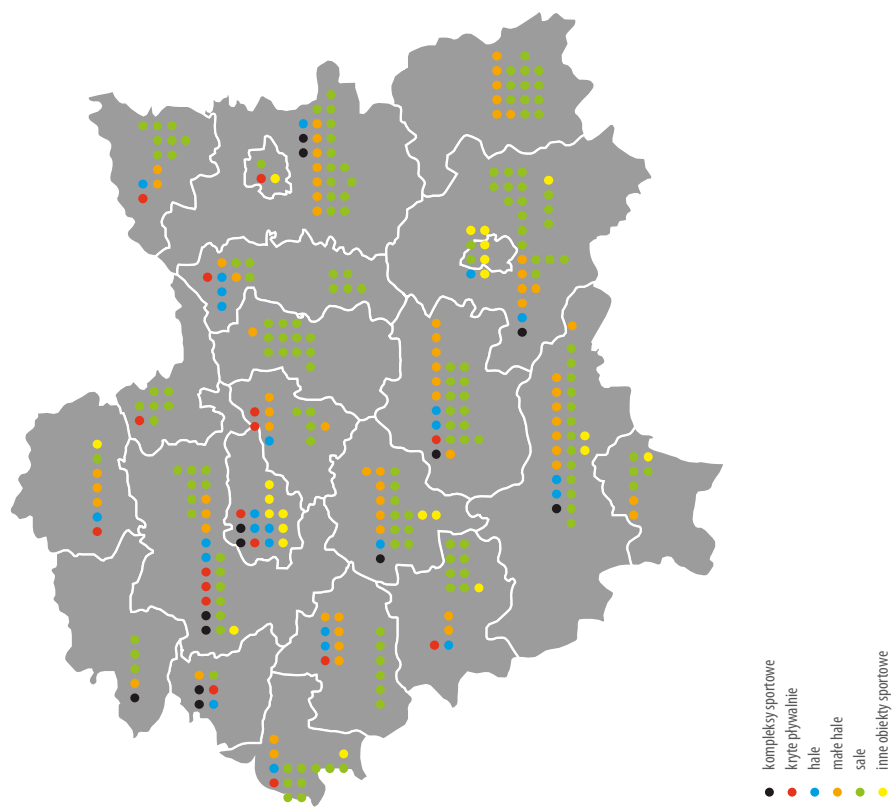
Mapa VIIIa i VIIIb. Wyniki matur w powiatach – j. polski i matematyka – w 2011 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

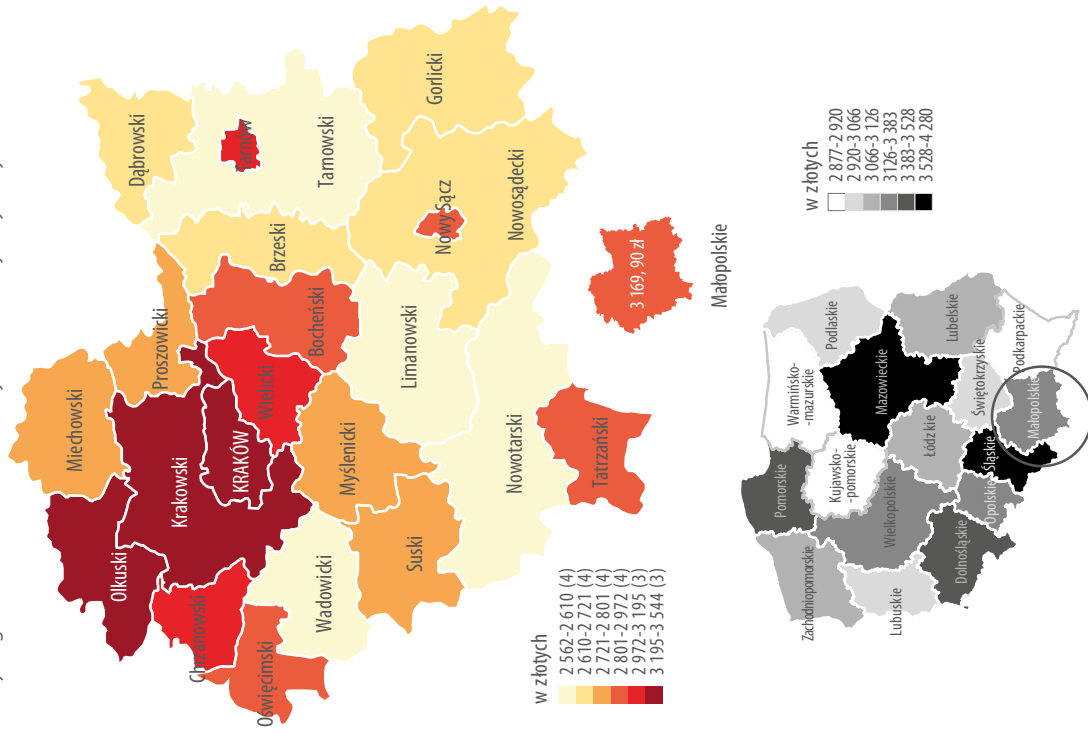

Mapa IX. Inwestycje w infrastrukturę sportową 1999–2010

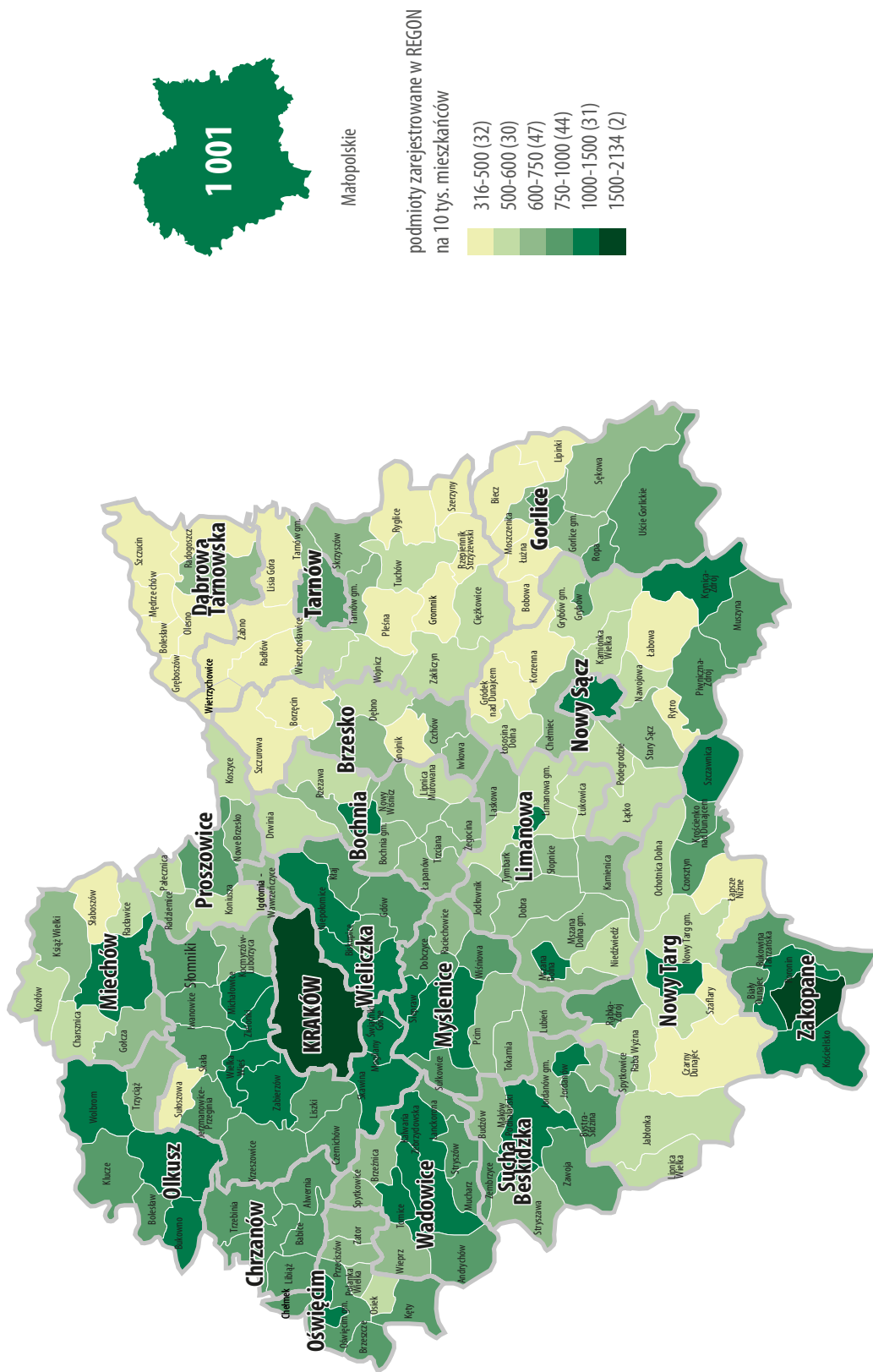
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMMW

Mapa X. Wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej

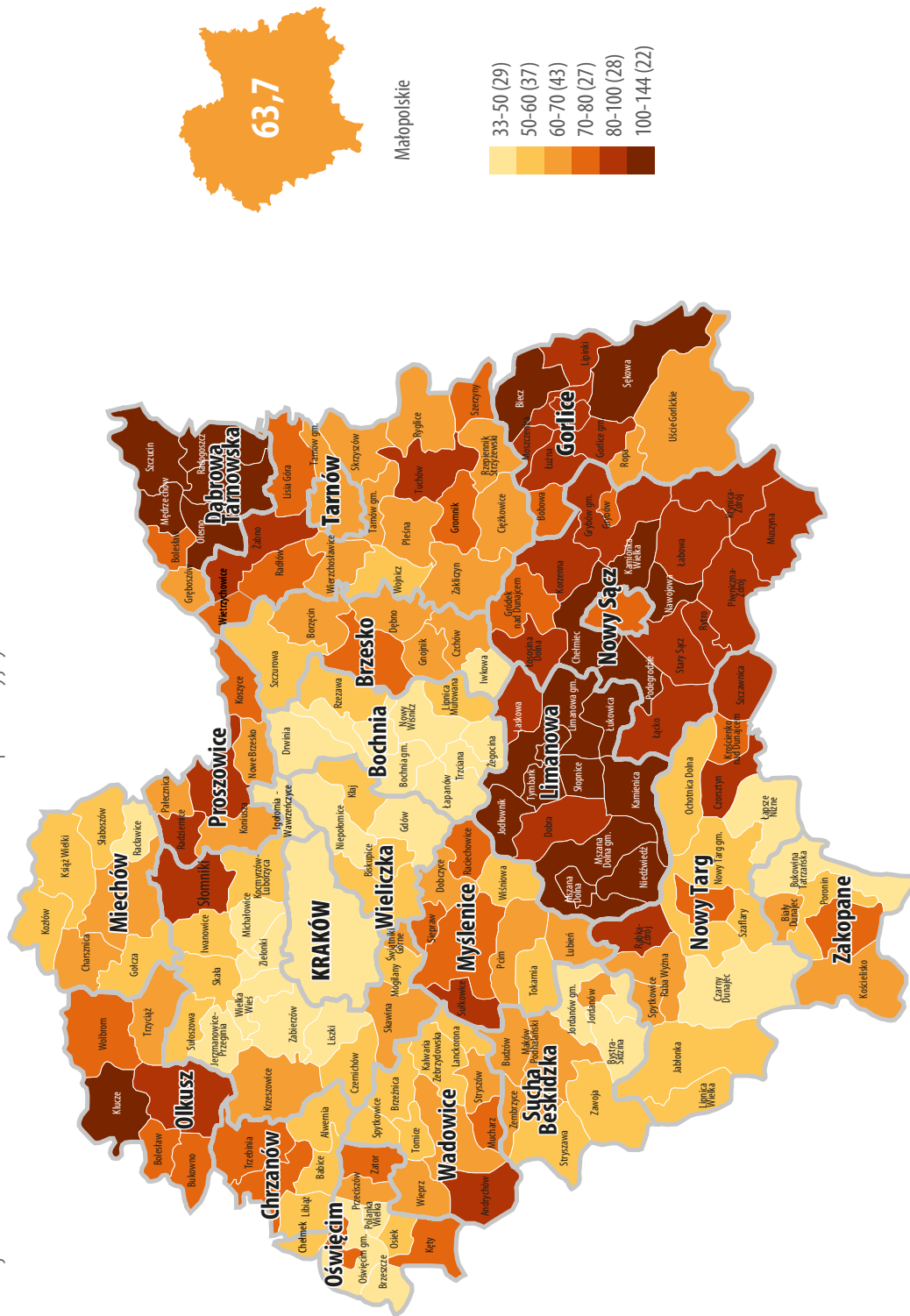
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mapa XI. Przedsiębiorczość (REGON) według gmin

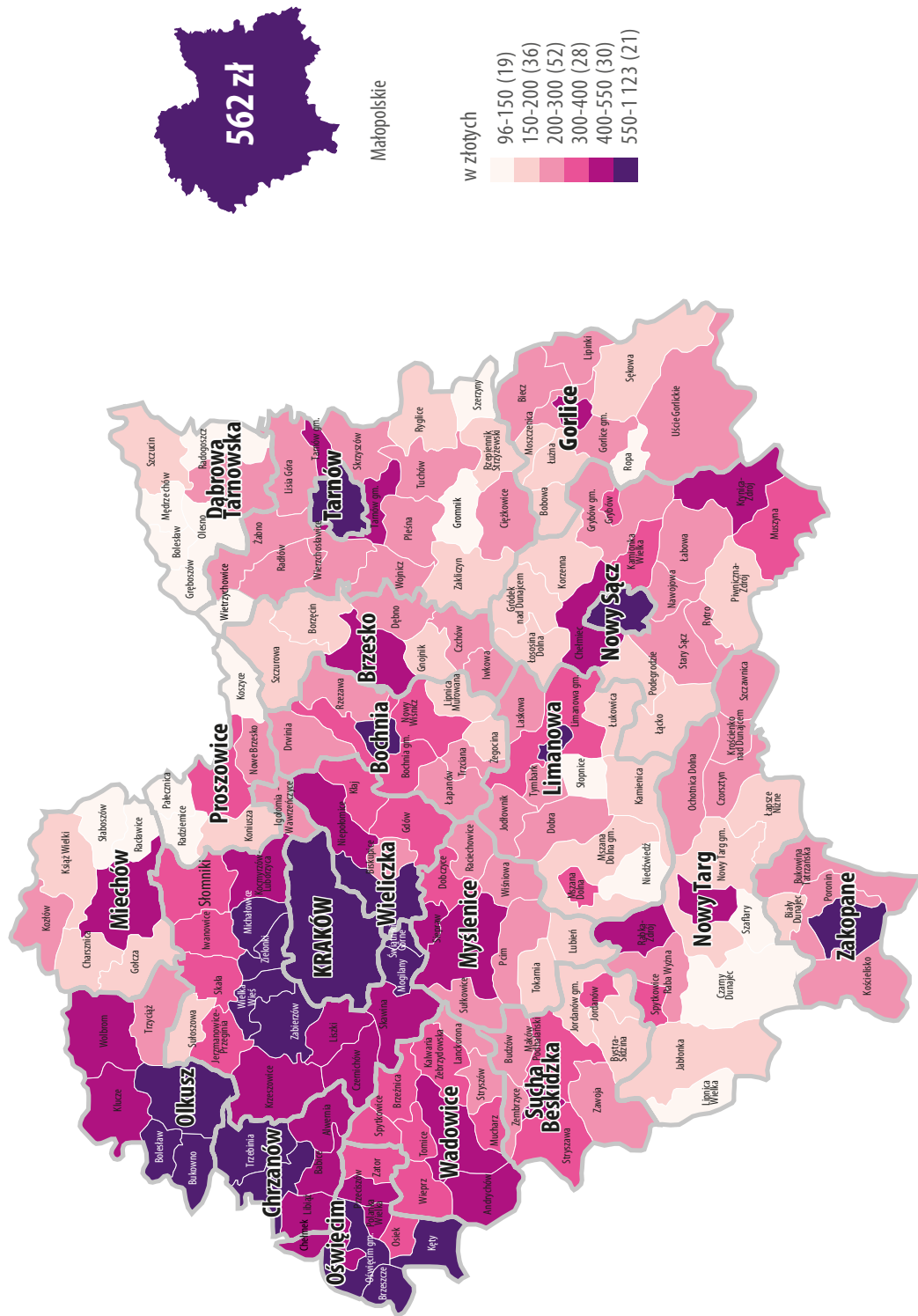
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mapa XII. Zarejestrowani bezrobotni na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym

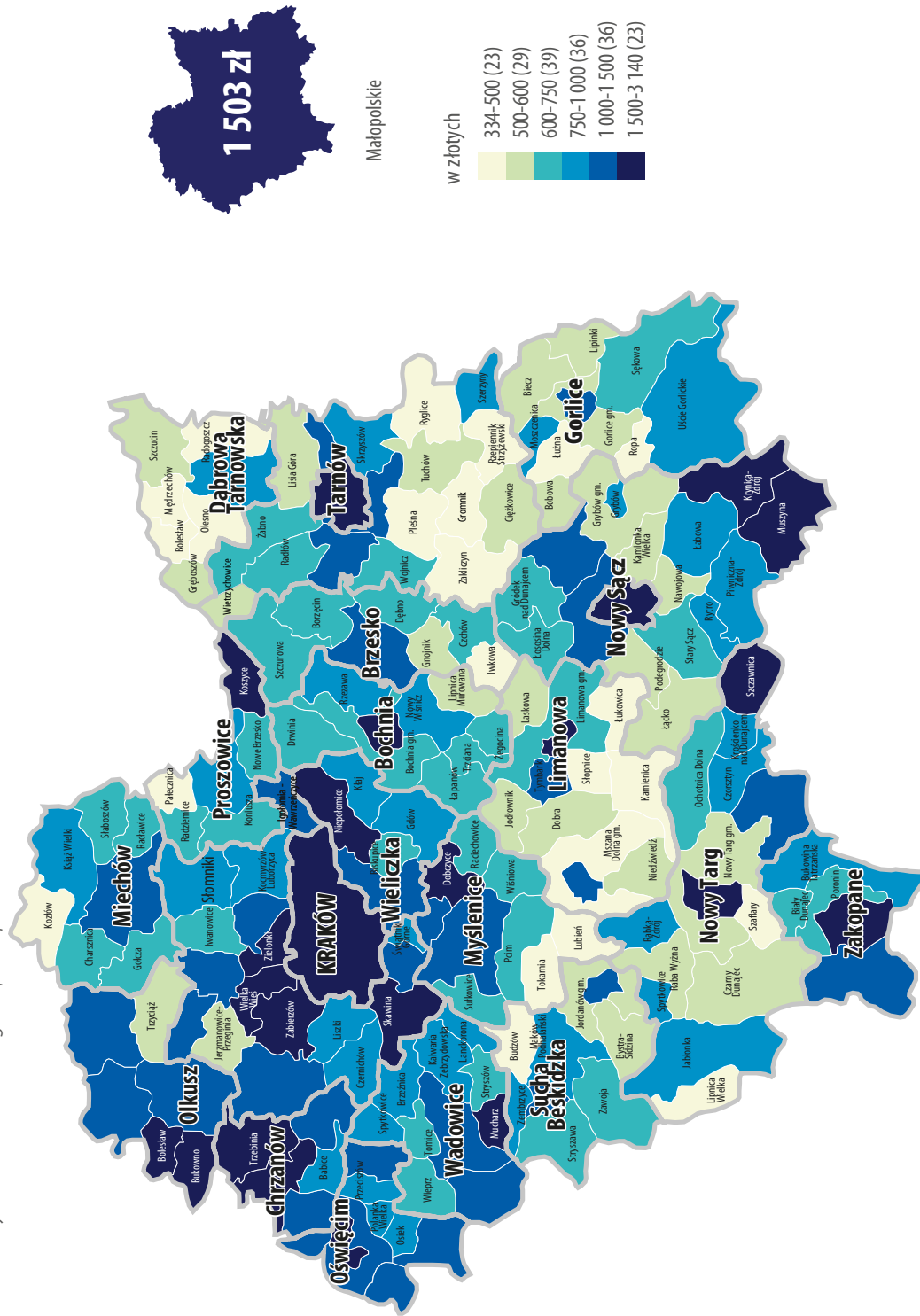
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mapa XIII. Dochody gmin z PIT na osobę w wieku produkcyjnym

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mapa XIV. Dochody własne budżetów gmin per capita

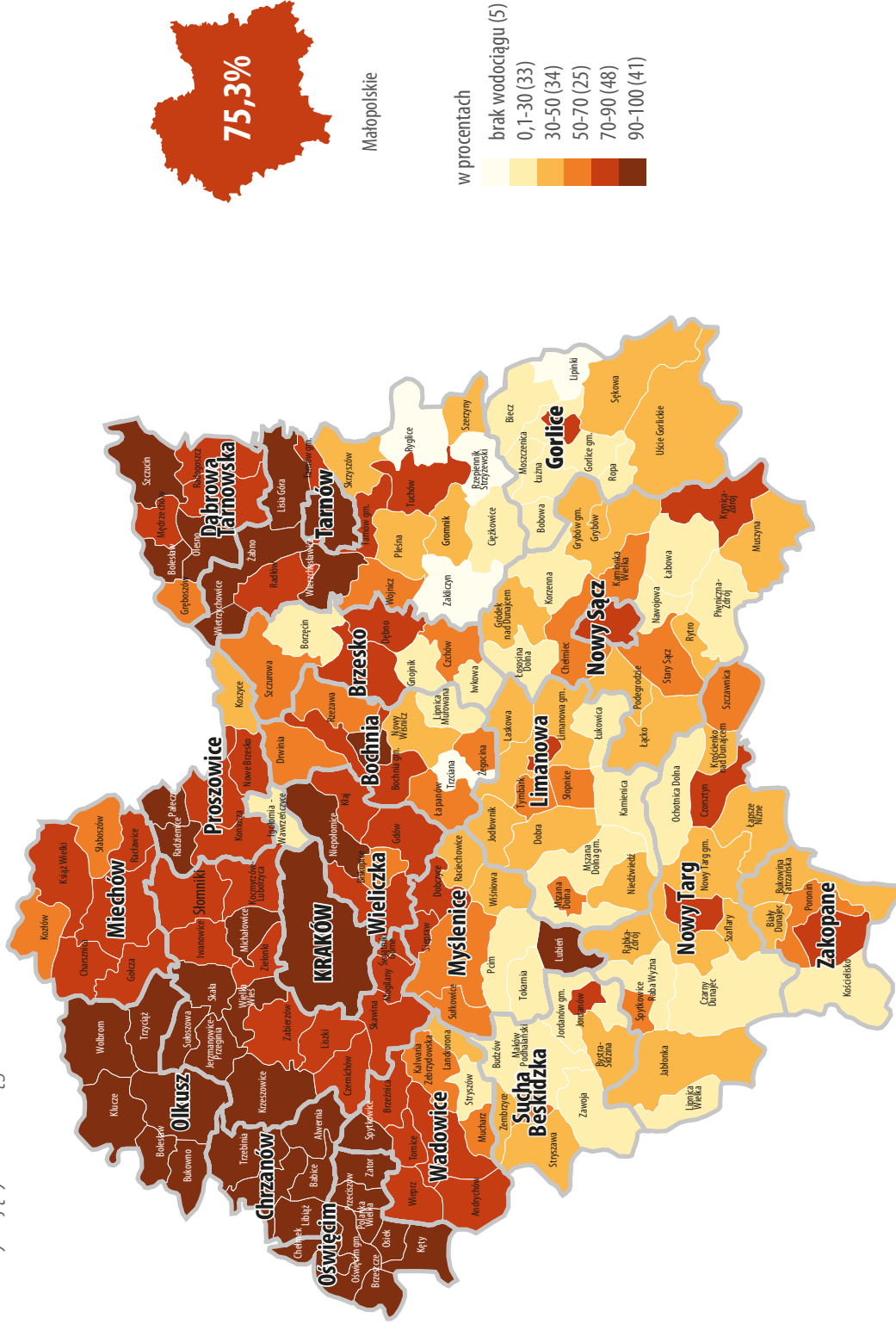
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

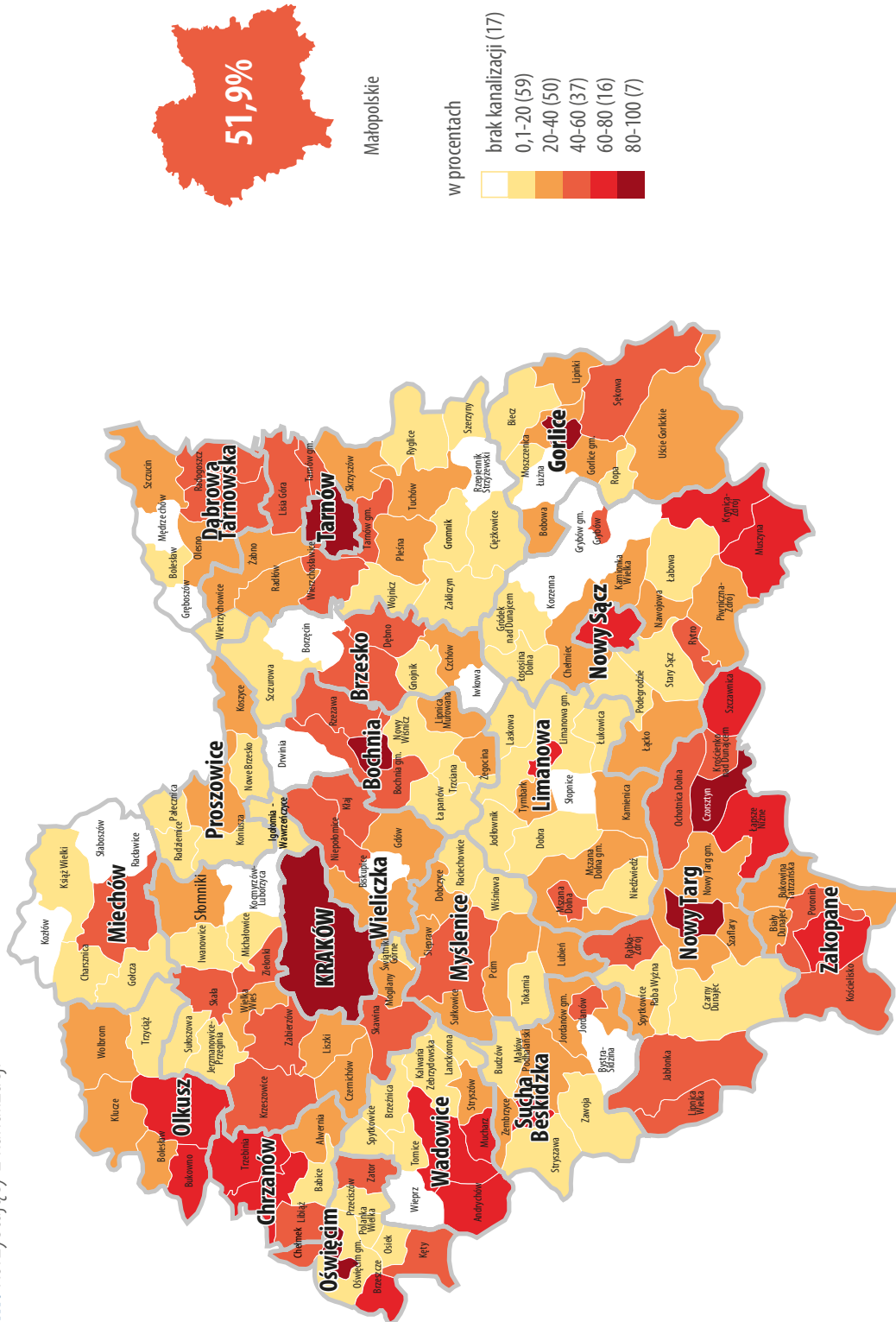
Mapa XVII. Korzystający z wodociągów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

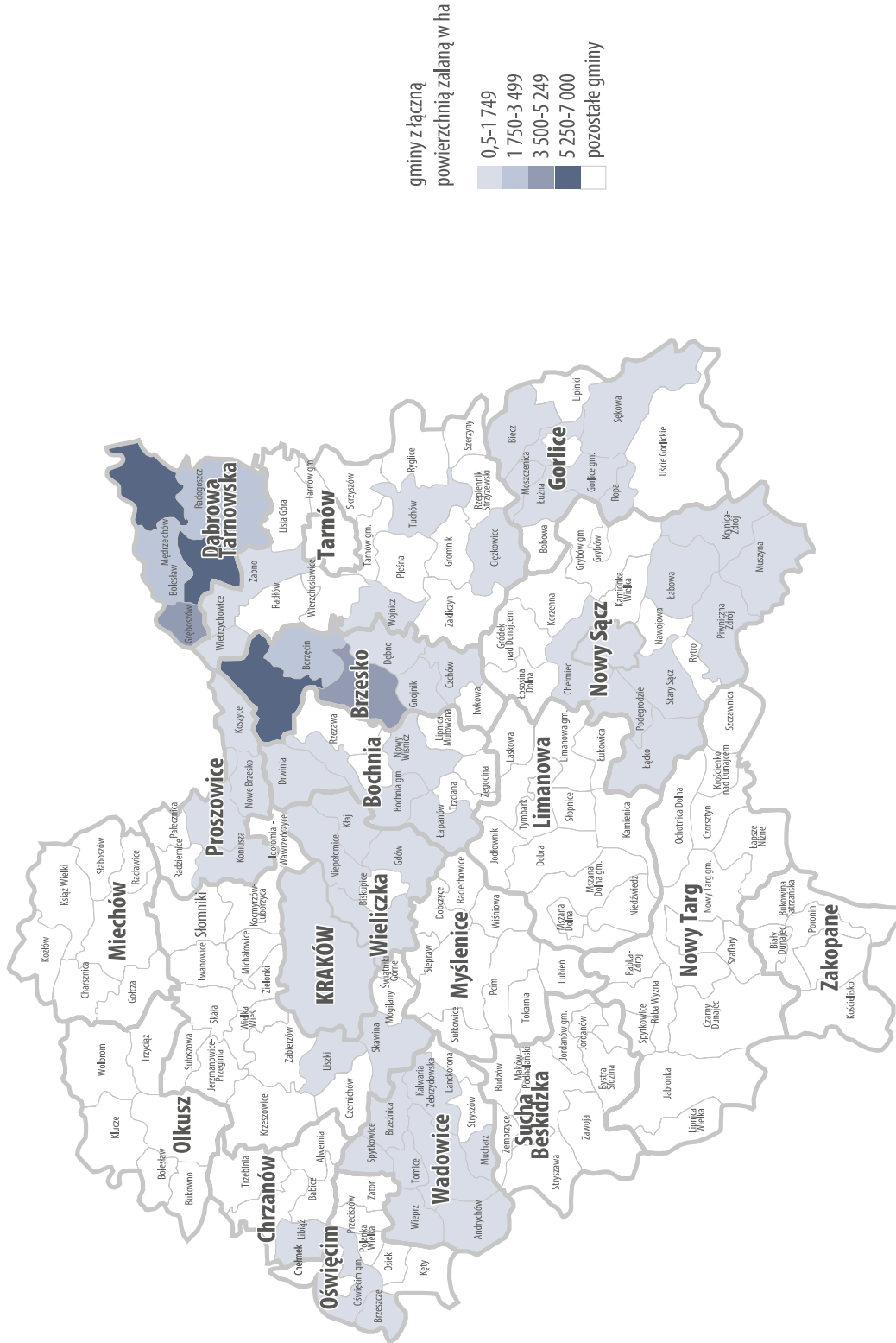

Mapa XVIII. Korzystający z kanalizacji

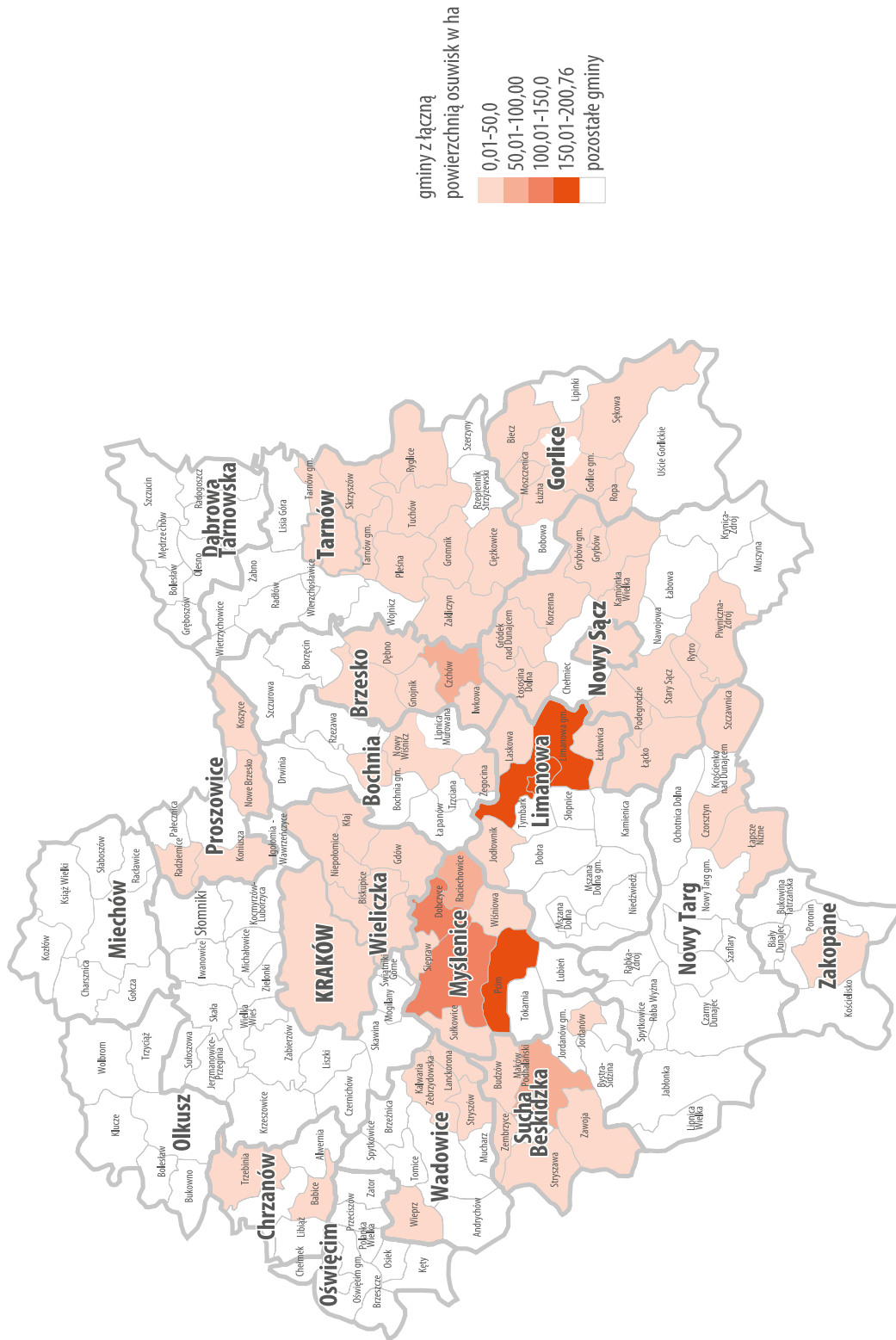
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mapa XIX. Powódź 2010 według gmin

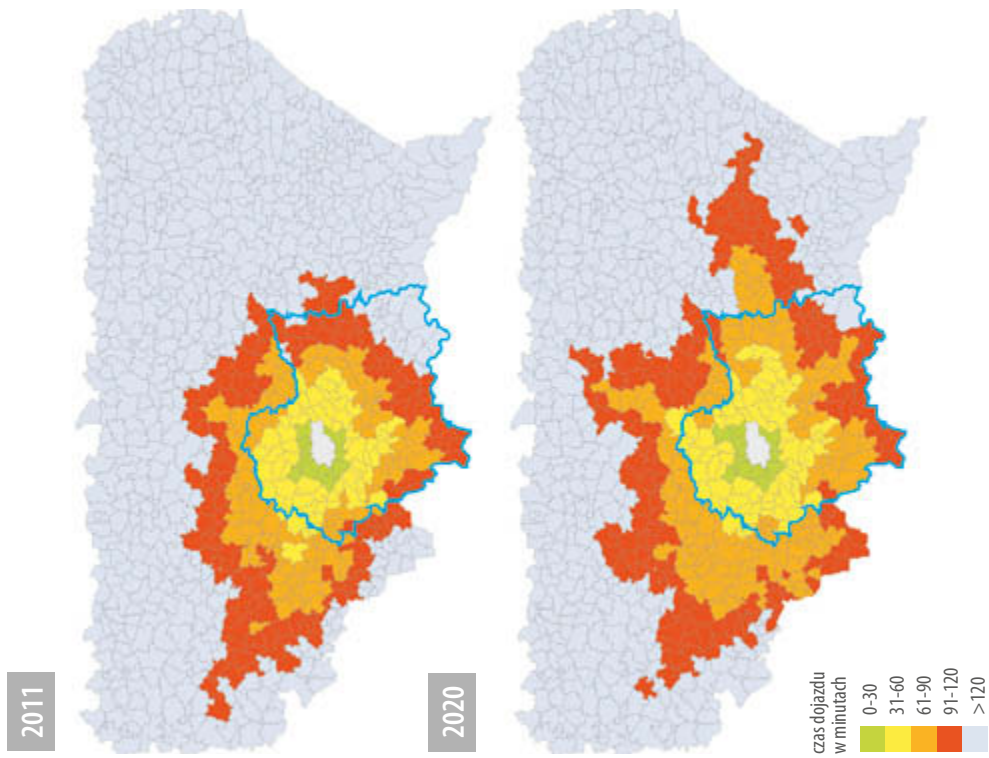
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Mapa XX. Osuwiska 2010 według gmin

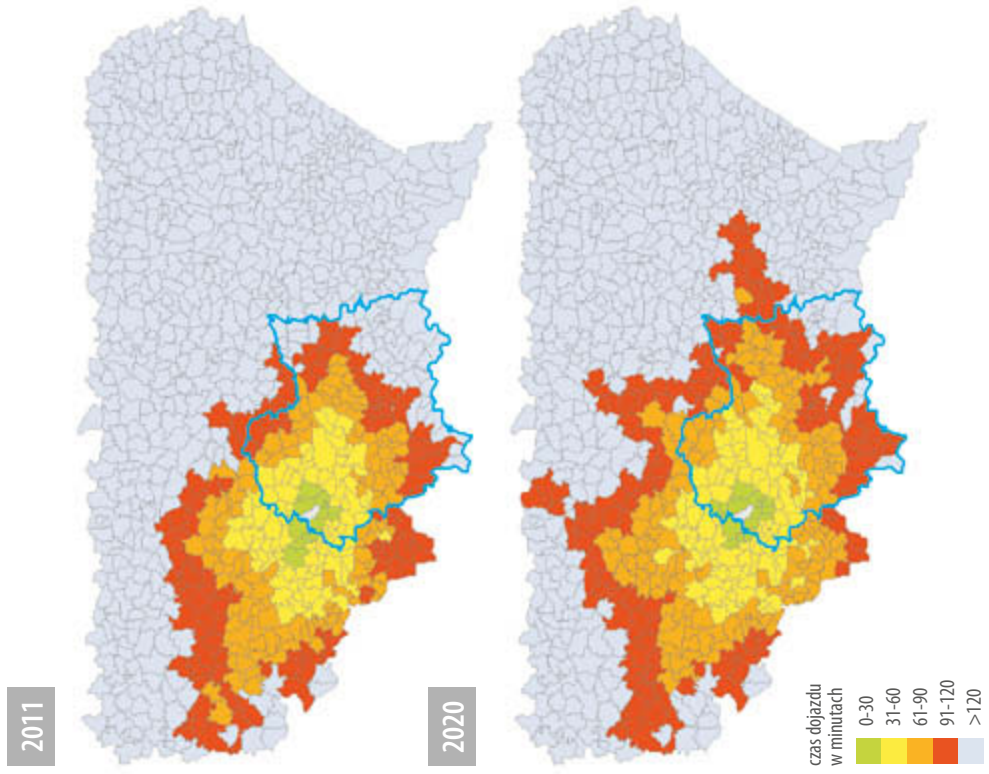
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Mapa XXIa. Dostępność drogowa Krakowa 2011–2020

Źródło: Dostępność komunikacyjna wybranych miast Małopolski 2011–2020, raport Małopolskiego Obserwatorium Polityki Rozwoju (dr Robert Guzik)

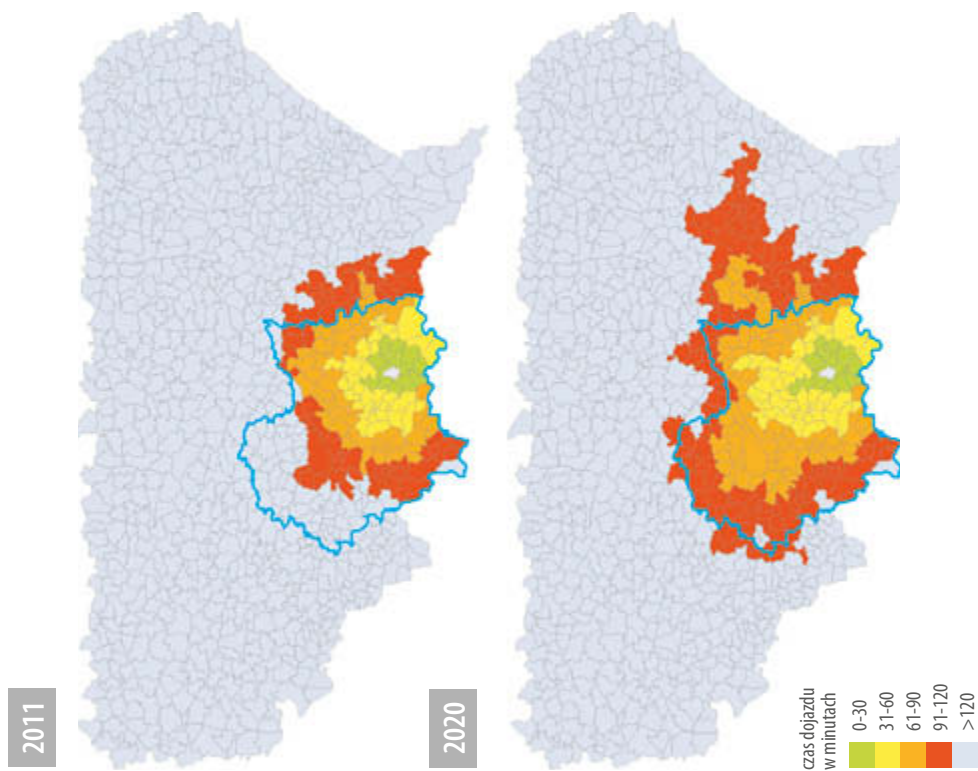
Mapa XXIb. Dostępność drogowa Chrzanowa 2011–2020

Źródło: Dostępność komunikacyjna wybranych miast Małopolski 2011–2020, raport Małopolskiego Obserwatorium Polityki Rozwoju (dr Robert Guzik)

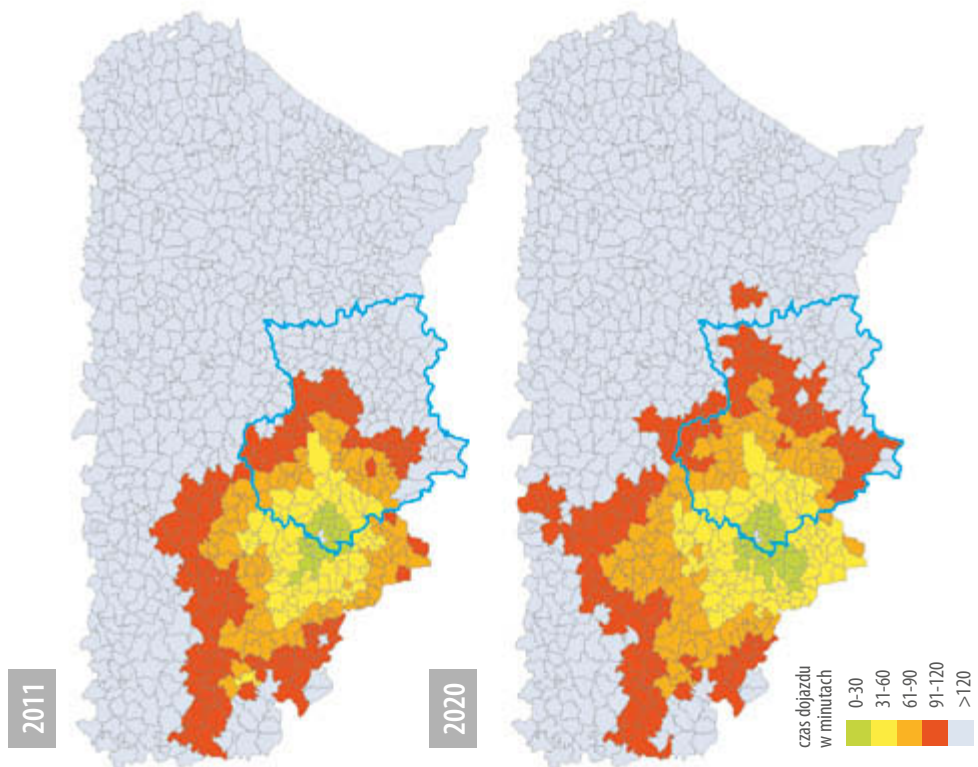

Mapa XXIc. Dostępność drogowa Nowego Sącza 2011–2020

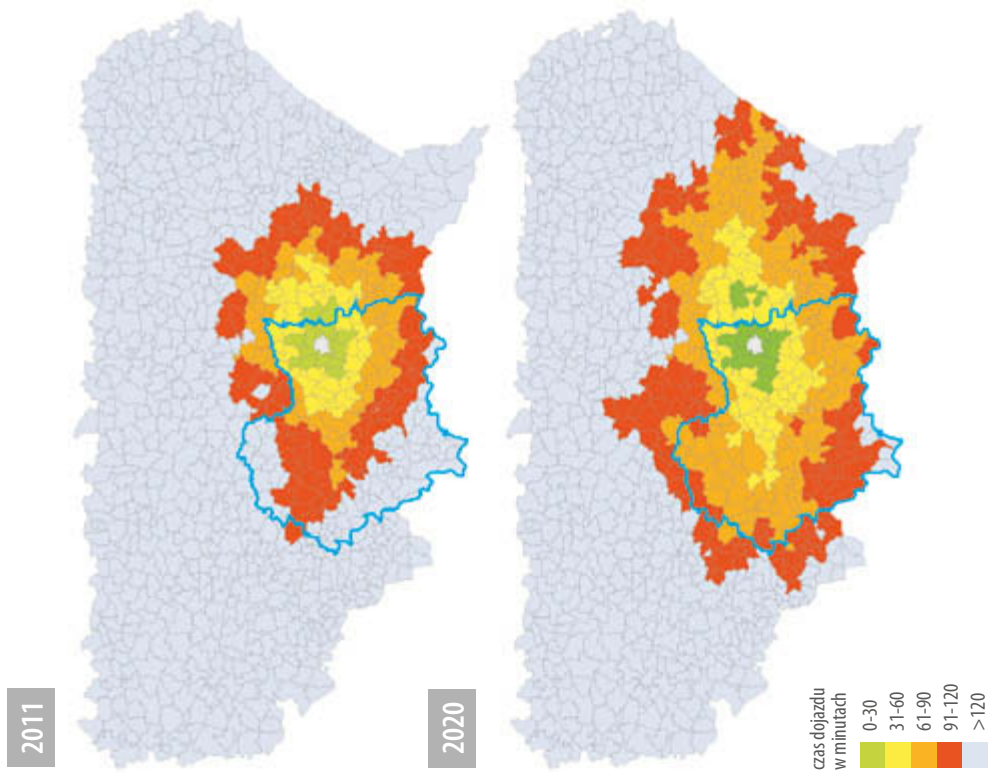
Źródło: Dostępność komunikacyjna wybranych miast Małopolski 2011–2020, raport Małopolskiego Obserwatorium Polityki Rozwoju (dr Robert Guzik)

Mapa XXIId. Dostępność drogowa Oświęcimia 2011–2020

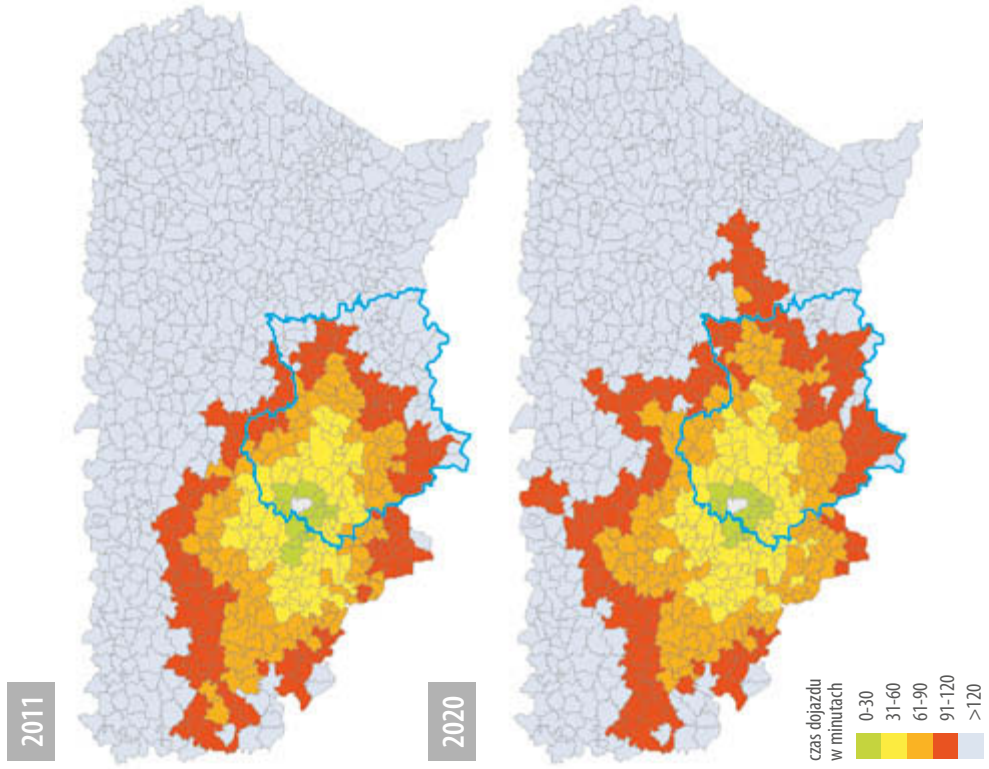
Źródło: Dostępność komunikacyjna wybranych miast Małopolski 2011–2020, raport Małopolskiego Obserwatorium Polityki Rozwoju (dr Robert Guzik)

Mapa XXIIe. Dostępność drogowa Tarnowa 2011–2020

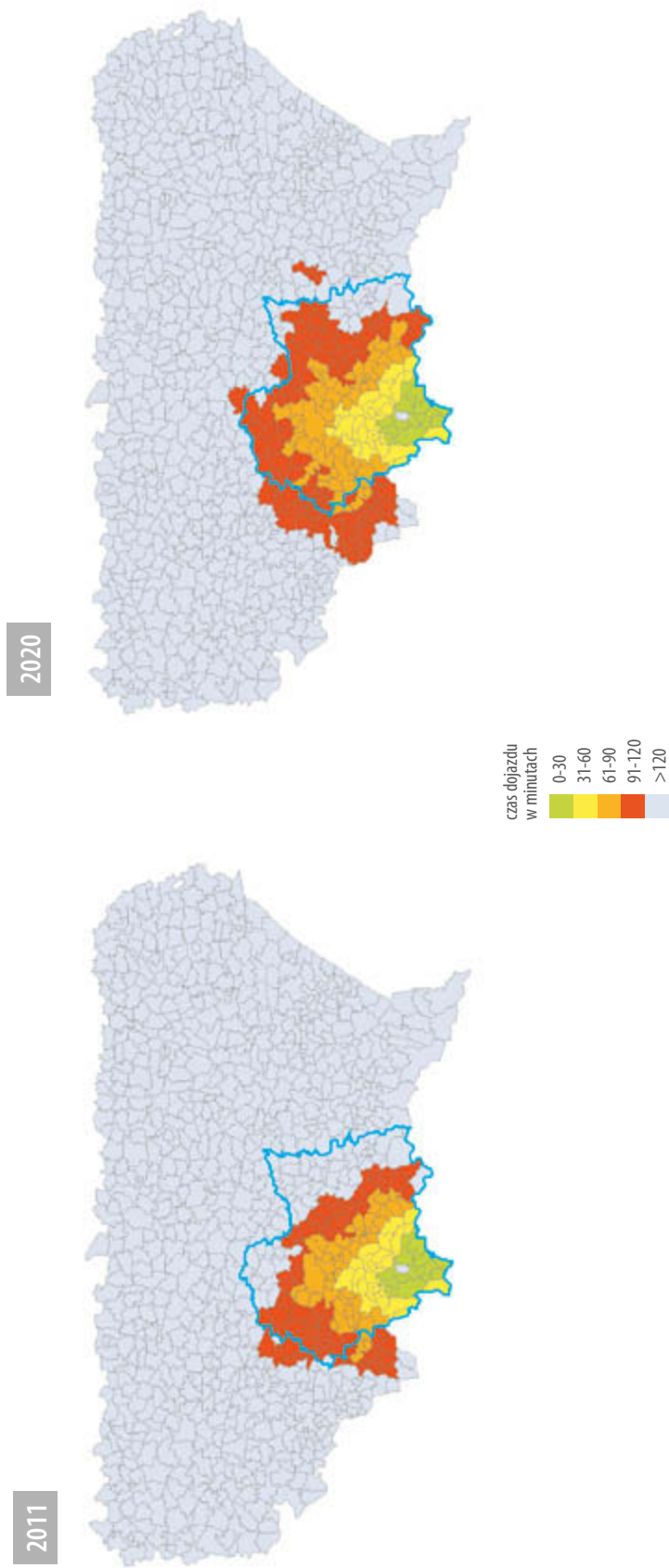
Źródło: Dostępność komunikacyjna wybranych miast Małopolski 2011–2020, raport Małopolskiego Obserwatorium Polityki Rozwoju (dr Robert Guzik)

Mapa XXIf. Dostępność drogowa Trzebinii 2011–2020

Źródło: Dostępność komunikacyjna wybranych miast Małopolski 2011–2020, raport Małopolskiego Obserwatorium Polityki Rozwoju (dr Robert Guzik)

Mapa XXIg. Dostępność drogowa Nowego Targu 2011–2020

Źródło: Dostępność komunikacyjna wybranych miast Małopolski 2011–2020, raport Małopolskiego Obserwatorium Polityki Rozwoju (dr Robert Guzik)

